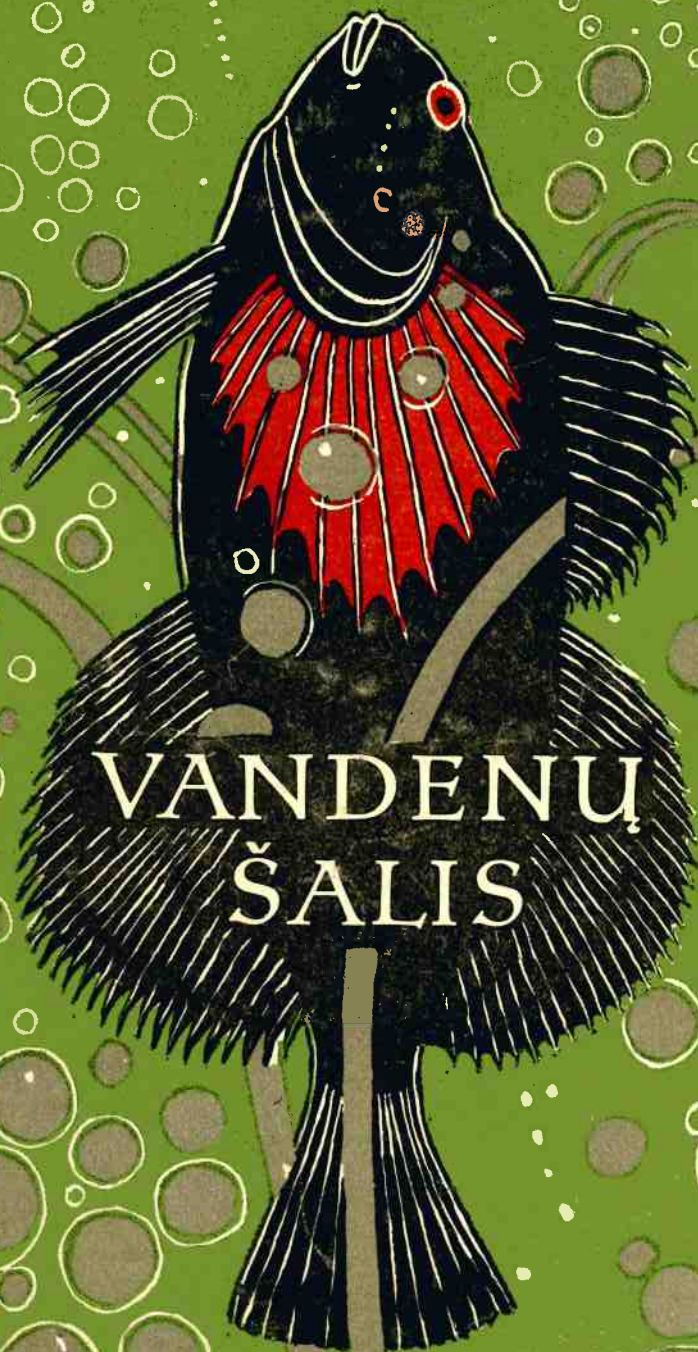

PASAULIO PASAKOS

ESTU PASAKOS

VANDENU
ŠALIS

PASAULIO PASAKOS

Estų pasakos

VANDENU ŠALIS

Iš estų kalbos vertė
EDUARDAS ASTRAMSKAS

VILNIUS

1981

82.3 Est-6
Va 255

TARK MEES TASKUS, Tallinn, Eesti riiklik kirjastus, 1961
Juhan Kunder SÜDI SÖSAR, Tallinn, „Eesti Raamat“, 1971
Harri Jõgisalu KÄOPOJA TÄNU, Tallinn, Kirjastus „Eesti Raamat“, 1967

137729/v-5

Šiaulių P. Višinskio
viešoji biblioteka

000332863

Iliustravo

KAZIMIERAS PAŠKAUSKAS

Šiaulių apskrities P. Višinskio

Viešoji BIBLIOTEKA

Antras papildytas leidimas

Va 255 **Vandenu** šalis: Estų pasakos. Vid. mokykl. amž. / Iš estų k.
vertė E. Astramskas; Iliustr. K. Paškauskas.— 2-asis papild.
leid.— V.: Vaga, 1981.— 280 p., iliustr.— (Pasaulio pasakos).

Knyga atskleidžia skaitytojui estų liaudies pasakų pasaulį, kur gyvuliai ir paukščiai,
medžiai ir fantastinės būtybės padeda vargšui išsikovoti laimę ir gėris visada įveikia blogį.

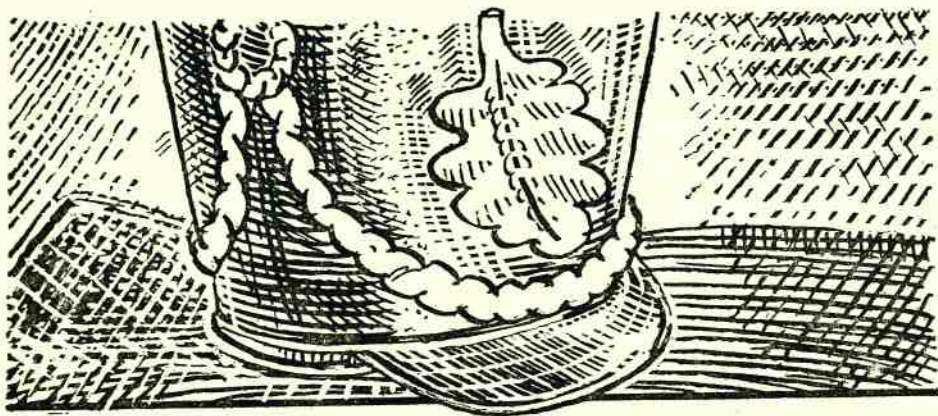
4803010000

V $\frac{70803-155}{M 852(10)-81}$ 262—81

BBK 82.3 Est-6
T (Estų)

V $\frac{70803-155}{M 852(10)-81}$ 262—81

4803010000

Fridrichas Reinholdas Kroicvaldas

ATPILDAS UŽ GERĄ DARBĄ

Tvanki kaitra žadėjo perkūniją. Ūkininkaitis lankoje skubėjo krauti kupetas, kad sausą šieną nuo lietaus atgynus. Kai baigė grėbti ir patraukė namo, iš pietų jau kilo juodas debesis. Vaikinas paspartino žingsnį, kad dar prieš lietų namo suspėtų.

Pagiry žiūri — guli koksai žmogelis, galvą į kelmą atrėmęs, ir taip kietai miega, nė atidundancio griaustinio negirdi. „Tą žmogelį šiandien gerai pamirkys, jeigu aš jo nepažadinsiu“, — pagalvojo ūkininkaitis ir priėjo arčiau.

— Klausyk, brolau! — šūktelėjo jis ir papurtė miegančiajam petį.— Jeigu tavo sermėga ne iš žasies plunksnų, tai šok ir pasieškok pastogės. Smarki perkūnija ateina.

Žmogelis išsigandęs pašoko ir tarė:

— Ačiū tau, geras vaikine, kad mane pažadinai!

Paskui pasirausė po kišenės, lyg norėdamas kokį varioką sugraibyti, bet neradęs susidrovėjo, dirstelėjo jaunikaičiui į akis ir pridūrė:

— Gaila, kad dyka kišenė, bet už gerą širdį vis tiek reikės atsilyginti. Turiu labai skubėti, kad nuo to debesies pasislėpčiau, todėl tu gerai paklausk ir įsimink, ką tau pasakysiu. Po dvejų metų tave pašauks į kariuomenę raitininku. Pulkas kelsis iš vienos vietos į kitą, kol pagaliau apsisistos Suomijos šiaurėje. Vieną dieną, kai ateis tavo eilė ganyti arklius, tu labai pasiilgsi tėviškės. Tada plačioj lygioj lankoj pamatysi kreivai nauagusį beržą. Priek prie to beržo, pabelsk triskart į kamieną ir paklausk: „Ar Kreivys namie?“ Tuomet aš tau atsilyginsiu už šios dienos paslaugą. O dabar — lik sveikas!

Tai pasakęs, žmogus suskato eiti ir tą pačią akimirką dingo, o ūkininkaitis tik pakraipė galvą ir nudrožė sau. Kai su pirmais lietaus lašais priėjo namus, tą žmogų ir jo žodžius jau buvo visai užmiršęs.

Po dvejų metų pirmoji pranašystė išsipildė: jaunikaitį paėmė į kariuomenę raitininku. Dabar jis galėjo prisiminti pagiryje miegojusį senį ir jo pranašystę, bet atsitiko kitaip — tos dienos jam visai kaip nebūta. Ilgai jis keliavo su savo pulku iš vienos vietos į kitą, ir kai jau gerus ketverius metus buvo valgęs valdišką duoną, jo pulkas apsisusto Suomijos šiaurėje. Tenai, svečioje šalyje, toli nuo gimtinės ir savųjų jo širdis dažnai nuliūsdavo, ir ne kartą, kai tik jis susimąstydavo, ilgesys sudrėkindavo jam akis.

Vieną dieną atėjo jam eilė ganyti arklius. Kai jis vėl vienas sėdėjo plačioje lankoje ir liūdnas mąstė apie namus, ėmė ir užkliuvo jo akis už netoliese augančio kreivoko beržo. Širdis staiga suspurdėjo linksmiau, jaunos dienos stojo akyse kaip gyvos ir toji vieta pasirodė pažįstama, nors jis niekaip nesupaisė, ar ją buvo sapnavęs, ar iš tiesų matęs. Persibraukė ranka kaktą, tarsi norėdamas pažadinti atmintį, ir nutikimas su anuo žmogumi taip aiškiai išplaukė lyg saulė iš tamsaus debesies. Jis labai ryškiai regėjo tolimą, seniai užmirštą dieną: štai grėbia šieną ir vis baikščiai dairosi į kylantį debesį, paskui skuba namo, pagiryje pažadina miegantį senį ir išgirsta jo pranašystę.

Prisiminė jis savo kelius ir kelelius ir suprato, kad senio teisybė sakyta. „Didelio čia daikto, jei prieisiu prie beržo ir pabelsiu į kamieną, — pagalvojo jisai. — Niekas nė nežino, ko aš čia kvailioju, o kita vertus, niekas gyvas nemato, tai nė šaipytis paskui negalės, kad negražiai elgiuosi.“

Taip pagalvojęs, priėjo prie beržo, gerai apsidairė, ar ko svetimo nėra, paskui įsidrąsino, tris kartus tyliai pabeldė ir sumikčiojo:

— Ar Kreivys namie?

Nesulaukęs atsakymo, kareivis labiau įsidrąsino ir antrą sykį beldžia smarkiau, net kamienas skamba, o paskui balsiai klausia:

— Ar Kreivys namie?

Beržas suošė, ir staiga kur buvęs, kur nebuvęs prieš jį stovi senis, lyg iš žemės išdygęs.

— Na, brolau! — prašneko jis geru žodžiu. — Puiku, kad man pažada priminei. Jau maniau būsi užmiršęs, ką tau kadaise sakiau. Man būtų labai gaila, jei per tai negalėčiau tau atsilyginti. Ei, vaikai! — šuktelėjo jis į beržą. — Kas iš jūsų greičiausias?

— Aš greitas kaip paukštis! — pasigyrė kažkoks balsas.

— Gerai, — tarė Kreivys, — o kas dar greitesnis?

Kitas balsas atsakė:

— O aš galiu eiti lenkčių su vėju!

— Pažiūrėsime, gal bus dar greitesnių, — tarė senis ir paklausė trečią kartą.

Jam atsiliepė plonas balselis:

— Tėti, aš toks greitas kaip žmogaus mintis!

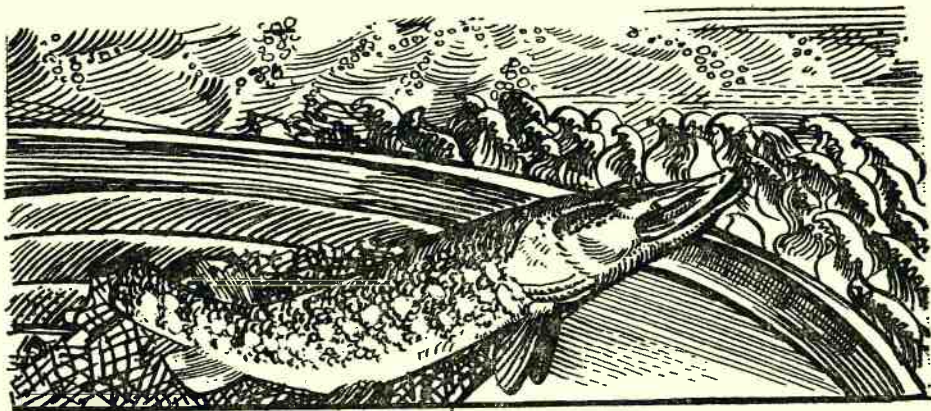
— Eikš čia, mano sūnau! — sušuko senis. — Kaip tik tu man šiandien tiksi.

Jis pastatė prieš kareivį žmogaus didumo maišą, pilną aukso ir sidabro, paskui bakstelėjo pirštu į raitininko kepurę ir tarė:

— Kepure, virsk kareiviu! O tu, vyre, su pinigais namo!

Kareiviui pasirodė, kad jo kepurė nulėkė nuo galvos, bet kai atsigrėžė pažiūrėti, kur dingo, mato — stovi jis tarp namiškių ir giminių savo paties troboje, o šalia ant grindų pūpsa didžiausias maišas pinigų. Kareivis pamanė, kad sapnuoja, bet paskui žiūri — pinigai tikri. Niekas jo neieškojo, ir jis patikėjo, jog tarnauti liko kepurė. Prieš mirtį viską papasakojo savo vaikams. Taigi senis tikrai geru atsidėjo, ir dovanoti pinigai jam atnešė laimę.

Jakobas Kervas

PASAKA APIE ŽVEJĮ

Joninių rytą išplaukė žmogus į Mustjarvės ežerą pažvejoti. Nusiyрэ toli nuo kranto ir džiaugiasi, kad gerai kimba. Prižvejojo visą krūvą žuvis. Pagaliau ištraukia dar vieną lydį, gana didelį, bet tokia striuka uodega, lyg galas būtų kirste nukirstas. Paskui užmeta dar, bet jau nė menka žuviūkštė nekimba, ir susiruošia namo. Jis iriasi ir galvoja apie savo gausų laimikį. Po geros valandos mato, kad krantas nė kiek near-tėja, nors luotas slysta vandens paviršium it strėlė. Žvejys negaili jė-gų, iriasi net įsirežęs, o krantas kaip toli, taip toli. Pluša žmogelis kaip įmanydamas, prakaitas čiurkšlėmis pliaupia per nugarą, bet krantas, ro-dos, tolsta, o ežeras platėja.

„Koks velnias čia dabar mane apsėdo?“ — galvoja žvejys, o jo šir-dis dunksi iš baimės. Jis vėl kimba į irklus, ir luotas kaip pakinkytas lėkte lekia blizgančiu vandeniu, kur ankstyvo ryto saulė žarsto auksi-nius spindulius. Bet vis toliau lieka gimtoji pakrantė, o ir kitus ežero krantus vos gali įžiūrėti. Net saulė blanksta, ir melsvos ūkanos lyg ko-kia nelemta skraistė driekiasi per skaisių dangų. Žvejys ilsta, jam su-

kasi galva, o čia tik temsta, tik temsta, nors saulė dar vos apie pusryčius. Ir žmogelis jau nė pats nesuvokia, kur jis dabar ir kas jam nutiko, nežino, ką jam daryti ir kurlink irtis. Iš baimės nė stabtelėt negali, iriasi išsijuosęs, luotas, rodos, plaukia vis greičiau, o krantas anaip tol neartėja, tik nyksta iš akių, grimzta į virpantį melsvą rūką.

Saulė jau pačiuose pietuose, ir staiga žmogui šauna gera mintis, lyg iš miego pažadina. Atsisėda luotely atbulas, patraukia abiem irklais ir tuoj dirsteli pro marškinių rankovę į vandenį. Dabar aiškiai mato, kad laivelis nė krust iš vietos. Susyk dingsta rūkai, ežeras jau nebe toks platus, o saulė šviečia taip skaisčiai, kad skaisčiau nė negali. Žmogelis padrąsėja ir vėl ima smagiai irtis.

Luotas vėl slyste slysta, o krantas kaip toli, taip toli. Jis vėl žvilgt pro marškinių rankovę ir mato — luotas nė krust.

Vargšas dar kartą suskanta irtis ir iriasi taip, kad net vėjas švilpia, bet krantas vis tiek toli. Staiga girdi — kažkas ežere skardžiai šukteli. Įsiklauso: vėl aplink tylu, tik antys krykščia melduose ir pakrantėje čiulba lakštingala. Vėl irklai sujudina vandenį, ir vėl nuaidi skardus balsas, lyg šauktų ką. Paskui kažkas iš ežero dugno aiškiai paklausia:

— Ar visi namie?

Švelnus moteriškas balsas atsako:

— Jau visi, trūksta tik ožio Striukio.

Žmogus dar valandėlę baikščiai klausosi, bet, nieko daugiau neišgirdęs, vėl ima irtis iš visų jėgų. Dabar jau tikrai mato, kad iš vietos nė krust, ir visas triūsas perniek. „Kas gi čia dabar? Ar dar ilgai šitos pinklės mane kamuos? Ir kodėl? Gal kad šiandien joninės?“ Nors ir labai nuvargęs, vis tiek bando irtis, bet luotas — lyg prie vandens priaugęs. Tada žmogus prisiminė visokius pasakojimus, kokie pavojai tyko žvejų Mustjarvėje ir kituose ežeruose. Staiga jam dingtelėjo: „O gal šitas beuodegis lydys ir yra tasai gėlmės gyventojų ožys Striukis? Kitaip ar kas mano laivelį laikytų? Geriau imsiu ir paleisiu lydį į ežerą. Jis jau nusilpęs, bet dar gyvas ir spurda, nes valtės dugne yra vandens.“

Kaip tarė, taip padarė — paėmė lydį ir įmetė į vandenį. Netrukus moteriškas balsas sušuko iš ežero dugno:

— Štai jau ir ožys Striukis parlekia, net kelias dulka!

Paskui viskas nutilo. Ežeras buvo vėl skaidrus ir ramus kaip anksčiau. Žvejys ėmė irtis ir netrukus išplaukė į krantą.

VANDENĖS DOVANA

Kartą sėdėjo našlaitė paežerėje prie upės žiočių, verkė motinos ir tėvo, kuriuos šalta žemelė buvo priglaudusi, ir skundėsi, kad jos gyvenimas sunkus, o šeimnininkai pikti. Staiga kažkas deda ranką jai ant pečių. Mergaitė atsigręžia ir mato: stovi šalimais moteriškė rudom akim, o plaukai auksu spindi. Drabužiai jos neregėti, o prikyštė pilna baltų akmenėlių. Ji meiliai šypsosi ir sako:

— Neverk! Bus ir geresnių dienų! — Sulig tais žodžiais pripila iš prikyštės našlaitėi pilną sterblę akmenėlių ir vėl sako: — Eik namo ir sužerk tuos akmenėlius į savo skrynią. Tik žiūrėk, niekam neprasitark, ką dabar tau sakau ir ką duodu. O jei tau rytoj kas pasipirš, gali pasakyti ir parodyti, ką iš mano prikyštės gavai.

Našlaitė iš pradžių neteko žado, paskui droviai nusišypsojo ir tarė:

— Pasipirš? Kas gi man, vargšelei, piršis!

— Pamatysi! Patikėk manimi, aš iki šiol dar nieko neapgavau! Našlaitė paklausė:

— Bet kas tu esi ir iš kur žinai, ar piršis man rytoj kas, ar ne?

— Kas aš esu ir iš kur tai žinau, dabar dar negaliu tau pasakyti. O iš kur aš? Aš iš ten, kur saulė, mėnuo ir žvaigždės šviečia aukštyr, o kalnų ir medžių viršūnės žemyn žiūri. Mano buveinėje nėra nei vargingo gyvenimo, nei piktų šeimininkų, nei kaitrų, nei speigų, ten niekas neašaroja ir nesiskundžia.

— Bet iš kur taip ūmai pasirodei? — įsidrąsino mergaitė.

Moteriškė nusišypsojo ir tarė:

— Atėjau iš ten, kur tuoj vėl grįšiu.— Tai tarusi, ji ėmė bristi į ežerą.

Našlaitė dabar viską suprato ir nė pati nepajuto, kaip paklausė:

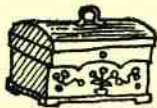
— Tai tu Vandené?

Nespėjo nė tų žodžių ištarti, o nuostabi viešnia buvo jau dingusi. Jei ne balti akmenėliai sterblėje, mergaitė būtų maniusi, jog jai prisaisapnavo.

Našlaitė parskubėjo namo ir dėl juoko sužėrė akmenėlius į skrynią. Kitą dieną jai tikrai pasipiršo turtingas ūkininkaitis. Mergaitė prisiminė, kas vakar buvo nutikę, kai jaunikis jau susiruošė eiti, papasakojo viską, ką matė, ir atvedė jį prie skrynios. Atvožę dangtį, rado trečdalį skrynios sidabrinį. Jaunikis apkabino savo nuotaką ir tarė:

— Ką tie pinigai! Jų man ir taip netrūksta. Tavo pinigai man laimės nepridėjo, aš ir be jų laimingas. Bet kam Vandené padeda, tas — visų geriausias ir tauriausias žmogus. Kur toksai pasisuks, ten vien džiaugsmas, ką bedarys, viskas jam išeis į gera.

Jaunikis sakė teisybę: vedę juodu labai gražiai gyveno, viskas jiems sekėsi, o savo turtų nė suskaičiuoti negalėjo. Laimingoji moteris, pati kadaise patyrusi sunkią našlaitės dalią, dabar buvo geriausia ir dosniausia šeimininkė visoje apylinkėje — mielai padėdavo vargstantiems, nė vieno elgetos neišleisdavo tuščiomis rankomis, o našlaičiais visados rūpindavosi kaip tikra motina.

VANDENIO DOVANOS

Kartą vargšas žmogelis kirto paežerėje didelį alksnį. Staiga nustumus kirvis nuo koto ir įkrito į gylę. Žmogus pabėdė ilga kartimi dugną ir jau tarėsi kirvį aptikęs. Paskubom nusirengė, pliūkt panėrė ir ieško, bet niekaip neranda, ir gana. Paskui dar keliskart nėrė, bet kirvio kaip nėr, taip nėr. Nusiminęs brenda į krantą, apsirengia ir žiūri liūdnas į tą vietą, kur nuskendo kirvis. Pagaliau nukėblina pas šeimininką ir prašo naujo. Šeimininkas, šykštus ir piktas didžturtis, sako:

— Įmetei kirvį į ežerą, tai kirsk nors ir delnu, bet žiūrėk, kad iki vakaro mano kieme būtų sieksnis malkų! Jei ne, už triūsą negausi nė varioko.

Žmogus vėl grįžta prie ežero, vėl nardo, ieško, bet ir šįsyk kirvio neranda.

— Ką darysi! — atsidūsta vargšas ir atsisėda ant kranto.— Nei kirvio, nei uždarbio, o pati ir vaikai rytoj neturės nė duonos kąsneliol!

Nespėja šitaip pabėdoti, tik staiga vanduo sujuda, sukunkuliuoja, ir iš ežero vidurio atplaukia senis su ilga žila barzda. Žmogus persigąsta, o žilabarzdis išlipa į krantą ir klausia:

— Ko toks susikrimtęs, vyruti?

Malkakirtys išpasakoja savo nelaimę, o senis ir sako:

— Gerai, luktelėk, aš sueškosiu tavo kirvį.

Jis puolė į vandenį, o po akimirkos išniro su variniu kirviu rankoje, parodė jį ir klausia:

— Ar čia tavo kirvis?

— Ne! — atsakė žmogus.

Vandenis vėl panėrė, ištraukė sidabrinį kirvį, parodė ir klausia:

— Ar šitas?

— Ne! — atsakė žmogus.

Panėrė žilabarzdis trečiąsyk. Dabar išlipo į krantą su auksiniu kirviu, parodė jį ir klausia:

— Tai gal šitas?

— Ne, ne šitas! — atsakė žmogus.

Vėl murktelejo Vandenis ir ištraukė malkakirčio kirvį. Žmogelis labai apsidžiaugė, atgavęs savo daiktą, o žilabarzdis dovanojo jam ir anuos tris kirvius — auksinį, sidabrinį ir varinį. Paskui bernas prikirto malkų, o vakare papasakojo apie savo laimę šeimaininkui.

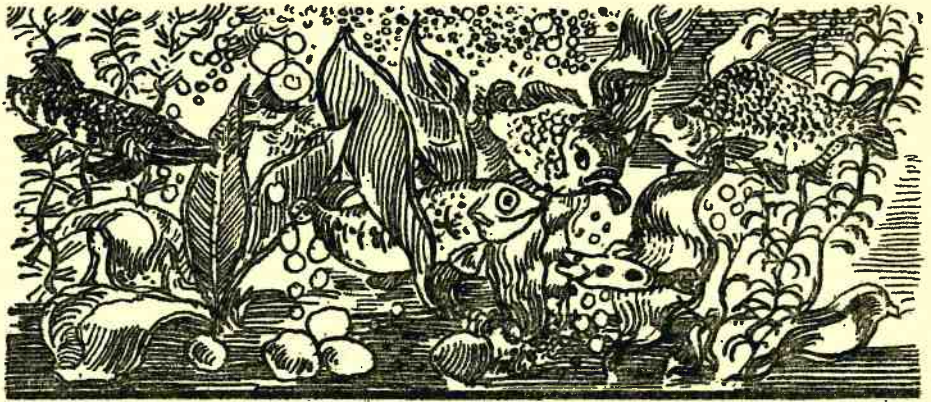
Šykštuolis pagalvojo: „Na ir žioplys! Laukia, kol brangų daiktą jam kas brukte įbruks! Aš ieškosiu savo laimės geriau!“

Jis užmovė ant koto tris kirvius ir nuėjo į paežerę. Pirmas po kelių dūžių nulėkė toli į ežerą, o įkandin ir kiti du. Žmogus vaikštinėja, nekantrauja, dūsauja. Pagaliau atplaukia Vandenis, klausia, ko jis toks nusiminęs, paskui ištraukia iš gelmės ir parodo tris auksinius kirvius.

— Ar šitie tavo?

— Taip, tie patys! — išdrožia šykštuolis ir patenkintas jau griebis dovanas.

Bet staiga vanduo suūžė, subangavo ir tēkšt pūslus tiesiai žmogui į akis. Vandenis tuoj išnyko, ir ežeras vėl ramus ramutėlis — nematyt nė mažiausios bangelės. Apstulbęs žmogus dar ilgai negalėjo atsipeikėti, vis laukė ir laukė, bet niekas anei krepšt. Pabudo šykštuolis kaip iš sapno — ir širdį maudžia, ir baimė ima. Ką darys, kiūtina namo be kirvių ir nežino, kur akis dėti iš gėdos. Paskui iki dienu galo į paežerę nė kojos nekėlė.

VANDENŲ ŠALIS

Važiavo kartą žmogus su sūnum per menkai teužsalusį ežerą. Vidur to ežero ledas įlūžo, ir juodu su visom rogėm po ledu pasmuko. Ten juos ir pasitiko žilas niūrus senis.

— Tu tyčia įsilaužei pas mus iš viršaus, tai nori ar nenori čia ir pasiliksi,— tarė žilabarzdis.— Duosiu tau aukso roges su šyvu arkliu, ir turėsi kasmet, užėjus pirmam šalčiui, važinėti žemyn galva ir ledą treškinti taip smarkiai, kad visi iš tolo girdėtų. Gal tada joks vėpla iš viršaus nesibraus į plačią vandenų šalį ir nemėgins įdaužti mano rūmų stogo, kol dar jis senio Šalčio pakankamai nesutvirtintas. O sūnelį su arkliu pasiūsiu atgal į viršų, nes jie niekuo dėti ir čia pateko ne savo noru.

Sulig tais žodžiais Vandenis čiupo vadžias, įsodino berniuką į roges, ir abu akies mirksniu atsidūrė vėl ant ledo. Čia žilabarzdis berniukui tarė:

— Dėl tėvo nesisielok! Pas mus po vandeniu gyvenimas malonus, gražus ir visko pertekęs. Pasistenk gerai parvažiuoti ir, žiūrėk, nieko iš rogių nepamesk.

Berniukas buvo peršlapęs, kaleno iš baimės ir šalčio dantimis ir vargu ar suprato jam pasakytus žodžius, bet pavarė arklį ir netrukus mieguistas ir nuvargęs parvažiavo namo.

Rogėse buvo du iš ežero užsilikę ledo luitai. Prie trobos nurito berniukas juos ant žemės, o kai nė vienas jų nesudužo, atidžiau juos apžiūrėjo ir nustebęs pamatė, kad tai buvo ne ledas, o grynas sidabras. Taip vaikinukas praturtėjo ir gyveno laimingai. Tačiau kasmet, kai tik užšaldavo vanduo, jis liūdnas vaikščiodavo paežere, vildamasis išvysti savo mielą tėvą. Bet jo svajonės ir likdavo svajonėmis, nors ledas protarpiais trūkinėdavo ir poškėdavo prie pat kojų, tarsi tėvas būtų jautęs, kaip labai sūnus jo gailisi.

Prabėgo dešimtys metų. Sūnus paseno ir pražilo. Kartą, ežerui užšalus, vienišas senis vėl liūdnas vaikštinėjo pakrante ir galvojo apie tėvą. Galop iš ilgesio širdis taip įskaudo, kad jis susiėmė už krūtinės, atsisėdo prie upės žiočių ant akmens ir apsiašarojo. Staiga pakėlė akis ir mato: upės žiotyse sidabriniai vartai su aukso virbais. Jis pašoko nuo akmens ir pribėgo. Vartai, pastūmus ranka, lengvai atsidarė. Senis stabtelėjo, pagalvojo, paskui vis dėlto įžengė. Eidamas tamsia geležine gatve, vėl priėjo tokius pačius vartus, tik daug didesnius. O prie vartų pamatė nykštuką su geležiniais šarvais, dideliu akmeniniu šalmu ant galvos ir vario diržu per juosmenį. Rankoj mažylis laikė sieksnio ilguo varinį kirvį.

— Turbūt nori pamatyti savo tėvą? — paklausė jis maloniai.

— Taip, — atsakė žmogelis. — Ar galėtum man padėti jį surasti? Aš jau senstu, ir be jo man gyventi nemielia.

— Negaliu patenkinti tavo prašymo, — tarė mažylis. — Pats girdi, jog jis dabar darbuojasi — pasikinkęs šyvį lekia kaip vėjas aukso rogėm per ploną sidabrinį stogą ir žiūri, kad niekas jo neįlaužtų. Bet jei išdrįsai čia ateiti ir nori pas mus paviešėti, tai aš tau parodysiu vandens karalystę ir visą mūsų buveinę. Kaip tik dabar nieko iš mūsų šeimynų — nei šeimynų, nei šeimyninkų nėra namie, ir mudu galėsime ramiai visas vietas apvaikščioti ir viską pamatyti.

Tai taręs, jis pirštu palietė vartus. Šie atsidarė, ir senelis su savo palydovu įžengė į erdvų, puikų stiklo rūmą, kuris buvo anaipol ne tuščias, kaip sakė nykštukas. Čia netrūko nei vyrų, nei moterų, nei senių, nei vaikų. Vieni vaikščiojo ar šiaip ką veikė, kiti susibūrę šneku-

čiavo ir juokavo, bet niekas nė nedirstelėjo į jų pusę ir nepratarė jiems nė žodelio. Po akimirkos nykštukas ir jo svečias jau žingsniavo tolyn. Didžiulė salė vis šviesėjo ir gražėjo. Visi daiktai buvo gryno aukso ir sidabro, aukštos lubos skaidraus stiklo, o grindys skausaus vario. Kuo toliau juoduėjo, tuo puikiau švytėjo puošni salė, o jos galo vis nebuvo. Nuo akinančios šviesos ir spindėjimo seneliui ėmė suktis galva, ir jis panoro grįžti. Nykštukas sutiko ir paaikino:

— Gerai, kad laiku apie tai pagalvojai. Salė kas žingsnis vis labiau ir labiau žėri. Dar toliau ji tokia šviesi ir skaisti, kad žmonėms iš viršaus nuo jos tviskėjimo akys iškausta. Ten gyvena mūsų galingasis karalius su savo prakilniąja karaliene ir visais šauniais ir žymiais didikais.

Senis įsidrąsinęs paklausė:

— Tu sakei, kad jūsiškių nėra namie. O kas tenai menėje vaikščioja ir linksminasi? Kaip matau, senesnieji tik plepa, o jaunesniesiems pramušta galva pramogoms ir žaidimams. Nejaugi ten ne jūsiškiai?

— Beveik, bet ne visai,— atsakė nykštukas ir pažvelgė į tuos žmones.— Tiek tepasakysiu, kad tai žmonės iš viršaus. Pateko jie į mūsų rūmus įvairiu laiku, kas kada. Jiems čia gera gyventi, ir nė vienas nenori grįžti į savo seną pasaulį. Pagaliau niekas jų nė neišleis. Kas čia kartą atklysta, tas jau ir pasilieka.

— Ar ir su manim taip bus? — išsigando senelis, nė pats nežinodamas ko.

— Negi tau nepatinka mūsų rūmai? Bet nebūgštauk ir nesirūpink! Siandien, jei panorėsi, galėsi išeiti, o jei ne— galėsi čia pasilikti. Atvedžiau tave, tai ir išvesiu, kai tik panorėsi. Bet tai bus pirmas ir paskutinis kartas, kad kas iš žmonių vėl grįžtų į viršų.

— O ar savo tėvo aš taip ir nepamatysiu?

— Ateik po trijų savaičių, kai ledas bus stipresnis. Tada tavo tėvas po viso šių metų darbo galės laisvai su mumis linksintis. Kai vėl metai prašoks, jis vėl plušės išties mėnesį, o gal dar ilgiau.

— Argi jis turės šitą darbą amžinai dirbti ir kasmet prisiminti savo nelaimę? — nuliūdo senis.

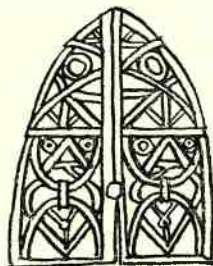
— O ką darysi! Jis dirbs, kas jam liepta, iki tos dienos, kada vėl koks neišmanėlis iš viršaus įlauš naują mūsų rūmų žieminį stogą ir pats

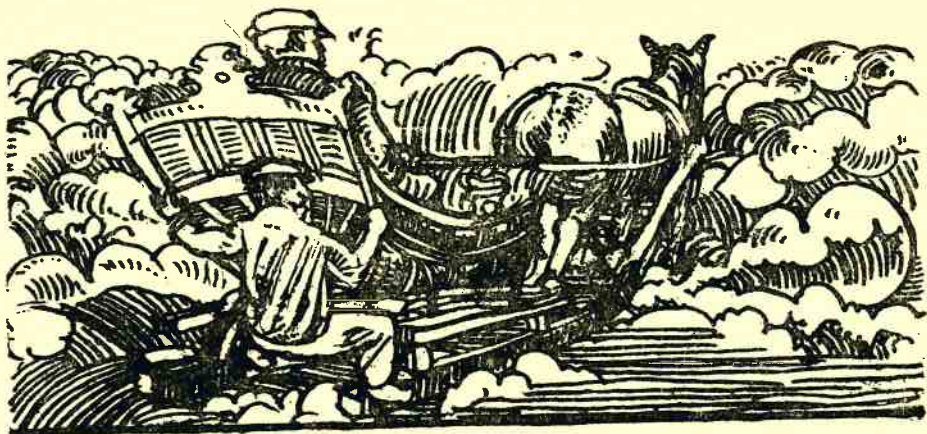
įsmuks po ledu. Tada ankstesnysis įlūžėlis bus laisvas, o jo darbą perims naujasis.

Taip šnekučiuodami, juodu sugrįžo prie vartų, dirstelėjo vienas į kitą, o nykštukas nusišypsojo, padavė seneliui dvi varines lazdeles ir tarė:

— Jei dar kada ateisi ir prie vartų rasi ne mane, o kitą, visai nepažįstamą, taukštelk šitas lazdeles vieną į antrą. Tada aš tuoj ateisiu ir tau kuo galėdamas padėsiu.

Su šiais žodžiais jis išvedė svečią pro didžiuosius vartus, palydėjo geležine gatve iki mažesniųjų vartų, atidarė juos, ir senelis ūmai vėl atsidūrė prie upės žiočių, lyg būtų iš dangaus nupuolęs. Vartai pradingo, o kad visa buvo ne sapnas, rodė tik lazdelės. Susikišo jas senelis į užantį ir parkiūtino namo kaip nesavas. Bet namie jo širdis nerimo ir nerado paguodos. Tris savaites vargšas dar kasdien eidavo į paežerę prie upės žiočių, sėsdavosi ant akmens ir ilgai svajodavo, o paskui kartą dingo, lyg būtų kiaurai žemę nugarmėjęs, ir namo jau nebegrįžo.

Juhanas Kunderis

ŠIAURĖS PAŠVAISTĖ

Gyveno kartą dvarponis. Žiemą, kai tik smarkiau pašaldavo, jis kiekvieną ketvirtadienio vakarą išvažiuodavo ir grįždavo tik prieš aušrą. Tarnams ir namiškiams buvo griežčiausiai uždraudęs jį išlydėti ar pasitikti. Arklių pasikinkydavo ir grįžęs iškinkydavo vienas pats. Pakinktų ir žirgo niekam nerodydavo ir grasindavo užmušias kiekvieną, kas drįsias įeiti į jo arklidę. Arklidės raktą dieną nešiodavosi užantyje, o naktį laikydavo lovoje po galva.

Bet dvarininko vežėjui labai knietėjo pamatyti arklidėje saugomą žirgą ir pakinktus ir sužinoti, kur ponas ketvirtadieniais išvažiuoja.

Nuėjo drąsuolis vieną ketvirtadienio vakarą prie arklidės ir tyko tamsiam kampely netoli durų. Netrukus atėjo ponas ir atrakino duris. Arklidė ūmai taip nušvito, lyg būtų degę dešimtys žvakių. Vežėjas susigūžė ir ežys; juk ponas tikrai nebūtų jo pagailėjęs, jei būtų pamatęs.

Dvarininkas ištempė į kiemą roges. Jos taip žėrėjo, lyg būtų buvusios iš gryno sidabro nulietos.

Ponas sugrižo į tvartą išvesti arklio, o vežėjas tik šmurkšt po ro-
gėmis.

Ponas greitai pakinkė arklį ir užmetė ant jo ir ant rogių po gūnią,
kad dvaro žmonės nematytų tos šviesos.

Dabar vežėjas išlindo iš po rogių ir tyliai atsistojo gale ant pavažų.

Kai tik ponas įsėdo, rogės drauge su vežėju švilpte nušvilpė į Šiaurę.

Po kelių valandų vežėjas pamatė, kad gūnios dingusios, o žirgas ir
pakinktai vėl tviska tarsi liepsna.

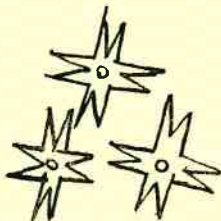
Dabar žmogus apsidairė ir mato: iš visų pusių tokiom pačiom ro-
gėm ir arkliais lekia daug ponų ir ponių. Jie vienas kitą lenkia ir skuba
lyg į vestuves arba susilažinę iš tūkstančio rublių. Pagaliau žmogus su-
vokė, kad jie skrenda labai aukštai, debesys švyti po pavažom lyg ty-
vuliuojantys ežerai. Netrukus rogių praretėjo, ir vežėjo ponas tarė ki-
tam, greta važiuojančiam:

— Brolau, kiti pašvaistininkai skirstosi. Grįžkime ir mes!

Taip ponas ir vežėjas parskrido namo. Kitą dieną dvaro žmonės pa-
sakojo, kad šiaurės pašvaistė dar niekad os taip nemirguliavusi kaip
šią naktį. Matyt, pašvaistininkai buvę gerokai išismagine.

Bet vežėjas ilgai laikė liežuvį už dantų ir tik senatvėje papasakojo
apie keistą naktinę kelionę savo anūkiui. Taip šie žodžiai ir nuėjo per
žmones.

Pašvaistininkų yra ir šiandien. Kai žiemą dangus nušvinta mirguliuo-
jančiom spalvom, žinok, tai jie kelia savo vestuvių puotą.

NYKŠTUKAS IŠ UŽKROSNIO

Kartą dvarininkas liepė išvirti gerus pietus.

Tuoj buvo papjauti keli ėriukai ir į didįjį virtuvės katilą sumesta daug mėsos.

Virėjas sėdi ir pučia ugnį.

Staiga iš po krosnies išlenda mažas žmogiukas ir prašo:

— Mielas drauguži, duok ir man kokį gurkšnį skanaus viralo! Aš labai alkanas, ir mano pilvelis visai tuščias.

— Negaliu,— sako virėjas.— Šeimyna didelė, ir visi laukia.

— Duok bent lašelį sriubos! — vėl maldauja nykštukas.

— Imk! — nusileido virėjas ir padavė mažyliui samtį sriubos.

Čiupęs samtį, žmogiukas akies mirksniu išsrėbė visą katilą ir šmurkštelėjo į užkrosnį.

Ką vargšas virėjas darys! Nuėjo pas poną ir ašarodamas viską papasakojo.

Ponas iš pradžių nepatikėjo, bet žmogus taip bėdojo, jog pagaliau tik numojo ranka ir liepė išvirti dar vieną katilą avienos. Bet prigrasė:

— Jei vėl tas žmogiukas ateis, tvok jam samčiu per galvą!

Virėjas grįžo į virtuvę, ir netrukus katile jau kunkuliavo skanus viralas.

Ir vėl išlindo iš užkrosnio žmogiukas, dabar su krepšeliu ant kaklo, ir prašo sriubos.

— Negaliu,— spyrėsi virėjas.— Ponas liepė tvoti tau samčiu per galvą.

— Nemušk manęs, mielas drauguži! — maldavo žmogiukas.— Ir aš padėsiu, kai tau bus striuka. Mano pati sunegalavo, ir jai nei kas valgyti išvirs, nei gerti parneš. Duok man susipilti į krepšiuką bent samtelį sriubos. Gal vargšė ligonė bent kiek pastiprės.

Virėjas pagalvojo: „Negi jis ir šįsyk bus toks begėdis. O ligonė jo žmona juk daug nesuvalgys!“

Ėmė ir padavė nykštukui samtį.

Bematant sukliukėjo į krepšelį visa sriuba su mėsa, katilas liko tuščias, o nykštukas pradingo.

Ką dabar daryti?

Virėjas vėl bėdojo, vėl verkė ir skundėsi, net labiau nei anąsyk. Bet ponas užsiplieskė kaip ugnis, apibarė virėją ir pagrasė tuoj pat išvarys, jei ir trečią kartą neišvirsias jam pietų. O nykštuką liepė užmušti, kai tik pasirodysias virtuvėje.

Vėl po katilu spraga ugnis.

O nykštukas kur buvęs, kur nebuvęs jau čia.

Virėjas už samčio ir šaukia:

— Ponas liepė tave užmušti, klastingas neūžauga!

— Nemušk manęs, mielas drauguži! Kas žino, kokie nepritekliai ir alkis tavęs dar laukia! Tada aš tau padėsiu, kuo galėsiu. Namie sūnelis paliegęs, o pati nepasveikusi taip ir pasimirė: nei kas man valgyti išvirs, nei gerti parneš. Duok bent mano paliegėliui vaikučiui pusę samtelio sriubos! — maldavo žmogiukas.

Geraširdis virėjas atlyžo. Negi daug suvalgys tas paliegėlis pipiras. Pasigailėjo nykštuko ir tarė:

— Še, imk!

Katilas ir šįsyk ūmai ištuštėjo, o nykštukas pradingo.

Vargšui virėjui nieko nebeliko, tik laukti bausmės.

Drebančiu balsu jis ponui išlemeno:

— Žmogiukas vėl išvogė avieną iš katilo.

— Lauk, nenaudėli! — suriko ponas.— Anksčiau man uoliai tarnavai, todėl gali dar šiąnakt čia pernaktuoti, o rytoj pasiimk visą savo mantą, ir kad tavo nė kojos čia nebūtų!

Ponas liepė prievaizdui virti pietus ir perspėjo:

— Nykštuką tuoj užmušk, kai vėl čia pasipainios!

— Gerai, pone! — pažadėjo prievaizdas.— Užmušiu.

Netrukus katilas buvo užkaistas.

Nykštukas kaip niekur nieko jau čia ir prašo lašelio sriubos.

— Ak tau sriubos, išdaigininke! — suriko prievaizdas ir taip smarkiai kaukstelėjo žmogiukui samčiu per galvą, kad vargšelis kūlvirsčia nusi-rito į užkrosnį.

Sriuba tuoj išvirė, ir ponas buvo patenkintas.

— Dabar tas nykštukas nebekaišios čia savo nosies,— pasijuokė valgydamas.

Kitą dieną virėjas užsimetė ant pečių ryšulėlį ir jau eis iš virtuvės.

Staiga priešais lyg iš po žemių išdygo nykštukas su perrišta galva ir sako:

— Eikš, drauguži, atsisveikink ir su manim! Duosiu tau šį tą kelionei.

Virėjas ir nužingsniavo įkandin nykštuko. Po krosnim buvo erdvūs, gražūs kambariai, pilni visokio turto ir pačių nuostabiausių gėrybių.

Žmogiukas nusivedė virėją į vieną mažesnę kambarį, sustojo ten prie lentynos, paėmė mažą dėžutę ir sako:

— Še, drauguži! Čia tau dovana už gerą širdį. Jei kada ko reikės, pabelsk smilium į dėžutės dangtelį ir pasakyk, ko pageidauji.

Virėjas padėkojo nykštukui už dovaną ir grįžo į virtuvę.

Ten kaip tik buvo užsukęs prievaizdas.

Virėjas išsitraukė dėžutę, bakstelėjo smilium į dangtelį ir sako:

— Duonmaišį kelionei!

Akies mirksniu jau ir pūpsa prieš virėją duonmaišis. Dėžutė savo šeiminkui parūpino dar daug ko, ir prievaizdas negalėjo tokiu neregėtu daiktu atsistebėti.

— Sakyk, iš kur gavai šitą dėžutę?

Virėjas viską papasakojo prievaizdui ir išėjo.

„Jei taip, kodėl ir man neišviliojus iš nykštuko tokią dėžutę! Įtiksiu jam, ir užmirš vakarykščią pylą. Va ir katilą uždėsiu ant ugnies!“

Prievaizdas verda sriubą, verda verda ir vis laukia, bet nykštuko kaip nėra, taip nėra. Neiškentęs šūkteli:

— Ei, drauguži, eikš į vaišes!

Nykštukas ir išdygo priešais.

— Kam tu mane šauki? Namie man dar užtenka to, ką davė virėjas.

— Bent paragautum! Tikrai nesigailėsi! — kalbina prievaizdas žmoniuką.

Šis paragavo sriubos ir sako:

— Ačiū! Dabar eime, atsilyginsiu tau.

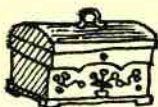
— Et, nėra už ką! — numojo ranka prievaizdas, bet linksmi nuėjo paskui nykštuką.

Gavo ir prievaizdas dėžutę. Nepadėkojęs, net nė žodelio neprataręs, išėjo. Nuskubėjo pas poną ir liepė žiūrėti, kas dėsis, kai smilium pabėls į dangtelį.

Na ir pabeldė.

Iš dėžutės tik strykt nykštukas su geležine lazda rankoje ir kad ims tvatinti poną ir prievaizdą, tuodu vos gyvi liko. Paskui išnyko drauge su dėžute.

Nuo to laiko nykštukas niekam daugiau nesirodo.

JAUJININKAS IR VANAPAGANAS

Kitados viename dvare dirbo labai uolus ir sumanus jaujininkas. Kartą rudenį tą žmogų užgriuvo nelaimės: kai tik su prievaizdu apžiūrėdavo jaują, būtinai rasdavo nepriteklių. Už dingusius grūdus sargas turėdavo patsai sumokėti. Poną šitokia netvarka pykino, ir pagaliau jis ėmė nusižengėlių bausti.

Sargui kaip tyčia vėl tokia bėda buvo nutikusi. Atsisėdo vargšas jaujoje prieš krosnį, galvoja apie savo nelaimę ir keikia nelabąjį.

— Kokia čia tau bėda, bičiuli? — girdi balsą už nugaros.

— Kokia? Didelė. Labai didelė. Kai tik prievaizdas patikrina, lyg tyčia grūdų vis trūksta, ir gana!

O klausė ne kas kitas, kaip pats vanapaganas.

— Et, niekis! — nuramino žmogų vanapaganas. — Še, imk maišą, pripilk grūdų ir pastatyk į kampą. Kiek kartų paspirsi jį kairės kojos kulnu, tiek maišų turėsi viršaus ir galėsi juos parduoti.

Pasakė ir dingo kaip į vandenį.

Patarimas sargui patiko, ir jis nutarė svėrimo dieną jį išbandyti. Ir ką pasakys! Trys maišai grūdų liko viršaus. Žmogus apsidžiaugė ir

nuo dabar perteklių visados parduodavo. Taip jis prasigyveno, ir ponas buvo juo visiškai patenkintas. Tačiau vanapaganas sargą labai erzino — naktimis sėdėdavo jaujoje iki pat gaidžių, krėsdavo pokštus ir neduodavo nė snustelėti. Žmogelis kiaurą naktį akių nesumerkdavo. Tik pastato ant ugnies bulves ar ropes, žiūrėk, jau vanapaganas jas ir valgo, o pamėgina atsinešti mėsos ar kitko, ir vėl viską pavagia nelabasis.

Užėina kartą sargas į smuklę ir skundžiasi savo neramiu gyvenimu, o kampe kaip tik sėdėjo ir klausėsi lokių šokdintojas.

— Aš tau padėsiu,— tarė jis.— Paslėpk jaujoje mano lokį Piartą, pas-kui susivaidyk su kipšu ir pašauk žvėrį į pagalbą!

Sargas mielai sutiko, ir lokių šokdintojas dar tą patį vakarą atvedė žvėrį į jaują. Netrukus kur buvęs, kur nebuvęs jau ir vanapaganas čia. Žmogus kepa ropes.

Vanapaganas čiupt ropes nuo ugnies ir šaiposi:

— Iškepusios man, žalios tau!

Geresnes tuoj suryja, o kitas išmeta lauk.

Sargas pyksta, o vanapaganas vis tiek savo daro. Tada žmogus išėjo, surinko išmestas ropes ir ėmė jas svaidyti tiesiai nelabajam į galvą.

Vanapaganas supyko:

— Liaukis! Gausi į kailį!

O sargui nė motais — tol šaipėsi ir svaidė ropes kipšui į galvą, kol tas įtūžo ir šoko muštis.

— Piartai, gelbėk! Piartai! — suriko žmogus.

Piartas tik liuokt ir nutvėrė vanapaganą!

Tas tuoj šaukti:

— Daryk, ką nori, peškis, kaip nori, tik ne draskyk nagais akių ir burnos.

Bet rėk nerėkęs — lokys dar labiau įdūko. Pagaliau senis kipšas paspruko ir nugarmėjo kiaurai žemę.

Jaujininkas padėjo lokių šokdintojui už pagalbą ir dovanavo jam kelis maišus grūdų.

Nuo tol vanapaganas nedrįso į jaują nė kojos kelti.

Kartą, jau po daugelio metų, kipšas vėl pasisuko prie dvaro ir, suti-kęs piemenis, klausia:

— Sakysit, ar jaujininkas vis dar laiko tą juodą katę?

Piemenys prisiminė matę jaujoje juodą katę, o kadangi apie nutikimą su lokiu nieko nežinojo, tai ir atsakė:

— Taip. Jo katė neseniai atsivedė tris kačiukus.

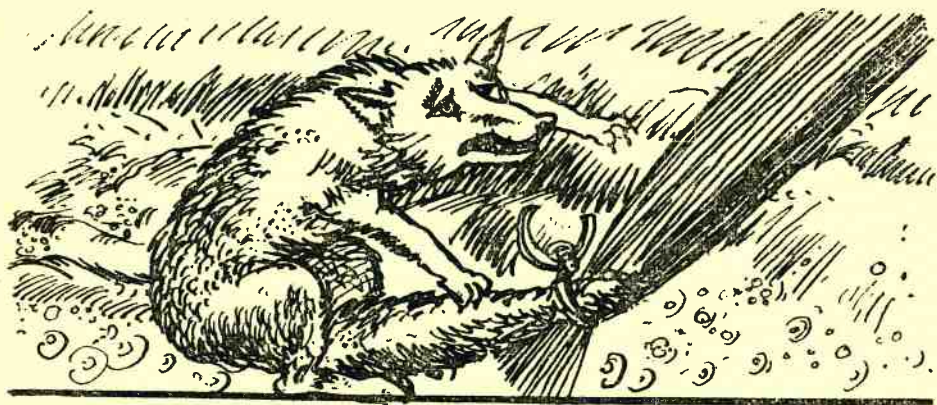
— Žiūrėk tu man! Tai aš tenai neisiu. Gaila! Prie krosnies palikau pinigų kapšą. Ir kaip dabar jį atsiimti?! — bėdojo senis kipšas.

Piemenys tuoj papasakojo jaujininkui, ką girdėję.

Žmogus tikrai rado užkrosny didelį kapšą auksinių ir dabar buvo turtingesnis už patį dvarininką.

O vanapaganas jam niekadės daugiau nė į akis nesirodė.

VILKAS IR LAPĒ

Nutvērē vilkas pievoj lapē ir šaukia:

— Na, kūma, dabar tau kailī nudirsiu! Jau seniai tykau, kaip tave sučiupti, išdaigininke!

— O ką, pilki, iš manęs peši! Pats matai, kad aš sulysus ir išdžiūvus kaip stagaras. Verčiau pasidairyk po ganyklą! Piemuo čia kasdien atvaro pasiganyti riebų arklį. Pabandyk nutverti tą kąsnelį! Jei tik sutinki, ryt mielai tau padėsiu, ir grobis bus tavo! — sako lapė.

— Gerai,— sutiko vilkas,— žinau, tu gudri, ir pasakysiu tau štai ką: padėk man, ir aš tau neliksiu skolingas. Bet ryt ateik čia vėl, ir mudu pasitarsime. Nesiryžtu griebtis darbo, iš anksto visko neapsvarstęs. Pernai vasarą, kai prie Kikerpiario raisto mėginau pagriebti kumeliuką, bjaurybė kumelė taip tvojo kanopa per galvą, kad paskui ausyse spengė kelis mėnesius.

— Nebijok, vilke! Aš žinau, kaip auką įvilioti stačiai tau į nasrus,— pasigyre lapė ir nudūmė į mišką. Bėgdama visą kelią šaipėsi. Kitą dieną pievoje nuo pat ryto ganėsi riebus arklis, ir vilkui, matant skanų kąsnį, seilės varvėte varvėjo.

Netrukus atbėgo lapė, gražiai pasisveikino ir klausia:

— Ar jau pradėsime?

— Ne, pirma pasitarkim! — atsakė vilkas.

— Kam čia tartis! — spyrėsi lapė, — nubėgsiu pas arklį, primeluosiu, susuksiu jam galvą, o paskui tu ateisi ir tą dveigį ko gražiausiai pasiimsi.

— Gerai, kūmute! — apsidžiaugė vilkas.

Lapė nubėgo pas arklį, pasisveikino ir tarė:

— Klausyk, drauguži, ir pats žinai, kad vilkas tavo priešas. Jis jau seniai tyko tavęs, tavo brolių ir seserų. Ir dabar tupi antai po krūmu, laukia, kada galės perkąsti tau gerklę. Iškrėskime jam pokštą. Aš atviliosiu jį čia ir surišiu judviejų uodegas, o tu parvilksi jį namo, ir tada šeimininkas nepašykštės pylos ir apskalbs jam šonus.

— Gerai! — pritarė arklys. — Atvesk jį čia, ir, žiūrėk, stipriai surišk uodegas!

Lapė sugrižo pas vilką ir pasakė, kad arklys tikrai nepaspruks, jei tik uodegos bus gerai surištos. Paskui pridūrė:

— Neužmiršk ir manęs, kai pačiupsi laimikį!

— Gerai, gerai. Tau atiduosiu galvą ir kojas! — pažadėjo vilkas.

Dabar nuėjo abudu pas arklį. Lapė stipriai surišo jų uodegas ir tarė vilkui:

— Geros sveikatos ir smagaus kelio, pilki! Tik nepersiryk, kad pilvas neplyštų!

Arklys tuoj ėmė vilką tempti link namų. Vilkas staugia visa gerkle, o arklys tik taukšt kanopa jam į dantis.

Net mažas kiškelis prapliupo juoktis:

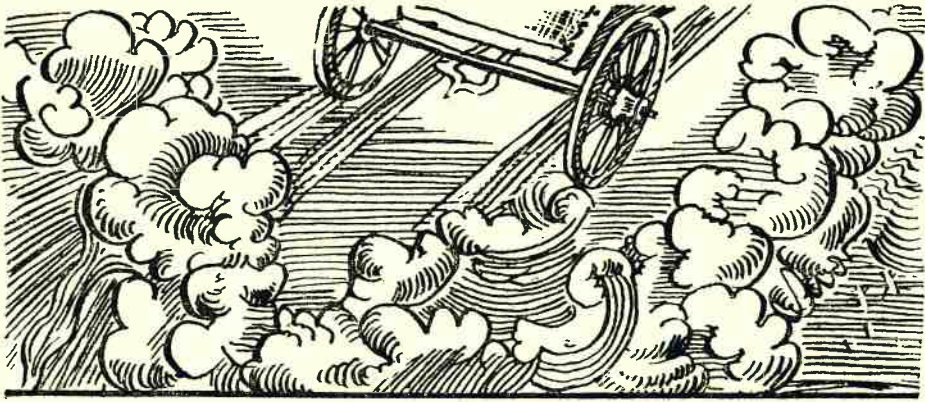
— Oho! Pilkaskrandis arkliu važiuoja į bažnyčią!

— Ko čia vaipaisi! — nirsta vilkas. — Bala žino, kur mane ta pasiutkumelė nutemps!

O lapė vis bėga šalimais ir šaiposi:

— Pilki, bent koja įsispirk į vartų stulpą!

Ar dar išnešė tas pilkis kailį, to iš mūsų pasakos nesužinosite.

NAŠLAITĖ IR ŪKININKAITĖ

Šeštadienio vakarą nuėjo našlaitė į pirtį. O ten daug senučių buvo ir visos prašė joms padėti. Mergaitė visoms padėjo, o pati praustis suskato, kai pirty jau nieko nebebuvo. Staiga girdi — kažkas darda ir skamba, tarsi prie durų būtų privažiavusios kelios ponų kariatos.

Mergaitė paskubom apsilvilko marškinius ir dirstelėjo pro durų plyšį. Žiūri, lauke stovi puiki aukso karieta, pakinkyta ketvertu juodų arklių. Aukso ir sidabro pakinktai žvanga, lyg kokios vestuvinės kariatos. Iš kariatos išlipo vanapaganas su pačia ir trim vaikais.

Našlaitė akies mirksniu išbrėžė ant slenksčio kryželį, o pati pasislėpė. Vanapaganas priėjo prie slenksčio, bet negali jo peržengti, todėl iš kiemo sušuko:

— Eikš, dukrele, sėsk į karietą ir važiuosim!
— Neturiu drabužių, negaliu išeiti! — atsakė našlaitė.
— Gerai. Liepsiu drabužius atnešti, tik pasakyk, dukrele, kokių tau reikia! — gundė mergaitę vanapaganas.

O peliūkštis sucypė iš pirties kampo:

— Prašyk tik vieno, tik vieno, sese!
— Neturiu šilko marškinių, negaliu apsirengti! — tarė našlaitė.

Vanapagano pati klausia sūnus:

— Kuris iš jūsų greičiausias?

Pirmas sūnus atsakė:

— Aš kaip vėjas!

Antras atsakė:

— Aš kaip vanduo!

O trečias atsakė:

— Aš čia ir ten!

Trečią sūnų ir pasiuntė vanapaganas namo marškinių:

*Bėk, skubėk, sūneli mielas!
Tepavargs truputį kojos!
Nuotakai savai atneški
Marškinius puikiausio šilko!*

Sūnus tuoj nurūko ir netrukus grįžo su šilko marškiniiais.

— Še, dukrele, šilko marškinius, ir važiuokim! — vėl kalbina našlaitę vanapaganas.

— Negaliu! Neturiu auksu siuvinėto sijono! — spyrėsi našlaitė.

Vanapaganas ir vėl:

*Bėk, skubėk, sūneli mielas!
Tepavargs truputį kojos!
Nuotakai savai atneški
Aukso siūtą sijonėlį!*

Sūnus išdūmė kaip vėjas ir tuoj grįžo su aukso sijonu.

— Še, dukrele, aukso sijoną, ir važiuokim!

— Tik vieno, sese, tik vieno! — vėl cyptelėjo peliūkštis.

— Negaliu, neturiu margos juostos! — gynėsi našlaitė.

Vanapaganas vėl pasiuntė sūnų:

*Bėk, skubėk, sūneli mielas!
Tepavargs truputį kojos!
Nuotaka, matai, jau laukia.
Greit atnešk jai juostą margą!*

Sūnaus tik kulnai sumirgėjo, o po valandėlės pardūmė kaip vėjas su aukso juosta.

— Še, dukrele, juosta, ir dabar važiuokim! — gundė mergaitę vanapaganas.

Bet našlaitė vėl atrėžė:

— Neturiu kuo apsiauti!

Kipšiukas tuoj parnešė ir kurpaites.

Našlaitė ir šįsyk neišėjo, liepė nešti dar puošmenų ir, kaip pelė buvo pamokiusi, vis po vieną.

Kai našlaitei sunešė visus apdarus, atėjo pusiaunaktis. Išėjo jina iš pirties pasidabinusi kaip karalaitė, ir jos drabužiai žerėjo mėnesienoj auksu ir sidabru.

— Lipk į karietą, dukrele! — nekantravo vanapaganas.

Našlaitė atkirto:

— O kur man sėdėti? Juk karieta tuščia!

Vanapaganas tuoj ragina:

*Čia juk apklotas šilkinis,
Pagalvėlės ant sėdynės!*

— Aš nepratusi sėdėti ant pagalvių ir apsikloti šilku. Atneškite ir paklokite į karietą šieno!

Vanapaganas vėl sūnui:

*Bėk, skubėk, sūneli mielas!
Tepavargs truputį kojos!
Nuotakai atneški šieno,
Už Rygos toli nubėki,
Ten, kur kupetos be žiedo! ¹*

Sūnus užte nuūžė ir tuoj sugrižo. Tačiau kaip tik užgiedojo gaidys, ir vanapaganas su karieta, pačia ir vaikais nugarmėjo kiaurai žemę. Našlaitė liko ant pirties slenksčio su aukso ir sidabro puošalais.

¹ Estai kadaise šieno kupetose išpešdavo žiedo pavidalo juosta. Tokio šieno piktosios dvasios neliesdavusios.

Kitą dieną, pamačiusi našlaitės puošalus, ūkininkaitė nedavė vargšei ramybės, kol sužinojo, iš kur ji viską gavusi.

Seštadienio vakarą ūkininkaitė tyčia pirty ilgai delsė ir pagaliau liko viena.

Netrukus prie durų atidardėjo, atskambėjo karieta.

Vanapaganas tuoj žengė prie slenksčio ir ėmė meiliai vilioti:

— Eikš, dukrele, važiuosim!

Ūkininkaitė atsakė:

— Neturiu kuo apsirengti!

— Liepsiu atnešti drabužius, tik sakyk, dukrele, ko tau reikia!

— Po vieną, sese, po vieną! — sucypė iš kampo pelė.

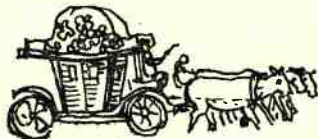
— Ko čia cypauji, murzinas peliūkšti! Nutilk! — sudraudė ūkininkaitė pelę ir vanapaganui išsakė:

*Reikia šilko marškinėlių,
Auksu tviskančio sijono
Ir margos puikiausios juostos,
Reikia šilko kojinaičių
Ir vainiko sidabrinio!*

Vanapaganas sūnui paliepė:

*Bėk, skubėk, sūneli mielas!
Tepavargs truputį kojos!
Nuotaka, matai, jau laukia!
Šilko marškinius atneški,
Auksu tviskantį sijoną,
Juostą margą, ko puikusia,
Ir vainiką sidabrinį!*

Bematant buvo visi puošalai atnešti. Dabar ūkininkaitė turėjo sėsti į karietą ir važiuoti į pragarą, kur iškėjo už vanapagano.

DIDYSIS PĒTERIS IR MAŽASIS PĒTERIS

Turtingas dvarponis laikė du bernus. Vienas, Didysis Pėteris, buvo vyras kaip ažuolas, o kitas, Mažasis Pėteris,— mažas kaip pipiras.

Kartą išsiuntė ponas abu Pėterius į mišką kirsti medžių ir davė abiem po krepšį valgio. Vyras dirbo išsijuosę, net prakaitas per nugarą žliaugė. Galop ir pilvai ėmė iš alkio gurgti.

Didysis Pėteris tarė:

— Klausyk, Mažasis Pėteri! Pirmiau suvalgykim, ką tu pasiėmei, o paskui griebsimės mano krepšio.

Mažasis Pėteris nenujautė nieko blogo ir sutiko:

— Gerai! Kam čia mums raišiot abu krepšius iš karto!

Ėmė valgyti ir valgė, kol Mažojo Pėterio krepšys visai ištuštėjo.

Paskui išsitiesė pailsėti, kad duona pilve geriau susigulėtų.

Kai tik pabudo, tuoj įniko dirbti, net kirviai blykčiojo.

Ir vėl pilvas ėmė gurgti, ypač Mažajam Pėteriui.

— Laikas valgyti, Didysis Pėteri! — jau kelintą kartą ragino draugą Mažasis Pėteris.

Tačiau draugas atrodė sumanęs ką bloga.

Susėsti tai jie susėdo, bet Didysis Pėteris nė negalvojo valgyti kartu ir sako Mažajam Pėteriui:

— Tylėk, nes gausi į kailį!

Mažasis Pėteris apsiašarojo ir paleido dūdas:

— O ką man valgyti?

— Va krūme pelių lizdas! — pasišaipė Didysis Pėteris.— Sušveisk, ką ten rasi. Peliena išalkusiam praverčia.

Ką darys Mažasis Pėteris, nuėjo į krūmą, rado ten pelių lizdą ir sako:

— Gal tikrai pravers ir peliena!

Senė pelė ėmė maldauti:

— Mielas žmogau, nežudyk mano vaikučių! Jais vis tiek pilvo neužkimši. O jei kada reikės mūsų pagalbos, mes tau padėsime.

Mažasis Pėteris pagalvojo: „Nei aš jūsų privalgysiu, nei be jūsų mirsiu! Miegokit sau sveikos!“

Taip ir kentėjo iki vakaro, o paskui abu parėjo namo.

Kitą dieną ponas vėl siunčia bernus į mišką.

Abu nešasi po krepšį. Didysis Pėteris žingsniuoja pirmas, o Mažasis Pėteris iš paskos.

Vėl vyrai miške ir vėl kerta medžius, net miškas pyška.

Bet ir pilvas ima gurgti.

Didysis Pėteris sako:

— Mažasis Pėteri, pirmiau suvalgykim, ką tu pasiėmei, o paskui griebsimės mano krepšio!

Mažasis Pėteris pagalvojo: „Bene jis ir šiandien bus toks akiplėša!“ ir tarė:

— Valgykim! Kam čia mums raišioti abu krepšius iš karto!

Susėdo ir išvalgė visą Mažojo Pėterio krepšį.

Pagulėjo valandėlę ir vėl kad įniks dirbti, net kirviai blykčioja. Netrukus Mažasis Pėteris išalko ir prašo:

— Sėskim valgyt! Jau pilvas gurgia!

Didysis Pėteris atsisėdo, atsirišo krepšį ir valgo.

Ištiesia ir Mažasis Pėteris ranką į krepšį, bet Didysis Pėteris neduoda jam nieko ir žada jį primušti.

— O ką man valgyti? — piktai sušunka Mažasis Pėteris.

— Va ten kelme yra bičių. Eik ir iškopk jas!

Mažasis Pėteris nusileidžia:

— Iš bėdos pravers ir medus!

Žengia prie bičių ir jau tiesia ranką į korius.

O bitės prašo:

— Mielas žmogau, neliesk mūsų! Kiek čia to medaus rasi, o jaunik-
lių turim daug. Mes už tai mielai tau padėsime, kada reikės!

Pėteris galvoja: „Laižyk čia žmogus tą medų! Nei tau sočiau nuo jo,
nei ką! Kad ir visas kelmas jo būtų pertekęs!“

Paliko bites ir alkanas dirbo iki vakaro, tik paskui, jau parėjęs na-
mo, privalgė iki soties.

Trečią dieną Pėteriai vėl eina į mišką. Abu ant peties užsikabinę po
krepšį. Didysis Pėteris žingsniuoja pirmas, o Mažasis Pėteris bidžena
iš paskos.

Vėl kerta medžius išsijuosę.

Štai jau pietūs, ir vyrų pilvai gurgia.

Didysis Pėteris sako:

— Mažasis Pėteri, suvalgykim, ką tu turi, o paskui griebsimės mano
krepšio!

— O jeigu vėl meluoji? — abejoja Mažasis Pėteris.

— Nemeluoj. Kam čia man tave apgaudinėti! — gynėsi antrasis.

— Gerai! — sutiko Mažasis Pėteris ir atkišo savo krepšį.

Suvalgė vėl viską, nė trupinėlio nepaliko.

Papietavę dar ir pamiegojo.

Na ir vėl išsismagino — kerta medžius, net skiedros laksto.

Mažasis Pėteris prašo:

— Išalkau. Eime valgyt!

Ir eina.

Bet Didysis Pėteris ir šįsyk veja Mažąjį nuo savo krepšio ir graso
duotį į kailį, jei neklausys.

Mažasis Pėteris ima verkti.

— Antai medžio viršūnėje sakalo lizdas. Valgyk sau sveikas sakalie-
nos! — sako Didysis Pėteris.

— Pravers iš bėdos ir sakaliena! — sutiko Mažasis Pėteris ir įsirangė
į medį.

Lizde jaunikliai.

Senis sakalas maldauja:

— Mielas žmogau, nežudyk mano vaikų! Vargšeliai dar visai maži ir silpni. Bene jie tau valgis! O jei tau kada reikės pagalbos, tai aš padėsiu!

Mažasis Pėteris galvoja sau: „Jūsų tai tikrai neprivalgysiu! Likit sau, kur esat!“

Išlipo iš medžio ir alkanas plušėjo iki vakaro.

Kitą dieną vyrai vėl išėjo į mišką kirsti medžių. Bet dabar Mažasis Pėteris nedavė Didžiajam savo krepšio:

— Ne, brolau, imk savo! Kam čia tykai svetimo!

Didysis Pėteris ėmė grasyti:

— Klausyk, Mažasis Pėteri, jei neduosi, namie aš tau parodysiu!

Bet Mažasis Pėteris atrėžė:

— O ką tu padarysi! Aš pasiskųsiu ponui!

Taip abu pavalgė ir iki vakaro kirto medžius.

Namie Didysis Pėteris tuoj nubėgo pas poną ir sako:

— Gerbiamas pone! Mažasis Pėteris gali labai daug nuveikti, tik priverskit jį dirbti ir sakykit, jog liepsit nukirst jam galvą, jei nepadarys, ko pageidaujate.

— O ką jis gali padaryti? — klausia ponas.

Didysis Pėteris sako:

— Miške Mažasis Pėteris pasigyрэ, jog per tris dienas nuliетų iš vaško bažnyčią, supiltų aplink pylimą ir įkeltų į bokštą dvylikos balsų varpą.

Ponas tuoj pasišaukė Mažąjį Pėterį ir tarė:

— Klausyk, Mažasis Pėteri! Duodu tau tris dienas. Per tą laiką nuliет iš vaško bažnyčią, supilk iš žemės pylimą ir įkelk į bokštą dvylikos balsų varpą. Jei per tris dienas darbo nebaigsi, liepsiu tau galvą nukirsti. Dabar eik, pavalgyk ir griebkis darbo!

Mažasis Pėteris norėjo dar ką sakyti, bet ponas parodė duris ir liepė vargšeliui išeiti.

„Ką dabar daryti?“ — nusiminė Mažasis Pėteris.

Iš rūpesčio žmogelis negalėjo nei valgyti, nei gerti, o Didysis Pėteris tik džiūgavo ir šaipėsi.

Apsipylęs ašarom, išėjo vargšas į mišką.

Atskrido bitė ir klausia:

— Pėteri, kas nutiko?

— Ko tu, mažas padarėli, dar klausi! Juk man nepadėsi!

— Sakyk, gal vis dėlto padėsiu! — spyrėsi bitė.

Pėteris bėdoja:

— Ponas žadėjo mane nugaluoti, jei per tris dienas nenuliesiu iš vaško bažnyčios, nesupilsiu iš žemės pylimo ir neįkelsiu į bokštą dvylikos balsų varpo.

Bitė jį nuramino:

— Neverk, žmogau! Gulk ir miegok, o anksti rytą ateik pažiūrėti!

Argi Mažasis Pėteris patikės!? Bet vis dėlto atsigulė.

Atsikelia vargšas rytą ir kiūtina liūdnas per mišką.

Girdi — aplink tik dūzgia ir zvimbia, lyg ore lakstyčių tūkstančiai bičių. Apsidairė žmogus ir mato — stebuklas neregėtas. Stovi bažnyčia geltono vaško, o bitės bokštą baigia dailinti. Nieko nepasakysi, graži bažnyčia. Medaus langai, o stogas iš korių.

— O jūs gerosios bitutės! — sušuko Pėteris.— Iš mirties išsivaduočiau, jei dar pylimą supilti spėčiau. Bet kur man dvylikos balsų varpą gauti. Visam margam pasauly tokio nėra.

Vėl vaikšto Mažasis Pėteris liūdnas. Pribėga prie jo pelytė ir klausia:

— Drauguži, ko toks nuliūdęs?

— Kaip aš, vargšas, neliūdėsiu! Bažnyčia tai iš vaško nulieta, bet kaip bus su pylimu! Gal nebent pulkas kareivių jį supiltų, jei visi išsijuosę plušėtų.

Pelė ramina žmogų:

— Nesirūpink ir gulk vakare miegot ramia širdim, o ryt rytą ateik pažiūrėti!

„Gerai,— galvoja Pėteris,— jei man bitė padėjo, gal ir pelė padės!“ — ir vakare atsigulė visai ramus.

Anksti rytą išėjo iš namų, ir štai vėl stebuklas neregėtas: bažnyčia juosia žmogaus aukščio pylimas, o aplink pelių — devynios galybės.

„Iki šiol sekėsi gerai, bet kur dabar gausiu tą dvylikos balsų varpą?!“

Vaikšto, galvoja, bet nieko nesugalvoja.

Staiga atskrenda iš miško didelis sakalas, nusileidžia ant šventoriaus ir klausia:

— Ko toks nuliūdęs, mielas drauguži?

— Kaip aš, vargšas, neliūdėsiu! Bažnyčia iš vaško nulieta ir pylimas iš žemės supiltas, bet kur man gauti dvylikos balsų varpą? Tokio niekur pasaulyje nerasi! Jei rytoj varpo nebus, tai sudie, gyvenimėli! — bėdoja Pėteris.

— Nelengva jį gauti,— atsakė sakalas,— bet reikės pabandyti! Žinau, kad vanapaganas turi tokį varpą, bet sunku jį gauti: jis miegamajam jo galvūgaly kabo. Tik palytėk jį, ir gaudžia balsų balsai, o senis kipšas tuoj šoka iš lovos. Jei nebijai, sėsk man ant nugaros, ir lėksim ieškoti laimės.

— Gerai! Man vis tiek, kur mirti! — sutiko Mažasis Pėteris.

— O gal vis dėlto kelionė pasiseks, ir tu būsi laisvas, laimingas žmogus,— tarė sakalas.

Pėteris ilgai negalvojo, tuoj atsisėdo ant sakalo ir pakilo į orą.

Tai buvo baimės Mažajam Pėteriui, skrendant per miškus, kalnus ir upes, bet jis tvirtai laikė apkabinęs galingo paukščio kaklą.

— Jau mes vanapagano žemėje! — tarė sakalas leisdamasis.— Nusilaužk va tą vyteleį ir įsikišk į užantį!

Pėteris padarė, kaip buvo liepta, ir juodu vėl pakilo.

Netrukus sakalas dar kartą nusileido ir tarė:

— Paimk va tą smiltelę ir paslėpk užantį!

Pėteris paklausė, ir abu vėl pakilo.

Sakalas nusileido dar trečioje vietoje ir paliepė:

— Pasemk va iš ten vandens lašelį ir saugok užantį!

Pėteris pasisėmė vandens, ir abu vėl skrido toliau.

Tolumoje pasimatė didelė sodyba. Sakalas tarė:

— Dabar sėdėk ramiai, jau matyti vanapagano sodyba. Kai prilėksim varpą, ko greičiau nurišk jį nuo sijos. Tik žiūrėk, nepratark nė žodelio, kad neužsitrauktum didelės nelaimės.

Štai jau abu prie varpo.

Pėteris narplioja mazgą, bet varpas ūmai sudindi keliais balsais:

Din dan din dan!

— Kas ten prie varpo? — sušunka vanapaganas.

Sakalas atsako:

— Tai sakalėlis ant varpo!

Vanapaganas nurimsta. Ką ten tas sakalas varpui padarys!

Pėteris vėl pamėgina atmegzti mazgą, bet varpas sugaudžia keliais balsais:

Din dan din dan!

Senis kipšas iš apačios klausia:

— Koks bjaurybė ten prie varpo?

Sakalas atsako:

— Sakalėlis paukštelis ant varpo!

Vanapaganas vėl nurimsta.

Pėteris jau atnarpliojo mazgą, apžergė paukštį, dar kartą virvę timp-
telėjo ir pagaliau varpą nurišo. O sakalas tuoj pakilo aukštyn. Tačiau
varpas dindėjo vis skardžiau ir skardžiau:

Din dan din dan!

Tik dabar vanapaganas pamatė, kad jį apgavo, ir šoko vytis.

— Mesk vyteleį ir sakyk: „Išauk, tanki giruže! — nei kam pereit, nei
apeit!“ — pamokė Pėteriį sakalas.

Pėteris numetė vyteleį, pasakė žodžius, ir tuoj apačioje nusidriekė di-
džiulė giria.

Vanapaganas šaukia:

Kirvius iš namų!

Kirvius iš namų!

Skinsim kelią!

Supoškėjo miške kirviai, kipšas prasiskynė kelią ir šoko iš paskos.

Sakalas klausia:

— Atsigrėžk, ar vejasi?

Pėteris sako:

— Vejasi.

— Mesk žemėn smilteleį,— paliepė sakalas,— ir sakyk: „Iškilk, didžiu-
lis kalne! — nei kam prilipt, nei apeit!“

Pėteris numetė smilteleį.

Už jų jau ir stūkso didžiausias kalnas.

Vanapaganas pribėgo prie šlaito ir šaukia į namų pusę:

Čionai kastuvus!

Čionai kastuvus!

Kasim kelią!

Vanapagano sūnus atléké su kastuvais.

Kasa abu išsijuosę. Išrausé kelią, ir vél vanapaganas dumia iš paskos.

Sakalas klausia Péterį:

— Atsigrežk, ar vejasi?

Péteris atsako:

— Taip, vejasi.

— Tékšk žemén vandens lašelį,— paliepé sakalas,— ir sakyk: „Ištvinc, didžiule jūra! — nei kam perplaukt, nei apeit!“

Péteris nutéšké lašelį žemén.

Ir šit žemai jau tyvuliuoja, putoja baisi jūra.

Vanapaganas keikiasi prie vandens, net pakranté aidi.

Tuoj atskuba pati ir sūnus.

— Išgerkim jūrą! — šaukia vanapaganas.

Visi trys ima gerti.

Vanapaganas prisriaubia tiek, kad jau né lašelio nebenuryja.

Atneškit lankus!

Tuoj lankus ant manęs!

Sūnus atneša lankus ir užsmaukia juos ant tėvo. Vanapaganas vél geria ir šaukia:

Varykit pleištus!

Pleištus ko greičiau!

Sūnus varo po lankais pleištus, o senis vél geria ir vis pūksčia:

Varyk pleištus, sūneli!

Kad būtų tvirčiau!

Sūnus varo pleištą, bet staiga sprogsta vanapagano pilvas ir visas vanduo vél iškliokia į jūrą.

Dabar Péteris su sakalu ramiai skrenda toliau. Juodu sugrižo dar prieš aušrą ir įkélé varpą į bažnyčios bokštą.

Per pusryčius nuėjo Mažasis Péteris pas poną ir pakvieté pažiūrėti darbo.

Ponas negalėjo atsistebėti Pėterio sumanumu ir dovanojo jam tiek daug pinigų ir brangių daiktų, kad jų užteko visam gyvenimui.

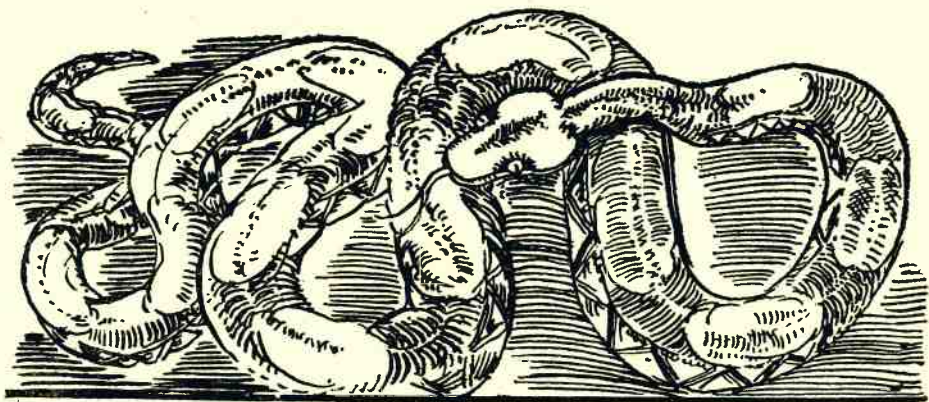
Mažasis Pėteris sako ponui:

— Gerbiamas pone! Didysis Pėteris gyrėsi galįs poną dar labiau nustebinti. Jis sakosi galįs miegoti krosny, jei ji pakūrenta septyniais glėbiais malkų.

— Oho! Norėčiau tai pamatyti! — nustebo ponas.— Tuoj pakurk man krosnį!

Krosnis buvo iškūrenta iki raudonumo, ir Didysis Pėteris įmestas į ugnį. Ar jis iš ten išsigelbėjo, to nei Mažasis Pėteris, nei niekas kitas nežino. Pagaliau kas jį iš ten ištrauks!

GRAŽUOLĖ NUOTAKA

Turtingas ūkininkas turėjo tris sūnus: du išmintingus, trečią, jauniausiąjį, kvailutį.

Tėvas buvo jau senas, ir vaikams parūpo iš anksto turta pasidalinti. Vyriausias norėjo pats perimti ūkį, tačiau svajoto apie tai ir kiti du. Tėvui visi trys sūnūs buvo vienodai brangūs, o jaunėlį jis ypač mylėjo už gerą jo širdį ir dorumą.

Pasišaukė vieną dieną senis sūnus ir tarė:

— Jūs visi man vienodai brangūs, todėl turta dabar padalinsiu, kad po mano mirties jokių vaidų nekiltų.

— Tikrai, tikrai! — pritarė vyresnieji broliai.— Mes jau seniai laukiame savo dalies.

— Gerai! — tarė tėvas.— Vienerius metus pakeliaukit po pasaulį. Kuris iš jūsų po metų man padovanos ploniausius marškinius, tam paliksiu ūkį. Ar sutinkat?

— Sutinkam! — atsakė sūnūs.

Visi trys iškeliavo.

Vyresnieji nuskubėjo į miestą, o jaunėlis nė nežinojo, kur eiti. Galop pasuko į mišką. Kelias, kur piemenys gindavo gyvulius,ėjo vis

siauryn ir pagaliau virto visai mažu takeliu. Eina juo jaunėlis ir sako:

— Pažiūrėsiu, ką čia prieisiu!

Ir priėjo namą. Namas didelis kaip kokia bažnyčia. Aplinkui auga aukšti medžiai ir krūmai, o tylą lyg kapuose.

Vaikinas priėjo ir pačiuopo durų rankeną. Durys neužrakintos.

Ižengė vidun — niekur nė gyvos dvasios. Visi daiktai stovėjo taip, lyg prieš kelias valandas čia dar būtų sukinėjęsi ponai ir jų tarnai. Vieno mažo kambario stalas buvo apkrautas valgiais ir gėrimais, tarsi čia būtų puotauta.

Vaikinas beeidamas gerokai išalko, todėl nieko nelaukė — sėdo prie stalo ir prisikirto lig soties. Pavalgęs vėl pakilo eiti ir ėjo per sales ir kambarius, o jų buvo tiek, kad nė suskaityti negalėjai.

Jam taip darinėjant visas duris, staiga viename kambaryje kas sukrebždėjo.

„Na matai, — pagalvojo jaunikaitis, — pagaliau rasiu ką ir galėsiu paklausti apie šituos rūmus. Eisiu pažiūrėti!“

Atidarė duris ir įėjo.

O kai apsidairė, visas nustėro ir išblyško: kampe ant kėdės tūnojo didžiulė varinė gyvatė ir, pakėlus galvą, spoksojo į jį.

Jaunėlis buvo jau besprunkas, bet gyvatė prabilo:

— Nebijok! Nebėk! Aš nieko tau nedarysiu!

Jaunikaitis drebėjo it epušės lapas, bet vis dėlto paklausė ir liko kambary.

Gyvatė paklausė:

— Kaip tu čia atklydai ir ko ieškai?

Jaunėlis papasakojo apie savo kelionę ir apie tėvo paliepiimą. Tada gyvatė tarė:

— Aš duosiu tau pačius ploniausius ir gražiausius marškinius, jei man tarnausi kiaurus metus. Valgyt ir gert čia pakanka, o darbas visai lengvas: turėsi kartą per dieną mane nuprausti ir surangęs padėti ant kėdės miegoti.

Gyvatės maloni kalba jaunikaičiui patiko, ir jis pagalvojęs tarė:

— Tebūnie! Kad tik gaučiau gerus marškinius! Pasiliksiu.

Na ir prasidėjo jam geras gyvenimas — valgė ir gėrė, ko tik širdis geidė, ir turėjo kartą per dieną gyvatę nuprausti ir surangęs ant kėdės

padėti. Ilgainiui jis taip priprato prie gyvatės, lyg tai būtų buvęs koks naminis gyvulėlis — šunelis ar kumeliukas.

Netruko praeiti metai.

Jaunikaitis priėjo prie gyvatės ir tarė:

— Išleisk mane. Metai praėjo, ir aš turiu grįžti pas tėvą.

— Gerai, galėsi grįžti, bet pirmiau nueik į kamaraitę, atsidaryk spintelę ir pasiimk iš ten plonus puikius marškinius! — atsakė gyvatė.

Jaunikaitis tarė gyvatei ačiū, atsisveikino, pasiėmė iš spintelės marškinius ir iškeliavo.

Brolius jaunėlis rado jau namie belaukiančius. Jie abu turėjo po gražius marškinius. O kai jie išsitraukė iš užančio savuosius, vyresnieji žado neteko: tokių dailių dar nebuvo regėję. Tėvas tarė:

— Jaunėlio marškiniai gražiausi. Tai jis ir paveldės mano turtą.

— Ne, ne! — spyresi vyresnieji. — Sugalvok mums naują darbą.

— Gerai! — nusileido tėvas. — Duodu jums dar vienerius metus. Kas iš jūsų parneš geresnės duonos, tas paveldės mano turtą. Ar sutinkat?

— Sutinkam! — atsakė sūnūs.

Visi trys iškeliavo. Vyresnieji pasuko į miestą, o jaunėlis vėl į mišką. Susirado tą patį kelią ir patraukė juo tolyn. Pagaliau priėjo rūmus, įžengė į vidų ir susieškojo gyvatę.

Bet dabar gyvatė buvo sidabrinė, didesnė ir gražesnė kaip anksčiau.

Jaunikaitis pasisveikino ir papasakojo apie savo kelionę ir tėvo paliepimą.

— Čia gausi geriausios duonos, jei tik man tarnausi kiaurus metus. Darbas bus lengvas: turėsi mane du kartus per dieną nuprausti ir surangęs padėti ant kėdės miegoti.

Jaunėlis sutiko:

— Nebijau aš jokio darbo. Kad tik geriausios duonos parneščiau. Liksiu čia!

Taip jam vėl prasidėjo smagios dienos. Valgis ir gėrimas buvo geri, o darbas lengvas.

Ir vėl prašoko vieneri metai. Jaunikaitis eina pas gyvatę ir sako:

— Išleisk mane. Jau metai prabėgo, ir turiu grįžti pas tėvą.

— Gali grįžti. Tarnavai gerai, todėl dabar eik į kamaraitę, atsidaryk spintelę ir ten rasi atlyginimą. Geresnės duonos nėra niekur pasaulyje.

Jaunikaitis tarė gyvatei ačiū, atsisveikino, pasiėmė iš spintelės duonos ir iškeliavo.

Tėvas pamatė, kad jaunėlio duona geriausia, ir sako:

— Matyt, mano turta paveldės jaunėlis!

— Ne, negali būti! — priešinosi vyresnieji broliai. — Duok mums dar vieną ir paskutinį kartą kokį darbą! Kas dabar laimės, tas tikrai bus čia šeimininkas.

— Tebūnie! — nusileido tėvas. — Kas po vienerių metų grįš namo su gražiausia marčia, tam paliksiu ūkį ir turta. Ar sutinkat?

— Šutinkam! — nudžiugo vyresnieji broliai, ir jaunėlis nedrįso pasi-priešinti.

„Kokia gražuolė tekės už tokio kvaišos!“ — patenkinti galvojo vyresnieji.

Visi trys iškeliavo.

Vyresniesiems parūpo pasižvalgyti po miestą, o jaunėlis nudūlino į mišką. Vėl nukako į rūmus, atidarė duris ir pamatė, kad dabar gyvatė buvo auksinė. Pasisveikino, papasakojo apie naują tėvo paliepiamą ir pabėdojo, nes ir pats buvo tikras, kad šįsyk broliai laimės.

— Patenkinsiu ir šį tavo norą, jei man tarnausi kiaurus metus. Pats žinai, kad čia darbas lengvas ir gyvenimas geras. Turėsi mane tris kartus per dieną nuprausti ir surangęs padėti ant kėdės miegoti.

— Mielai! — sutiko jaunėlis ir liko rūmuose. Nelabai jis tikėjo, kad auksinė gyvatė patenkins jo norą.

Kai vėl vieneri metai praslinko, jis priėjo prie gyvatės, paprašė leisti namo ir užsiminė apie duotą pažadą.

— Gerai, galėsi eiti namo ir gausi tai, ką pažadėjau. Bet įsimink, ką pirmiau turėsi padaryti! Nueik į virtuvę ir pakurk krosnį iki raudonumo. Paskui grįžk, paimk mane ir įmesk į ugnį. Įmetęs paskubėk užtrenkti krosnies dureles, kad aš nepasprukčiau. Žiūrėk, neišleisk manęs, nors ir labai prašyčiau ar grasinčiau. Jei ne, savo tėvo ir brolių niekadoms nematysi!

Jaunikaitis padarė, kaip jam buvo liepta. Kai užtrenkė krosnies dureles, gyvatė ėmė baisiai šnypšti ir dūkti, maldauti ir grasinti, bet jaunėlis vis tiek jos nepaleido.

Gyvatė dar ilgai šėlo, o paskui nurimo. Jaunikaitis valandėlę palaukė ir atidarė dureles.

Krosny nebuvo nė krislelio pelenų ar suodžių.

„Keista!“ — nustebo jis ir ėmė slampinėti po rūmus — bene aptiks kokią gyvatės žymę. Ieškojo ieškojo, bet kaip nieko nėra, taip nėra. Pagaliau įėjo į mažą, tamsų kambarėlį. Mato — kampe kabo graži šilko užuolaida. Prieina ir atkelia kraštelį: ogi nuo puikaus šilkinio guolio pakyla nuostabaus grožio mergelė, pasitinka jį ir sako:

— Ačiū tau, jaunikaiti, kad taip uoliai man tarnavai! Aš buvau užburta ir turėjau daug metų gyventi viena ir šliaužioti gyvate. Šičia buvo mano tėvo dvaras, bet piktas raganius pavertė mane gyvate, kai napanorėjau tekėti už jo sūnaus. Vienais metais aš būdavau varinė, kitais sidabrinė, o trečiais auksinė. Mane išgelbėti galėjo tik jaunikaitis, sutikęs trejus metus man tarnauti ir manęs klausyti. Tu mane išvadavai ir todėl, jei tik aš tau tinku, gali mane kaip nuotaką vestis pas tėvą.

Ir kas galėjo būti laimingesnis už jaunėlį!

Abu išėjo į lauką. Dabar čia viskas buvo pasikeitę: medžių ir krūmų kaip nebūta, po langais mirguliavo puikus gėlynas, o toliau driekėsi derlingi laukai. Prie laiptų stovėjo puiki karieta su pakinkytais žirgais.

Juodu įsėdo ir nuvažiavo pas jaunikaičio tėvą.

Tėvas ir broliai negalėjo atsigrožėti jaunėlio nuotaka. Prieš ją abi brolienės atrodė tarsi mėnuliai prieš saulę.

— Tau atiduodu ūkį, sūneli! — tarė tėvas jaunėliui, o vyresnieji šisuk jau neturėjo ką sakyti.

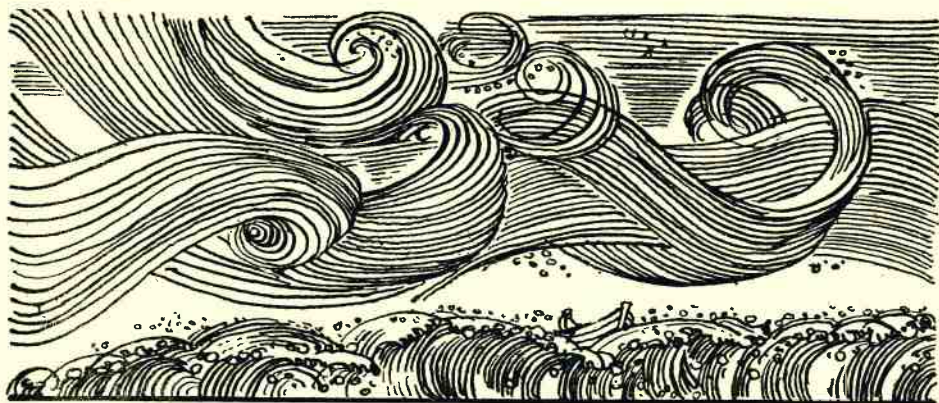
Bet jaunėlis atsakė:

— Ūkio man dabar nereikia! Teliks vyresniesiems. Mano nuotaka tokia turtinga, kad mums galėtų pavydėti ne vienas dvarponis.

BroLIAI pakėlė trigubas vestuves. Jaunėlis padovanojo tėvui ir vyresniesiems broliams daug pinigų ir brangių daiktų ir išvažiavo į savo naują dvarą.

Gražesnės nuotakos niekas iki šiol nebuvo matęs.

STEBUKLINGAS VEIDRODIS

Seniai, labai seniai dideliame mieste gyveno galingas karalius. Pinių ir turtų jis turėjo daugiau kaip dešimt kitų karalių į krūvą sudėjus.

Bet kas tie turtai. Senatvė kur buvus, kur nebuvus jau ir čia. O tas nė girdėti nenori, kad ir jis pasens kaip kiekvienas nuskuręs elgeta.

Karalius turėjo tris sūnus.

Du vyresnieji buvo sveiki, žvalūs ir protingi, o trečiasis visai skysto proto. Vyresnieji broliai jį pravardžiavo paikšiu ir kvaiša. O jaunėlis per savo gerą širdį nė nepyko dėl tų kalbų.

Vieną dieną karalius pasišaukė abu vyresniusius sūnus ir tarė:

— Matau, kad senatvė mane į kuprą riečia, o galva žyla ir plinka. Kai aš dar vaikas buvau, raišas senelis porino, kad yra kažkur toks veidrodis, į kurį pasižiūrėjęs, vėl jaunu virsti. Jei jūs tą veidrodį man parnešit, atiduosiu pusę karalystės. Pinių kelionei negailėsiu. Gaukit man tą nuostabų daiktą! Gal su mano laime rasite ir savąją.

Karalaičiams tėvo pasiūlymas tiko. Juodu ir sako:

— Duok mums karietą su šešetu arklių ir pilną maišą aukso, tada stebuklingąjį veidrodį kad ir pasaulio krašte surasim!

Kitą dieną gavo jie karietą su šešetu arklių, įsivertė maišą aukso, pasisodino vežėją ir iškeliavo.

Išgirdo kvailiukas apie tą kelionę. Atėjo ir prašo, kad leistų to veidrodžio ieškoti.

Karalius tik nusijuokė ir sako:

— Ką tu, kvailas vaike, apie pasaulį išmanai! Gausi galą prie pirmo stulpo, dar kažin, ar iš miesto kelią rasi. Verčiau slampinėk sau namie, o vyresnieji broliai ir patys veidrodį suras.

Jaunėlis vis neatlyžo, ir pagaliau tėvas tarė:

— Keliauk sveikas, jei taip nori! Tik nemanyk, kad gausi karietą su šešetu arklių ir maišą aukso. Jeigu kelionėje pradžiai, pats būsi kaltas.

Jaunėlis padėkojo tėvui už leidimą ir tuoj išsiruošė į kelią. Sukrapš-tė paskutinius skatikus, bet vos dešimt talerių tesurinko.

„Kas bus, tas. Man ir šitiek užteks. Bet pėsčiam kulkšniuoti neverta, nusipirksiu kokį kuiną!“

Kaip tarė, taip padarė — nusipirko už dešimt talerių persenusį arklių, sėdo ir išjojo į platų pasaulį.

Kuinas parisnoja kokį tarpą, bet didžiumą kelio žingine eina.

„Tegu sau,— mano karalaitis,— vis nestovi vietoj!“

Vakare keliauninkas prijojo didelę smuklę.

Žiūri — brolių žirgai prie durų.

„Še tau! Jei žirgai čia, tai ir broliukai netoli! Užeisiu pasižiūrėsiu, gal dabar drauge keliausim.“

Pririšo šyvį ir įėjo.

Pamatė jį broliai ir kad pasileis kvatotis:

— Nieko sau! Ko tau, žioply, čia reikia?

— Ir aš noriu ieškoti veidrodžio! Keliaukim drauge. Ir man, ir jums bus linksmiau.

— Eik sau, kvaišeli! Trūko mums dar bėdos su šitokiu!

Užpyko jaunėlis, sėdo ant kuino ir nujojo toliau.

Anuodu broliu liko smuklėje veidrodžio ieškoti ir dar pasityčiojo įkandin:

— Tegu tas kvaiša joja! Vilkai nepagailės nei jo, nei šyvio. Nesipainios mums ant kelio.

O karalaitis jojo jojo, kol prijojo didelį ažuolyną.

— Josiu aplink! — tarė raitelis.

Staiga žiūri — siauras takelis tiesiai į mišką. Galvoja sau: „O gal į mišką joti? Ten vis ką rasiu.“

Pasuko arklį į mišką ir nujojo.

„Kažin, kur tas takelis nuves!“ — mano karalaitis. Paskui nusilaužė medžio šaką, išsisuko dūdelę, groja ir kinkuoja toliau.

Trečią dieną karalaitis prijojo nedidukę laukymę ir mato — pakrašty maža trobelė.

— Pažiūrėsiu, kas tenai! — ir joja artyn.

Nespėja nė žingsnio žengti, o iš trobelės išeina sena, žila močiutė ir sako:

— Žiūrėk tu man! Mano akys dar ir žmogų pamatė! Ilgai čia gyvenu, jau vienas ažuolynas supuvo ir kitas išaugo, bet nė vienas žmogus dar nebuvo atklydęs. Ko čia ieškai, jaunikaiti?

Jaunėlis papasakojo senutei apie savo kelionę ir sako:

— Aš ieškau tokio veidrodžio, į kurį pasižiūrėjęs, vėl jaunu virsti. Mūsų karalius nenori pasenti ir liepė tą veidrodį parnešti. Gal žinai, močiute, kur jį rasti?

— Ne, vaikeli! Nors aš sena, bet apie tokį veidrodį nieko negirdėjau. Gal vyresnioji mano sesuo ką žino. Iki jos trobelės trys dienos kelio. Keliauk tenai, gal ji tau patars!

Karalaitis padėkojo senutei, leido arkliui pailsėti, pasistiprino patsai ir vėl joja.

Trečią dieną prijoja tą trobelę, kaip senė sakė. Išeina iš trobos močiutė, dar senesnė ir žilesnė už aną, ir dar labiau stebisi, kad jos akys žmogų pamatė:

— Ilgai čia gyvenu, jau dvi girios supuvo ir jų vietoje dvi naujos išaugo, bet nė vieno žmogaus nemačiau. Ko ieškai, jaunikaiti?

— Mačiau tavo jaunėlę seserį, tai ji mane atsiuntė. Gal parodysi, močiute, laimingą kelią?

Senutė atsakė:

— Ne, vaikeli, nežinau tokio kelio. Kai dar maža buvau, girdėjau apie tokį veidrodį, bet kas jį žino, kur jis galėtų būti. Jok dar toliau. Trečią dieną nukaksi pas vyriausiąją mano seserį. Gal ji ką žinos apie tą stebuklingąjį veidrodį!

Karalaitis padėjo senelei, davė pailsėti arkliui, pasistiprino ir vėl joja.

Po trijų dienų prijojo vyriausios sesers trobelę.

Vyriausioji sesuo irgi stebėjosi, išvydusi žmogų, ir ėmė klausinėti.

Jaunikaitis papasakojo apie savo kelionę ir paklausė, bene senelė padarytų jam laimingą kelią.

— Ne, vaikeli, nežinau aš to kelio. Teisybė, girdėjau, kad toks veidrodis yra, bet kur, dievai žino. Na, bet lipk, jaunikaiti, nuo arklio ir pailsėk mano trobelėje. Aš sušauksiu savo šeimyną, gal kuris ir pasakys.

Jaunikaitis įėjo į trobelę ir negalėjo atsistebėti, kaip čia viskas švartu ir gražu buvo.

O senė paėmė nuo lentynos didelę švilpynę ir išėjo į lauką. Paskui taip sušvilpė, kad net miškas nuaidėjo. Girdi karalaitis, kažkas dunda. Dirst pro langą — ogi aplink trobelę visi miško žvėrys susirinkę.

Netrukus senutė sugrįžo ir sako:

— Ne, šita šeimyna nieko nežino. Sušauksiu kitus, pažiūrėsime, gal jie bus apie tą stebuklingąjį veidrodį ką girdėję.

Paėmė nuo lentynos kitą švilpynę ir išėjo. Ir vėl taip sušvilpė, kad visas miškas nuaidėjo.

Karalaitis klausė — lauke užia, švilpia, tarsi kelios dešimtys malūnų suktųsi. Dirst pro langą — stebuklas! Visi miško paukščiai sulėkė! Jie tikrai pasakys kokią gudrybę!

Netrukus senutė vėl sugrįžo ir sako:

— Nė šita šeimyna nieko nežino apie veidrodį! Liko dar vienas gudruolis. Jei ir tas nieko nežinos, tai veidrodis, matyt, sudužęs ar visai iš žmonių rankų dingęs.

Senutė paėmė nuo lentynos trečią švilpynę ir tarė:

— Eikš dabar su manim ir pats pasiklausyk, koks bus paskutinis žodis.

Senė šį kartą taip papūtė, kad karalaičiui net ausyse suspengė.

Ir girdi — lyg koks viesulas atūžia.

Didelis dvigalvis vanagas atskrido prie trobelės, nusileido ant akmens ir klausia:

— Kam šaukei, miško močia?

— Vanagėli sūneli, ar tu nežinai, kur toks veidrodis, į kurį pasižiūrėjęs vėl jaunu virsti?

— Žinot žinau! — atsakė vanagas.— Bet žmogus jo nepasieks. Toli jūroje yra didelė sala, tokia uolėta, kad joks laivas nepriplaukia. Saloje stūkso pilis, o toje pilyje gyvena karalaitė. Ji ir turi tą veidrodį.

— Vanagėli sūneli, paimk šitą jaunikaitį ant savo nugaros, skrisk su juo į tą salą ir parnešk stebuklingąjį veidrodį!

O karalaitis pagalvojo: „Kas bus, tas — lėksiu!“

Vanagas išskleidė sparnus, karalaitis atsisėdo jam ant nugaros ir nuskrido. O senė atrišo karalaičio arkli, tegu pasigano, kol šeimnininkas sugriš.

Prailgo juodviem kelionė. Devynias dienas ir devynias naktis lėkė vanagas nenutūpdamas. Kai prilėkė tą salą, jau buvo devintos dienos vakaras.

Vanagas ėmė karalaitį mokyti:

— Šiąnakt turėsi eiti į karalaitės rūmus ir išsinešti veidrodį! Tik žiūrėk, ilgai neužtruk, kad nepakliūtume į didelę bėdą! Veidrodį karalaitė laiko savo lovos galvūgaly. Čiupk jį ir greit atgal. Karalaitė nepabus, nebijok. Vidurnaktį ji miega taip kietai, nors raitas po kambarį jodinėk — vis tiek nepabus.

Vanagas išsipešė dvi plunksnas iš nugaros, padavė karalaičiui ir sako:

— Vartus saugo du lokiai. Numesk abiem po plunksną ir eik drąsiai. O dabar paskubėk!

Karalaitis ir nuėjo.

Prie vartų du lokiai atsistojo piestu ir jau norėjo pulti vaikina, bet tas numetė abiem po vanago plunksną, ir jie užmigo.

Tada karalaitis įėjo į pilį.

Cia, matyt, miegojo visi, kas tik gyvas, bet kambariuose degė daug žibintų ir buvo šviesu kaip dieną. Jaunikaitis priėjo prie karalaitės lovos, čiupo iš po pagalvės veidrodį, įsikišo į užantį ir jau eis.

Tik žiūri — priešais jį stalas su visokiais valgymais ir gėrimais!

Jaunikaitis pagalvojo: „Kiek aš čia truksiu! Pirmiau pavalgysiu, tada išeisiu!“

Atsisėdo už stalo, pavalgė, atsigėrė, kiek širdis geidė, o paskui atsistojo ir mano sau: „Eisiu pasižiūrėsiu, kokia ta karalaitė!“

Priėjo prie lovos ir negali atsižiūrėti. Karalaitė labai graži, kaip gyvas tokios gražios nematęs. O ant piršto aukso žiedas žėri.

„Kas čia atsitiks, jeigu tą žiedą numausiu!“ — pagalvojo jaunikaitis.

Atsargiai numovė žiedą ir nudūmė pro miegančius lokius tiesiai pas vanagą.

O vanagas piktas, kam taip ilgai užtruks, čiupo jaunikaitį, užsikėlė ant nugaros ir lekia. Tuo tarpu lokiai pabudo, šoko vytis, bet nieko nepesė. Vanagas ir karalaitis spėjo ištrūkti.

Lekiant per jūrą, vanagas nutvėrė karalaitį antru snapu ir įmerkė į vandenį iki kelių. Paskui vėl užsikėlė ant nugaros ir skrenda toliau.

Netrukus vanagas įmerkė karalaitį iki juostos. Trečią kartą vargšeli net iki kaklo pamurkdė. Persigando karalaitis, šaukia nesavu balsu.

Kai perskrido jūrą, karalaitis atsikvėpė ir klausia vanagą:

— Kam tu mane tris kartus į jūrą murkdei? Mano širdis drebėjo kaip epušės lapas. Negi norėjai iš manęs juokus krėsti?

— Murkdžiau tave, kad pajustum, kaip man buvo, kada laukiau tavęs grįžtant iš karalaitės pilies. Pirmą kartą, kai po pilį daireisi, aš jaučiausi taip, kaip tu iki kelių vandeny. Tada lokiai pakėlė galvas. Atrodė, kad mano migdančios plunksnos netekę galios. Antrą kartą, kai tu valgei ir gėrei, aš bijojau taip, kaip tu vandeny iki juostos. Lokiai tada buvo jau atsitūpę. Bet trečią kartą, kai tu nuėjai žiedo, aš labiausiai išsigandau: tada lokiai atsistojo. O jei karalaitė būtų pabudusi, kai žiedą movei, lokiai būtų mane sudraskę, ir tau pačiam būtų buvęs galas.

Apsidžiaugė jaunikaitis, kad mergelė nepabudo.

Parlėkė abudu į girią pas tą senutę.

Karalaitis padėkojo paukščiui už pagalbą ir norėjo parodyti senelei stebuklingąjį veidrodį.

Senutė tarė:

— Ką jis man padės. Aš jau per sena. Še, sūneli, tau šitą rykščių ryšelį. Jei tik ko reikės, pamojuok ir turėsi.

Atvedė arklį ir išlydėjo karalaitį į kelią.

Prijojęs antrą trobelę, raitelis ir jos šeimininkei norėjo parodyti veidrodį.

Ir šita tą patį atsakė:

— Ką jis man padės, aš jau per sena. Še, mielas vaike, šitą maišelį! Jeigu tau prireiktų grūdų, tik atrišk, ir pamatysi, kiek iš jo pasipils.

Karalaitis padėkojo senutei, atsisveikino ir skubėjo namų link, kiek tik jo kuinas įkabino. Prijojo pirmutinę seserį, norėjo ir jai parodyti stebuklingąjį veidrodį ir vyresniųjų dovanas.

Bet ir ši senutė atsakė:

— Ką tas veidrodis man padės, aš jau per sena. Imk, mielas vaike, šitas žirkles. Jei tau kada audeklo ar drabužių prireiks, pačiksėk ir turėsi.

Karalaitis padėjo už dovaną, atsisveikino ir išskubėjo namo.

Prijojęs smuklę, žiūri — brolių arkliai vis dar tebestovi.

„Užėsiu pasižiūrėti!“ — mano sau.

Ir užėina.

Broliai tuoj pasitinka:

— Na, broliuk, ar radai veidrodį?

— O kaipgi! Žinoma, radau! — atkerta jaunėlis.

Vyresnieji broliai pakvietė jaunėlį prie stalo, valgydino, girdė, kokiam galva apsvaigo. Tada ėmė prašyti:

— Parodyk tą savo veidrodį. Kažin, ar tas pats, kurio ieškom!

— Tas pats! — atrėžė jaunėlis ir padavė broliams veidrodį.

Žiūri vyrai ir atsistebėti negali. Kas teisybė, tai teisybė.

— Ką tu, broleli, veiksi su tokiu brangių daiktu! — šaiposi broliai. Vyriausiasis šmakšt veidrodį į užantį ir sako viduriniajam:

— Mudviem jau metas.

Ir abudu išėjo.

Ką jaunėlis darys! Jam rimbu prigrasino, liepė liežuvį už dantų laikyti.

Senis karalius pasižiūrėjo į veidrodį — ir stebuklas! Visai jaunu virto. Pagyrė sūnus ir pažadėjo jiems pusę karalystės.

Galų gale sugrįžo namo ir jaunėlis. Nuėjo pas karalių ir sako:

— Tą veidrodį radau aš. Vyresnieji broliai niekur nė nebuvo, tik sėdėjo smuklėje, jie atėmė iš manęs veidrodį, kai aš namo jojau.

— Tai kvailys! — užriko karalius.

Vyresnieji broliai tada ėmė karalių įkalbinėti:

— Liepk jaunėlį nužudyti! Kam čia reikia tokio kvailio!

O kai jaunėlis papasakojo, kad vanagas jį pernešęs per jūrą, karalius baisiai supyko ir liepė vesti kvailį prie jūros:

— Pasodinkit į laivelį, atimkit irklus ir pastūmėkit nuo kranto! — sako vyresniesiems broliams.

Kaip tėvas liepė, taip šie ir padarė. Ir dar pasišaipė nuo kranto:

— Šaukis dabar vanagą į pagalbą!

Laivelis suposi ant vandens lyg antelė, o bangos nešė jį vis tolyn į jūrą.

Ilgai šitaip plaukė karalaitis, paskui atūžė didžiulė banga, pakėlė laivelį aukštai aukštai ir švystelėjo į krantą.

Negreit karalaitis atsipeikėjo. Paskui ėmė dairytis. Ir pamatė, kad banga jį išmetė į salos krantą.

— Ką čia veiksiu šitoj dykvietėj! — bėdoja vargšas.— Išsitrauksiu iš vandens laivelį. Kas žino, gal kada pravers.

Traukdamas laivelį, čiupt — kažin kas užanty. Ogi rykščių ryšelis.

— Visai buvau užmiršęs tas dovanas! Nagi, pažiūrėsim, ar senutės teisybę sakė!

Išsitraukė rykščių ryšelį, apsuiko virš galvos ir sušuko:

— Kad man būtų didelis miestas su daugybe žmonių!

Vos karalaitis tuos žodžius ištarė, žiūri — stovi miestas, o pro vartus plaukte plaukia pulkai žmonių į vieną ir kitą pusę. Tik vargšeliai visi nuogi.

— O kam tos žirklys kišenėj! — sako karalaitis. Išsitraukė jas ir sušuko:

— Žirklys, aprenkit tuos žmones!

Ir vėl stebuklas! Krūvos drabužių priešais karalaitį. Tik imk ir renkis!

O ką jie valgys? Niekur nė grūdelio: „Pažiūrėsiu, ką tas maišelis gali!“

Vos jaunikaitis atrišo tą maišelį, tiek grūdų pribyrėjo, kad dešimt karalysčių privalgydint galėtų. Gyvenk ir norėk!

Tie žmonės išsirinko jaunikaitį savo karalium, ir gyveno visi laimingai ir linksmai. Karaliaus rykštės, žirklys ir maišelis parūpindavo jiems viską, ko tik širdis geidė.

Kartą išėjo jaunas karalius į pajūrį pasivaikščioti. Mato — iš toli atplaukia burlaivis.

— Palauk, palauk, kur tas mano laivelis! — sako karalius.

Liepia atvilkti laivelį prie kranto, sėda ir iriasi prie to laivo.

Įlipo į laivą — žiūri — ogi jame gražioji karalaitė iš tos pilies.

Karalius pasveikino mergelę ir pakvietė į krantą pailsėti jo saloje.

Bet mergelė sako:

— Negaliu išlipti. Prieš dvejus metus iš mano pilies kažkas pavogė tokį veidrodį, į kurį pažvelgęs, vėl jaunu virsti. Šito veidrodžio man ne tiek gaila, kiek aukso žiedo, kurį vagis pasigrobė. Kas turi stebuklingąjį veidrodį, tas gyvens kelis šimtus metų. O aš turiu tekėti tik už to, kam pati būčiau dovanojus tą žiedą arba kas jį dabar turi. Bet gal tas žmogus koks bjaurus senis ar piktas raganius, todėl aš palikau savo karalystę ir gyvenu jūroje, kad man to žiedo neatneštų koksai baidyklė.

Išgirdęs tuos žodžius, karalius išsitraukė žiedą ir atidavė mergelei.

Karalaitė labai apsidžiaugė, kad žiedą atidavė gražus jaunikaitis, net karalius.

Kai išlipo abu į krantą, visi žmonės džiaugėsi ir sveikino juos, garsiai valiuodami. Iškėlė vestuves, kurios kelis mėnesius truko.

O kur dingo tasai stebuklingasis veidrodis, niekas nežino.

DU BROLIAI

Sumanus ūkininkas turėjo du sūnus. Pasišaukia kartą juos ir sako:

— Mieli vaikeliai, neilgai liko man gyventi. Jūs abu man vienodai brangūs. Pasidalykit mano žemę ir viską, ką užgyvenau, lygiomis, o paskui gyvenkit santaikoj, kaip dera geriems broliams. Nepavydėkit vienas kitam. Jei manęs paklausysit, gyvenime daug pasieksit.

Netrukus tėvas pasimirė.

Sūnūs pasidalijo turta, kaip tėvas norėjo,—lygiomis— ir ilgai gyveno santarvėj.

Tačiau pasitaiko, kad turtas ir brolius išskiria. Taip ir ši kartą atsitiko.

Vyresnysis ėmė jaunėliui pavydėti.

— Kodėl jis turi tiek pat turto! Juk aš vyresnis, ir man priklauso daugiau! — sakė jis.

Išėjo kartą broliai į mišką medžių kirsti.

Eina abu ir nešasi po krepšį su duona.

„Palauk, palauk, broluži! — galvoja vyresnysis.— Dabar visas turtas bus mano. Užmušiu tave miške, ir niekam nė motais.“

Įžengė abu į mišką.

Vyresnysis galvoja: „Kas man iš jo mirties! Išdursiu akis ir paliksiu vieną. Iš tankmės jis vis tiek neišeis, ir sudraskys jį vilkai.“

Broliai kerta medžius, paskui sėda valgyti.

Dabar vyresnysis užpuola jaunėlį, išduria jam akis, išvalgo visą jo krepšį ir palieka vargšą aklą ir alkaną miške.

Pats, grįžęs namo, susigrobia visą turtą, o žmonėms sako: „Brolis dievaižin kur dingo.“

Klydinėja jaunėlis po mišką ir nežino, kur eiti. Užėjo ir vakaras, ir naktis, o kelio namo niekaip rasti negali. Pagaliau atsigulė į pakrūmę ir gailiai pravirko.

Staiga girdi — šneka kažkas:

— Kokie neišmanėliai tie žmonės! Tiek daug neregių vargsta pasauly ir vargina gydytojus. Jei toksai akis pasiplautų šios nakties rasa, tai vėl regėjimą atgautų.

Neregiui nieko daugiau nė nereikia — nubraukė rasą į delną ir suvilgė akis. Ir stebuklas — abi akys iškart sveikutėlės!

Apsidairė žmogus, žiūri — už krūmo du nykštukai.

Pirmas sako:

— Jei šitai žinotų varinio miesto žmonės, jų akys tuoj pasveiktų!

— Ar tik varinio miesto gyventojai tokiė kvaišos! — porino antras.— Sidabrinio miesto žmonės jau seniai vargsta be vandens, ir niekas nežino, kaip išsisukti iš bėdos. O jeigu kas išverstų didžiulį akmenį iš po miesto vartų, tai vandens visiems užtektų.

— O kaip auksiniame mieste karalius ir jo valdiniai kenčia,— pasakoja pirmasis.— Karalaitė netyčia nukrito komunija, o pamatinė išropojo iš po altoriaus, prarijo ir šmurkštelėjo atgal. Nuo tos dienos karalaitė serga, ir joks gydytojas jos neišgydo. O reikia tik sugauti tą pamatinę, sutrynus įkepti į valgį ir duoti karalaitėi. Ir ji pasveiks.

Nykštukai vienas kitam pasižadėjo geriau prasmegti kiaurai žemę, negu kam apie tai prasiatarti. Paskui dar paplepėjo valandėlę ir nubėgo sau.

Išlindo jaunėlis iš krūmo ir prisibraukė į dėželę daug rasos lašų.

— Dabar į varinį miestą! — tarė pats sau.

Atkeliavęs į miestą, jis nuėjo pas karalių ir sako:

— Girdėjau, variniame mieste daug neregių. Aš esu garsus akių gydytojas ir prašau man leisti neregius išgydyti.

Karalius atsakė:

— Čia buvo daug gydytojų, bet jų išmintis neregiamis nieko nepadėjo. Argi tu gudresnis už juos! Geriau nė nebandyk ir neskaudink jiems širdies.

Tačiau jaunėlis tol spyrėsi, kol karalius nusileido.

Dabar gydytojas sušaukė neregius ir suvilgė jiems akis rasos lašais. Ir jie kaipmat praregėjo.

Visi iš džiaugsmo nežinojo, ką ir daryti. Sumanus gydytojas gavo daug pinigų, visokių brangių daiktų ir dar vario karietą su arkliu.

„Bepigu dabar keliauti!“ — pagalvojo jaunėlis ir nukako į sidabrinį miestą.

Tenai nuėjo pas karalių ir sako:

— Girdėjau, sidabrinio miesto šaltiniai nebetrykšta, ir gyventojai vargsta be vandens. Aš moku surasti vandenį ir atvažiuau iš tolimo krašto jums padėti. Parodykit man miestą, ir aš pasakysiu, kur slypi požeminės versmės.

O karalius jo nė klausyt nenori:

— Čia jau buvo daug išmintingų meistrų, ir nė vienas mums nepadėjo. Argi tu gudresnis už juos! Mesk tas mintis iš galvos!

Bet jaunėlis tol spyrėsi, kol karalius sutiko. Tada jis apėjo visus miesto vartus, sustojo prie didžiausiųjų ir paliepė:

— Išverskit iš čia šitą didelį akmenį!

Žmonės išvertė akmenį, ir smagiai kunkuliuodamas ištryško šaltinis. Dabar miestui vandens pakako.

Karalius ir visi žmonės labai džiaugėsi. Dovanojo jaunėliui daug pinigų, visokių brangių daiktų ir dar dvi sidabrinės karietas su arkliais.

— Tik gyvenk ir norėk! — apsidžiaugė jaunikaitis.— Dabar į auksinį miestą! Gal ir ten pasiseks.

Ir iškeliavo.

Įvažiuoja pro vartus, o miestiečiai negali atsistebėti jo karietomis ir visa prabanga. Bet jaunėlis daug nešneka, tik prašo nuvesti pas karalių.

Atėjo į rūmus ir sako:

— Girdėjau, karalaitė sunkiai serga. Aš atvažiuau iš toli ir esu garsus gydytojas. Jei leisit, aš parodysiu, ką sugebu, ir pamatysit, kad ligonė tuoj pasveiks.

— Cia jau buvo daug mokytų gydytojų, bet nė vienas dukters neišgydė. Argi tu už juos visus išmintingesnis! Geriau eik savo keliu ir neskaudink mums širdies.

Jaunėlis ir šiaip, ir taip įkalbinėja karalių, bet tas neklauso, ir gana. Pagaliau sargybiniai karaliui sako:

— Jis turbūt koks išminčius. Atvažiavo su brangiomis karietomis ir žirgais. Tegu pabando laimę!

Galop karalius leido jaunėliui ligonę gydyti.

Jaunikaitis griebėsi darbo — nuėjo naktį į bažnyčią, sugavo pamatinę, supjaustė į smulkius gabalėlius, įmetė į butelį ir užpylė vandeniu.

Kitą rytą gydytojas nuėjo pas karalaitę ir ją ramina:

— Nenusimink, jaunoji karalaite, tuoj pasveiksi. Išgerk per tris kartus šituos vaistus, ir ligą kaip ranka nuims!

Mergina gėrė kartą, gėrė antrą, o pagaliau trečią kartą nepaliko butely nė lašo.

Kviečia karalių pažiūrėti.

Ogi duktė sveikutėlė!

Ir kas dabar apsakys karaliaus ir žmonių džiaugsmą!

Karalius dovanojo jaunėliui daug pinigų ir aukso, o priedo dar tris auksines karietas su puikiais žirgais.

Ko gi jam dabar bereikia!

Galvoja sau: „Važiuosiu namo, pažiūrėsiu, ką brolis veikia!“

Parvažiavo jaunėlis namo su šešiomis puikiomis karietomis ir daugybe brangių daiktų.

Brolis atsistebėti negali tokiais turtais.

— Iš kur tiek turtų gavai? Papasakok, ir aš nepagailėsiu viso ūkio ir palikimo!

Jaunėlis ir papasakojo, kaip sėdėjo miške po krūmu ir ką išgirdo iš nykštukų.

Vyresnysis nė nebaigė klausyti — tuoj nudūmė į mišką, susiieškojo tą patį krūmą, atsisėdo ir laukia.

Atėjo vakaras. Paskui ir visiškai sutemo.

Vyresnysis brolis girdi — nykštukai pešasi. Vienas šaukia:

— Tai tu išdavei paslaptį. Jei ne tu, varinio miesto gyventojai nebūtų praregėję, sidabriname mieste vis dar nebūtų vandens, o auksinio miesto karalaitė nebūtų pasveikus!

— Tu pats viską išplepėjai! — kaltina kitas pirmąjį.

Šūkavo jie gana ilgai, kol susizgribo:

— Traukim burką!

Burtas lėmė iš pradžių vieno, o paskui kito naudai.

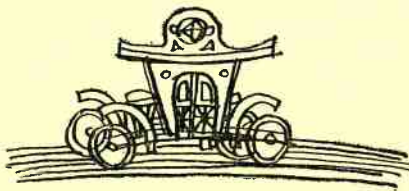
— Tai ne prieš gera! — sušuko nykštukai ir ėmė dairytis. Pagaliau rado po krūmu vyresnįjį brolių.

Abu nykštukai kad suriks:

— Tai tu, nenaudėli, klauseisi mūsų kalbos! Mes tau parodysim!

Užpuolė nykštukai vyresnįjį brolių, ir daugiau niekas jo nebematė.

O kas kaltas, kad neklausė tėvo pamokymų!

JAUJININKO IŠDAIGA

Kadaise jaujininkas turėjo tiek darbo, kad nepareidavo namo net Naujųjų metų naktį.

Sėdi jis vieną tokį vakarą jaujoj prie krosnies ir galvoja. Pagaliau sugalvoja:

— Ko čia smaksoti! Verčiau spėsiu iš švino ateitį!

Kaip tarė, taip padarė — susieškojo švino gabalėlių, sužėrė visus į keptuvę ir uždėjo ant ugnies.

Kur buvęs, kur nebuvęs kyšt vanapaganas ir klausia:

— Ką veiki?

— Ką gi beveiksi! — sako žmogus. — Verdu vaistus akims.

— Juk tavo akys sveikos! Kam tau vaistų?

— O aš nė nedarau tokių vaistų, kur ligoniams duoda. Nuo mano vaistų sveikos akys pasidaro dar sveikesnės — per šimtą varstų uodą įžiūri.

— Gal duotum ir man savo vaistų? Aš labai noriu toli matyti, — prašo vanapaganas.

— Kodėl ne! — sutiko žmogus.— Tik duok man pilną skrybėlę aukso, ir aš įliesiu tau į akis savo vaistų.

— Gerai!

Vanapaganas išbėgo ir grįžo su auksu.

Atidavė jaujininkui auksą ir klausia:

— O kuo tu vardu? Gal panorės šitų vaistų mano giminaičiai, tai žinosisiu, pas ką juos siųsti.

— Mano vardas — Pats! — sako jaujininkas.

— Pats? Tokio vardo dar negirdėjau!

— Taip, tai retas vardas! — tikina žmogus nekviestą svečią.— Geriau daug nešnekėk, o gulk ant suolo. Surišiu tave, kad nejudėtum ir netyčiom neišlietum brangių vaistų.

— Tebūnie! — sutiko nelabasis, ir žmogus pririšo jį prie suolo taip tvirtai, kad tas nė krustelėt negali. Paskui paėmė keptuvę su lydytu švinu ir perspėjo:

— Dabar nekvėpuok ir žiūrėk akis išvertęs.

Vanapaganas sulaukė kvapą ir išsproginė akis.

Jaujininkas šliūkšt ir išpylė visą keptuvę švino kipsui ant akių.

Nelabasis tik strykt ant kojų ir kad ners su visu suolu per slenkstį! Triokšt išlaužė duris ir nesavu balsu šaukia:

— Gelbėkit! Gelbėkit!

Subėgo vanapagano tarnai ir puolė klausinėti:

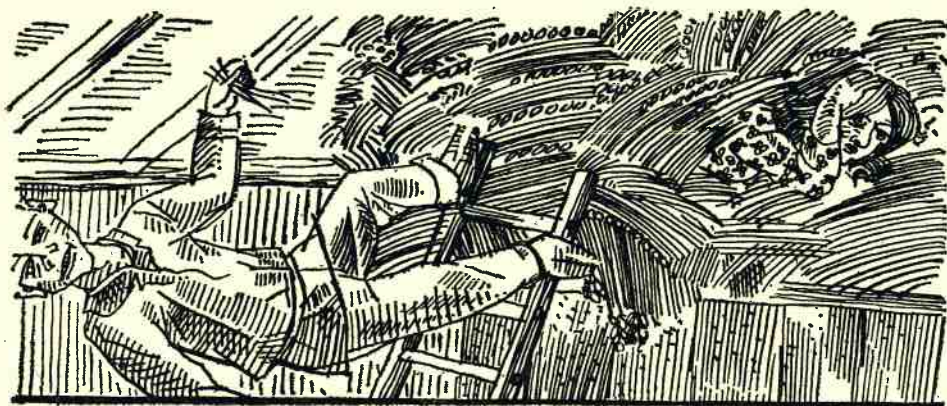
— Kas tai padarė?

— Pats! Pats! — šaukia vanapaganas.

— Na, jei pats, tai ko čia dar réki? — šaiposi visi.

Pinigų jaujininkas dabar turėjo kaip šieno, o vanapaganas jokių vaistų daugiau nebenorėjo ir nedrįso į jaują nė kojos kelti.

KALBANTYS LINAI

Turėjo ūkininkas tris dukras. Dvi buvo tikros, o trečioji podukra.

Dukterys našlaitėlė skriaudė, šaipėsi iš jos, o ši viską kentė, buvo joms gera ir mandagi.

Merginos jau sulaukė tų metų, kai piršlių žirgai ima atslaimą trypti. O kai ateina laikas tekėti, tai, žinia, kiekviena kraitį kraunasi.

Ketvirtadienio vakarais jos visos drauge eidavo į klėtį ir dirbdavo savo mergiškus darbus.

Kartą atėjo trys seniai ir pasipiršo seserims:

— Tekėkit už mūsų! Mes visko pertekę, ir gyvensit kaip rojui!

Merginos nė iš tolo:

— Ne, jūs mums netinkat. Jūs tokie seni, o mes jaunos! Mes jaunų vaikinių laukiam!

Seniai pamatė, kad žilas plaukas jaunų merginų nevilioja, ir nuėjo sau.

Seseris dar pasišaipė iš paskos:

— Irgi mat jaunikiai! Verčiau senos mergos liksim, bet už tokių sukriošėlių netekėsime!

Kitą ketvirtadienio vakarą seserys vėl drauge darbavosi klėty.

Ateina trys jaunikaičiai, gražūs, dailūs, ir kalbina sesutes:

— Tekėkit už mūsų! Mes turtingi, kad gyvensit, tai gyvensit!

Dukterys tuoj pat sutiko, o našlaitė žiūri žiūri ir mano sau: ne, šitas man netinka.

Ir anoms slapčia ženklus rodo, bet tos nė nežiūri, tokios saldžios joms jaunikų šnekos.

Našlaitė norėjo išeiti, bet jaunikis neleido.

Ką dabar daryti?

— Jei taip bijai mane išleisti iš klėties, še, laikyk už juostos galą! — tarė išsigandusi mergelė.

— Na gerai, gerai,— nusileido jaunikis,— tik ilgai neužtruk!

Našlaitė išėjo į prieklėtį, pririšo kitą juostos galą prie kopėčių, o pati užlipo ant aukšto ir pasislėpė po linais.

Jaunikis laukia laukia, o nuotaka vis negrižta. Šaukia sykį, šaukia kitą — nuotaka neatsiliepia.

Timpt už juostos — nuotaka nė žingsnio.

Pats eina į prieklėtį pažiūrėti. Žiūri — juostos galas prie kopėčių priištęs. Kad supyks:

— Ak tu, mergše, dar apgaudinėsi! Nebijok, iškrapštysiu tave iš aukšto!

Ir jau lipa kopėčiom.

O našlaitė viską girdi ir sėdi iš baimės nei gyva, nei mirus. Tuo tarpu jaunikis tik stabt ant kopėčių ir klausosi. Klausosi ir mergelė.

Kas gi čia?

Ogi linai šneka!

Našlaitė tuoj suprato, kad linai, o jaunikis galvoja: kelmai žino, kokie ten vyrai!

Toliau lipti lyg ir nedrąsu. Stabtelėjo ir klausosi.

O linai porina:

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką jums darys!

Pirmiausia pačiups už plaukų ir suriš.

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką jums darys!

Paskui nupjaus galvas ir paskandins!

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką jums darys!

Paskui sutrins visus kaulus kaulelius.

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką paskui darys!
Paskui mins, kol virsite plaušais.

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką paskui darys!
Paskui nušukuos ir perleis per verpstę.

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką paskui darys!
Paskui suaus jus į drobę ir badys adatomis.

— Klausykit, vyručiai, klausykit, ką paskui darys!
Paskui jumis apsilvilks.

— Klausykit, vyručiai, klausykit, kas bus paskui!
Paskui iš jūsų liks tik skudurai!

Linų šneka truko dar ilgai, ir piktas jaunikis vis dėlto nedrįso lipti aukštyn.

Staiga užgiedojo gaidys.

Jaunikis keberiokšt ir nugriuvo nuo kopėčių, o koks bildėjimas buvo, kai jis pro duris ir vartus spruko!

Dabar našlaitė pamatė, kad pačiu laiku spėjo pasislėpti.

Išlindo iš linų ir nuėjo į klėtį.

O seserų — nė kvapo, tarsi kiaurai žemę prasmego!

ŠLUOČIAI

Kadaise gyveno sumanus ūkininkas su trimis sūnumis.

Kai senis nujautė artėjant mirtį, padalino ūkį į tris sklypus ir tarė sūnums:

— Kai numirsiu, pasiimkite kiekvienas savo dalį ir gyvenkite gražiai, kaip dera broliams!

Po kelių savaičių sūnūs jau lydėjo tėvą į kapus.

Netrukus vyresnieji jaunėliui tarė:

— Ką tu, geltonsnapi, veiksi su savo žeme? Duosim tau beržynėlį gale lauko ir seną šyvį. Jei netiks, tai trauk sau sveikas, kur akys mato. Priedo gausi dar pirtelę.

Ir tikrai pasiglemžė visą palikimą patys, o jaunėliui perleido tik beržyną su pirtele ir šyvį.

Jaunėlis pagalvojo: „Kur aš, vargšas, pasidėsiu! Gyvensiu pirtelėje, ir tiek. Dirbsiu, plušiu dieną naktį ir šiaip taip versiuosi. Juk pasaulyje ne aš vienas taip vargstu!“

Ir apsigyveno jaunėlis pirtelėje. Vaikščiojo kasdien po beržynėlį ir sakė:

— Tai va koks tas tėvo palikimas!

Vieną dieną atėjo žmogui į galvą gera mintis: „Beržinių vytelių — kiek tik nori. Ką gi, imsiu rišti šluotas. Vežiosiu į miestą ir vis uždirbsiu kokį skatiką. Arklį turiu, netruksiu ir prisikraut vežimą!

Nuvežė į miestą pilną vežimą šluotų ir visas pardavė.

Taip jaunėlis dažnai važinėjo į miestą su šluotomis.

Veža kartą pilną vežimą šluotų, o prie kelio ant akmens žilas senis besėdis. Tas ir sako:

— Būk geras, pavėžėk mane su šituo akmeniu! Pėsčias toliau nepaeinu!

— Mielas, seneli, juk pats matai, kad vežimas pilnutėlis ir kuinas vos velka kojas. Palūkėk, gal kas važiuos ir tave paims.

Seneliui sakyk ar nesakyk,— įkėlė akmenį, paskui pats įsirangė į vežimą, ir tiek.

O arklis risnoja sau, lyg vežimas tuščias būtų.

Privažiuoja turgų, o senelis ir sako:

— Ačiū tau, vaikeli, kad pavėžėjai. Pasiimk šitą akmenį! Pamatysi, kiek tau už jį sumokės!

Pasakė ir nuėjo.

O apie jaunikaitį jau žmonių prisirinko.

Ir visi ne tiek jo šluotas žiūrinėja, kiek akmenį.

Sužinojo apie tą brangų akmenį karalius ir paliepė jaunėlį atvesti į rūmus.

Auksakaliai apžiūrėjo akmenį ir sako valdovui, kad tai be galo retas ir brangus daiktas. Liepė nupirkti ir negailėti nė maišo aukso.

Karalius nupirko akmenį, o jaunėliui davė maišą aukso.

Parvažiavęs ėmė jis auksą skaičiuoti, bet suskaičiuok žmogus visą maišą!

„Eisiu pas brolius saikelio.“

O broliai gudrūs — ištepė derva saikelio dugną, bene pamatys, ką jaunėlis seikėja.

Atnešė jaunėlis saikelį, ogi dugne auksinis prilipęs. Broliai tuoj ir klausia:

— Kur, broliuk, gavai tiek aukso, kad net saiku seikėji? Papasakok mums!

— Mano beržynėlis toks,— atsakė jaunėlis,— kad už šluotas iš jo šakų žmonės man moka po stuopą aukso.

Dabar vyresnieji nedavė jaunėliui ramybės — parduok, girdi, jiems beržynėlį, ir gana.

— Kitiems neparduočiau,— tarė jaunėlis,— bet jums parduosiu, jei sumokėsit pilną saikelį sidabrinį.

Broliai sunešė viską, ką turėjo, bet dar neužteko, todėl pardavė savo žemę ir vis prašė, kad jaunėlis sutiktų.

— Saikelis dar nepilnas, bet tiek to,— nusileido jaunėlis.— Juk jūs man broliai.

Susikrovė dabar jaunėlis visą savo turtą į vežimą ir išvažiavo.

O vyresnieji broliai įniko rišti šluotas. Tuoj ir veža didžiausią krūvą parduoti.

Gražios šluotos patinka visiems.

Dar kely žmonės ėmė klausinėti:

— Po kiek šluotos?

O broliai ir sako:

— Po stuopą aukso.

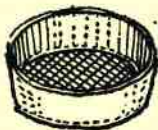
Mato žmonės, kad vyrai kuoktelėję.

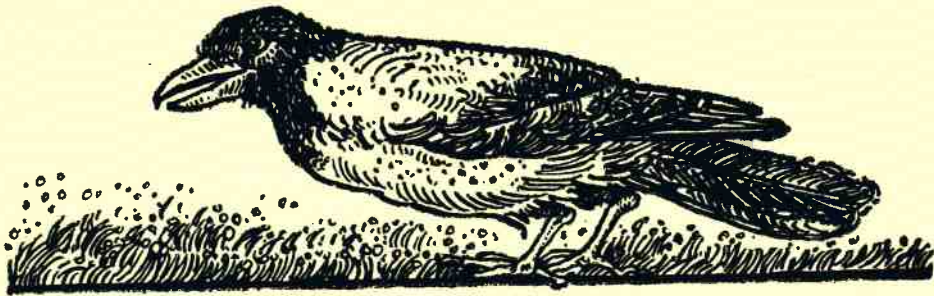
Bet broliai vis sako:

— Jei dabar nepirksit, vėliau mokėsite dar daugiau!

Kai jie ir turguj užgiedojo šitokią kainą, atėjo prievaizdas ir išvijo abu iš miesto.

Dabar vyresnieji broliai gyveno dar skurdžiau, kaip kitados jaunėlis.

GUVI SESUO

Turėjo ūkininkas šešis sūnus, visi šeši buvo stiprūs ir sveiki kaip ridikai. Seimininkas ir šeimininkė labai didžiavosi sūnumis ir širdy kiekvienam jų linkėjo didelės laimės ir ilgo amžiaus. Iš pradžių atrodė, jog jaunėlis, kuris jau buvo sulaukęs šešiolikos metų, būsiąs paskutinis. Bet išėjo kitaip, ir šeimininkė pasijuto turėsianti dar vieną vaiką. Dabar tiek tėvai, tiek vaikai laukė laimės arba nelaimės, viskas priklausė nuo naujagimio: jei gims mergaitė — bus laimė, o jei berniukas — nelaimė. Jau ne kartą buvo patirta, kad brolių septyniukė yra nelaimingas skaičius. Užtenka septyniems broliams drauge ateiti į pamaldas, žiūrėk — bažnyčia jau ir garma skradžiai žemę; užtenka septyniems broliams drauge išplaukti, žiūrėk — laivas jau ir grimzta į dugną. O ką bekalbėti apie daugybę kitų nelaimių!

Todėl sūnūs, artėjant tam laikui, sumanė traukti į mišką: ką žinai, kas galėtų nutikti, jei septintasis vaikas gimtų berniukas. Jiems einant iš namų, tėvas tarė:

— Jei gims berniukas, iškelsiu ant trobos šelmens kirvį, o jei mergaitė, iškabinsiu plevėsuojančią kaip vėliava šilkinę juostą.

Sūnūs atsisveikindami pasakė, jeigu gimsiąs brolis, jie keliausią į platų pasaulį, patys užsidirbsią duoną. Ir išėjo.

Sutemo vakaras, o nakčia tėvai susilaukė dukrelės. Džiaugsmas buvo neapsakomas. Anksti rytą tėvas, iš tos laimės apsvaigęs, per klaidą ant stogo šelmens iškėlė kirvį.

Broliai pabudo ir žiūri — virš gimtųjų namų stogo kyšo kirvis. Jie labai nuliūdo, bet vyriausias brolis tarė:

— Argi mes amžinai liūdėsime! Pasaulis didelis ir platus, keliaukim į svečias šalis! Jei grįžtume į gimtuosius namus, kur dabar turime septintąjį brolių, ir sau, ir tėvams užtrauktume didelę nelaimę.

— Teisybę sakai! — pripažino kiti broliai.— Keliaukim, vis kaip nors pelnysim duonos kąsnį.

Broliai dar kartą liūdnei pasižiūrėjo į gimtuosius namus, paskui nusisuko ir leidosi tolyn.

Keliaudami išgirdo, jog toli Suomijoje gyvenanti itin turtinga, bet pikta ragana su trimis dukterimis. Pirmoji jų esanti vienakė, antroji turinti dvi, o trečioji tris akis. Broliai nusprendė ieškoti kelio į tos raganos sodybą. Ėjo ėjo, klaidžiojo iš vienos vietos į kitą ir pagaliau vis dėlto nukako į raganos ūkį. Ta ragana gyveno dideliuose rūmuose, o kluonai, klėtys, tvartai ir rūšiai buvo pilni visokių gėrybių.

— Ko jūs čia norite? — paklausė ragana.

— Mes ieškom darbo! — atsakė broliai.

— Gerai, darbo gausit! — tarė ragana.— Bet pirmiau pasižadėkite, kad nė vienas iš jūsų iki pat mirties nemėgins iš čia išeiti.

Broliai galvojo galvojo, tarėsi, ginčijosi ir pagaliau sako raganai:

— Pasiūlymu mes patenkinti! Bet koks bus mūsų atlyginimas?

— Ką per savaitę nudirbsite, viską ir gausite. Tačiau ketvirtadieniais nuo vakaro iki pusiaunakčio darbuositės mano labui.

— Sutinkame! — tarė broliai.

Dabar tik gyvenk ir norėk! Broliai gavo tiek žemės, kiek nudirbti stengė, augino gyvulius ir medžiojo raganos miške. O ketvirtadieniais koks ten darbas, galima sakyti, tik žaidimas. Jie turėdavo iš senės klėties nešti ir džiovinti aukso gijas ir sidabro drobes, o paskui vakare raganos slėpynėje skaičiuoti pinigus, kuriuos ji sunėsdavo. Per savaitę jų susikaupdavo geras boselis. Ilgainiui jie gudrumu išviliojo iš vėjavaičių ir plepių raganos mergšių net senės paslaptis.

Kol broliai raganos dvare gyveno geras dienas, namie augo jaunėlė jų sesuo. Mergaitė buvo graži ir miela kaip gėlės žiedelis. Ji dažnai

matydavo motinos ašaras ir girdėdavo dūsavimus, bet į klausimus vis tiek negaudavo aiškaus atsakymo. Pagaliau mergaitėi suėjo penkiolika metų. Motina tą dieną buvo dar liūdnėsnė. Tai regėdama, dukrelė vėl ėmė prašyti ir tol maldavo, kol motina jai viską papasakojo, o paskui gailiai pravirko. Tėvų ir brolių nelaimė mergaitę didžiai sugraudino. Ji panūdo eiti ieškoti brolių ir negrįžti, kol neras.

Pirmiau dar užsuko pas išminčių ir išsiklausinėjo, kaip rasti patį geriausią kelią.

Išminčius tarė:

— Tegul tavo motutė mėnesėtą naktį prirenka rugių grūdų ir ketvirtadienio vakarą sumala juos rankinėmis girnomis. Iš tų miltų išsikepk mažą duonos kepalėlį, bet į jį dar reikia įlašinti tris lašus ožkos pieno. Išeik su tuo kepalėliu ketvirtadienio vakare į mišką ir sakyk:

*Riskis, riskis, kepalėli,
nusirisk pas brolelius!*

Tada kepalėlis ims rintis. O tu eik iš paskos, kad ir kur jis riedėtų. Jei prieisi vandenį, drąsiai sėskis ant kepalėlio!

Mergelė padėjo išminčiui už gerą patarimą ir išskubėjo namo papasakoti motutei. Motutė viską padarė, kaip išminčius patarė, ir trečią ketvirtadienį dukrelė išėjo su kepalėliu į mišką. Paglostė jį pirštais, padėjo ant žemės ir tarė:

*Riskis, riskis, kepalėli,
nusirisk pas brolelius!*

Kepalėlis leidosi riedėti ir taip įsismagino, lyg jį būtų ritinusi kokia nematoma ranka. Kelionė sekėsi gerai: kai mergaitė spartindavo žingsnį, greičiau riedėdavo ir kepalėlis, kai mergaitė bėgdavo, kepalėlis irgi labai smarkiai risdavosi, o kai ji sumanydavo pailsėti, kepalėlis taip pat sustodavo. Priėjusi vandenį, mergaitė sėsdavosi ant kepalėlio ir plaukdavo lyg laiveliu, sūpuodamasi ant bangų.

Šitaip eidama ir plaukdama, mergaitė pagaliau nukako pas brolius. Broliai labai apsidžiaugė, iš klausė sesers pasakojimą apie namus ir apie kelionę, bet gimtinės ilgesys nuo tos akimirkos nedavė jiems ramybės.

Kitą dieną nuėjo broliai pas raganą ir paprašė leisti jiems keliauti pas tėvus. Bet ragana tik pasišaipė:

— O sutartis, broliukai, o sutartis?

Broliai siūlė jai pusę savo turto, bet ragana nieko nė girdėti nenorėjo ir vėl jiems priminė sutartį. Bėgti broliai nemanė — gerai pažino žiaurią raganos širdį ir jos burtų galią.

Svarstė jie, svarstė, ką daryti, o trečią dieną sesuo nuėjo pas raganą.

Ragana ir seseriai priminė sutartį ir dar pasakė, jog jautį pažinsi iš ragų, o vyrą iš to, kaip laikosi duoto žodžio.

Tada sesuo ėmė prašyti, kad ragana pasilikytų ją vietoj brolių.

— Gerai, gerai! — sutiko ragana, ir jos akys sužėrėjo. — Jei man tar-nausi pagal tokį pat susitarimą kaip tavo broliai, tai jie galės keliauti namo.

Ar galima apsaakyti sesers džiaugsmą! Ji papasakojo broliams, ką yra sumanusi, ir prašė juos eiti namo, nes tėvams iš sūnų daugiau naudos ir paramos kaip iš silpnos mergelės.

Broliams buvo gaila palikti vienintelę seserį, bet jie taip ilgėjosi namų, o sesuo taip atkakliai prašė, kad pagaliau sutiko ir iškeliavo. Jie norėjo seseriai palikti daug turto, bet ragana neleido — sesuo turinti pati užsidirbti, ko jai reikia.

Broliai dar ilgai ir atkakliai derėjosi, kol pagaliau ragana pasakė, kad jie galį seseriai atminimui palikti juodą karvę.

Susirinko broliai savo turtus ir iškeliavo. Kai namo parėjo, visi labai džiaugėsi pagaliau susitikę po gimtuoju stogu.

O sesuo turėjo kasdien ganyti raganos kaimenę ir verpti šilko ir linų gijas. Jau pačią pirmą dieną vargšėlė gavo tiek daug linų, kad juos suverpti būtų galėję nebent trys darbščios merginos per dvi ar tris dienas. Sesuo atsisėdo ant kelmo ir gailiai pravirko. Staiga varnas medžio viršūnėje tarė jai žmogaus balsu:

— Sese, sese, duok linus karvei!

Sesuo dirstelėjo pro ašaras į varną, paskui nuleido akis ir pamatė, kad juoda karvė, lyg ko laukdama, stovi šalia jos. Mergaitė paėmė linus ir, kaip varnas liepė, padavė karvei. Ir štai stebuklas! Karvė prarijo linus, paskui iš šnervių išpūtė gražiausius ir ploniausius siūlus. Sesuo paglostė karvę ir padėjo paukščiui už gerą patarimą.

Kitą dieną sesuo gavo dukart daugiau linų. Karvė vėl visą darbą padarė per pusę valandos, ir sesuo visą dieną buvo laisva. Trečią dieną sesuo gavo jau tris kartus daugiau linų ir dar nemažai šilko. Karvė ir šįsyk visą darbą greitai padarė, ir sesuo visą dieną buvo laisva.

Ragana suprato, kad čia kas iš pašalies slaptai mergaitei padeda, ir liepė savo dukroms ją sekti.

Seseriai davė vėl suverpti daug linų bei šilko ir išsiuntė kartu vienakę dukterį.

Sesuo dabar nebežinojo, kaip įduoti karvei linus, kad raganos duktė nematytų. Vaikščioja aplink, ieško kokios vietelės, bet kur tau: raganos duktė iš akių jos nepaleidžia. Staiga žiūri — pušies viršūnėje snapą rakinėja pažįstamas juodas paukštis. Ir vėl jai paukštis kranksi:

— Sakyk, sakyk, sesele:

*Mik, užmik, vienake,
Aš tau galvą paieškosiu!*

Sesuo paklausė paukščio patarimo, atsisėdo šalia raganos dukters ir niūniuoja vis labiau migdančiu balsu:

*Mik, užmik, vienake,
Aš tau galvą paieškosiu!*

Ir tikrai stebuklas! Raganos duktė netrukus taip užknarkė, net miškas sugaudė. Tuo tarpu Juodė viską suverpė, ir sesuo buvo laisva.

Dabar senė ragana pasiuntė dviakę dukterį pasekti sesers. Juodasis paukštis vėl prašneko:

— Sakyk, sakyk, sesele:

*Mik, užmik, dviake,
Aš tau galvą paieškosiu!*

Sesuo padarė, kaip paukštis patarė, ir raganos duktė netrukus taip užknarkė, net miškas sugaudė. Tuo tarpu Juodė vėl viską suverpė, ir sesuo buvo laisva.

Senė ragana atsistebėt negalėjo sesers apsukrumu ir pagaliau išsiuntė į ganyklą savo triakę dukterį. Paukštis patarė seseriai tą patį kaip ir anksčiau, bet nei jis, nei mergaitė nenumanė, kad ši raganos duktė turi tris akis. Dvi akis sesuo užmigdė, bet trečiąja raganos duktė viską matė ir susekė, kad karvė nudirbanti sesers darbus.

Kai ragana sužinojo, kad karvė mergaitei slaptai padeda, tuoj nutvėrė kirvį ir nugalavo Juodę. Mėsą suvalgė pati senė su dukterimis, o seseriai paliko tik striuką žarnigalį. Nusiminė mergaitė, išėjo į sodą ir pravirko:

— Ką jau čia valgysi! — ir įkasė žarnigalį sodo kampe į žemę. O iš to žarnigalio išaugo puiki obelis su auksiniais obuoliais. Bet tų obuolių niekas negalėjo skinti, nes medis lyg kokia slapta ranka atstumdavo kiekvieną. Nieko nedarydavo tik seseriai, net pats palenkdavo jai šakas su obuoliais. Sesuo dabar vėl gavo daug verpalų, dar daugiau kaip anksčiau. Vargšė mergaitė miške ašarodama pasiskundė varnui, pušies viršūnėje snapą rakinėjančiam. Išmintingasis paukštis išklausė mergaitės skundą ir tarė:

— Eik ir nusipjauk nuo tos obelies su auksiniais obuoliais mažą šakelę ir ja tris kartus suplak linus, tik niekam tos šakelės nerodyk!

Mergaitė padarė, kaip išmintingasis paukštis patarė, suplakė šakelė tris kartus linus — ir viskas bematant buvo suverpta ir suvyta, dar geriau, kaip Juodei padedant. Sesuo dabar vėl gyveno gerai, nes šakelė jai padėjo daugiau, kaip kad mūsų dienomis galima būtų patikėti.

Vieną dieną į raganos sodybą užsuko didžiai turtingas jaunikaitis ir panorėjo guviają seserį paimti už pačią. Ragana geidė kurią nors savo dukterų ištekinti už turtuolio, todėl savąsias gyrė, o svetimąją kaip įmanydama peikė.

Jaunikaitis, išėjęs į sodą, jau buvo bepatikęs, kad senė ragana teisybę sako. Bet varnas nutūpė ant obelies ir jam tarė:

— Et, jaunikaiti, kas gi perka katę maiše! Paprašyk mergaites, tegu atneša tau auksinių obuolių nuo šito medžio! Kuri atneš, ta ir yra tavoji.

Jaunikaičiui varno patarimas patiko. Tikrai, tegu atneša merginos aukso obuolių, tada paaiškės, ar pagyros teisingos. Nuėjo jis pas senę ir sako:

— Pasiųsk mergaites aukso obuolių! Kuri atneš, ta ir bus manoji.

O senė išsisukinėja:

— Mesk tas vaikiškas išmones! Kas gi taip peršasi merginai?

Bet jaunikaitis nenusileidžia ir reikalauja aukso obuolių. Ką darysi, reikia mergaitėms eiti prie obelies.

Pirmiausia buvo pasiūsta vienakė. Kai tik ji ištiesė ranką skinti obuolio, medis sušėrė šaka jai per pirštus. Mergaitė grįžo ašarodama ir nebedrįso jaunikaičiui rodytis į akis. Paskui buvo pasiūsta dviakė duktė. Vos tik ji ištiesė ranką skinti obuolio, medis du kartus sudavė jai šaka per pirštus. Mergaitė grįžo žliumbdama ir nebedrįso jaunikaičiui nė pasirodyti.

Paskui buvo pasiūsta triakė duktė. Kai tik ji ištiesė ranką į obuolį, medis sudrožė jai šaka tris kartus per pirštus. Mergaitė grįžo kūkčiodama ir ko greičiausiai pasislėpė kamaraitėje.

Dabar prie obelies nuėjo sesuo. Vos tik ji ištiesė ranką, medis palenkė šaką, ir obuolys patsai įkrito į delną.

— Štai kur mano nuotaka! — sušuko jaunikaitis.— Su ja, sene, ir kelsiu vestuves!

— Ne, ne! — spyrėsi senė ragana.— Čia mano tarnaitė tinginė. Tokios nenaudėlės neišleisiu iš sodybos ir neatiduosiu jokiam jaunikiui.

Ir vėl jaunikaitis išgirdo kažkieno balsą:

— Sakyk, tegul merginos verpia, sakyk, tegul verpia!

— Tai duok merginoms verpti! Kuri sparčiausiai dirbs, ta ir bus manoji,— tarė jis.

— Kodėl ne, kodėl ne! — sutiko ragana.— Labai gerai. Pats pamatysi, kuri yra tinginė.

Raganos dukros buvo išsipuošusios šilko suknelėm, aukso apyrankėm ant rankų ir sidabro vėriniais ant kaklo, o vargšė mergelė vilkėjo maišinio audeklo drapanom, ir jos kaklą juosė vytelių pynė.

Bet jaunikaitis atpažino, kuri mergelė jam tinkama, ir vėl išsirinko darbštuolę.

Tada ragana aprenė savo dukras maišinio audeklo drabužiais, apjuosė joms kaklus vytelių pynutėmis, o svetimąją papuošė šilku, aukso apyrankėmis ir sidabro vėriniais.

Dabar mergaitės grožis ir uolumas tik dar labiau į akis krito. Jaunikaitis paėmė verpėją už rankos ir sušuko:

— Čia mano nuotaka!

Senei raganai ir jos dukroms iš pykčio net žadas užkrito, bet vestu-
ves jos vis tiek turėjo kelti, nes kitos išėities nebeliko.

Buvo iškeltos puikios vestuvės, ir truko jos daug dienų.

Tačiau ragana paslėpė vargšę mergelę po kubilu, vietoj jos išpuošė
savo dviakę dukterį ir nusiuntė pas jaunikaitį kaip nuotaką.

Turtingasis jaunikis išvažiavo su netikra savo nuotaka iš raganos so-
dybos, o vargšės apgautosios sesers vėl laukė liūdno dienos. Bet kai
mergelė vakare išėjo į sodą pasiskusti obeliai dėl savo nelaimės, medis
tyliai prabilo:

*Eikš, eikš ir drąsiai sėsk, sesele,
ant auksamedžio šakų!*

Vos tik mergaitė įlipo į medį, obelis ėmė judėti ir tol spurdėjo, kol
šaknys išlindo iš žemės. Tada ėmė bėgti lyg koks milžiniškas voras.
Ir bėgo vis paskui jaunikį ir netikrąją nuotaką. Auksiniai obuoliai
skambėjo ir dindėjo lyg varpai ir varpeliai. Turtingasis jaunikaitis išgir-
do tą skambesį ir sukluso... Obelis vis šaukė važiuojančiųjų įkandin:

*Ei, jaunikaiti!
Savąją palikęs,
svetimą vežies!*

Jaunikaitis norėjo sulaikyti arklį ir geriau įsiklausyti, bet jaunoji ra-
ganiukė liepė sparčiau važiuoti ir sakė:

*Važiuok, važiuok, nedelski!
Tai mano perlai skamba,
tai vėrinėliai žvanga
ir sagės sidabrinės!*

Važiuoja jie toliau, ir vėl girdėti, kaip obelis šaukia:

*Ei, jaunikaiti!
Savąją palikęs,
svetimą vežies!*

O apgavikė raganiūkštė jaunikaitį vis ragina ir sako, kad tai skamba jos perlai, žvangą vėrinėliai ir sagės sidabrinės.

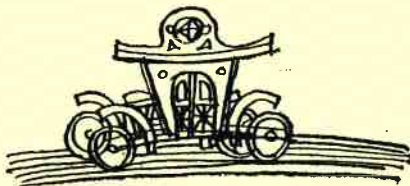
Pagaliau juodu privažiavo didelę upę, ir tada užpakaly vėl kas sužvango ir visai aiškus balsas sušuko:

*Ei, jaunikaiti,
Savąją palikęs,
svetimą vežies!*

Dabar jaunikaitis nebepaisė draudimų, sulaikė karietą ant tilto ir atsigrėžė. Obelis ir vėl sušuko:

*Ei, jaunikaiti!
Savąją palikęs,
svetimą vežies!*

Jaunikaitis iškart perprato raganų klastą. Didžiai supykęs, ištempė netikrąją nuotaką iš karios ir nustūmė nuo tilto į upę. O savo jaunąją iškėlė iš medžio ir įsodino į karietą. Tada obelis pasipurtė, lyg audros užklupta, ir visi auksiniai obuoliai pabiro ant tilto. O pats medis lyg skradžiai žemę nugarmėjo. Surinkę auksinius obuolius į karietą, jaunieji nuvažiavo į jaunikaičio sodybą. Auksiniai obuoliai buvo mergelės kraittis, ir jaunikaičio turtai dar padidėjo. O iš raganiukės širdies išaugo didelė vandens lelija — lig šiol prie tilto ją sūpuoja bangos.

Matijas Johanas Eizenas
STEBUKLINGAS ŽIEDAS

Vienas karalius turėjo du sūnus. O buvo jis jau senas, todėl pradėjo galvoti, katras iš jo sūnų valdys karalystę. Pagaliau nutarė šitaip: sostas teks tam, kuris gaus gražesnę pačią.

Ir iškeliavo broliai gražių pačių ieškoti.

Jaunėlis kelyje sutinka elgetą. Tas prašo pinigų. Šis ir duoda. Elgeta padėkoja ir dovanoja jam dėžutę su žiedu:

— Imk, mielas žmogau, už gerą širdį. Kai norėsi ką sužinoti, pasiklausk žiedo. Jis tau visada patars.

Karalaitis pasiima žiedą ir keliauja toliau.

Prieina didelius vartus. O vartuose trys baisūs lokiai. Neleidžia karalaičio.

Jaunikaitis tuoj klausia žiedą:

— Žiede, žiedeli, ką dabar daryti?

Žiedas jam ir pataria:

— O tu sakyk: „Jūs manęs vis tiek nesuėsite! Įlipkit į tas egles, tai patikėsiu, kad galit suėsti!“ Lokiai užsirangys, o tu — pro vartus!

Karalaitis taip ir padarė.

Lokiai sulipo į egles, o jaunėlis tuo tarpu šmurkšt pro vartus, ir ką lokiai padarys.

Netrukus jaunėlis prieina kitus vartus. O juos saugo trys didžiulės gyvatės. Tik rangosi, tik šnypščia.

— Eikš, eikš, skanus kąsneli! Mes jau kada neėdusios!

Karalaitis vėl klausia žiedą:

— Žiede, žiedeli, ką dabar daryti?

Žiedas atsiliepia:

— O tu sakyk: „Jūs manęs vis tiek nesuėsit. Pirmiau prarykit šituos akmenis, tai patikėsiu!“

Karalaitis ir pasakė. Gyvatės už tų akmenų ir ryja. Karalaitis šmurkšt pro vartus ir eina toliau.

Štai ir treči vartai.

Tarpuvartėj toks mažytis žmogiukas su sieksniniu kardu.

Žmogiukas jaunėliui sako:

— Dvejus vartus tu perėjai. Bet aš tikrai nepraleisiu!

Jis beregint ima augti ir užauga sulig šieno kūgiu.

Karalaitis klausia žiedą patarimo. Žiedas vėl pamoko, ką daryti.

Karalaitis sako:

— Bepigu tau augti. Bet pamėgink taip susitraukti, kad į šitą dėžutę tilptum!

Nespėjo nė apsižiūrėti, o tas jau visai mažučiu.

Jaunėlis vėl jam sako:

— Pamėgink, ar tilpsi į dėželę!

Nykštukas šmurkšt į dėželę, o jaunėlis klapt ir užvožė dangtį. Dabar vėl sau drąsiai eina.

Bet žiedas tuoj jam sako:

— Žiūrėk, aukštai skrenda vanagas. Mesk dėžutę ant žemės. Tegu vanagas ją nusineša!

Karalaitis ir numetė. Vanagas tuoj prilėkė, prarijo numestą dėželę ir nuskrido.

Karalaitis nuėjo toliau ir netrukus priėjo dervos ežerą.

— Žiede, žiedeli, ką dabar daryti?

Žiedas atsiliepia:

— Už krūmo varinis laivelis! Juo ir perplauksi.

Už krūmo tikrai varinis laivelis bestovįs. Jaunėlis sėdo į tą laivelį ir perplaukė dervos ežerą.

Išlipa į krantą ir mato — priešais didelis urvas. Klausia žiedą:

— Žiede, žiedeli, ką dabar daryti?

Žiedas atsiliepia:

— Ženk į vidų!

Įėjo karalaitis į urvą, žiūri — pačiam vidury stovi lova, o toj lovoj trigalvis slibinas miega. Salimais — du buteliai su vaistais: vieni jėgos prideda, o kiti atima. Žiedas parodė karalaičiui, iš kur vaistus gerti. Jaunėlis atsigėrė ir iš karto pasijuto labai stiprus.

Tada žiedas karalaičiui liepė išsitraukti kardą ir nukirsti slibinui galvas.

Jaunėlis nukirto dvi galvas vienu smūgiu. Bet jų vietoj tuoj ataugo naujos. Karalaitis kad smogs dar kartą ir nukirto visas tris galvas. Tada jų vietoj išaugo tik du kopūstai ir griežtis.

Paskui žiedas karalaičiui liepė eiti toliau.

Tas ir nuėjo. Priėjo tokį gražų kambarį. O tenai sėdi graži mergelė.

Žiedas ir sako:

— Ją tau reikia vesti.

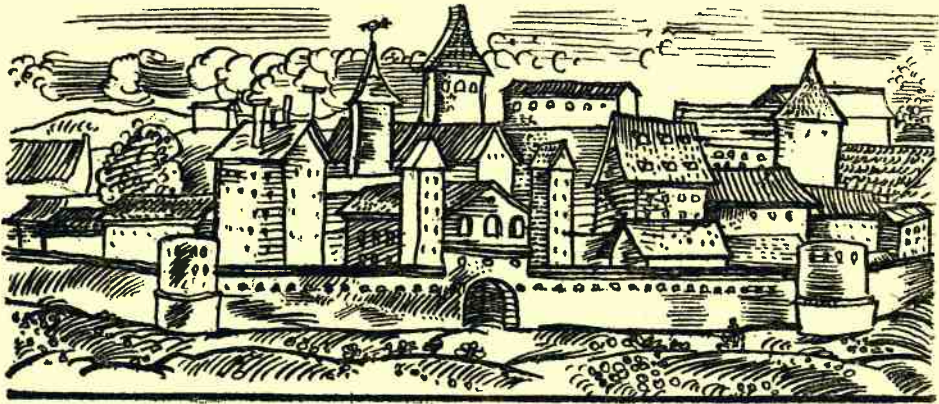
Mergelė tuoj pat davė žodį už jo tekėti.

Beeidamas karalaitis rado skrajojantį laivą. Sėdo su savo nuotaka į tą laivą ir nuskrido namo.

Namie vyresnysis brolis su savąja nuotaka jau pargrižęs. Nors ir graži buvo jo nuotaka, bet jaunėlio dar gražesnė.

Tad ir sostą jaunėlis paveldėjo.

TRYS KARALAITĖS

Kadaise vienas karalius laikė labai daug puikių žirgų. Piemenys dieną naktį jo arklius ganydavo. Kad nepabostų, naktimis susikurdavo laužus.

Vieną rytą piemenys žiūri: dailus eržilas dingęs. Arklių tais laikais dar nevogdavo, o vilko ar lokio niekas nebuvo matęs. Piemenys nedrįso karaliui to sakyti. Manė eržilas atsirasiąs. Bet neatsirado.

Eina pats karalius pažiūrėti arklių. Žiūri žiūri: o kur eržilas? Eržilo nematyti. Klausinėja piemenis, o piemenys nieko nežino.

Karalius supyko ir sako:

— Na ir piemenys! Dingo eržilas, o jie nieko nežino. Už ką dar pinigų tokiems vėploms mokul!

Kitą vakarą piemenys jau akių nesumerkia — vieni prie laužo, kiti prie arklių. Nakčia, regis, lyg niekur nieko. O rytą vėl bėda — žiūri: gražiausios kumelės nėra.

Ir sakyk dabar žmogus karaliui! Kol dar piemenys tariasi, ką daryti, žiū, jau ir patsai valdovas beateinąs. Šis tuoj pamatė, kas nutiko. Pyksta, bara piemenis, bet ką padarys! Kas dingo, jau negrįš!

Karalius siunčia į ganyklą vyriausiąjį sūnų. Tegu prižiūrės arklius ir piemenis. Sėdi karalaitis prie laužo, o akys merkte merkiasi. Ima jis ir užsnūsta. Po valandėlės pabunda ir mato: vėl vienas arklys dingęs.

Rytą karalius eina pažiūrėti arklių. Atėjęs didžiai supyksta. Net sūnus nemokėjo arklių išsaugoti.

Kitą naktį karalius siunčia vidurinį sūnų į ganyklą. Tasai dar labiau žiūri, saugo arklius. Galop nuvargęs atsisėda ant kupsto ir nė pats nepajunta, kaip užsnūsta. Pabunda: ir vėl vienas arklys dingęs.

Karalius visai įpyko. Abu sūnūs nemokėjo arklių išsaugoti.

Rytojaus vakarą siunčia budėti jauniausiąjį sūnų. Abu broliai jaunėliui sako:

— Eik, eik, budėk! Nė neapsižiūrėsi, kaip arklys prapuls!

Jaunėlis tik nusijuokia:

— Pažiūrėsime!

Pasiima kardą ir eina į ganyklą. Vaikščioja tarp arklių iki pat nakties. Jau ir miegas ima. Jaunėlis trina akis, veja snaudulį kaip įmanydamas.

Vidurnaktį mato: žemė atsivėrė, didelis baltas lokys išlindo iš kiaurymės, šoko prie arklių, čiupo patį gražiausią žirgą ir jau lįs su juo po žeme.

Karalaitis tik strykt prie lokio ir tvojo jam kardu. Lokys suriaumojo, paleido žirgą ir šmurkšt į kiaurymę. Sugauk dabar kad nori! Subėgo piemenys, bet jau nieko nėra.

Rytą karalius džiaugiasi, kad jaunėlis gerai saugojo ir joks arklys neprapuolė.

Dabar jaunėlis brolius kalbina:

— Eime ieškoti to nelemto lokio!

Vyresnieji atrėžia:

— Eik pats, jei nori! Mes neisim!

Jaunėlis mato, kad vyresnieji bijo. O jis pats ne bailys — pasiima paviržio, kalaviją ir drožia prie kiaurymės. BroLIAI nuleidžia jį virve žemyn.

Kiaurymės dugne graži pievelė, o per pievelę takelis vingiuoja.

Jaunikaitis patraukia tolyn. Žiūri: prie kelio puikūs vario rūmai. Ant laiptų graži mergelė sėdi sau ir verpia:

Karalaitis klausia:

— Gal matei baltą lokį? Jis vagia mūsų arklius!

Mergelė atsako:

— Kaipgi, mačiau. Tas lokys laiko mane nelaisvėje. Aš esu karalaitė. O lokys pagrobė mane ir dvi mano seseris, ir dabar aš turiu po žeme saugoti šituos vario rūmus. Lokio čia nėra, jis toliau. Užmušk tą lokį ir padėk mums išsigelbėti!

— Užmušiu, kai sutiksiu,— pažada jaunikaitis.

Mergelė dovanoja jaunėliui vario kiaušinį, ir tasai eina toliau.

Ziūri: prie kelio sidabro rūmai, o ant laiptų sėdi graži mergelė.

Jaunikaitis klausia:

— Gal matei baltą lokį?

Mergelė atsako:

— Mačiau! Tas lokys pagrobė mane ir dvi mano seseris, ir dabar po žeme turiu saugoti sidabro rūmus. Lokio čia nėra, jis toliau. Užmušk tą lokį ir padėk mums išsigelbėti!

— Užmušiu, kai sutiksiu! — pažada jaunikaitis.

Mergelė dovanoja jaunėliui sidabro kiaušinį, ir tasai eina toliau.

Ziūri: prie kelio aukso rūmai, o ant laiptų graži mergelė sėdi. Jaunėlis vėl klausia, ar ji nemačiusi lokio. Mergelė apsako, kad lokys ją pagrobęs iš karaliaus rūmų ir laiką čia nelaisvėje. O pats gyvenęs dar toliau. Mergelė dovanoja jaunikaičiui aukso kiaušinį ir pamoko, kaip lokį surasti ir užmušti.

Jaunikaitis žingsniuoja toliau. Štai jau ir puikūs lokio rūmai. Visur pilna pavogtųjų gyvulių kaulų, o paties lokio niekur nematyti.

Jaunikaitis užbėga laiptais į viršų. Atidaro pirmas duris. Kambarys tuščias. Eina į antrą kambarį. Antras irgi tuščias. Eina į trečią. Tenai kailių guolyje pats lokys su kruvina kardo žaizda galvoje. Guli ir miega. O miegančio žvėries jaunikaitis galuoti nenori. Verčiau, mano sau, pažadinsiu ir garbingai kovosiu. Jis garsiai šūkteli, lokys ir pabunda. Pabudęs kad šoks prie drąsuolio. Bet šis nesitraukia ir tik žybt kardu tiesiai lokiui į kaktą. Lokys keberiokt ir guli.

Dabar jaunikaitis grįžta ir pasako karalaitėms, kad jos jau laisvos. Paskui pasiima iš rūmų daug aukso bei sidabro ir skuba su mergelėm į tą vietą, kur nusileido.

Abu vyresnieji broliai laukia prie kiaurymės. Jaunėlis duoda jiems ženklą. Šie nuleidžia virvę ir iškelia visas tris karalaites. Paskui iškelia

visą auksą ir sidabrą. Jaunėlis mano, kad dabar vyresnieji broliai iškels ir jį. Bet broliai virvės nenuleidžia — nori visus turtus sau pasilikti.

Klaidžioja jaunėlis po žeme ir nežino, ką daryti, kaip išsigelbėti. Stai ga mato: didžiulė gyvatė apie erelį apsirangiusi ir beregint pasmaugs. Jaunikaitis šoka ereliui į pagalbą — viens du ir nukerta gyvatei galvą.

Erelis nusipurto gyvatę ir klausia:

— Kaip aš tau, gerasis žmogau, atsilyginsiu? Tu išgelbėjai man gyvybę.

Jaunikaitis atsako:

— Išnešk mane iš šitos kiaurymės! Daugiau man nieko nereikia!

Erelis sutinka:

— Išnešt išnešiu. Bet kelias ilgas. Turėsi porą sykių mane pamaitinti. Ziūrėk, čia ganosi jautis. Papjauk jį, nulupk odą ir sukapojęs įvyniok visą mėsą. Kai kely išalksiu, atsigrėšiu į tave, o tu ir kišk man į snąpą gabalą mėsos.

Jaunikaitis taip ir padaro. Paskui sėda ereliui ant nugaros, ir abu palyka. Kiek palėkęs, paukštis atsigrėžia. Jaunėlis tuoj ir kyšt jam į snąpą gabalą mėsos. Netrukus erelis vėl atsigrėžia ir paskui vis grėžiojasi ir gauna mėsos.

Bet šit erelis dar iki viršaus nepakilęs, o mėsa jau baigiasi — mat jaunikaitis per dideliais gabalais jį šėrė. Paukštis didelį kąsnį sunkiai ryja, o rydamas vis žemyn smunka.

Štai mėsos jau visai nėra, o iki viršaus dar toli. Ką daryti? Nebėr ko duoti. Erelis silpsta ir leidžiasi žemyn.

Jaunikaitis ilgai negaišta. Išsipjauna gabalą savo blauzdos ir kiša ereliui. Erelis tik mostelia sparnais ir išlekia iš kiaurymės. Nuleidžia jaunikaitį ant žemės ir sako:

— Jei iš pat pradžių būtum mane lesinęs tokia mėsa, jau seniai čia būtum buvęs.

Erelis vėl dingsta po žeme, o karalaitis eina ieškoti vyresniųjų brolių. Kely sužino, kad vyresnieji broliai žadą tas mergeles iš požemio vesti ir visus lobius pasidalinti. Tėvui jie pamelavę, kad jaunėlį po žeme lokys sudraskęs.

Jaunėlis nori pažiūrėti, ką broliai darys, ir namo negrįžta — apsistoja pas kurpių ir mokosi amato.

Broliai baudžiasi tuoj vestuves kelti, bet nuotakos nesutinka, laukia — bene grįš jaunėlis. Ir liepia jaunikiams tokias kurpes gauti, kokias po žeme avėjusios, kad tik dar tekėti nereikėtų.

Karalaičiai sušaukia visus miesto kurpius. Tegu pasiuvą tokias kurpaites, kokiom nuotakos po žeme avėjusios. Bet nė vienas kurpius tokių pasiūti nemoka.

Karalaičiai nebežino, ką daryti. Kurpaičių nėra, ir apie vestuves nė kalbos negali būti.

Pramuša kartą jaunėlis vario kiaušinį. Ir stebuklas: kiaušiny kelios poros nuostabiai mažų kurpaičių. Jaunikaitis kurpaites išima. Tos tuoj padidėja — kaip tik mergelių kojoms. Įdeda kurpaites atgal. Tos vėl susitraukia.

Dabar jaunėlis žino, ką daryti. Tuoju ragina kurpių:

— Eik pas karalių ir apsiimk kurpaites pasiūti — uždirbsi krūvą pinigų!

O kurpius nė iš tolo:

— Nemokėsiu tokių pasiūti!

— Jei tu nemokėsi, tai aš pasiūsiu! — spiria jaunėlis.

Pagaliau kurpius paklauso ir nueina į karaliaus rūmus susitarti.

Karalaičiai džiaugiasi sulaukę meistro. Duoda jam pačios geriausios odos, bet pagrasina:

— Jei nepasiūsi gerų kurpaičių, gyvo nepaleisim!

Grįžta išsigandęs kurpius namo ir puola barti karalaitį:

— Vaje, vaje! Kas dabar bus! Tai tu mane prikalbėjai eiti į karaliaus rūmus. O jei gerai nepasiūsiu, galva nulėks! Tai tu kaltas. Vaje, vaje! Argi aš tokias kurpaites pasiūsiu!

Pameistrys ramina kurpių:

— Nebijok! Aš pasiūsiu kurpaites. O tu verčiau eik miegoti ir užmirši visas bėdas!

Kurpius ir atsigula. O jaunikaitis išima iš kiaušinio kurpaites.

Pabudęs kurpius žiūri — stebuklas: ant stalo puikiausios vestuvinės kurpaitės bestovinčios. Nudžiugo kurpius, rūpesčių kaip nebūta.

Pameistrys sako:

— Nešk kurpaites ir pasiimk užmokestį.

Kurpius ir nueina. Karalaičiai žiūrinėja kurpaites iš visų pusių, o jos kaip nulietos. Gražesnių niekas nematė. Kurpius gauna maišą pinigų ir laimingas eina namo.

Karalaičiai vėl ragina mergeles:

— Jau kurpaitės yra. Kelkim vestuves!

Mergelės nė girdėti nenori:

— Ne! Dar reikia tokių drabužių, kokius vilkėjom po žeme. Tik tada kelsim vestuves!

Karalaičiai sušaukia visus siuvėjus ir sako:

— Kas pasiūs mūsų nuotakoms tokius drabužius, kokius jos vilkėjo po žeme, tas gaus pilną kapšą aukso!

Siuvėjai tuoj griebėsi darbo — juk kapšas aukso ne pro šalį! Siuva siuva, kaip kas gali, bet nė vienas mergelėms neįtinka.

Tuo tarpu jaunėlis sumano pasižiūrėti, kas yra sidabro kiaušinyje. Pramuša, o ten — sidabro drabužiai. Dabar jau žino, ką daryti, — nueina į karaliaus rūmus ir apsiima pasiūti tokius drabužius. Dar gauna daug šilko ir aksomo.

Bet kas jaunėliui tas šilkas ir aksomas! Tik išima iš kiaušinio sidabro drabužius ir nuneša nuotakoms į rūmus. O joms kaip tik! Gražesnių nė nenorėk!

Karalaičiai vėl apie vestuves kalba, o mergelės vis dar jaunėlio laukia — nė nenumano, kad čia jis atnešė gražiuosius drabužius. Dabar jos reikalauja tokių rūmų, kokie po žeme buvę.

Vyresnieji broliai išsigąsta. Kur ras tokį meistrą, kuris vario, sidabro ir aukso rūmus pastatytų! Sukviečia visus meistrus ir pažada statinę aukso tam, kas pastatys rūmus.

Statinė aukso ne pro šalį, bet pastatyk žmogus vario, sidabro ir aukso rūmus!

Išgirsta apie tą norą ir jaunėlis. Pramuša aukso kiaušinį, o ten — treji mažyčiai rūmai. Išima vienus, tie bematant padidėja — ir priešais gražūs vario rūmai. Išima antrus — dideli sidabro rūmai. Ištraukia trečius — priešais tviska didžiuliai aukso rūmai. Tik mergelių ant laiptų betrūks-ta. Karalaitis vėl viską sudeda atgal.

Jaunėlis eina į karaliaus dvarą ir pažada pastatyti rūmus, tik prašo parodyti vietą ir duoti krūvą vario, sidabro ir aukso.

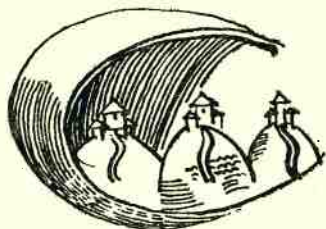
Nakčia jaunėlis nueina į tą vietą ir išima iš kiaušinio rūmus.

Rytą dvariškiai pabunda ir išsigąsta: bene gaisras? Viskas aplink tik žėri, tik spinduliuoja. Bet tai ne gaisras, tai aukso ir sidabro rūmai lyg saulė šviečia. Karalius, karalaičiai, visi dvariškiai bėga pasižiūrėti to stebuklo neregėto. Tokios grožybės niekas nė sapne nesapnavo.

Šoko meistro ieškoti. O tas dingęs kaip į vandenį. Galop įeina į aukso rūmus, žiūri — jaunėlis besėdįs. Nežino vyresnieji broliai, kur iš gėdos dėtis, o jaunėlis jiems viską dovanoja ir dar vestuves iškelia. Pats pasirenka jauniausiąją mergelę, o broliams tenka kitos dvi.

Kas žino, kiek tos vestuvės truko — ar septynias savaites, ar septynis mėnesius, tik truko jos labai ilgai ir buvo didžiai iškilnios. Nė galo toms linksmybėms nesimatė, kol jaunėlis paskelbė, kad puota baigta. Jaunėlis su savo pačia apsigyveno aukso rūmuose, vidurinisysis brolis — sidabro, o vyriausiasis vario rūmuose.

Po karaliaus mirties sostas teko jaunėliui. Jei jis dar gyvas, tai tikriausiai ir šiandien valdo savo karalystę.

KARALAITIS IR KARALAITĒ

Seniai, labai seniai gyveno karalius su karaliene. Gyveno jie laimingai, tik vienas rūpestis juos slėgė — neturėjo sūnaus.

Kartą į miestą atvažiavo didelis išminčius. Karalius ir prašo patarimo.

O išminčius sako:

— Nebūgštauk, valdove, sulauksi sūnaus! Bet per tą sūnų daug sielvarto patirsi.

Karalius atsakė:

— O kas man liūdesys ir sielvartas! Kad tik sūnaus sulaukčiau!

Ir štai po metų karalienė tikrai pagimdė sūnų. Kiek buvo džiaugsmo senajam karaliui. Vaikas augo sveikas ir stiprus. Dviejų mėnesių pats vienas sėdėjo, valgė už tris, bet buvo bausis padauža. Tėvai net būgštauti ėmė — vargu, ar kas iš to vaiko išeis. Vienerių metų berniukas jau lakstė iš vieno kambario į kitą ir daužė viską, kas po ranka pakliuvo. O karaliui kas, bene turto mažai — sudaužė vaikas daiktą, vietoj jo jau naujas stovi.

Penkiolikos metų berniukas parblokšdavo visus karaliaus stipruolius, išraudavo aukščiausius medžius su visomis šaknimis, o didžiausią akmenį, kurį keli vyrai vos pakeldavo, mėtydavo lyg kokį žaisliuką. Pagaliau vyrai liovėsi eiti su karalaičiu galynių. Kartą jaunikaitis sutiko miške lokį. Čiupo už letenų, užsivertė ant nugaros ir nešasi. Nei jis išsigando, nei ką. Net nežinojo, kas yra baimė, ir iš balių tik juokėsi.

Ne vieną sykį prašė karalaitis tėvą leisti jam po svečias šalis paklajoti, bet tas nė girdėt nenorėjo. Tegu, girdi, dar pagyvenąs sūnelis rūmuose, ir gana.

Ilgainiui tėvų namai stipruoliui taip pabodo, jog neiškentęs nuėjo vieną dieną į mišką, išsirovė iš žemės drūtą ažuolą, pasidarė lazda ir drožia pas tėvus:

— Sudiev, tėveliai! Einu į kitus kraštus laimės ieškoti. Čia neturiu su kuo galynėtis. Gal margam pasauly mano jėga pravers.

Karalienė prašo:

— Neik, sūneli! Ko čia tau trūksta! Valgyk, gerk į sveikatą!

Sūnus jai sako:

— Negaliu, mamytel! Jėgos — nors kalnus versk. Tai kam čia veltui turiu sėdėti.

Karalienė vėl prašo:

— Neik, sūneli! Kelionėje tavęs vien vargai ir nelaimės laukia. Jei žūsi, iš sielvarto numirsiu.

O stipruolis savo šneka:

— Nebijok, mamytel! Aš stiprus, ir jokie pavojai man nebaisūs!

Karalienė prašo dabar išminčių patarimo ir pagalbos.

Išminčius ir sako:

— Jei sūnus nori keliauti, tai nereikia jo laikyti. Tegu sau keliauja — pamatys pasaulį ir bus protingesnis.

Karalienė dar klausia:

— O sakyk, išminčiau, ar sūnus laimingai grįš iš ilgos kelionės?

Išminčius pagalvojo ir sako:

— Kelyje jam teks patirti nelaimių ir vargų, bet niekis — karalaitis viską nugalės ir po trejų metų laimingai grįš namo.

Po šitokių išminčiaus žodžių karalienė jau neatkalbinėja sūnaus. Jaunikaitis atsisveikina su tėvais ir iškeliauja. Eina sau per kalnus, per miškus ir galop prieina aukso pilį. Tuoj ir pasuka prie tos pilies. O toji pi-

lis buvo vieno burtininko. Dar niekas iki šiol nebuvo ten kojos kėlęs. Daug kas, teisybė, norėjo tą pilį pamatyti, bet niekam nepasisekė įeiti. Vos arčiau prieidavo, tuoj iššokdavo juodų šunų ruja, išsiepdavo nasrus ir imdavo piktai loti — tik ženklą žingsnį, ir tave sudraskys. O jei kas nuo tų piktų šunų ir pasprukdavo, tai toliau šnypsdamos išlisdavo bjaurios gyvatės. Ir kaip žmogus nebėgsi, pamatęs tokias baisybes!

O karalaitis, kai tik pamatė aukso pilį, tuoj panorė ten patekti. Žinodamas iš žmonių kalbų apie tas baisybes, bet galvojo sau: „Et, ką man tie šunys ir tos gyvatės padarys! Eisiu ir išbandysiu savo laimę!“

Jaunikaitis pasiėmė išminčiaus dovaną — aštrų kardą. Vienoj rankoj kardas, kitoj — ažuolinė lazda, ir žengia link pilies.

Ir žiūrė — jau atidumia baidė šunų ruja. Šunys urzgia ir loja, bet mato tokį galiūną ir arčiau pribėgti nedrįsta. O karalaitis eina sau žvaliai, ir gana.

Staiga girdi — kažkas šnypščia. Ogi iš visų kampų gyvatės tik šliaužia, tik rangosi. Karalaitis žiūri ir kvatoja. Parodo lazda, ir nė viena gyvatė nedrįsta arčiau prišliaužti, tik šnypščia per šimtą žingsnių, ir tiek.

O jaunikaitis skuba toliau. Staiga priešais jį plati upė su stačiais krantais. Karalaitis tuoj sumeta: upė — tai akių dūmimas. Ir drąsiai žengia nuo stataus kranto į vandenį. Ir tikrai — po jaunikaičio kojom tvirta žemė, o upės visai nėra.

Šit karalaitis jau prie vartų. Nė nesustojęs eina toliau. Staiga pilis susliepsnoja. Bet karalaičiui ugnis nė motais, žengia pro duris į vidų. Tik susyk kad ims kas bildėti, poškėti ir traškėti, lyg visa žemė aukštyn kojom verstųsi. Pirmą kartą karalaitis krūpteli. Eiti tolyn, ar grįžti? Bet ilgai galvos nesuka. Tuoj vėl drąsiai žengia — tegu ir visa pilis nugarmės kiaurai žeme.

Ir iškart stoja tylą.

Karalaitis apsidairo: ogi besąs gražiausioj menėj, o prie sienos žmogaus galva, ilgiausiais plaukais apžėlusė.

Galva ir sako:

— Neik! Prarysiu!

Karalaitis nusikvatoja:

— Juk tu, vargšeli, nė pilvo neturi! Kaipgi mane prarysi!

Tik šmikšt karalaitis gumbuota lazda į plaukus ir suka.

Galva maldauja:

— Oi, nerauk plaukų! Skauda!

Karalaitis klausia:

— O koks daiktas šitoj pily brangiausias? Pasakyk, tai nerausiu!

Galva ir sako:

— Pilies raktai!

— Tai duok juos!

Galva nė krust.

Karalaitis kad suriks:

— Duok raktus arba aš tave pamokysiu — išrausiu visus plaukus, tai žinosi!

Ir jaunikaitis kad timptels už plaukų. Galva tik žiopt žiopt ir išspjau-
na iš burnos raktų ryšelį.

Karalaitis už raktų ir šoka atrakinėti kambarius.

Žengia pro pirmas duris. Kambary senelis su ilga žila barzda. Išvydęs
karalaitį, kad puls klausinėti:

— Kaipgi čia patekai?

— Va mano pagalbininkai! — karalaitis rodo kardą ir lazdą.

— Tai tavęs žiaurusis burtininkas nepaėmė į nelaisvę? — stebisi se-
nelis.

— Aš nemačiau jokio burtininko,— atsako karalaitis.— Mačiau tik
galvą!

Senelis jam sako:

— Matyt, burtininkas, tau tik galvą parodė. Tai baisus žmogus! Ki-
tados aš buvau šios šalies karalius. O jis savo kerais nugalėjo mane,
atgabeno su pačia į šitą pilį ir uždarė. Dešimtis metų laukiame, kad kas
mus išgelbėtų. Tu tikriausiai mus išvaduosi? Bet kurgi patsai burtinin-
kas?

— Galvą palikau ten, kur ji buvo.

— Gaila, labai gaila, kad tu jo kur neužrakinai! Raktus tu turi ir da-
bar būk tikras — burtininkas dar mėgins paspėsti tau pinkles, kol iš pi-
lies neišėjai.

— Tegu, jei taip nori! Aš jo visai nebijau!

Su tais žodžiais karalaitis atrakina dar vienas duris. Žiūri: ogi prie
slenksčio burtininkas, šįsyk ne tik su galva, bet ir su visu kūnu. Burti-
ninkas čiupt už karalaičio lazdos, triokšt ir perlaužia.

Dar pasišaipto:

— Še ir baidyk dabar ką savo šipuliui!

Karalaitis už kardo ir šmaukšt burtininkui per nagus. O naguos kiaušinis. Tas kiaušinis nurieda ant žemės, o karalaitis capt jį ir į kišenę. Paskui čiumpa burtininką už plaukų ir suriša. Senasis karalius parodo gilų urvą. Čia ir įmeta karalaitis raganių. Paskui užrakina duris. Piktdarys jau nebepraspruks.

Dabar karalaitis atidaro visus kambarius. Viename randa senąją karalienę ir ją išvaduoja.

Karalius su karaliene labai džiaugiasi, bet stipruolis mato, kad jie kažko susirūpinę.

— Koks rūpestis temdo jūsų džiaugsmą? — klausia jis.

Karalius jam sako:

— Kaip mes galime džiaugtis, jei brangi mūsų dukrelė dar neišgelbėta. Dar mes buvome laisvi, kai burtininkas ją pagrobė ir atidavė devyngalviui jūros slibinui. Tas slibinas laiko ją savo pily ir ketina už ją imti.

Karalaitis juos ramina:

— Aš ją išgelbėsiu!

Karalius jam ir sako:

— Tu tikrai gali ją išgelbėti, nes turi burtininko kiaušinį. Šitas kiaušinis parodys tau kelią ir visur padės.

Netrukus karalaitis su tuo burtų kiaušiniu leidžiasi į kelionę. Eina eina ir galop prieina jūrą. Čia parita kiaušinį, o pats žingsniuoja įkandin. Vanduo prieš kiaušinį skiriasi, ir karalaitis eina jūros dugnu.

Štai jau ir puiki pilis. Karalaitis seka paskui kiaušinį ir žengia į vidų. Prie vienu durų kiaušinis sustoja. Karalaitis pakelia kiaušinį nuo žemės ir paslepia užanty. Paskui atidaro duris ir įeina. O ten lobių lobiai — pilnas kambarys aukso ir brangakmenių. Pačiame kampe sėdi mergelė, auksaplaukė gražuolė dangaus žydrumo akimis. Tokios gražios mergelės karalaitis kaip gyvas nematęs. Gražuolė sėdi, nuleidusi galvą, ir liūdi. Išgirdusi žingsnius, pakelia galvą ir krūpteli.

Karalaitis ramina gražuolę:

— Nebijok, mergele! Nieko blogo tau nedarysiu! Sakyk, ko taip nusiminus?

Mergelė sako:

— Ko gi man džiaugtis. Jau daug metų čia uždaryta. Aš esu karalaitė, bet žiaurus burtininkas pagrobė mane ir atidavė jūros slibinui. Tas slibinas nori mane vesti, bet aš veikiu mirsiu, negu sutiksiu gyventi su tokiu baidykle!

Karalaitis jai sako:

— Aš atėjau tavęs išvaduoti. Tavo tėvą ir motiną jau išvadavau, o žiaurųjį burtininką paėmiau į nelaisvę.

Karalaitė nudžiunga:

— Jei paėmei į nelaisvę tą baisų burtininką, tai nugalėsi ir jūros slibiną! Jo kaip tik nėra namie, bet netrukus grįš. Dabar sočiai pavalgyk ir atsigerk, kad būtum stipresnis.

Karalaitis tuoj sėda valgyti. Tuo tarpu karalaitė atneša butelį:

— Še, gerk! Šitas gėrimas suteiks jėgų ir būsi stiprus kaip milžinas.

Karalaitis geria. Ir jaučia, kaip iškart stiprėja. Ima ir pabando jėgas — išsitraukia kardą ir vienu smūgiu perkerta ažuolines duris.

Staiga kas baisiai sužžia, subilda, net sienos ima drebėti. Karalaitė sako:

— Tai slibinas grįžta.

Jaunikaičiui net kūnas pagaugais nueina, bet karalaitė vėl jam paduoda butelį:

— Še, gerk dar! Jei nori slibiną nugalėti, turi vienu smūgiu nukirsti bent tris galvas.

Karalaitis dar kartą atsigeria ir stoja su kardu rankoje prie durų. O slibinas jau lenda į vidų. Jaunikaitis kardą tik šmaukšt, ir šešios galvos nusirita ant grindų. Kitos trys galvos puola jaunikaitį, bet šis smogia antrą kartą, ir galvos kaipmat nurieda žemėn.

Karalaitė laiminga puola jaunikaičiui ant kaklo:

— Ačiū tau, šaunus berneli! Dabar aš laisva, ir slibinas mums nieko nebepadarys! Eikime greičiau iš čia!

Karalaitis išsitraukia iš užančio kiaušinį. Kiaušinis vėl rieda, o karalaitis su karalaitė seka iš paskos. Trečią dieną abu išlipa į krantą ir skuba pas mergelės tėvus.

Karalius ir karalienė didžiai nudžiunga, išvydę prieš daugelį metų dingusią dukterį. Su ašarom akyse dėkoja gelbėtojui, ir senasis karalius dar priduria:

— Kuo aš tau atsilyginsiu? Imk pusę karalystės!

Jaunikaitis sako:

— Nereikia man tavo turtų! Verčiau pažadėk dukterį.

Karalius apkabina jaunikaitį ir sako:

— Geresnio žento aš niekur nerasiu!

Sugrįžta jie į senojo karaliaus karalystę, o jaunikaitis ir sako gražiai savo nuotakai:

— Jau treji metai praėjo nuo tos dienos, kai palikau tėvų namus. Išsiilgę jie manęs. Važiuojam aplankyti.

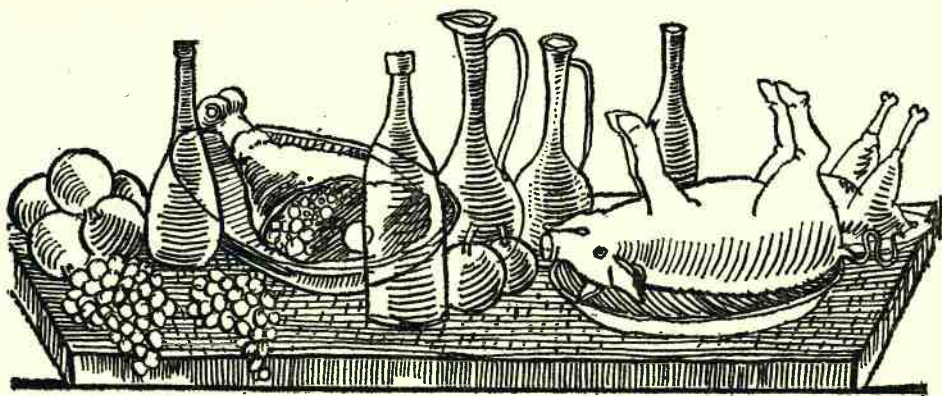
Karalius ir karalienė palaimino jaunuosius ir išlydėjo į kelionę.

Karalaitis su karalaite sėdo į kariatą ir išvažiavo. Apsidžiaugė senasis karalius su karaliene, išvydę sūnų. Bet dar didesnis buvo jų džiaugsmas, kai gražiąją karalaitę pamatė.

Po savaitės pakėlė vestuves. Prisirinko svečių devynios galybės. Vestuvės truko septynias savaites, o po vestuvių jaunas karalaitis ėmė visą karalystę valdyti.

Jeį jaunas karalius dar tebegyvas, tai tikriausiai ir šiandien laimingai gyvena su gražiąja savo pačia.

PELENIUS

Gyveno kartą trys broliai. Du buvo protingi, o trečias kvailėlis. Protingus tėvas mylėjo, o kvailiu visai nesirūpino. Vyresnieji broliai jaunėlio taip pat nemėgo ir praminė jį Pelenium.

Įkyrėjo Peleniui tėvų namuose gyventi ir sumanė jisai išeiti — bene ras laimę kur kitur. Galvojo galvojo, kur eiti. Ogi į miestą. Ten darbo vis gausias. Susitaisė ir iškeliavo.

Eidamas sužinojo, kad karališkose giriose siautėja didžiulis tauras ir baisus šernas — puola kiekvieną, kas tik į mišką eina. Ne kartą siuntė karalius į girią stipruolius, bet nė vienas tų žvėrių nenudėjo. Pagaliau valdovas paskelbė: „Kas nugalėsias baisųjį taurą ir plėšrųjį šerną, tas galėsias vesti karalaitę!“

Daug drąsuolių mėgino laimę, bet nė vienas tų žvėrių neįveikė.

Pelenius tarė sau: „O kodėl man tų žvėrių nenugalavus! Eisiu pabandyti!“

Ateina į karaliaus rūmus ir prašo leist jam nudėti taurą ir šerną.

Karaliaus tarnai šaiposi:

— Daug stipruolių čia buvo, bet visi vos kailį išnešė. O dabar atėjo koks kvailėlis ir mano ką laimėsias. Bet tegul Bent smagiai pasijuoksim.

Nori tarnai Pelenių varyti lauk, bet karaliaus griežčiausiai įsakyta: kas tik nori, tegu ir bando savo laimę!

Ateina skirta diena. Visas miestas skuba žiūrėti, kaip tas kvailėlis su tauru galynėsis.

Pelenius liepia išvilioti taurą netoli bažnyčios, kur auga šimtamečiai ažuolai.

Žmonės taip ir padaro. Pamatęs Pelenių, žvėris suriaumoja ir kaip patrakęs dumia prie jo. O Peleniui nė motais. Tauras jau čia pat, rodos, ims ir prismeigs jį ragais prie ažuolo, o Pelenius tik strykt į šalį. Tauras ir įsmeigia ragus į medį. Purtosi, muistosi, bet niekaip jų neištraukia. Pelenius prišoka prie žvėries ir nukerta jam galvą. Žvėris nugaluotas. Net pats karalius ploja Peleniui.

Karaliaus tarnai sako:

— Taurą jis nugalėjo, bet kaip bus su šernu, tai dar nežinia. Juk ilčių šernas į medį neišmeigs!

— Ką gi, pažiūrėsim, kaip bus su šernu! — atkerta pavyduoliams Pelenius. Nueina į bažnyčią, uždaro visus langus ir duris. Tik vienas duris palieka atidarytas. Paskui liepia atvilioti žvėrį. Stovi Pelenius tarpdury ir laukia šerno. O šernas atpūškčia, apibėga aplink bažnyčią ir tik dabar pamato Pelenių. Ir kad šoks ant jo, o jaunikaitis tik šmurkšt už durų. Žvėris pūkšdamas iš paskos. Pelenius iššoka laukan ir klapt — užtrenkia duris. Kur dabar šernas pabėgs!

Visi stebisi, ir valdovas giria drąsuolį:

— Tikrai sumanus jaunikaitis! Įviliojo šerną į spąstus. Būtų viskas gerai, bet kaip jis dabar jį įveiks!

Jaunikaitis tik juokiasi ir ima šerną erzinti. Tasai niršta, norėtų Pelenių pulti, bet durys užtrenktos. Šernas duodasi po bažnyčią — bene ras kokią spragą.

O Pelenius tyčia neuždareš durų į varpinę. Šernas mato — durys atidarytos, užbėga į bokštą ir spokso iš ten žemyn. O Pelenius apačioje vis šerną erzina. Žvėris liuokt žemyn, taikė Peleniui ant sprando. Bet tas tik strykt į šalį. Šernas plumpt susmigo visom letenom į žemę ir nė krust!

Pelenius už kardo ir nukirto šernui galvą. Žmonės iš džiaugsmo šaukia, sveikina Pelenių, ir pats karalius delnais ploja.

Pelenius karalių klausia:

— Tai gausiu karalaitę per pačią?

— Pažadėjau, tai ir gausi! — atsako karalius.

Pelenius tikrai gauna karalaitę per pačią. Pakelia puikias vestuves. Puotai virėjai papjauna šimtą jaučių ir tūkstantį kiaulių. Karaliaus rūmų kieme stalas apkrautas visokiais gardumynais, ir kas tik nori gali sėsti ir valgyti. Kai antrą kartą danguje suspindo jaunas mėnuo, tik tada svečiai pradėjo skirstytis.

Bepigu dabar Peleniui — jis karaliaus žentas. Ir pati tokia meili, graži, geresnės nė nenorėk. Net už karalių geriau gyvena.

Bet karalius nenori žento per daug lepinti. Kartą Peleniui ir sako:

— Ar žinai, mano miške skraido nuostabi paukštė baltom plunksnom. Labai norėčiau tokią turėti. Kas tą paukštę sugaus, tam daug aukso duosiu. Eik su kitais mano žentais į mišką tos paukštės gaudyti.

Pelenius pasiražo ir niurna:

— Gal ir eisiu!

Rytą kiti žentai anksti atsikelia ir skuba į mišką gaudyti baltaplunksnės. O Pelenius tyso sau lovoje. Pati neiškenčia ir jį žadina:

— Kelkis! Kiti jau seniai miške, gal ir paukštę sugavo, o tu vis dar drybsai.

Pelenius nusižiovauja:

— Kaip kas moka, taip šoka!

Galop atsikelia, papusryčiauja, pasiima paviržio į kelią ir eina miškan paukštės ieškoti. Klaidžioja šen, klaidžioja ten, o paukštės niekur nematyti.

Staiga žiūri — priešais ateina žilas seneliukas. Tas seneliukas prašo:

— Būk geras, duok man valgyti! Jau trečia diena nė kąsnelio burnoj neturėjau.

Pelenius ne koks šykštuolis, duoda seneliui krepšį ir sako:

— Imk, seneli, šveisk į sveikatą!

Seneliukas atsikanda duonos ir klausia:

— Kur tu su tokiu dideliu krepšiu eini?

Pelenius jam sako:

— Ogi baltaplunksnės paukštės gaudyti. Karalius tos paukštės labai įsigeidė. Mano svainiai jau anksčiau išėjo jos gaudyti. Gal ir pagavo, aš tik veltui čia klajoju.

Seneliukas ramina Pelenių:

— Be manęs jie vis tiek tos paukštės nesugaus. Susirink trupinius ir pažerk juos pamiškėj. Ten ir atskris ta baltaplunksnė su kitais paukščiais palesti. Tada ir sugauk ją. O jei kada vėliau reikės mano pagalbos, ateik čia ir tris kartus šūktelėk: „Ei, miško seni!“ Aš išgirsiu ir ateisiu.

Pelenius padėkoja žilam seneliukui ir tuoj padaro, kaip sakyta. Netrukus paukščiai suskrenda lesti. Pelenius sugauna baltaplunksnę ir eina prie kelio laukti svainių. Atsisėda, atsiriša krepšį ir valgo. Laukia laukia, bet jų kaip nėra, taip nėra. Tik vėlai vakare išlenda jie iš miško pikti ir nuvargę.

Pamatę Pelenių, svainiai šaiposi:

— Na ir tinginys! Ko čia murksai ir neieškai paukštės. Mes visai nusiplūkėm beieškodami.

Pelenius atkerta:

— Negi aš bastysiuos be jokio darbo po miškus? Paukštė jau seniai mano krepšy tupi!

— Verčiau neušink burnos!

— Pažiūrėkit, jei netikit! — Pelenius atriša krepšį ir parodo paukštę.

— Kas galėjo patikėti, kad jis sugaus paukštę! — stebisi svainiai.

Vyriausias sako:

— Ką tu su ta paukšte veiksi! Verčiau parduok ją mums! Brangiai sumokėsime.

Pelenius tinka:

— Ką gi, parduosiu.

— Sakyk, ko nori už tą paukštę?

— Nieko kito, tik atkirsk mažojo piršto galelį, didumo sulig miežio grūdu.

Vyriausias svainis galvoja sau: „Truputį skaudės. Bet už tai paukštė bus mano, ir karalius duos už ją daug aukso. Atiduosiu piršto galelį.“

Ir nusikerta piršto galelį. Pelenius įsikiša jį kišenėn ir atiduoda paukštę. Vyriausias svainis nuneša paukštę karaliui ir gauna daug pinigų.

Kitą dieną karalius savo žentams sako:

— Gerai, kad sugavot paukštę. Bet jei parvesit man iš miško puikų eržilą, tai jums tikrai karališkai atsilyginsiu. Gaudė jį šimtai stipruolių, bet niekas iki šiol nesugavo. Taigi negaiškite.

Kitą dieną karaliaus žentai jau nuo pat ryto miške. O Pelenius tyso sau lovoj, lyg erzilas jam visai nerūpėtų. Pagaliau pati jį subara:

— Kelkis ir eik į mišką! Jie vakar paukštę sugavo, o tu grįžai tušiom rankom. Pabandyk šiandien bent erzilą sugauti!

Pelenius neskuba. Pagaliau dūlina į mišką, prisidėjęs pilną krepšį valgio. Atėjęs į tą vietą, kur buvo sutikęs žilą senį, šūkteli:

— Ei, miško seni!

Išeina iš miško žilas senis ir klausia:

— Na, ko šiandien ieškai?

Pelenius prašo:

— Gal man ir šysyk padėsi? Karalius įsigeidė puikaus erzilo.

— Sugauti erzilą visai lengva. Še kamanėles ir paėjęk link pamiškės, kur arkliai ganosi. Užmesk jas pačiam pirmajam ant galvos, tai ir bus erzilas, kurio ieškai.

Pelenius ir daro, kaip sakyta — užmeta kamanėles pirmam arkliui ant galvos. Ir stebuklas: prieš jį puikus erzilas su paaukuotu balnu. Pelenius sėda ant žirgo ir nujoja į tą vietą, kur vakar buvo sutikęs svainius. Tenai sustoja, pririša žirgą prie medžio, o pats atsisėda valgyti. Tuo tarpu sugrįžta iš miško svainiai.

Ir ima Pelenių barti:

— Kaip tau ne gėda! Sėdi sau ir valgai. O erzilo kas ieškos! Tau nė motais, kad kiti vargsta. O dabar jau laikas eiti namo.

Pelenius atkerta:

— Aš irgi eisiu.

Pasiima krepšį, nueina prie erzilo, įsoka į balną ir pasiveja svainius. O šie stebisi:

— Kur sugavai tą erzilą?

— Kas ieško, tas randa! — atrėžia Pelenius.

— Mes taip pat ieškojom, bet nieko neradom.

— Matyt, prastai ieškojot! — nusijuokia Pelenius.

Svainiai ima jį kalbinti:

— Parduok mums tą erzilą!

— Ką gi, parduosiu.

— O ko norėtum?

— Duok žiedą su antspaudul!

Vidurinysis svainis siūlo daug pinigų, bet Pelenius nė nekalba. Duok jam žiedą, ir gana. Ką svainis darys — atiduoda žiedą. Dabar erzilas jau viduriniojo svainio. Tasai nuveda erzilą į karaliaus arklides. Karalius pagiria žentą ir sumoka jam daug aukso.

Kitą dieną karalius žentams sako:

— Miške siautėja labai didelis lokys. Kas tą lokį nudės ir atgabens čia jo kailį, tam duosiu kapšą aukso. Dabar, ženteliai, parodykit, kad jūs tikri vyrai — eikit medžioti to žvėries!

Rytą karaliaus žentai jau miške. Tik Pelenius neskuba. Miega sau ilgiausiai. Pagaliau išsiruošia ir jis. Įžengia į girią ir šūkteli:

— Ei, miško seni!

Senis jau ir čia. Pamatęs Pelenių, klausia:

— Ar atėjai lokio medžioti?

Pelenius sako:

— Lokio. Tik nežinau, kur jis.

Senis jam ir sako:

— Dabar dar anksti. Reikia palaukti. Lokys bastosi po mišką, ir taip lengvai jo neužtiksi. Bet per pietus jis lenda į tankmę pailsėti. Tada ir reikia jį nudėti. Prisėlink prie krūmo, smeik iešmą į snukį ir šok į šalį. Lokys liuoktels iš krūmo, o tu — į krūmą. Daugiau nieko nė nereikės. Žvėris tuoj nudvės, o tu tada išeik iš krūmo, nunerk jam kailį ir nunešk karaliui.

Pelenius ir daro, kaip sakyta. Patykoja lokio, nudeda jį ir nuneria kailį. Nueina su lokena prie kelio ir valgo.

Laukia laukia, pagaliau ir svainiai beateina. Atėję šaiposi:

— Na, ar nudėjai lokį, kad jau valgai?

Pelenius atkerta:

— Žinoma, nudėjau!

Svainiai netiki, bet Pelenius parodo lokeną.

Tie kad puls prašyti:

— Parduok tą kailį mums!

— Gerai, parduosiu.

— O kiek nori?

— Labai mažai. Tegu pirkėjas persidurs ausis. Daugiau man nieko nereikia.

Jaunesnysis svainis ginčijasi:

— Mesk tuos kvailus juokus! Kokia tau nauda, kad aš ausis susibady-
siu! Verčiau imk pinigų, tai bent šį tą turėsi!

Pelenius nenusileidžia:

— Ausys tavo, o lokena mano! Daryk, kaip išmanai!

Jaunesniajam svainiui lokena labai rūpi, ką darys — duoda perdurti
sau ausis. Nueina paskui su lokena pas karalių ir gauna žadėtąjį auksą.

Netrukus karalius pakelia didelę puotą. Sukviečia visų šalių valdovus,
savo žentus, tik Peleniaus nekviečia. Girdi, kam čia jo reikia! Kiti grįžo
iš miško su laimikiu, o jis parėjo be nieko!

Liūdnas Pelenius klajoja puotos dieną po mišką. Žiūri — žilas sene-
liukas.

Tas ir klausia:

— Kas tau, sūneli? Ko toks nusimineš?

Pelenius skundžiasi:

— Sugavau tuos žvėris ir paukštę, bet pardaviau svainiams, ir dabar
karalius juos tik ir temyli. O manęs net į puotą nepakvietė. Ir kaip čia
neliūdėsi!

Seneliukas ramina Pelenių:

— Niekis! Į puotą pateksi. Še tau žirnelį! Suvalgyk ir pavirsi bet ko-
kiu padaru, tada galėsi eiti, kur tik sumanysi.

Pelenius padėkoja seneliukui, paima žirnelį ir eina sau. Namie su-
valgo tą žirnelį, pasiverčia blusa ir, niekam nematant, įlenda į puotos
salę. Girdi, kaip svainiai svečiams giriasi, jog vienas nugalavęs lokį,
kitas sugavęs nuostabų eržilą, o trečias paukštę. Grįžta vėl į savo kam-
barį, apsirengia puikiais drabužiais ir eina į puotą.

Svečiai net akis išverčia, išvydę nekviestą svečią, o Pelenius svai-
niams sako:

— Aš atidaviau jums tuos žvėris ir paukštę. O kad taip giriatės, tai
pasakysiu visiems teisybę: aš vienas sugavau tuos žvėris.

Svainiai šaukia:

— Jis meluoja!

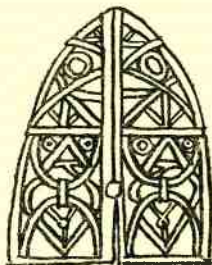
Ir liepia sargybiniams įmesti Pelenių į kalėjimą.

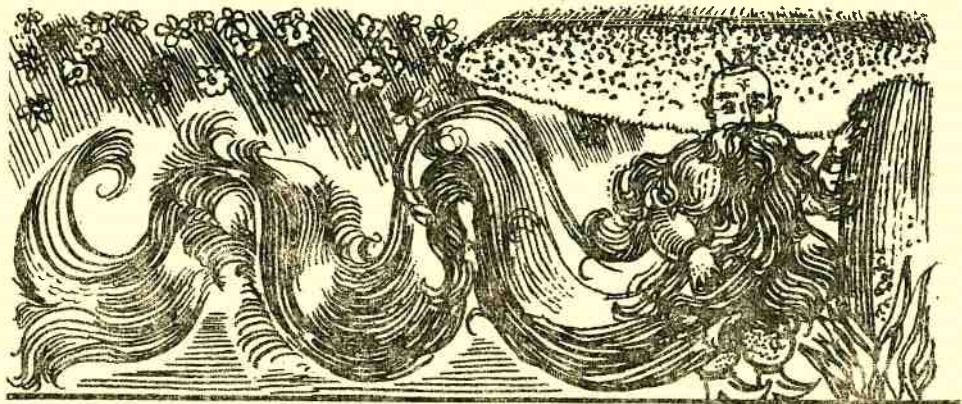
○ Pelenius išsitraukia iš kišenės piršto galelį ir žiedą.

— Štai šitie daiktai,—sako,—parodys, kas iš mūsų meluoja. Juos davė man svainiai už tai, kad jiems perleidau paukštę ir eržilą. O trečias gavo iš manęs lokeną. Už tą lokeną turėjo persidurti ausis.

Dabar jau svainiai nedrįsta nė žodžio tarti. Susigėdę net iš puotos pabėgo.

○ Išmintingasis Pelenius liko rūmuose ir po karaliaus mirties ėmė valdyti karalystę. Gal Pelenius dar ir šiandien gyvas ir laimingai gyvena.

GRYBŲ KARALIUS

Eina kartą grybautojai per mišką. Randa didelį grybą. Tuoj ir išrauna. Ogi žiūri — po grybu senelis, mažas kaip pirštas, o barzda ilgiausia. Senelis bėgt. Grybautojai vytis. Nutveria ir klausia, kas jis toks.

Nykštukas sako:

— Aš valdau šito miško grybų karalystę!

Galvoja grybautojai, ką su tuo nykštuku daryti. Sumano dovanoti jį karaliui. Nuneša į rūmus ir dovanoja. Karalius sumoka grybautojams daug pinigų, o nykštuką uždaro į rūšį. Karalius nori pakelti didelę puotą ir visiems svečiams parodyti tą senelį, rastą girioje po grybu.

Kartą išeina karaliaus sūnelis į kiemą pažaisti aukso kamuolėliu. Netčia įmeta kamuolėlį į rūšį — kaip tik ten, kur tas nykštukas sėdi. Nykštukas nutveria kamuolėlį ir rodo jį per langą berniukui.

Berniukas šaukia:

— Atiduok man kamuolėlį!

Nykštukas sako:

— Gausi, kai pas mane ateisi!

Berniukas klausia:

— O kaip man pas tave ateiti? Juk durys užrakintos!

Mažasis senelis vaiką pamoko:

— Eik ir atsinešk iš kambario raktą!

Berniukas nubėga į kambarį ir netrukus grįžta su raktu. Atrakina rūšį ir įeina. Senelis atiduoda berniukui aukso kamuolėlį, o pats šmurkšt į lauką. Berniukas dar nė nemato, kad senelis jau lauke. Eina uždaryti durų. Dairosi — kurgi tas senelis. O senelio nei matyt, nei girdėt. Išsigąsta berniukas, užrakina rūšį ir greit nuneša raktą vėl į kambarį, bet niekam nė šnipšt, kad buvo rūšy ir netyčia išleido senelį.

Ateina puotos diena, kada karalius žada visiems parodyti senelį nykštuką. Susirenka svečiai, suguža daugybė žmonių pažiūrėti to stebuklo neregėto. Valdovas liepia tarnui atnešti iš rūšio nykštuką. Tarnas išeina, bet netrukus grįžta ir pakužda karaliui į ausį, kad mažasis senelis dingęs.

Karalius netiki. Eina pats pažiūrėti. Bet ko nėra, to ir nerasi. Karalius paskelbia svečiams, kad nykštukas dingęs, o pats nežino, ką ir begalvoti. Veikiausiai mažasis senelis aptikęs pelės olą ir pasprukęs. Svečiai baisiai gailisi negavę to mažo žmogiūkščio pamatyti.

Prabėga daug metų. Karalaitis jau vyras. Kartą užeina per pietus kalba apie nykštuką. Karalaitis ima ir papasakoja tėvui, kaip kadaį imetęs į rūšį aukso kamuolėlį, kaip ėjęs jo paimti ir nykštuką netyčia išleidęs.

Karalius baisiai supyksta ir liepia sūnui palikti jo rūmus ir karalystę. Motina maldauja tėvą pasigailėti sūnaus, bet tas nė klausyti nenori. Išprašo karalienė sūnui tik palydovą — karaliaus generolą. Ir iškeliauja karalaitis į platųjį pasaulį laimės ieškoti.

Neilgai trukus juodu prieina mišką. Saulė kepinte kepina, ir karalaitis ištrokšta. Ieško — bene ras kur atsigerti. Pagaliau aptinka šulinį. Bet tas šulinys gilus, nėr kaip vandens pasemti.

Generolas sako karalaičiui:

— Aš nuleisiu tave virve, ir dugne galėsi gerti, kiek tik nori. Paskui vėl ištrauksi!

Karalaitis sutinka. Šulinio dugne atsigeria ir troškulį numalšina. Dabar generolas iš viršaus sako:

— Duok žodį, kad nuo šiol tu būsi generolas, o aš karalaitis! Kitaip visą amžių galėsi tam šuliny tupėti.

Ką vargšas karalaitis darys! Sutinka.

Tada generolas ištraukia karalaitį iš šulinio. Ir keliauja abu toliau — į kitą karalystę. Nuėję į miestą, prašosi prieglobsčio ir darbo. Generolas pasivadina karalaičiu, o karalaitis generolu.

Karalius kviečia generolą į rūmus, o karalaitį paskiria žirgyno prižiūrėtoju. Karalaitis turi žiūrėti, kad arklainikai gerai ganytų ir saugotų arklius.

Atsisėda kartą karalaitis miške ant akmens. Sėdi ir galvoja apie liūdnas savo dienas. Staiga mato: priešais tas mažutis senelis, kurį kadaise iš rūsio išleido.

Senelis klausia:

— Ko toks nusiminęs?

Karalaitis sako:

— O ko man džiaugtis. Išleidau tave iš rūsio, o karalius mane iš namų išvarė. Dabar generolas atėmė net mano vardą — dedasi pats karalaičiu, o aš turiu čia arklius saugoti!

— Neliūdėk! Pamatysi, kaip viskas į gera išeis! Eime šiandien pas mano vyriausiąją dukterį į svečius!

Karalaitis stebisi:

— O kas tu toks?

Mažasis senelis sako:

— Žmonės vadina mane grybų karalium. Mano karalystė — grybingi miškai.

Grybų karalius nusiveda karalaitį pas savo vyriausiąją dukterį. O vyriausioji duktė gyvena vario rūmuos. Visi daiktai tuose rūmuose gyno vario. Karalaitis dairosi ir atsigėrėti negali. Grybų karaliaus duktė karalaitį vaišina visokiais gardumynais. Jaunikaitis nė nepajunta, kaip prašoka vakaras.

Pagaliau grybų karalius susizgrimba:

— Jau laikas grįžti. Bet svečiui reikia dovanos. Tegu kas atves vario žirgą!

Netrukus žirgas jau muistosi prie vartų. Tą žirgą vos keturi vyrai nulaiko.

Grybų karalius karalaičiui sako:

— Imk šitą žirgą — tai mano dovana!

— O kaip man tą žirgą suvaldyti, jei keturi vyrai jį vos nulaiko? — klausia karalaitis.

Grybų karalius atsiliepia:

— Va ten keturi buteliai stiprybės vaistų. Išgerk juos!

Karalaitis išgeria vaistus. Susyk pasijunta baisiai stiprus. Dabar žirgas jau niekur neištrūks.

Grybų karalius duoda jaunikaičiui varinę švilpynę ir sako:

— Saugok šitą švilpynę! Jei pamesi, neteksi žirgo! O dabar apsitaisyk vario šarvais! Jie ten prie balno.

Karalaitis apsitaiso vario šarvais, atsisveikina, užsoka ant žirgo ir grįžta į ganyklą.

Kitą dieną sėdi karalaitis miške prie arklių. Žiūri: grybų karalius vėl čia.

Grybų karalius vaikinui sako:

— Eikim šiandien pas mano viduriniąją dukterį!

Karalaitis užsoka ant dovanotojo žirgo ir nujoja pas grybų karaliaus viduriniąją dukterį. Vidurinioji duktė gyvena sidabro rūmuose. Tenai visi daiktai gryno sidabro.

Vakarą karalaitis praleidžia labai linksmai. Pagaliau grybų karalius sako:

— Metas grįžti. Bet pirmiau tegu kas atves sidabro žirgą!

Netrukus prie vartų jau sidabro žirgas. Jį laiko aštuoni vyrai. O kaip tokį karalaitis suvaldys! Grybų karalius ir sako:

— Eikš ir išgerk tuos aštuonis butelius stiprybės vaistų! Tada ir žirgą suvaldyt galėsi. O žirgas — mano dovana!

Karalaitis išgeria vaistus ir iškart pasijunta dar stipresnis — žirgas jau neištrūks niekur. Prie balno sidabro šarvai. Jais karalaitis apsitaiso, ir dabar lyg iš sidabro nulietas.

Grybų karalius ištraukia iš kišenės sidabrinę švilpynę, duoda karalaičiui ir sako:

— Še ir gerai saugok! Jei pamesi, tai ir žirgo neteksi!

Karalaitis atsisveikina, padėkoja ir parjoja į ganyklą. Sėdi kitą dieną vėl miške ant akmens. Ir vėl ateina grybų karalius. Kviečia pas jaunėlę dukterį į svečius.

Karalaitis eina. Grybų karaliaus jaunėlė duktė gyvena aukso rūmuose, kur visi daiktai gryno aukso. Karalaitis praleidžia vakarą labai linksmai. Pagaliau grybų karalius primena, kad jau laikas grįžti į ganyklą.

Vėl grybų karalius paliepia:

— Tegu atveda aukso žirgą!

Žirgą veda dvylika vyrų. Ir tai vos išlaiko.

Grybų karalius jaunikaičiui sako:

— Dovanoju tau šitą žirgą. Štai ten yra dvylika butelių stiprybės vaistų. Išgerk juos ir žirgą suvaldysi!

Karalaitis išgeria dvylika butelių stiprybės vaistų. Ir tuoj įgauna tiek jėgos, nors kalnus versk. Žirgas jau neištrūks. Prie balno aukso šarvai. Apsitaiso jais karalaitis ir žėri, žvilga lyg iš aukso nulietas.

Grybų karalius dovanoja karalaičiui auksinę švilpynę. Paskui sako:

— Dukrele, dovanok ir tu ką svečiui! Vis bus atminimas!

Grybų karaliaus duktė dovanoja karalaičiui aukso kiaušinį.

Karalaitis padėkoja, sėda ant aukso žirgo ir parjoja į ganyklą.

Kitą dieną traukia karalaitis į miestą. Mato: karaliaus jaunėlė duktė eina iš rūmų, lieja ašaras ir balsu rauda.

Karalaitis klausia:

— Ko verki?

Karalaitė skundžiasi:

— O kaip man neverkti! Rytoj iškils iš jūros baisus slibinas ir nusi-neš mane. Jei manęs negaus, nusiaubs visą karalystę!

Jaunikaitis guodžia karalaitę, kaip įmano.

Kitą dieną palei krantą sustoja pulkas kareivių. Ir karalaitė atvažiuoja į pajūrį. Visi laukia baisiojo slibino.

Tuo tarpu karalaitis miške papučia varinę švilpynę. Tuoj pasirodo vario žirgas su vario šarvais prie balno. Karalaitis apsitaiso vario šarvais, sėda ant žirgo ir lekia prie jūros.

Baisusis slibinas kaip tik ropoja visom keturiom iš vandens. Išlipo į krantą ir klausia:

— Kas išdrįs su manim kovoti?

Niekas nedrįsta, tik vienas karalaitis atjoja vario žirgu tiesiai prie slibino.

Slibinas klausia:

— Ką ginsi?

— Karalaitę ir save!

Slibinas vėl klausia:

— Ar kovosi raitas, ar pėsčias?

Karalaitis atšauna:

— Raitas. Juk tu toks pat keturkojis kaip ir mano žirgas!

Slibinas mano gudrumu karalaitį nugalėsiąs. Pabėgėsiąs į šalį, o paskui staiga atsigręsiąs ir prarysiąs karalaitį su visu žirgu. Bet kur tau! Karalaitis kaipmat pasiveja slibiną. Vienu smūgiu nukerta galvą ir ėmeta slibiną į jūrą.

Paskui sėda ant vario žirgo ir atgal į mišką. Ir niekam nė žodžio, kad slibiną nugalėjo.

Kitą dieną vėl traukia į miestą. Mato: jauniausioji karalaitė eina iš rūmų ir balsu rauda.

Karalaitis klausia:

— Kas nutiko?

Karalaitė skundžiasi:

— Rytoj išnirs iš jūros šešiagalvis slibinas ir nusineš mano viduriniąją seserį. O kad čia būtų tas raitelis, kuris mane išgelbėjo! Tai ir mano seserį išvaduočiau.

Karalaitis grįžta į mišką. Kitą rytą papučia sidabrinę švilpynę. Beregint pasirodo sidabro žirgas su sidabro šarvais prie balno. Karalaitis apsitaisto sidabro šarvais, šoka ant žirgo ir lekia į pajūrį.

Karalaitė jau belaukianti baisiojo slibino. Staiga jūra suošia, ir iš vandens išnyra šešiagalvis slibinas. Išlipa į krantą ir klausia, kas eis su juo galynėtis. Kareiviai iš baimės sprunka kas kur, tik karalaitis lekia sidabro žirgu tiesiai prie šešiagalvio slibino.

Slibinas šaukia:

— Eikš, eikš! Tai bus skanūs pusryčiai! Laukiau vieno kąsnio, gau siu du!

Karalaitis lekia sidabro žirgu kaip vėjas. Slibinas pražioja nasrus. Jau, rodos, praris raitelį drauge su arkliu. Bet karalaičio kardas tik švyst, ir šešios slibino galvos kaipmat nulekia į jūrą.

O karalaitis sėda ant sidabro žirgo ir nujoja į mišką. Miške paleidžia arklių, o pats atsigula pailsėti.

Kitą dieną vėl eina karalaitis į miestą. Mato: karalaitė balsu rauda.

Karalaitis klausia:

— Kas nutiko?

Karalaitė bėdoja:

— Rytoj išeis iš jūros slibinas su dvylika galvų ir nusineš mano vyriausiąją seserį. O kad čia būtų tas raitelis, kuris išgelbėjo mane ir mano viduriniąją seserį. Tai ir vyriausiąją išvaduočiau.

Pagailo jaunikaičiui karalaitės. Grįžta jis į mišką ir papučia auksinę švilpynę. Tuoj pasirodo aukso žirgas su aukso šarvais prie balno. Karalaitis apsitaiso aukso šarvais, šoka ant žirgo ir rūkė nurūksta į pajūrį.

Karalaitė jau tenai belaukianti slibino su dvylika galvų. Netrukus pasirodo pats karalius su pulku kareivių. Ir jam rūpi, kaip čia dukrą išgelbėjus.

Staiga kas baisiai sušniokščia, jūra suputoja, pakyla didžiausios bangos, ir iš vandens išneria slibinas su dvylika galvų. Visi kareiviai išlaksto iš baimės. Net ir karalius bėga kur toliau. O karalaitis ant aukso žirgo drąsiai joja prie slibino.

Slibinas šaiposi:

— Eikš, eikš! Tai bus skanūs pusryčiai! Laukiau vieno kąsnio, gau siu dul!

Pražioja nasrus, jau praris karalaitį.

O karalaitis už kardo ir nuritina šešias slibino galvas. Bet tas dar labiau įpyksta ir puola su karalaičiu galynėtis. Ir kad ims uodega švaistytis, net karalaičio žirgas piestu stoja ir atgal traukiasi. Pabaisa dar labiau įsismarkauja, ugnis kamuoliais iš nasrų tik virsta, tik virsta. Dabar karalaitis nieko negali slibinui padaryti, ir jėgų pristinga, nori mažumą atsikvėpti.

Staiga mato: grybų karalius stovi prie didelio akmens ir jam šaukia:

— Pramušk aukso kiaušinį!

Karalaitis išsitraukia iš kišenės aukso kiaušinį. Pramuša, ir iš jo pasipila daugybė karių. Tie kad puls slibiną iš visų pusių. Ir nebežino slibinas, kur dėtis. Tuo tarpu karalaitis prišoka su aukso žirgu prie slibino ir vienu smūgiu nukerta šešias galvas. Slibinas jau nugaluotas.

Karalaitis vėl išsitraukia kiaušinį. Akies mirksniu į jį sugarma visa kariuomenė, ir jos kaip nebūta. Karalaitis palieka slibiną ant kranto,

o pats greitai joja į mišką. Nuvargęs griūva ant žemės ir užminga. Miega tris dienas ir tris naktis.

Ketvirtos dienos rytą kažkas karalaitį žadina. Karalaitis pramerkia akis, žiūri — grybų karalius bestovįs.

Grybų karalius jį tuoj ragina:

— Kelkis ir jok į miestą! Ten tas apgavikas generolas sakosi esąs karalaitis ir nudėjęs visus tris slibinus. Reikalauja, kad karalius išleistų už jo jaunėlę dukterį.

Karalaitis pašoka, išsitraukia varinę švilpynę, papučia. Vario žirgas jau čia. Greitai apsitaiso karalaitis vario šarvais ir lekia į miestą. Generolas kaip tik pas karalių. Pasakoja, kaip tuos slibinus nugalavęs. Tuo tarpu į karaliaus rūmų kiemą vario žirgu joja karalaitis.

Karaliaus jaunėlė duktė pamato ir šūkteli:

— Štai kur tikrasis mano gelbėtojas!

O karalaitis tik apgręžia žirgą ir rūkėte nurūksta atgal į mišką. Miške paleidžia vario žirgą, papučia sidabrinę švilpynę, sėda ant sidabro žirgo ir joja į karaliaus rūmus.

Karaliaus vidurinioji duktė pamato ir tėvui šaukia:

— Štai kur tikrasis mano gelbėtojas!

O karalaitis tik apgręžia sidabro žirgą ir nurūksta į mišką.

Miške papučia auksinę švilpynę. Aukso žirgas jau čia. Karalaitis užšoka ir kaip vėjas lekia į karaliaus rūmus.

Karaliaus vyriausioji duktė pamato ir tėvui šaukia:

— Štai kur tikrasis mano gelbėtojas!

Karalaitis jau spruks atgal į mišką, bet į kiemą išeina karalius. Pakviečia jį į rūmus, klausia, ko norėtų už dukterų išgelbėjimą, ir priduria:

— Čia vieši svetimo krašto karalaitis. Jis giriasi išgelbėjęs mano dukteris. O kai dukterys tave pamatė, tuoj atpažino, kad tu jų gelbėtojas!

Dabar karalaitis valdovui sako:

— Tasai, kuris apsimeta karalaičiu, yra tik mano generolas.

Karalius stebisi:

— Tai tu karalaitis! Eikš, aš tau dosniai atsilyginsiu. Ir dar rinkis mano dukterį, kuri patinka!

Karalaitis padėjo valdovui ir sako:

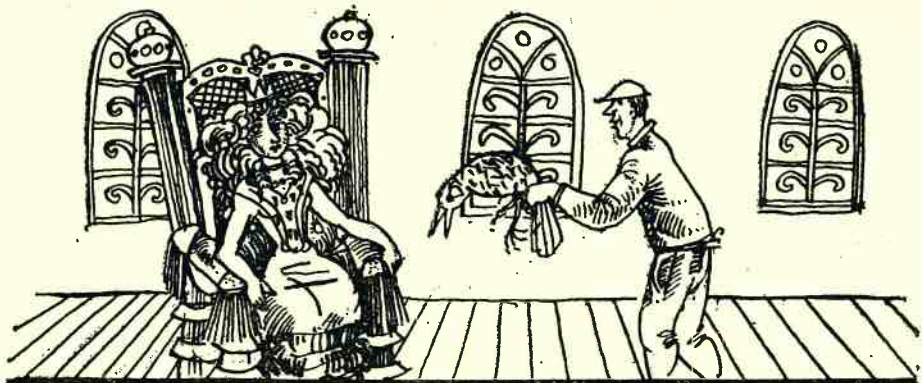
— Nieko man nereikia! — Ir joja sau į mišką.

O karalius grįžta į rūmus ir išvaro apsišaukėlį generolą lauk.

Karalaitis joja tiesiai pas tą grybų karaliaus dukterį, kuri jam aukso kiaušinių dovanojo. Atjojo ir ją į žmonas paėmė.

Kur dingo tas grybų karalius, niekas nežino. O karalaitis su savo jauna pačia gyveno aukso rūmuose laimingai ir gražiai.

GUDRUOLĖ KARALAITĖ

Vienas karalius turėjo labai gudrią dukterį. Su tokia nė nemėgink kalbėti — visus nugincija, visus suriečia į ragą.

Ir karalius paskelbė:

„Savo dukterį išleisiu tik už to, kuris tikrai gudrus ir ją nugincys!“

Į karaliaus dvarą ėmė plaukti jaunikiai. Nė vienam jų nebuvo lemta gudriom kalbom karalaiteį laimėti, o vis dėlto ilgainiui sugužėjo jų tiek daug, kad sunku buvo visus rūmuose sutalpinti. Vieni atvažiuodavo, kiti išvažiuodavo, o tokio gudruolio, kuris karalaitei burną užčiauptų, vis nepasitaikė.

O kiek bėdos karalaitei su tais jaunikiais! Per juos nė žingsnio žengti negali. O senajam karaliui net nakčia ramybės nėra: tik jaunikiai ir jaunikiai.

Pagaliau karalius perpykęs paskelbė:

„Kas karalaitei pasipirš, bet jos nenuginčys, bus nubaustas kaip apgavikas!“

Nuo tos dienos jaunikiai garuote išgaravo. Jau ėjo kalbos, kad karalaiteį liksianti senmergė.

Išgirdo kartą vienas vargšas, kad karalaitė eisianti tik už to, kas ją nuginčysias. Jaunikaitis ir sako sau: „Reikia pamėginti laimę. Jei pasiseks, būsiu karaliaus žentas. Jei ne, ką gi — būsiu nubaustas!“

Ir iškeliavo. Rado kely nudvėsusią varną.

— Ir toks daiktas gali žmogui praversti! — tarė sau ir įsidėjo varną į maišą.

Paėjo galą, žiūri — prieš jį ant žemės sena rėčkelė. Vargšas ir sako: — Žinok dabar žmogus! Gali ir tokia rėčkelė praversti. Paimsiu! Įsibruko rėčkelę į maišą ir vėl keliauja.

Randa statinės lanką. Irgi įsimeta į maišą. Paskui randa kuolelį. Ir tą į maišą. Pagaliau randa avino ragą. Ir ragas atsiduria maiše.

Jau ir miesto bokštai dunkso, bet jaunikaitis užsuka į sodybą pernaktoti. Pasisako, kad einąs pas karalaitę pirštis. Žmonės ima juoktis ir klausia:

— Negi pats savo noru lendi į bėdą?

Vargšas ir sako:

— O kokia čia bėda! Liežuvi burnoje turiu. Mokėsiu karalaitei atsi-kirsti!

Kitą rytą jaunikaitis anksti atsikelia ir skuba į miestą. Nudrožia tiesiai į karaliaus rūmus. Tarnai įleidžia ir klausia, ko jam reikia.

Jaunikaitis sako:

— Atėjau karalaitei pirštis!

Karalaitės tarnas šaiposi:

— Prasadės čia karalaitė su tokiu geltonsnapiu. Bent palauktum, kol ūsai žels, jei nori su karalaite kalbėti!

O šis nė nemano nusileisti. Eik, girdi, ir pasakyk karalaitei, kad jaunikis laukia.

Tarnas nuėjo. Papasakojo, kad atėjęs karalaitei pirštis koks elgeta.

Karalaitė tarė:

— Jeigu jis atėjo vedžioti mane už nosies, tai nė kiek nesigailėsiu, kai tas akiplėša visa galva sutrumpės!

Ir liepė elgetą į menę atvesti.

Įžengia jaunikaitis ir sako:

— Sveika, sužadėtinė! Kokia šalta tavo ranka!

Karalaitė sako:

— Mano ranka tokia karšta, kad nors varną joje spirgink.

Vargšas atrėžia:

— Gerai! Tuoj pažiūrėsim, ar tikrai jau tokia karšta!

Ir ištraukia iš maišo varną.

Karalaitė išsisukinėja:

— Galėtum pažiūrėti, bet riebalai išvarvės ant grindų!

Vargšas ištraukia iš maišo rėčkėlę ir sako:

— Padėk šitą rėčkėlę, tai riebalai ant grindų nevarvės!

Karalaitė spiriasi:

— Juk ji suskilus! Riebalai vis tiek varvės!

Vargšas tuoj griebia lanką:

— Suveržk rėčkėlę šituo lanku!

Karalaitė ima lanką ir sako:

— Didelis, nesuverš taip, kad plyšių nebūtų!

Vargšas čiumpa kuolelį ir sako:

— Jei didelis, įvarykim pleišta!

Mato karalaitė, kad elgeta ne iš kelmo spirtas, ir klausia:

— Sakyk, kodėl tavo kalba tokia sukta?

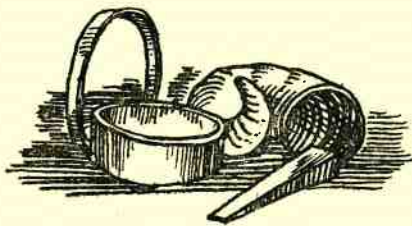
Vargšas tuoj už rago ir sako:

— Įvariau tave į ragą, o pažiūrėk — ragas taip pat sukta!

Karalaitė nežino, kaip atsikirsti. Ką darys — reikia tekėti už vargšo.

Vargšas vedė karalaitę ir tokias vestuves iškėlė, kokių niekas nėra matęs.

Ir sakyk dabar, žmogau, kad iš proto mažai naudosi!

DU MAIŠAI

Pasimirė kartą žmogui pati ir paliko dukterį. Netrukus vyras vedė antrą kartą — paėmė našlę su dukteria. Vyro duktė buvo graži, o į žmonos dukrą niekas nė žiūrėt nežiūrėjo. Tas pačiai graužte graužė širdį. Ir ėmė ji vyro dukteriai krauti pačius sunkiausius darbus. Net ir valgyti mažiau davė. Manė gal nebus tokia graži. Bet kur tau — vyro duktė dar labiau gražėjo.

O savo dukrelę lepino, liepdavo miegoti, kiek tik lenda, ir valgyti, kiek širdis geidžia. Manė sau — gal duktė pagražės. Bet toji kokia bjauri buvo, tokia ir liko.

Seštadieniais šeimininko duktė turėdavo dirbti iki tamsos. Kiti jau ir į pirtį eina, o vargšė vis po namus triūsia. Tik visai nakčia, kai visi būdavo sugrižę, galėdavo ir šeimininko duktė eiti praustis.

Vieną vakarą šeimyna vėl pirty. Prieina prie pirties senas elgeta. Prašo leist jam išsivanoti. Bet niekas neatidaro seneliui durų.

Šeimyna grįžta iš pirties namo. Dabar jau šeimininko duktė eina praustis. Senelis vėl prašosi pirtin. Mergaitė ir įsileidžia.

Pirty senelis sako:

— Būk gera, pakylėk mane už barzdos ant plautų ir šmaukštelk keliskart ražu per nugarą!

Mergaitė gražiai paguldo senelį ant plautų ir išvanoja jam nugarą minkšta vantele. Po valandėlės senelis vėl prašo:

— Paimk ledo gabalą ir ištrink man galvą!

Mergaitė įpila į rėckelę šilto vandens, paima muilo ir švariai išprausia seneliui galvą.

Išeidamas iš pirties, senelis dovanoja mergaitei gražų baltą maišą ir sako:

— Parėjus atrišk tą maišą!

Pasakė ir dingo. Mergaitė dabar pati išsiprausė, pasiėmė maišą ir parėjo namo. Atrišo maišą ir mato: iš maišo iššoka trys balti vyrai ir klausia, kuo galėtų jai padėti. Iš pradžių mergaitė labai išsigando. Bet pastui pagalvojo: „O ką tie vyrai man padarys! Juk jie iš to maišo, kur senelis dovanojo!“ Tuoj tiems baltiems vyrams ir sako:

— Aš išalkus. Atneškit ką valgyti!

Vyrai išnyko, po kiek laiko vėl pasirodė. Kiekvienas atnešė vis kitoją valgį. Mergaitė valgo ir džiaugiasi. Po vakarienės vyrai nuvalė stalą ir sulindo atgal į maišą.

Bepigu dabar mergaitei! Gyvena kaip karalaitė. Tie trys balti vyrai nudirba jai visus darbus, atneša skaniausių valgių ir padaro viską, ko tik ji įsigėdžia.

Bet ėmė ir sužinojo apie tai pamotė. Puolė klausinėti, iš kur podukra tokius pagalbininkus gavusi. Ta ir papasakojo, kaip padėjusi elgetai seneliui nusiprausti ir kaip senelis jai už tai maišą dovanojęs.

Pamotė nori, kad ir jos duktė tokį maišą gautų.

Ateina šeštadienis. Šįsyk šeimininkė neleidžia dukters į pirtį su visais kitais. Liepia eiti vėliau ir sako:

— Gal norės tas senelis ir šįvakar nusiprausti. Išvanok jį gerai! Gal ir tau tokį maišą dovanos.

Seimyna grįžta iš pirties. O šeimininkės duktė strykt pastrykt viena į pirtį. Kely prieina prie jos tas pats senelis. Prašosi į pirtį. Mergina ir vedasi jį.

Pirty senelis sako:

— Miela dukrele, pakylėk mane už barzdos ant plautų!

Pamotės duktė tik čiupt abiems rankom senelį už barzdos ir tempia ant plautų. O ant plautų senelis vėl prašo:

— Paimk kokią pliauską ir išvanok man nugarą!

Toji nutveria pliauską ir taip vanoja senelį, kad tam net kaulai braška.

Pagaliau senelis vėl prašo:

— Paimk dabar ledo gabalą ir ištrink man galvą!

O ledo pamotės duktė neranda. Paima sniego. Trina seneliui galvą sniegu, kol vargšas pamėlsta ir ima drebėti it epušės lapas.

Dabar senelis klausia:

— O kaip tau, dukrele, atsilyginti?

Pamotės duktė tuoj prašo:

— Duok man tokį maišą, kaip mano suvestinei seseriai daveil!

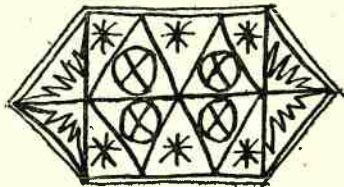
Senelis davė jai maišą, Tik ne baltą, o juodą.

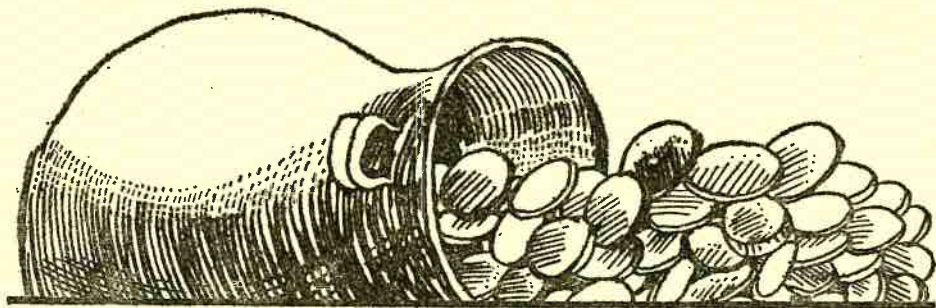
Paskui senelis išėjo, o pamotės duktė net nesipraususi parbėgo namo. Parodė motinai ir tuoj atrišo. Iš maišo tik strykt trys juodi vyrai, ir kiekvieno rankoj lazda. Kad ims motiną ir dukterį tom lazdom vannoti. Tos klykia, kiek tik gali, o vyrai daužo sau, ir tiek.

Išgirdo podukra, kad pamotė su dukteria klykia, ir išleido iš savo maišo baltus vyrus. Balti vyrai įvarė juoduosius atgal į maišą ir užrišo. Nuo to laiko nei pamotė, nei jos duktė prie to maišo nė kojos nekelia.

Seimininko duktė netrukus ištekėjo ir gyveno labai laimingai. O šeimininkės duktė liko senmergė.

Ilgainiui abu maišai kažkur dingo, o kur — niekas nežino.

GEGUTĖ

Vienoje sodyboje gyveno dvi mergaitės: šeimininkės duktė ir podukra. Šeimininkas mylėjo jas abi, o šeimininkė — tik savo dukterį, podukros nė akyse nepakentė.

Podukra buvo daili kaip ramunė ant kalvos, romi kaip balandis ir gera kaip angelas, o duktė bjauri kaip pelėda, pikta kaip aviganis šuo, tingi ir apsnūdus kaip meška.

Pamotė našlaitę varė prie darbo nuo ankstyvo ryto ligi vėlaus vakaro ir slaptomis vylėsi tais darbais ją visai nugaluosianti. Bet podukra buvo paklusni ir visus darbus gerai ir greitai nudirbdavo.

Duodavo ir savo dukteriai darbo. Bet tik dėl akių. Nueina ta tinginė kokį darbą dirbti, tai ne tiek dirba, kiek atsisėdus knapso.

Vieną dieną siunčia šeimininkė abi dukteris parnešti vandens iš šulinio. Savo dukteriai duoda naščius ir kibirus, o našlaitei rėtį.

Dukterys nueina prie šulinio. Viena semia kibirais, o kita rėčiu.

Podukra skundžiasi:

— Kaipgi aš parnešiu vandens rėčiu!

Bet pasemia ir greitai neša rėtį namo. Ir stebuklas: vanduo neišbėga, lyg užsalęs būtų. Eina pamotė pažiūrėt, o rėtis sklidinamas vandens.

Tuo tarpu iš kibirų vanduo tik varva, tik varva. Pamotės duktė parneša, o kibiruose jau nė lašelio.

Seimininkė pyksta. Bet neprikibsi — podukra padarė, kas buvo liepta. Pamotė sugalvojo naują darbą.

— Eikit prie upės skalbti!

Savo dukteriai duoda švarias skaras, o podukrai darbinius marškinius ir maišus nuo grūdų. Mano sau: „Šįsyk pakelsiu podukrai gerą pirtį, tikriausiai neišskalbs švariai nei marškinių, nei maišų!“

Mergaitės pradeda dirbti. Skalbia skalbia, ir ką pasakys! — dukters skaros vis labiau juosta, o podukros marškiniai ir maišai kaip sniegas.

Seimininkė tuoj bėga žiūrėt. Ogi podukros skalbiniai baltut baltutėliai. Nieko neprikiši. Nueina susiraukus — bene sugalvos dar kokį darbą, kad galėtų ant podukros tulžį išlieti.

Siūncia į daržą lysvių ravėti. Bet nei parodo, nei žodžiu pamoko, kaip jas ravėti. Mano sau: duktė gudri, vis kaip nors nudirbs. O jei podukra padarys ką blogai, tai dar geriau — gaus pylos!

Po kiek laiko bėga šeimininkė į daržą pažiūrėti. Net nustērsta iš pykčio: podukra išravėjusi visas piktžoles, o daržoves palikusi gražiai augti, dukters lysvėse kur ne kur koks stagaras styro, o visos daržovės lyg tyčia išrautos.

Bet pyk nepykęs — kas padaryta, to jau nepataisysi! Savas vaikas, sava bėda!

Podukros skautūs skruostai ir malonus elgesys traukia jaunikius kaip medus. Kas ketvirtadienis vis nauji jaunikiai. Tik podukra kol kas nė į vieną nežiūri, dar ne laikas. Šeimininkė iš kailio neriasi, mėgina jaunikius atgrasyti, juodina vargšėlę jų akyse, bet tie vestų podukrą nors ir tuoj pat.

Seimininkė perša savo dukterį. Tačiau jaunikiai jos nė matyti nenori ir dar šaiposi:

— O ką su tokia baidykle darysi! Tegu sau murkso patvory.

Seimininkė griežia dantį: „Palaukit, palaukit, išblės tas podukros grožis! Pažiūrėsim, ar ir tada jaunikiai būriais plauks!“

O ką daryti, kad tas grožis išblėstų? „Ogi duosiu sunkaus darbo. Tegu mala grūdus!“ — mano pamotė.

Podukra dieną naktį suka girmas, o duktė tik grūdus pila. Vakare šeimininkės duktė eina miegot, o podukra vis mala.

Kitą vakarą atrita šeimininkė tris statines grūdų ir podukrai sako:

— Kad iki ryto visus šituos grūdus sumaltum!

Podukra išsigąsta: ar valios tiek daug nudirbti? Mala ir mala, kiek tik gali. Galop visai nusiplūkė ir atsisėdo kiek atsipūsti.

Bet iš nuovargio akys merkiiasi, ir našlaitė užsnūsta. Kiek pasnaudžia ir vėl bėga prie darbo. Dirba ir aimanuoja: ar suspėsianti iki ryto viską sumalti? Staiga kur buvęs, kur nebuvęs išdygsta prieš ją žilas senis ir sako:

— Nebijok, dukrele! Grūdų daug, bet niekis, iki ryto sumalsi. Mačiau tavo vargą ir atėjau padėti. Še, dėk į kišenę aukso kiaušinį. Saugok jį ir visados nešiokis, tai lengvai nudirbsi kiekvieną darbą!

Senis išpaudžia podukrai į delną aukso kiaušinį. Mergaitė nori padėkoti. Bet nespėja nė žodžio tarti, o senis jau dingęs.

Mergaitė mano — bene bus susapnavusi. Bet aukso kiaušinis saujoj — taigi iš tiesų senio būta. Podukra paslepia kiaušinį giliai kišenėje ir šoka malti. Ir stebuklas! Girnos pačios sukasi. Mergaitėi nė mažiausio vargo. Grūdai mažta, o miltų krūva beregint auga. Netrukus jau visi grūdai sumalti.

Darbas padarytas, ir podukra nuvargusi gula pailsėti. Miega taip kietai, kaip seniai nebuvo miegojusi.

Rytą ateina į klėtį šeimininkė.

Podukra miega. Šeimininkė kad užriks:

— Ak tu, nenaudėle! Tinginių panti! Tau tik miegoti!

Ir pamato, kad darbas padarytas, miltai sumalti. Niekaip nesupranta, kaip čia toji podukra valiojo per naktį tiek grūdų sumalti. Apsisuka ir išeina lyg musę kandus.

Dabar šeimininkė ima podukrą badu marinti. Mano sau: kuo mažiau valgys, tuo daugiau grožio praras. Bet kur tau: pamotė tik kokią duonos plutelę podukrai atkiša, o toji skaisti kaip saulė, ir tiek. O savo dukrą paikintė paikina, gardžiausiais kąsniais mitina, bet ta vis bjauresnė darosi. Niekas nebenori į ją nė žiūrėti, pamato ir iš tolo suka į šalį.

Pagaliau šeimininkė sugalvoja, kaip podukra nusikratyti. Padeda į skrynią dvi riekės duonos su sviestu, paskui sako dukterims:

— Padėjau jums į skrynią duonos su sviestu. Eikit ir pasiimkit!

Mergaitės bėga į klėtį prie skrynios pasiimti duonos, o šeimininkė iš paskos.

Duktė eina pirmoji ir pasirenka didesnę riekę. Netrukus jau ir podukra prie skrynios. Atvožia dangtį ir jau ims duoną.

O šeimininkė tuoj prišoka, įverčia podukrą į skrynią, pokšt užtrenkia dangtį ir užrakina.

— Tegu sau dabar valgo skrynioj! — nusikvatoja ir grįžta su dukteria į kambarį.

Tuo tarpu šeimininkas aria lauką. Namu pareina tik vakare.

— Kur duktė?

Pati atsako:

— Nežinau. Gal kur išėjo. Sėsk greičiau valgyt neklausinėjęs.

Šeimininkė pataiso vakarienę, o šeimininkas nė kąsnio nuryt negali. Ant širdies lyg koks akmuo guli, o kodėl, nė pats nežino. Gal kad dukters namie nėra, o gal dar kas. Pakyla iš užstalės ir eina dukters ieškoti. Širdis nujaučia, kad pati padarius vargšelei ką negera.

Pagaliau eina šeimininkas prie skrynios. Bet ir ten dukters neranda. Skrynioje tupi tiktai paukštelis, dar visai jaunas, be plunksnų. Eina kitur ieškoti. O dukters kaip nėra, taip nėra.

Jau numano, kad pati tikrai bus jo dukteriai ką padarius. Vėl eina į skrynią pasižiūrėti. O paukštelis skrynioje jau pūkuotas, bet tupi ir nė krust.

Parūpo tas paukštelis šeimininkui. Trečią dieną vėl eina pažiūrėti. Atvožia dangtį, ir iš skrynios purpteli gegutė. Nutūpus ant sijos užkuojuja:

*„Kukū! Kukū! Tėvuži mano!
Tau reikia aukso pinigų,
Pamotei sunkių girnų,
Sesei — vanago nagų.
Kukū! Kukū!“*

Pamotė išgirdo kukuojant ir kad ims gegutę vaikytis. Gegutė lekia atgal prie skrynios. Pamotė su pagaikščiu iš paskos. Bėgdama užkliūva už girnų. O girnos tiesiai ant sprando.

Pamotė rėkt. Atbėga šeimininkas. Bet jau vėlu: girnos visai baigia pamotę į žemę suvaryti.

Pamatė duktė ir bėga motinai pagelbėti. Bet kas gi čia! Vos tik paliečia girnas ir beregint virsta vanagu. Vanagas nutupia ant krosnies ir žiūri, o pamotė jau visa į žemę sulindusi. Paskui tik purpt ir išlekia

pro duris į mišką vaikytis mažų paukštelių. Išvydę vanagą, maži paukšteliai tik čirškia, tik klega — piktas vanagas netoli, lėkit, saugokitės visi. Pikta buvo pamotės duktė, piktas ir vanagas.

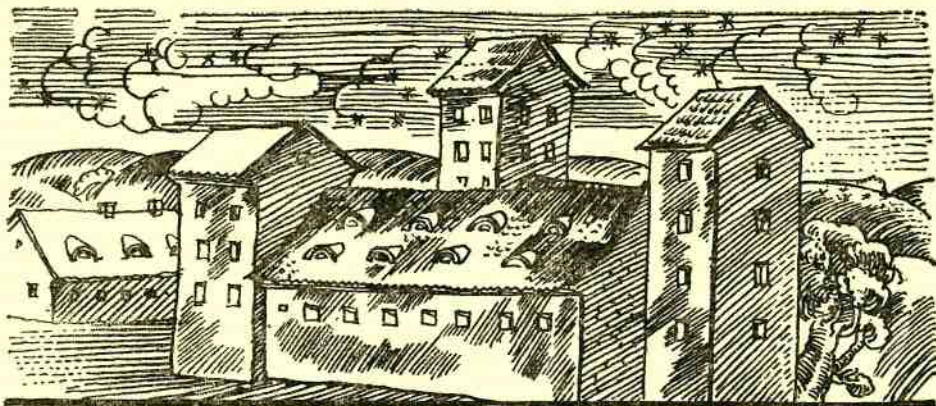
Paskui vanagą išskrenda į mišką ir gegutė. O juk tai podukra, skrynioje virtusi gegute. Anksčiau vargšėlė neturėjo savo namų, neturi jų ir dabar — skraido ir šen, ir ten, o savo lizdo taip ir nėra. Nuliūdusiems skelbia pavasarį, geriems žmonėms iškukuoja laimę, blogiems nelaimę, o visiems našlaičiams žada ilgą amžių.

Nusiminęs išeina šeimininkas arti. Aria aria ir staiga užkabina kokią kietą daiktą. Žiūri — ogi varinis puodas, pilnas auksinių!

Artojas už to puodo ir namo. Ką gi, susyk turtuolis. Gyvena laimingai, džiaugiasi, nusikratęs bjauria pačia ir pikčiurna podukra. O savo dingusią dukrelę vis prisimena, parauda, pagailauja.

Dabar gegutė kas mielą rytą atskrenda tėvo sodybon, nutūpus ant tvoros, jį pasveikina, o paskui iš miško visą dieną jam linksmai kukuoja.

DŪDELĖ ŠOKDINTOJA

Kartą išginė piemenėlis gyvulius į pajūrį. Iš nuobodulio susisuko dūdelė, bet niekaip negali balso išpūsti.

Iš kažin kur atsirado žilas senis ir klausia:

— Ką čia darai?

Piemuo jam sako:

— Suku dūdelę, bet nėra balso, nors tu ką.

Paėmė senis piemenuko dūdelę ir sako:

— Še, verčiau tau savo dūdelę padovanosiul!

Ir duoda piemeniui nedidukę gluosnio dūdelę. Tas padėkojo, o senis dingo iš akių.

Piemenukas papūtė dūdelę. Vaje, kas gi čia dabar! Visi gyvuliai tik šoka, tik straksi. Šoka buliai ir karvės, šoka arkliai, šoka kiaulės ir avys. Kas tik išgirsta dūdelę grojant, tuoj ima šokti. Tik piemuo stovi sau ramiai. Pūtė piemenukas, kol pailso. Tada ir gyvuliai šokti liovėsi.

Parginė piemenukas gyvulius, o pats nuėjo į pajūrį, atsisėdo ant akmens ir uždūdavo. Ir vėl stebuklas: jūra tik subangavo, ir visos žuvys kad ims šokti. Kol piemenukas pūtė, tol jos ir šoko.

Kartą atėjo pas piemenuką koks jaunas muzikantas ir pradėjo dūduoti. O pats giriasi:

— Kaip aš groju, taip niekas daugiau nemoka.

Grojo grojo, paskui sako piemenukui:

— Ką čia aš be reikalo tau groju. Iš tavęs dūduotojas vis tiek neišeis!

Piemuo išsitraukė dūdelę ir papūtė. Tik papūtė, tas muzikantas tuoj į padus. Šoka muzikantas, šoka gyvuliai, šoka ir paukščiai medžiuose. Juo ilgiau tas muzikantas šoka, juo aukščiau strykčioja. Net užduso vargšelis. Ėmė ir įsikibo į medį. Nieko negelbsti. Kiek besilaiko žmogelis medžio, kojos pačios šokinėja, ir gana.

Neiškentė muzikantas ir prašo:

— Būk geras, liaukis! Labai pavargau nuo to šokimo. Né aš nemoku taip smagiai groti.

Piemuo liovėsi pūtęs, o prašalaitis tik žiūri, kaip čia pasprukus.

Dažnai šokdinami gyvuliai pradėjo blogti. Šeimininkui parūpo pasižiūrėti, kaip tas piemuo gano, kad gyvuliai vis blogsta ir blogsta. Pasislėpė šeimininkas ir žiūri. Piemenukas gano sau kaip niekur nieko. Paskui ėmė ir uždūdavo. Šoka gyvuliai, šoka ir šeimininkas. Šoko, kol pavargo. Baigėsi muzika, baigėsi ir šokimas.

Vakare šeimininkas čiumpa piemenį į nagą. Liepia né į rankas tos dūdelės neimti. Tik tada, sako, grok, kai bandos arti nebus.

Netrukus šeimininkas pasipasakojo dvarponiui, kad jo piemuo moka šokdinti žmones ir gyvulius.

Ponas netiki:

— Niekus tauški!

Piemenuko šeimininkas nenusileidžia:

— Jei netiki, gali pats pažiūrėti!

Dvarininkas sutiko ir sako:

— Tuoju kelsiu didelę puotą. Reikės muzikanto. Atsiųsk man tą savo piemenį! Matysim, koks iš jo dūduotojas.

Pasišaukė ponas piemenį į dvarą ir klausia:

— Ar moki groti?

Piemuo sako:

— Moku.

Ponas vėl klausia:

— Ar teisybė, kad tu taip groji, jog visi norom nenorom šoka?

— Groju.

Niekaip netiki dvarponis ir sako:

— Jei iš tiesų taip grosi, gausi pusę dvaro ir dar mano dukters ranką.

Pašaukė piemenuką groti. O ko jis negros, jei šitiek pažadėta!

Įeina piemenukas į rūmų salę ir bijo su vyžomis per grindis žengti. Ė, ką čia vaikščiosi: dūdelę prie lūpų ir užgrojo.

Na ir prasidėjo! Ponios ir panelės tik trepsi, tik striksi. Ir ponai neatsilieka. Pašoko visi nuo krėslų ir trypia. Šoka vaikai, šoka ir seniai. O pastorius į krosnies kampa įsikibo, kad tik nepradėjus šokti. Negelbsiti, kojos pačios kilnojasi.

Pagaliau piemenukas atsikvėpė. Pastorius ir seniai dairosi, kur čia pasprukus, kad tos dūdelės negirdėtų ir šokti nereikėtų. O kurie liko, tuos piemenukas vėl ėmė šokdinti. Šokdino, kol batai nudrisko ir kojinių pradilo. Šoko basi, kol puota pasibaigė.

Eina piemuo atlygio prašyti. O dvarponis nė neketina vaikiui dukters ir pusės dvaro atiduoti. Siūlo porą tūkstančių rublių ir daugiau nieko.

O svečiai piemenuką moko:

— Neimk pono pinigų! Tegu duoda pusę dvaro ir dukterį, kad pažadėjo.

Piemenukas padavė poną į teismą.

Pašaukė teisėjai abudu — ir poną, ir piemenį. Ponas sakosi žadėjęs, ko piemuo prašo, bet kad tas ne taip grojęs, kaip tada gyrėsi.

Teisėjas ir sako vaikiui:

— Pagrok ir mums. Pasiklausysim, ar gerai moki groti!

Ponas ėmė šaukti:

— Nereikia! Dieve gink! Aš negaliu jo grojimo pakęsti!

Teisėjai visai neklauso pono, liepia piemenukui pagroti.

Vaikis ir užgrojo. Nors plyšk iš juoko! Ponas tik strapalioja, tik kvėpčioja, vos orą gaudydamas, ir teisėjai kartu su juo.

Teisėjai vos ant kojų bepastovi ir šaukia:

— Vaikio teisybė. Jis taip groja, kad nori nenori šoksi.

O piemenukas vis tiek groja. Žiū, ponas jau rėkia:

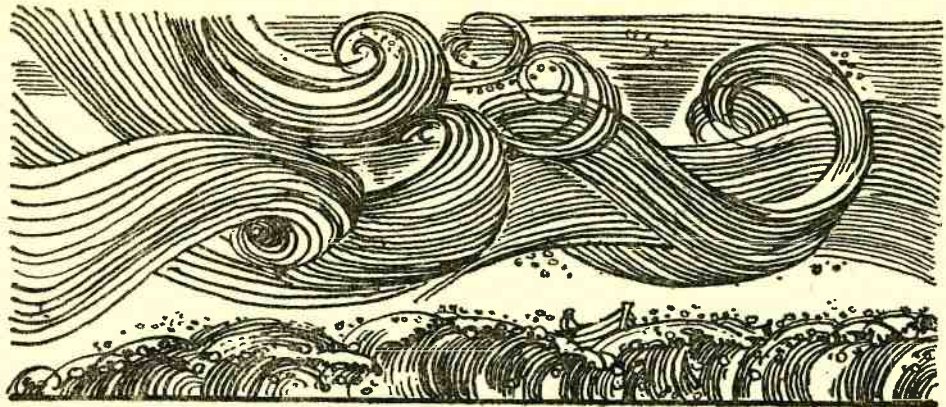
— Teisėjai broliukai, atiduodu vaikiui pusę dvaro ir dukterį priedo, tegu tik liaujasi pūtes tą savo dūdą!

Vos tik jis liovėsi groti, ir šokis pasibaigė.

Dvarininkas negalėjo ilgiau spirtis — atidavė piemeniui dukterį už pačią ir kraičio pusę dvaro.

Piemenukui viskas klostėsi ko puikniausiai. Gal ir dabar gyvena savo dvare ir visus šokdina.

TRYS VĒJO MAZGAI

Išsiruošė kartą žvejai į Hijumą žvejoti. Pūtė palankus vėjas, ir salą vyrai priplaukė gana greitai.

Prigaudė daug žuvies ir jau suskato namo plaukti. Nuplaukė gerą galą, tik staiga jūroje pakilo smarkus vėjas ir atbloškė vyrus atgal į Hijumą. Vėjas vis pūtė ir pūtė, rodės, niekad nesiliaus.

Vyrai išlipo į salą. Klaidžioja klaidžioja ir randa trobelę. O toje trobelėje gyvena senis.

Žvejai prašosi nakvynės.

Senis klausia:

— Iš kur jūs? Kur keliaujat?

Žvejai sako:

— Mes žvejai iš didžiosios žemės. Žvejojom čia prie salos, o kai norėjom plaukti namo, pakilo baisus vėjas ir atbloškė mus atgal. Vėjas vis dar nesiliauja, ir mes negalim grįžti.

Senis sako:

— Galėsiu jums padėti, jei žodžio laikysitės.

Žvejai prižada:

— Gerai, laikysimės, tik padėk.

Senis nukabina nuo vinies tricolę virvelę su trimis mazgais ir sako:
— Dabar eikit prie valties. Kai valtį sutvarkysit, atmegzkit pirmąjį mazgą! Tuoj pakils palankus vėjas. Nė nepajusit, kai pusę kelio būsit nuplaukę. Pusiaukelėj atmegzkit antrąjį mazgą! O trečiąjį atmegzkit, išlipę į krantą. Tik šiukštu, kad neatmegztumėt trečiojo mazgo jūroj!

Žvejai paima virvelę, padėkoja seniui, o anksti rytą eina prie jūros.

Eidami žvejai kalbasi:

— Ką mums padės ta virvelė su trim mazgais!

O jauniausias žvejys nesutinka:

— Senis labai išmintingas. Tikriausiai taip ir bus, kaip jis sako.

Žvejai mano — pažiūrės, ar senis teisybę sakė. Sėda į valtį ir atmezga pirmąjį mazgą.

Ir susyk papūtė stiprus vėjas, valtis tik skrodžia vandenį, net bangos putoja.

Pusiaukelėj vyrai atmezga antrąjį mazgą. Valtis lekia dar greičiau. Netrukus žvejai išvysta gimtinės krantą.

Jau tik pora varstų ligi kranto beliko, ir panūdo žvejai trečiąjį mazgą atmegzti.

Jauniausias žvejys atkalbinėja:

— Palaukit! Juk senis trečiąjį mazgą liepė ant kranto atmegzti. Dar kas atsitiks.

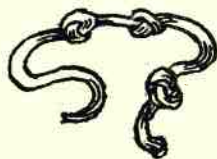
Kiti žvejai jo neklauso:

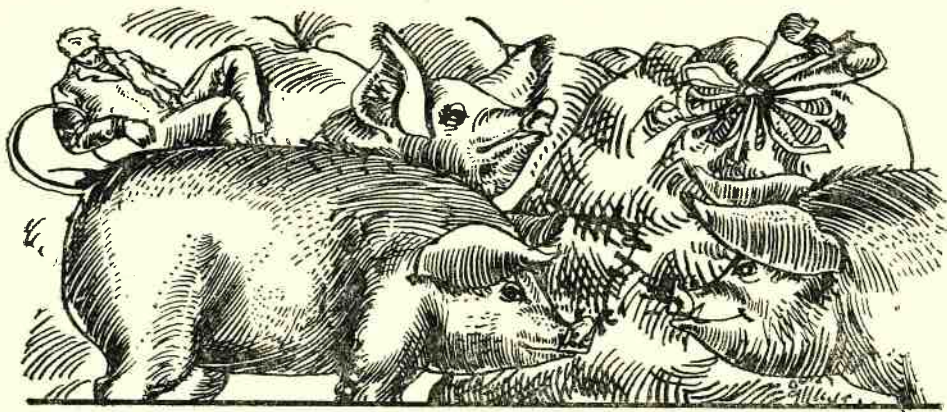
— O kas čia atsitiks? Jau krantas netoli.

Ir atmegzė trečiąjį mazgą.

Ūmai pakilo smarkus vėjas ir ėmė nešti žvejus atgal į Hijumą. Vyrai irkluoja įsirežę, o krantas kaip tolsta, taip tolsta.

Kone visą kelią vyrai atplaukė ir nė nepajuto, o likusių poros varstų niekaip įveikti negali. Ir tik vakarop į krantą parsigavo. Gailėjosi žvejai, nepaklausę išmintingojo senio žodžių, bet jau po laiko!

KAIP SENIS MIRTIES LAUKĖ

Gyveno kartą ūkininkas. Jo sūnūs buvo suaugę ir jau vedę. Vyriausias sūnus su pačia laukia nesulaukia tos dienos, kada jiems tėvo ūkis atiteks. O tėvas dar stiprus ir nė nemano ūkio atsižadėti.

Bet vis tiek kartą mirsiu, galvoja, ir ūkis liks sūnui.

Nuėjo vieną dieną senis pas išminčių ir klausia, ar dar ilgai gyven-
sias. Išminčius pažiūrėjo į žmogų ir sako:

— Dar tris kartus sučiaudėsi, o paskui mirsi.

Eina liūdnas senis namo. Eina ir galvoja, kad tik nesučiaudėjus.

Lyg tyčia tarpuvartėj užėjo čiaudulys. Ėmė žmogus ir sučiaudėjo.

— Dieve mielas, tik du kartai beliko! — atsiduso senis.

Kitą dieną išvažiavo senis į malūną. Malūne įtraukė į nosį dulkių. Ėmė ir vėl sučiaudėjo.

— Ir daryk, žmogau, ką nori! Dar tik vienas kartelis! — atsiduso senis.

Skuba senis iš malūno, kad neatsitiktų nelaimė.

Tuo tarpu grūdai ir sumalti. Malūnininkas šaukia senį atsiimti mil-
tų. Senis grįžta, užsimeta ant pečių maišą ir eina į kiemą.

Vėl įtraukia į nosį dulkių. Ir — aiman! — žengdamas per kiemą, sučiaudi. Tai jau trečias kartas.

— Vaje, vaje! Dabar aš jau miręs! — atsidūsta senis. Meta miltus žemėn, o pats drimba šalia maišo.

Malūnininko kiaulės randa kieme miltų maišą. Ne pro šalį paknaisioti!

Senis dirst ir dūsauja:

— O, jūs nenaudėlės! Užkurčiau jums gerą pirtį, jei tik būčiau gyvas! Džiaukitės, kad aš miręs ir negaliu jums nieko padaryti!

Tuo tarpu išeina į kiemą malūnininkas. Žiūri — žmogus tyso šalia maišo, o kiaulės rausiasi po miltus.

Stebisi malūnininkas ir klausia:

— Ė, seni, ką gi čia darai?

Senis jam ir sako:

— O ką čia darysi! Aš miręs ir jau nieko negaliu daryti. Jei būčiau gyvas, tai bent kiaules nuginčiau. Būk geras, nuvaryk tas bjaurybes!

Malūnininkas atsistebėti negali.

— Štai kaip! Tai tu miręs! Gaila, gaila!

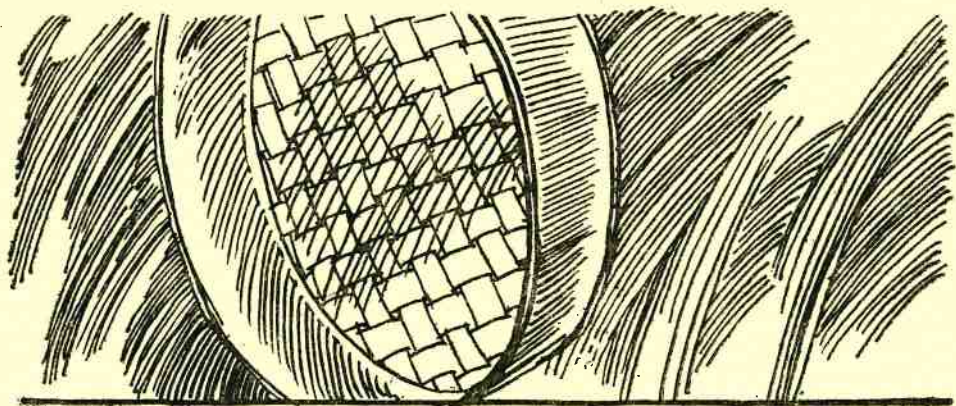
Paima malūnininkas botagą, nuveja kiaules, bet čiaukšteli ir seniui per nugarą.

Ajai! Senis tik strykt ir sako malūnininkui:

— Ačiū, ačiū tau, žmogau, kad prikėlei mane iš mirusių! Jei ne tu, taip ir būčiau į aną pasaulį nukeliavęs.

Įsivertė senis maišą į vežimą ir važiuoja namo. Dabar apie mirtį nė girdėti nenori.

KVAILIO BĖDOS

Viena moteriškė mokė sūnų, kad viską darytų, kaip ji sako.

Siunčia kartą motina sūnų pas kaimyną rėčio. Kaimynas kaip tik vėto žirnius. Berniukas sako:

— Oho! Kiek daug žirnių!

Šeimininkas vaikėžą čiupo už sprando ir įkrėtė jam į kailį. Vaikas parbėgo namo ir skundžiasi:

— Negavau rėčio. Gavau tik į kailį!

Motina klausia:

— O kodėl gavai į kailį?

— Kaimynas vėtė žirnius, o aš pasakiau: „Kiek daug žirnių!“ Šeimininkas nutvėrė mane ir kad ims mušti!

Motina sūnų moko:

— Kvailas tu vaikas! Reikėjo sakyti: „Dieve duok ir daugiau žirnių!“

Siunčia motina sūnų pas kitą kaimyną rėčio. O ten lyg tyčia gaisras. Berniukas pribėga prie degančios trobos ir sako:

— Duok dieve ir daugiau ugnelės!

Žmonės berniuką už sprando ir apskalbė jam šonus. Parėjęs berniukas skundžiasi rėčio negavęs.

Motina klausia:

— O kodėl rėčio negavai?

— Kaimyno troba degė. Aš priėjau ir sakau: „Duok dieve ir daugiau ugnelės!“ Ir gavau ne rėtį, o pylos!

Motina sūnų moko:

— Kvailas tu vaikas! Kodėl taip sakei? Reikėjo paimti kibirą ir šliūkštelėti į ugnį vandens!

Siunčia motina sūnų pas trečią kaimyną rėčio. Berniukas nubėga į kaimyno kiemą ir mato: moterys prie šulinio skalbia.

Nieko nelaukęs, už kibiro, šliūkšt ir aplieja moteris. Moterys supyksta, nutveria berniuką ir vargšą gerai prilupa.

Grįžęs berniukas skundžiasi rėčio negavęs.

Motina vėl klausia,— kodėl.

Sūnus sako:

— Nuėjau pas kaimyną. O ten moterys prie šulinio skalbia. Aš paėmiau kibirą vandens ir šliūkštelėjau joms ant galvų. Na ir gavau per sprandą!

Motina sūnų vėl moko:

— Koks tu nevykėlis! Reikėjo prikišti ausį ir paklaustyti, ką jos ten šneka!

Vėl motina siunčia sūnų rėčio. Berniukas eina keliu ir mato: du šunys kandžiojasi ir urzgia. Ką gi, pasilenkia ir prikiša ausį paklaustyti. O tie ką puolė ir jį apdraskė.

Grįžta vaikas visas sukandžiotas.

Pamačiusi apdraskytą sūnų, motina klausia, kas nutiko. Sūnus sako:

— Einu aš keliu ir matau: du šunys kandžiojasi ir urzgia. Aš prikišau ausį paklausyt. O jie mane sukandžiojo.

Motina moko sūnų:

— Mulkis tu, daugiau nieko! Kam kišai galvą prie šunų. Jei matei, kad šunys kandžiojasi, reikėjo čiupt lazdą ir mušti juos.

Motina aprišo sūnui galvą, o sūnus pažadėjo kitą kartą griebtis lazdos.

Netrukus motina vėl išsiuntė sūnų rėčio.

Eina berniukas ir mato: du ponai pakelėj šnekučiuoja. Berniukas už lazdos ir jau puls ponus. O tie kad šoks prie jo, atėmė lazda ir skaudžiai išvanojo vargšą.

Vėl grįžta berniukas be rėčio.

Motina klausia, kur rėtis.

Sūnus sako:

— Pakelėj šnekučiavo du ponai. Aš susiieškojau lazda ir norėjau juos mušti. Bet jie pagriebė mano lazda ir mane patį išvanojo!

Motina sūnų moko:

— Ak tu, neišmanėli! Jei sutikai ponus, reikėjo prieiti, nuolankiai pabučiuoti jiems ranką ir paprašyti pinigų!

Sūnus pažadėjo kitą kartą būti išmintingesnis. Vėl eina pas kaimynus rėčio.

Žiūri — prie kelio sėdi elgeta ir meldžiasi.

Berniukas priėjo, pabučiavo elgetai ranką ir prašo pinigų. Bet elgeta už lazdos ir kad tvos berniukui per strėnas.

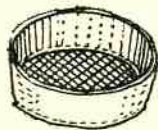
Ir vėl pareina berniukas be rėčio. Skundžiasi motinai:

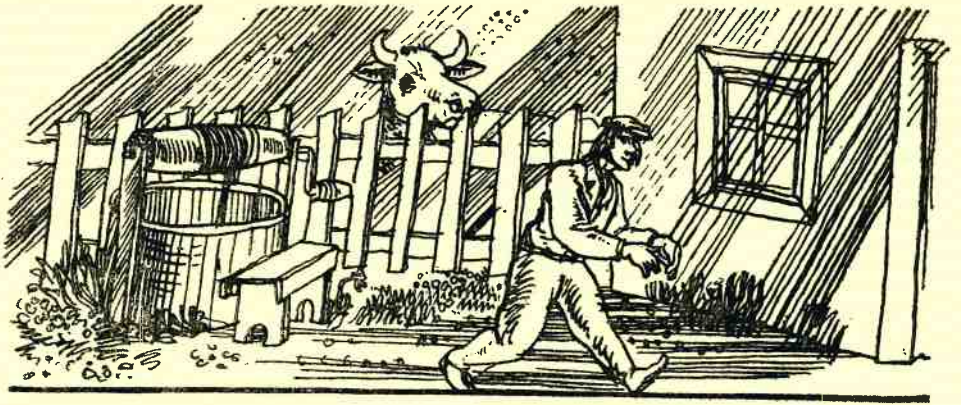
— Priėjau prie elgetos, nuolankiai pabučiavau ranką ir paprašiau pinigų, bet tik mušt gavau!

Motina sūnų piktai subara:

— Koks man iš tavęs pagalbininkas! Vis darai kitaip, negu reikėtų. Verčiau pati eisiu rėčio.

Ir išėjo motina pas kaimyną, o sūnaus niekur daugiau nebesiuntinėjo.

KAIP VYRAS PAČIĄ PAVADAVO

Gyveno kartą toks vyras, kuris, būdavo, vis niurzga savo pačiai:

— Aš kasdien lauke sunkiai dirbu, o tu slampinėji namie iš vieno kampo į kitą ir nežinai, kur iš nuobodulio dėtis. Tik gyvenk ir norėk!

O pati jam sako:

— Jei manai, kad mano duona lengvesnė, imkim ir bent dienai pasikeiskim: aš eisiu vietoj tavęs į lauką, o tu ruoškis po namus! Tada matysim.

Vyras sutinka:

— Rytoj aš liksiu namie, o tu eik į pagirį šienauti!

Buvo kaip tik šeštadienis. Pati eina į pagirį šienauti, o vyras lieka namie.

Išeidama pati moko vyrą:

— Kai šešėlis bus dviejų žingsnių, grįšiu pietų. Šiandien šeštadienis, todėl išvirk pietums košės ir sumušk šviežio sviesto! Neužmiršk karvės! Išgink ją į pievą!

Vyras tik juokiasi:

— Žinau ir pats. Viską sutvarkysiu, gali nesirūpinti!

Pati išeina į pagirį, o vyras užsidega pypkę ir galvoja: „Košę reikia iš anksto uždėti ant ugnies.“ Susiieško puodą, švariai išmazgoja ir pripila vandens. O pypkę lyg tyčia gęsta ir gęsta. Vyras atsisėda, užsidega pypkę ir vėl griebiasi darbo. Nepašykšti malkų, kad košė ant kaitrios ugnies greičiau išvirtų. Košė tikrai netrukus ima virti. Vyras stovi ir maišo, kad neprisviltų.

O karvę vyras visai pamiršo. Toji net mykia — ėsti nori.

Vyras galvoja sau: „Išginsiu karvę, tai košė prisvils. Reikia užpilti vandens ir viralą truputį atskiesti.“

Eina vyras parsinešti iš šulinio vandens. Parsineša, šliūkšteli į puodą. Bet perpila per kraštą ir užgesina ugnį. Mėgina vėl uždegti, o šlapios malkos niekaip nedega. Tuo tarpu karvė mykia ir mykia. Vyras šaukia:

— Palauk! Tuoj ateinu. Pirmiau puodą užkaisiu.

Bet šlapios malkos nedega, ir vyras turi parsinešti sausų. Pagaliau ugnis vėl pleška. Bet vėl ta karvė mykia. Dabar jau bėgs pas karvę! Ateina prie tvarto ir galvoja: „Kol karvę ginsiu, gali košė prisvilti arba ugnis užgesti. Geriau paliksiu karvę kur prie namų. Šit prie rūsio kiek žolės. Tegu sau ēda! Bet dar įbris kur į javus, kol virsiu košę. Reikia pririšti.“

Eina vyras prie rūsio ir ten pririša karvę, o pats grįžta į trobą toliau virti košės. Staiga prisimena, kad sviestas dar nemuštas. Tuoj į kamara, išsineša muštuvį su grietine ir muša sviestą. Muša muša ir baisiai ištrokšta. Eina į kamara, kur stovi statinaitė giros.

Skubėdamas pamiršo duris uždaryti. O po kiemą kiaulė su septyniais paršiukais vaikštinėja. Žiūri — trobos durys atidarytos. Galvoja sau: „Eisiu pažiūrėti, kas ten gero.“

Tuoj ir drožia pro duris, o visi paršiukai iš paskos.

Vyras pilasi iš statinaitės giros ir staiga mato — kiaulė su paršiukais eina į trobą. O ten ant grindų muštuvis su grietine. Vyras strimagalviais į trobą vyti kiaulės laukan. Užmiršta net statinaitė vole užkimšti.

Įlekia vyras į trobą, o ten kiaulė, muštuvį apvertusi, grietinę išliejusi, tapnoja po aslą su paršiukais. Vyras už pagaikščio ir kad trenks kiaulei. Ta ir pakratė kojas. Vyras supyko, išvijo iš trobos paršiukus, o kiaulę į kiemą išstempė.

Tik dabar topt vyrui, kad giros statinaitė liko neužkimšta. Bėga į kamaraž pažiūrėti. Statinaitė tuščia, o gira ištekėjusi ant grindų. Ką dabar daryti?

Eina, ieško, bene ras grietinės sviestui mušti. Pasidairo ir randa. Ima vėl mušti sviestą. Staiga dingt į galvą, kad tuščia giros statinaitė kamaroj gali perdžiūti. Reikia vandens pripilti. Eina į šulinį vandens pasi-semti ir pasiima muštuvį, kad vėl kas neatsitiktų. Pasistato prie šulinio ir jau sems vandenį. Bet netyčia kibiru užkliudo, ir muštuvis pliumpo į šulinį. Ką daryti? Grietinės iš šulinio neišgriebsi! Kaip dabar sviestą mušti?

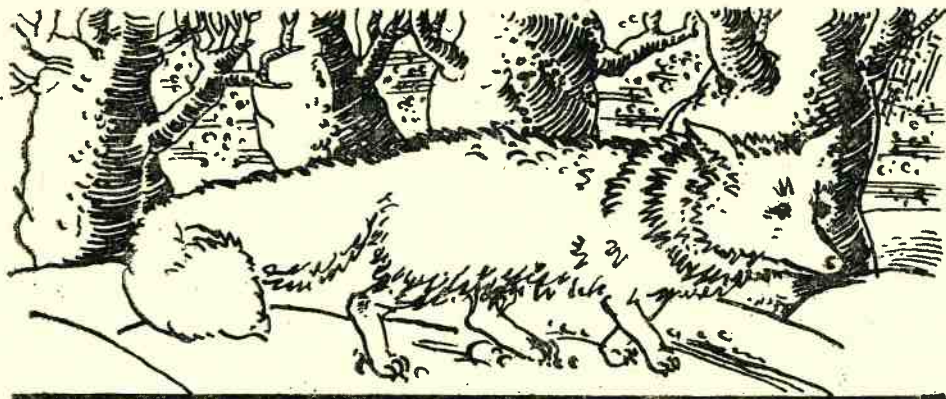
Ir košė parūpo. Įpila vyras į statinaitę vandens ir bėga pažiūrėti košės. Ogi visa troba trenkia svilėsiais. Košė net suskrudusi. Bet vyras nenusimena — ne tiek kvapas, kiek skonis svārbu. Paragauja košės. Bet iš kur imti košei sviesto? Negi pati neturi kur paslėpus? Gal iš bėdos ir senas sviestas tiktų. Tik reikia paieškoti.

Eina vyras į kamaraž. Ieško ieško, neranda. Gal nukišus kokį puodelį į statinę? Vyras persisveria per statinės kraštą iki pat juosmens. Graibo graibo — bene ras sviesto. Bet vėl bėda — ir pats šlumšt stačia galva į statinę. O ten miltų būta. Kapstosi, kapanojasi ir niekaip negali iš statinės išlipti. Nosis pilna miltų, čiaudi vargšas, prunkščia ir nežino, kaip išsigelbėti.

Pareina pietų pati. Ieško vyro. O vyro niekur nematyti. Tik negyva kiaulė tyso kieme. Ant grindų telkšo grietinės klanas. Žiūri — ir karvė prie rūsio koją lūžus. Košė puode visai susvilus. O vyro nei matyt, nei girdėt. Eina galop į kamaraž. Tenai randa vyrą miltų statinėj. Šeimininkė padeda vyrui išsikepurnėti iš statinės ir nupurto nuo jo miltus.

Ganėjo moteriškei proto, ir ji nebarė vyro už tokį šeimininkavimą. Apėjo visą trobą ir išvirė naujos košės, o paskui abu pavalgė ir sulaukė vakaro.

Nuo tos dienos vyras niekada neprikaišiojo pačiai, kad jos duona lengvesnė.

Ernstas Petersonas-Siargava

KAIP LAPĖ IŠGELBĖJO SENIŲ NUO LOKIO

Kartą užėjo labai šalta žiema, ir miško žvėrys iš bado nežinojo, kur pasidėti. Jie dažnai atšliukindavo ir į kokią sodybą, bet, nieko nepesę, cimpindavo atgal. Mat gyvuliai stovėjo tvarte, o tvarto durys buvo gerai uždarytos.

Kartą toks senis pasikinkė į roges kuiną ir išvažiavo į mišką malkų. Vidugiry išlenda iš tankmės lokys ir riaumoja:

— Ei, seni, dabar aš suėsiu tave arba tavo arklį!

— Vai, mieliausiasis girių valdove, neėsk! Tik pasižiūrėk, koks lietas mano kuinas, o ir aš ne ką geresnis: vieni kaulai, tik dantis išsilaužysi!

Lokys prisiminė, kaip lapė nusilaužė dantį į kietą vištos mėsą, ir tarė:

— Kad aš baisiai išalkau!

— Palūkėk truputį,— sako senis.— Parsivešiu šieno iš miško, atšersiu savo kuiną, paskui galėsi ēsti.

— Tebūnie! — suniurnėjo lokys.— Jautį pažinsi iš ragų, o vyrą iš žodžio,— ir nudūlino toliau į mišką.

Sėdi senis rogėse ir galvoja, kaip čia iš bėdos išsisukus.

— Sveikas! — girdi kažkieno balsą. Atsigrėžia — ogi lapė.

— Sveika, sveika! — atsako senis.

— Ko tu šiandien toks liūdnas? — klausia lapė.

— Kaip čia nebūsi liūdnas! — bėdoja senis.— Viso labo du arklius teturiu — šyvį ir šitą, ir abudu dar per geri lokiui! — Ir išpasakojo savo nelaimę lapėi.

— Na ir įkliuvai! — kraipo galvą lapė.— O ką man duosi, jei tave iš bėdos ištrauksiu?

Senis pažadėjo vištą.

— Ne,— derasi lapė.— Duok man savo seną jautį ir roges, tada sutarsim.

Žmogus pagalvojo pagalvojo ir sutiko.

— Dabar klausyk,— sako gudruolė.— Tu čia kirsk medžius, o aš šūkausiu. Jeigu lokys ateitų ir paklaustų, kas čia šūkauja, tu pasakyk, kad į mišką atėjo medžiokliai vilkų ir lokių šaudyti.

Senis taip ir daro. O lapė nubėgo į tankumyną ir ėmė šūkauti:

— Ai-ūūū! Ai-ūūū!

Lokys, išgirdęs tokį keistą balsą, paklausė, pakraipė galvą ir eina pas senį.

— Klausyk, tėvai,— sako jis.— Kas čia tokį triukšmą kelia?

— Niekis. Medžiokliai atėjo į mišką, vilkus ir lokius šaudo.

Lokys baisiai išsigando ir ėmė senį maldauti:

— Tėvuli, užmirškim tą seną vaidą! Nesipykim. Kas buvo, tas pražuvo. Klausyk, leisk mane į savo roges. Manys, koks rąstas guli.

— Gerai! — sutiko senis, ir lokys įsirangė į roges.

Girdi senis, kažin kas iš krūmo klausia:

— Ei, seni! Gal matei čia kokį vilką ar lokį?

Senis ir sako:

— Ne, nemačiau.

— O kas ten tavo rogėse?

— Rąstas.

— Jeigu rąstas, tai perrišk virve! — šaukia lapė ir vėl šmurkšt į mišką.

— Ar jau nuėjo? — klausia lokys.

— Jau,— atsakė senis.

— Tai rišk greičiau,—liepia lokys,—ko gero, dar grįš pažiūrėti!
Žmogus paėmė virvę ir riša lokį. Jau baigia rišti, o lapė kur buvus,
kur nebuvus vėl čia:

— Ei, seni! Gal matei čia kokį vilką ar lokį?

— Ne, nemačiau.

— O kas ten tavo rogėse?

— Rąstas.

— Jeigu rąstas, tai įbesk kirvij! — šūkteli lapė ir nubėga.

Senis paėmė kirvij ir užsimojo, bet lokys prašo:

— Oi, gerasis žmogau, pasigailėk, nekirsk! Aš tau padarysiu, ką tik nori.

— Na gerai,— sutiko senis,— aš tave paleisiu, bet prižadėk mano gyvulių neliesti.

Lokys prižadėjo.

Tada žmogus atrišo virvę ir paleido lokį.

— Pažiūrėsime, ar tesėsi žodį! — pridūrė senis.

— Tesėsiu! — pažadėjo lokys ir nukrypavo į mišką.

Vos lokys nuėjo, lapė jau čia. Juokiasi ir klausia:

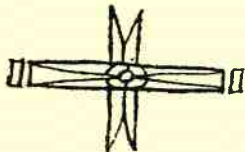
— Ką, išgelbėjau iš bėdos?

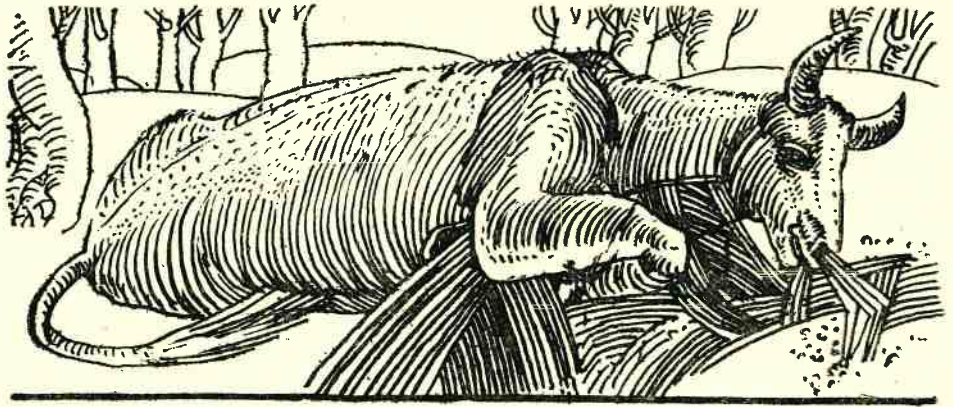
— Išgelbėjai! — pritaria senis.

— O kur atpildas? — klausia lapė.

Ką gi, parėjo senis namo, pakinkė seną jautį į roges ir atidavė lapei. O lapė, niukdama ir vaipydamasi, nuvažiavo į girią.

Gaila seniui jaučio, bet ką tu, žmogau, darysi!

KAIP VILKAS LAPĒS JAUTIĻ PAPJOVĒ

— Greičiau! Ar tu man bēgsi! Greičiau! — ragina lapē jauti. Pati sēdi ant rogiu krašto, laiko rykštē vienoje letenoje, o vadžias kitoje ir laido gerklē, net giria aidi. O jautis eina kaip ējēs, lyg lapēs čia visai nebūtu.

Išgirdo lapēs riksmā vilkas. Ir bēga žiūrēti, ko ta lapē rēkauja.

— Sveika, kūma! — šūkteli vilkas, jau iš tolo pamatēs lapē, lyg kokiā poniā važiujančią rogēmīs.

O lapē nē negirdi — rēkauja sau, ir tiek.

— Sveika, kūma ilgauodege! — sušunka vilkas dar kartā ir atsistoja vidury kelio. Sustoja ir jautis.

— Na ir žlibis, nē neišsigando! — nusispjauna lapē trīs kartus ir tik dabar pasisveikina.

— Ak tu gudruole! — giria vilkas lapē.— Iš kur gavai roges ir jauti?

— Jauti pirkau, o roges pasidariau pati! — didžiuojasi lapē.

— Būk gera,— prašo vilkas.— Paimk ir mane į roges!

— To betrūko! — juokiasi lapē.— Bėk, jei nori, šalimais!

— Duok bent letenā uždėsiu ant rogiu,— derasi vilkas lyg čigonas.

— Ne, negalima! — nesutinka lapē.— Rogēs sulūš.

— Nieko sau rogės! — šaiposi vilkas.— Žmonės rąstus veža, o čia net letenos neuždėsi!

— Ką čia paistai! — supyksta lapė, bet pagaliau nusileidžia: — Ką gi, sėsk ten ant galo, tik, žiūrėk, nekelk ant rogių uodegos!

— Nekelsiu, nekelsiu! — žada vilkas.— Argi aš drįsiu tavęs neklausyti! — užlipa ant rogių ir nukaria uodegą. O lapė dar pabaksnoja uodegą rykštės galu, pažiūri, ar nekliudys, ir pavaro jautį.

Netrukus rogėse kas brakšteli.

— Vaje, vaje! Dar sulaužys man roges! — bėdoja lapė.

— Nieko,— ramina ją vilkas,— tikriausiai mano uodega brakštelėjo: atsitrenkė kur į kupštą!

— A-a,— sako lapė ir varo jautį.

— Klausyk, kūma,— maldauja vilkas,— leisk man užkelti uodegą: argi tau jos negaila, dar plaukai nusitrins!

Lapė leido. Vos vilkas savo uodegą užkėlė, rogės triokšt ir sulūžo. Lapė net pažaliavo iš pykčio:

— Matai, kas išėjo! Sakei nesulūš, o ėmė ir sulūžo. Daryk, ką nori, bet kad man būtų naujos rogės!

Ką vilkas sakys, turi naujas roges dirbti. O kaip gyvas tokio darbo nemėginęs. Gerai dar, kad lapė sutiko padėti.

— Žiūrėk,— moko ją lapė,— eik į mišką ir susiieškok du kreivus medžius, kad pavažoms tiktų. Visus kitus parink tiesius.

— Ką tu čia mali? — pyksta vilkas.— Nemokyk iš karto visko: nė galvoj netelpa, dar užmiršiu!

— Irgi mat vyras! — niurna lapė ir galvoja, kaip čia tuo vilku nusi-kračius.— Du kreivus, o visus kitus tiesius; du kreivus, o visus kitus tiesius. Žiūrėk, neužmiršk!

Vilkas bėga į mišką ir bamba sau po nosim:

— Du kreivus, kitus tiesius. . . du tiesius. . . kitus tiesius! . .

Nespėjo lapė dar nė jaučio iškinkyti, o vilkas jau sugrižo su glėbiu tiesių lazdu.

— O viešpatie mielas! — aikčioja lapė.— Siunti tokį kerėplą, tai nors pati bėk iš paskos! Argi aš žirnius sodinsiu! Ką man daryt su šitais virbais?

Lapė perpyko ir pati nubėgo į mišką.

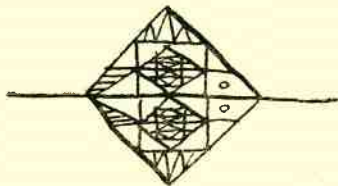
O vilkas to ir telaukė: vos lapė dingo iš akių, papjovė jautį, suėdė mėsą ir odą prikimšo šiaudų. Paskui uždėjo ant iškimšto jaučio pakinktus ir pats nubėgo į mišką. Netrukus grįžo lapė su medžiais. Manė, kad jautis miega, tik stebėjosi, jog vilko niekur nėra. Pataisė roges, įsėdo ir laukia pilkaskrandžio.

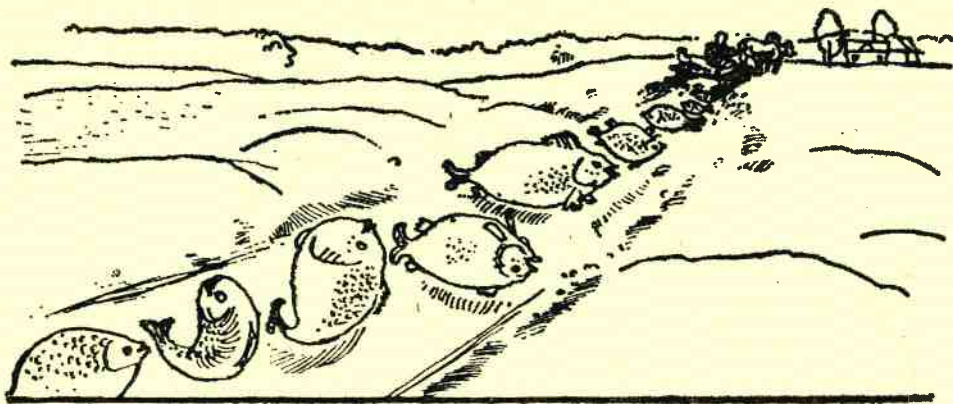
Jau ir vakaras atėjo, o vilkas lyg kiaurai žemę prasmego. Važiuosiu viena, mano sau lapė, nebelauksiu.

— Ei, jauteli! Kelkis! Važiuojam! — šūkteli. Bet jautis nesikelia. Lapė čiaukšt jaučiui per nugarą. O tas nė krust!

Lapė išsigandus šoka iš rogių ir bėga prie jaučio. Kelia, ragina, bet netrukus mato, kad jautis papjautas ir iškimštas, o mėsa suėsta.

— O tu vilke, nenaudėli! — bėdoja lapė.— Ir priimk tokį į roges!

KAIP LAPĖ SENIŲ ŽUVIŲ VOGĖ

Paliko lapė papjautą jautį ir nuėjo paklajoti — bene ras kokį kąsnelį. Mat jau trys dienos nieko burnoj neturėjo.

Eina šen, eina ten — nieko! Galop nubėgo į paežerę. Žiūri — ogi senis rogėmis važiuoja.

Lapė tuoj sumetė, jog senis bus prie ežero žvejojęs ir vežasi dabar pilnas roges žuvis.

— Na, gudrumėli, parodyk, ką gali! — tarė lapė, išsitiesė pakelėj ir guli kaip negyva.

— O senis jau ir čia. Mato — lapė guli.

— Šit kur ta apgavikė galą gavo! — apsidžiaugė senis, išlipo iš rogių ir sako:

— Ne! Čia tavęs nepaliksiu! Parsivešiu namo, nudirsiu kailį ir pasidarysiu sau arba senei šiltą apikaklę. — Čiupt lapė už uodegos ir įsimetė į roges. Paskui paragino švį ir nuvažiavo. Važiuoja ir džiaugiasi, kad tokį laimikį nutvėrė.

O lapė, nieko nelaukus, žuvis iš rogių tik svaido.

Mėtė mėtė, o kai nė vienos neliko, iššoko iš rogių, susirinko visas žuvis ir į urvą.

Parvažiuoja senis namo ir sako senei:

— Na, pačiuote, šiandien man pasisekė. Pažiūrėk, kiek žuvies prigaudžiau. Rogėse rasi ir apikaklę savo kailiniams!

Išbėgo senė į kiemą, apėjo roges kelis kartus, pažiūrėjo po šiaudais, bet nerado nieko, kas tiktų į trobą nešti.

Grižta supykusi ir sako seniui:

— Ko tu čia mane už nosies vedžioji! Aš tau ne piemenė! Rogės tuščios, o jis mat giriasi!

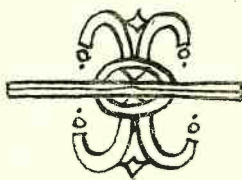
— Kaip tuščios!? — išpūtė akis senis.

— Tai atsinešk tą savo laimikį! — tarė pati.

Išbėgo senis į kiemą ir net rankom skėstelėjo: rogės tikrai tuščios — nei žuvies, nei apikaklės kailiniams! Suprato dabar senis, ko ta lapė pakelėj gulėjo. Supyko ir sako:

— Na, palauk! Viena kartą rasi, ko ieškai!

O lapė džiaugėsi badą atgavusi.

KAIP VILKAS ŽIEMĄ ŽUVĮ GAUDĖ

Lapė dabar turėjo žuvis per akis — ėdė kas dieną ir džiaugėsi.

Kur buvęs, kur nebuvęs atrisnoja vilkas.

— Kūma! Kiek čia žuvis! Kur nutvėrei tokį laimikį? — varvina vilkas seilę.

— O kur, jei ne ežere! — atsako lapė.

— Ežere?

— Se tau, negi nežinai! — stebisi lapė.— Lyg būtum iš mėnulio nukritęs! Žuvys dabar ežere taip kimba, kad tik meškeriok ir norėk! Vėgėlės, lydekos, ešeriai, mekšrai... nors grėbliu grėbk kaip šieną!

— Tikrai?!

— Tikrai, tikrai! — tikina lapė.— Tenai aibė didelių ir mažų, ir šiokių, ir tokių, ir anokių!

— Bet kaip jų prisigaudyti? — klausia vilkas.— Ežeras užšalęs — be kirvio ledo neprakirsi, o be meškerės nieko nesugausi!

— Chi chi chi! — kvatoja lapė.— Veršis tu, daugiau nieko! Kas gi šiais laikais taip senoviškai meškerioja? Dabar žuvys pačios kimba!

— Kaip? — vilkas net išsižiojo.

— Na ir kvaišas! — šaiposi lapė.— Lyg pirmą dieną gimęs! Net tokių dalykų nežinai! Tik kišk uodegą į eketę ir lauk, o žuvų tiek prikibs, kad net neištrauksi.

Vilkas visai nebežino, ar čia tikėti, ar ne.

— Klausyk, kūma,— prašo vilkas.— Veskis ir mane prie eketės. Jau nė neatsimenu, kada gardų kąsnį buvau nutvėręs. Krimsteliu kartais kokios varnos sparną ar avies šlaunį. O dabar aš taip išalkęs, kad žarna žarną ryja ir pilvas gurgia lyg paršas, įstrigęs į tvorą. Būk gera, vesk mane prie eketės!

Bet lapė tik šaiposi:

— Ar nematei mano jaučio? Gal kaip tik jautis baubia tavo pilve ir ieško savo šeimininkės?

— Et, miela laputėle,— maldauja vilkas,— užmirškim seną vaidą! Na, suėdžiau aš tą jautį. Negalėjau atsispirti, labai išalkęs buvau! Nepyk, kūmute, užmiršk viską ir parodyk, kur toji eketė!

Lapė galvoja: „Palauk, palauk, pilkaskrandi, aš tau paradysiu, kur pipirai auga.“ O paskui sako:

— Na gerai, nuvesiu tave. Galėsi sau žvejoti. Bet žiūrėk, nebūk godus ir nelaikyk ilgai vandeny uodegos, nes prikibs tiek žuvies, kad net ištraukt negalėsi!

Vedasi lapė vilką prie ežero. Pati žingsniuoja pirma, o vilkas iš paskos. Šit ir ežeras. Palei krantą — eketė, kur kaimo moterys vandenį semia. Nusivedė lapė vilką prie tos eketės ir sako:

— Va čia, pilki, tie mekšrai ir ešeriai! Tik žiūrėk: nelaikyk ilgai uodegos vandeny, nes tiek prikibs žuvies, kad uodegos neištrauksi!

— Gerai, gerai, — žada vilkas.

Vilkas įmerkė uodegą į eketę ir laukia.

O lapė jam sako:

— Einu į kaimą, pažiūrėsiu, kas ten gero.

Jau ir naktis atėjo, o vilkas vis dar tupi prie eketės.

Oras giedras, žvaigždės danguje mirga ir sniegas aplink blykčioja ir švyti. Šaltis spustelėjo dar labiau. Net tvoros poška, bet vilkas vis tiek laukia... Galvoja sau: „Kas bus, tas, netrauksiu uodegos taip greitai!“

Jau ir vidurnaktis praėjo, rytuos dangus rausvėja, pamėgino vilkas truktelėt uodegą. Atrodė gana sunki. „Dar palaikysiu!“ — mano sau.

Šaltis spiginte spigino, ir vilko uodega pamažėl įšalo.

Atbēga lapē ir jau iš tolo klausia:

— Ar vis dar žuvauji? Trauk uodegą, pažiūrėsim, kiek ten užkibo.
Vilkas pabandė uodegą ištraukti, bet toji nė krust.

— Negali? — klausia lapė.

— Ne! — stena vilkas.

— Taip ir maniau, kad tu gobšus. Matyt, prikibo labai daug žuvų.
Duok, pamėginsiu nubaidyti! Štiš, padykėlės! Štiš, išalkėlės!.. Jei tik iš-
trauksi, iki jurinių bado neregėsi!

Vilkas traukia traukia, niekaip neištraukia.

— Palauk! — sako lapė.— Bėgsiu į kaimą pagalbos.

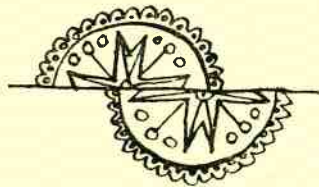
Ir nudūmė.

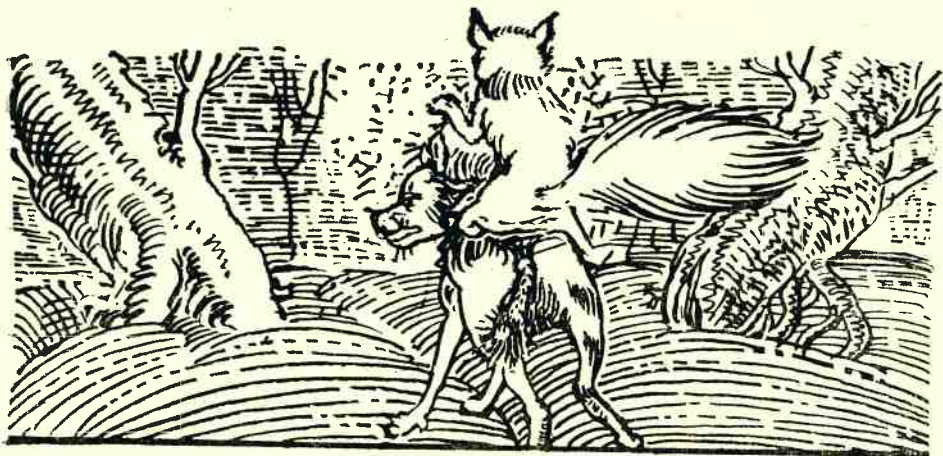
Kaime jau visi sukilę: durys girgžda, šunys loja, moterys su naščiais
ir kirviais ruošiasi į paežerę eketės kirsti.

— Žiūrėkit — lapė! Vištų ieško! — šūkteli kažin kas.— Murziau, vy-
kis! — užsiundo šunį.

O vilkas, užgirdęs triukšmą, kad ims traukti, net akys iš kaktos virs-
ta. Bet kaip ištrauks, jei uodega įšalus!

Kai tik moterys pamatė vilką, metė kibirus ir puolė pilkaskrandį su
kirviais ir naščiais. Na ir kliuvo jam! Jau kažkas ir kirviu užsimojo, bet
vilkas įsispyrė letenom į ledą ir kad patrauks... Trakšt — ir vilkas
staugdamas nurūko į mišką. Tuo tarpu lapė vijosi šunų pulkas. Bet gud-
ruolė mokėjo jais nusikratyti — perbėgo taką, kur lėkė beuodegis, ir
visi šunys nudūmė paskui jį. Lapė atsikvėpė ir ramiai nubėgo savo ke-
liu. O vilkas tik vargais negalais išnešė sveiką kailį.

LIGONIS NEŠA SVEIKĄ

Visas kaimas buvo sujudęs, visiems rūpėjo vilkas. Šunys lojo, žmonės šūkavo ir keikė žvėrį, kaip įmanė.

— Žiūrėk tu man, koks akiplėša! — pyko kažkas.

— Tvojau naščiais ir tik per plauką nepataikiau. Paspruko bjaurybė! — bėdojo viena moteriškė.

— Bet lėkė, kiek kojos įkabina. Matyt, nelabai jam saldu buvo! — juokėsi kita.

Keli vyrai ėmė kirsti eketę. Ir rado ten vilko uodegos galą. Na ir stebėjosi žmonės.

— Fui! Dar vandenį suteršė! — piktinosi moterys ir ėmė raginti vyrus kirst eketę kitur. Vyrų sutiko. Argi kas norės semti vandenį, kur vilko uodegos būta!

— Net arkliai nuo tokio vandens nugaištų! — kalbėjo moterys.

Kol žmonės prie eketės šūkavo, lapė nesnaudė.

Nubėgo į kaimą, pašmirinėjo šen ir ten, kyšt pro vartus ir mato — durys atidarytos. Tuoj šmurkšt į priemenę.

Ziūri — troba tuštut tuštutelė, šniukštinėk nors ir visas pakampes. Lapė tuoj aptiko prie krosnies ąsotį grietinės: matyt, šeiminkė ketino sviestą mušti.

Pabandė letena grybštelt — nepasiekė. Ką daryti? Nebent kišt galvą! Aščio kaklelis siauras, bet lapė kad grūdo galvą iš visų jėgų. Ir suklišo iki pat kaklo į grietinę. Lapei net kvapą užėmė. Į ausis pribėgo, akių praplėšt negali. Vargšė prunkštė ir čiaudėjo, muistėsi, kaip tik galėjo, o galvos neištraukia, ir gana. Ėmė lapė į šalis švaistytis ir pagaliau nutrenkė ąsotį. Atsitūpė ir krapštosi akis.

Staiga sugirgždėjo durys. Parėjo šeiminkai. Lapė į kojas ir išrūko kaip vėjas. Įbėgo į mišką ir lengviau atsikvėpė. Nusibraukė nuo galvos grietinę, nulaižė letenas ir eina sau tolyn.

Ziūri — vilkas. Tas iš pradžių lapės nė nepažino, o paskui išsišiepė ir urzgia:

— Dabar papuolei! Tai šitaip pamokei mane žuvį gaudyti!

— Ak vilkeli mielas! — verkia lapė.— Tik žiūrėk, ką man padarė! — Ir rodo savo galvą.

— Na, o ką? — išsigandęs klausia vilkas.

— Vos galo negavau! — skundžiasi lapė.— Nubėgau į kaimą tau pagalbos. Bet kur tau! Užpuolė mane ir kad ims lupti. Vieni pagaikščiais, kiti spragilais, o tretį basliais. Tau bepigu!

— Ką — bepigu? — suurzgė vilkas ir rodo lapei uodegą.— Žiūrėk!

— Dieve mielas! — šūkteli lapė.— Negi man ir akis išmušė iš galvos? Kas gi čia: kur tavo uodega? Bet kas ta uodega prieš galvą?! Man taip sudaužė galvą, kad smegenys ištiško! Dirstelk, jei netiki!

Vilkas pažiūrėjo ir išsigando.

Lapė atsigulė ant kelio ir aimanuoja:

— Ai, ai! Ai, ai!

— Vai sese, sese, ar jau mirsi? — verkšlena pilkis.

— Ak, bent parnešk mane namo! — meldžia lapė.— Jau nė žingsnio žengti nebegaliu.

Vilkui net širdį suspaudė:

— Na tai lipk ant manęs.

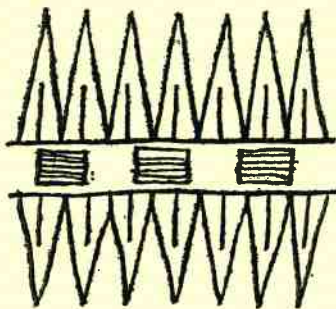
Vilkas pritūpė, ir lapė užsirangė jam ant nugaros.

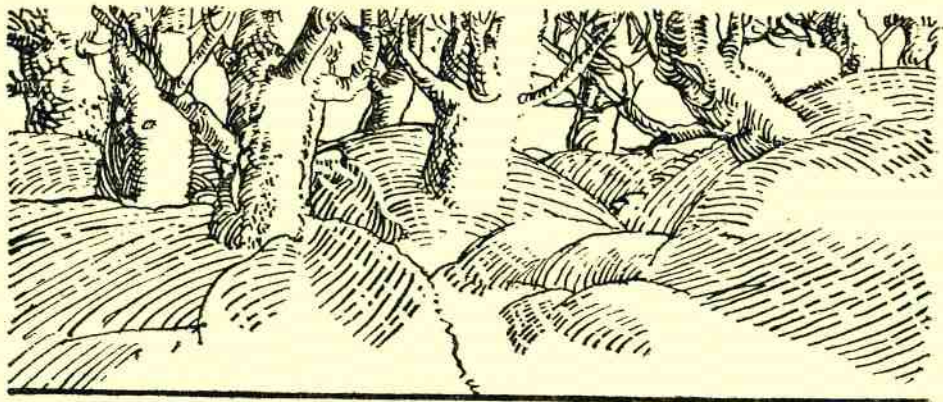
— Tik pamažu eik! — prašo lapė gailiu balseliu.

Eina beuodegis per mišką ir neša lapę ant nugaros.

«O lapei pabodo taip sėdėti, ir užtraukė dainą:

- Ligonis neša sveiką, ligonis neša sveiką, ligonis neša sveiką!
- Ką tu čia giedi? — klausia vilkas.
- Nieko! Tai vis per kvailą galvą!
- Varge, varge! — atsidūsta vilkas.— Turbūt nuo pylos!

LAPĒS GIMINAIČIAI

Patenkinta sēdi lapē ant vilko, kraiposi ir dainuoja. O vilkui anaip-
tol nelinksma:

- Ar jau greit tavo namai?
- Ne, dar nematyti! Risnok toliau!

Netrukus vilkas vēl klausia:

- Ar dar toli namai?
- Toli, toli!

Vilkas jau ir kojų nepavelka.

- O kur tu, kūma, dabar gyveni?
- Paraistēj, papelky, tarp kelmo ir stuobrio.
- Tai jau ne po egle? — klausia vilkas.
- Ne, iš ten išsikrausčiau. Bēk bēk, nestovēk, keliā aš tau parody-
siu,— moko gudruolē.

O pilkaskrandis jau vos velkasi.

- Klausyk,— sako vilkas.— Verčiau nešiu tave pas save. Ten pailsē-
sim, o rytoj gal ir pati pareisi.
- Kaip nori,— šaiposi lapē.— Gal aš tau trukdysiu?

— Et, niekis! — sako vilkas.—Kad tik tau būtų geriau! — Ir nešasi lapę pas save.

Vos tik jie parėjo, lapė tuoj išsitiesė ant krosnies ir aimanuoja:

— Galva plyšte plyšta iš skausmo.

Bet po valandėlės jau saldžiai miega, o vargšas vilkas tupi prie krosnies ir kalena dantimis. Ir kaip čia miegosi, kai taip skauda!

Tik prieš rytą vilkas ėmė snūduriuoti. O lapė pabudo ir baisiai užsimanė ėsti. Ir suriko visu balsu:

— Vai jūs kaulai, jūs kaulėliai, kaulužėliai!

Vilkas pabudo ir išsigandęs klausia:

— Kas tau, kūma?

— Gal kartais turi šviežių paršiuko taukų? Patepčiau skaudančią kak-
tą. Galva plyšte plyšta!

— Ne, neturiu!

— Tai gauk kur nors! Bėk į kaimą ir paklausinėk! Tikrai gausi.

— O gal kas kitas padės?

— Nepadės! — kaip kirviu nukirto lapė.

Ką darys vilkas — bėga į kaimą. O lapei to ir tereikėjo. Nulipo nuo krosnies ir landžioja po pakampes — bene ras ką ėsti. Nerado nieko ir išėjo į kiemą. O ten — slėpynė su lydytų taukų puodu.

— Ėhė! — apsidžiaugė lapė.— Čia tai skanus kašnelis!

Nukėlė dangtį, lyžtelėjo, ir vėl puodą uždengė. Paskui sugrįžo, užlipo ant krosnies ir suka galvą, kaip išėsti taukus, kad vilkas nesu-
žinotų.

Tik nakčia parbėgo vilkas ir partempė paršiuką.

— Ar dar gyva? — klausia.

— Nė neklausk! Visą dieną bijojau, kad jau paskutinioji ateis. Kaip tau sekėsi? — O pati net seilę ryja, žiūrėdama į paršiuką.

Slampinėjęs vilkas patvartėmis, kol pagaliau išokęs į kiaulidę ir išdū-
męs su paršiuku. Paršas ėmęs žviegtį, o šunys vytis, bet vilkas šiaip
taip pasprukęs.

Lapė iš džiaugsmo net apsilaižė ir moko vilką, kaip paršiuką išmėsi-
nėti, kaip riebiausią kašnį palikti jai vaistams, kaip paskui išlydyti tau-
kus, kad geriau gytų žaizdos.

Vilkas taip ir padarė: atidavė kas gardžiausia lapei, o sau pasiliko
galvą, šonkaulius ir uodegėlę.

O lapė nė negalvojo teptis galvą. Kai krosnis įšilo, suėdė lašinius ir atsigulė patenkinta.

Kitą dieną lapė vėl siunčia vilką į medžioklę. Jai jau geriau, bet dar norinti ėriuku riebalų. Vilkas išeina ir vakare grįžta su ėriuku.

Ėriukas lapei nelabai patinka, ir nakčia ji vėl svajoja apie taukų puodą.

— Dunkst! Dunkst! Dunkst! — dunksena lapė į krosnies kampa.

— Kas ten dunksi? — pašoka vilkas iš miegų.

— Niekas,— sako lapė.— Aš čia blusas vaikau. Bet žinai, šiandien buvo mano pusbrolis. Kviečia mane į krikštynas.

— Gali eiti,— pritaria vilkas.— Gal jau valiosi.

— Turbūt keliausiu. Jis ir gyvena netoli,— meluoja lapė ir, išėjusi pro duris, pasuka tiesiai prie taukų puodo.

Po kiek laiko lapė grįžta.

— Na, ar buvai krikštynose? — klausia vilkas.

— Buvau, kaipgi!

— Ar ėsti gavai?

— Truputį.

— O kuo sūnus vardu?

— Paviršėlis,— atsako lapė ir užsirango ant krosnies.

— Keistas vardas! — kraipo vilkas galvą.— Nesuprantu.

— Ateis laikas, ir suprasi! — atsako lapė. Netrukus abu jau knarkia.

Kitą dieną vilkui medžioklė nesisekė, ir lapė nakčia vėl daužo uodega į krosnies kampa: dunkst! dunkst! dunkst!

— Kas ten dunksi? — klausia vilkas.

— Niekas! — atsako lapė.— Letena netyčia užkliudžiau sieną, ir tiek. Bet žinai, dieną čia buvo kitas mano pusbrolis. Jam gimė sūnus. Kviečia mane į krikštynas.

— Eik, jei tik valiosi,— sako vilkas, manydamas, jog lapė krikštynose paės ir jam nebus tiek vargo.

Lapė išeina, o po kiek laiko grįžta.

— Na, ar buvai krikštynose? — klausia vilkas.

— Taip. Bet krikštynos buvo labai prastos.

— O ėsti ar gavai?

— Gavau.

— Kuo vardu vaikas?

— Vidurėlis,— atsako lapė ir užsirango ant krosnies.

— Keistas vardas! Nesuprantu!

— Ateis laikas, ir suprasi! — atšauna lapė, o po valandėlės jau abu knarkia.

Rytą vilkas išeina medžioti, bet vėl grįžta tuščiomis ir atsigula ne-
ėdęs. Nakčia girdi dunksint ir klausia:

— Kas čia dunksi?

— Niekas! Tik mano pilvas gurgia. Bet žinai, šiandien čia buvo už-
ėjusi mano svainė. Kviečia mane į krikštynas.

— Gali eiti! — sako vilkas, vildamasis, kad lapė gaus šio to užkąsti.

Lapė išeina — ir tiesiai prie taukų puodo. Viską sušveičia ir tuoj
grįžta.

— Ar buvai pas svainę? — klausia vilkas.

— Buvau.

— O kodėl taip greit grįžai?

— Et, krikštynos buvo labai prastos, ko ten žioplinėsiu!

— Bet esti gavai? — kamantinėja vilkas.

— Gavau. Kaip negausiu!

— O kuo vardu vaikas?

— Padugnėlis,— sako lapė ir užsirango ant krosnies.

— Tikrai keisti vardai! — stebisi vilkas.— Paviršėlis, Vidurėlis ir Pa-
dugnėlis!

— Ateis laikas, ir suprasi! — burbteli lapė, o netrukus jau abu knar-
kia.

Taip ir gyveno lapė pas vilką kelias savaites. Vargšas vilkas pats ba-
davo, o jei ką ir sumedžiodavo, tai geriausiai kąšnelius atiduodavo la-
pei. Ilgainiui lapės kailis ėmė žvilgėte žvilgėti, o vilko šonai visai
įkrito.

Vieną dieną lapė tysojo ant krosnies ir, kraipydama kojas, niū-
niavo:

— Ak jūs kojos, jūs kojejės, kojuzėlės!

Staiga virst durys, ir įeina vilkas.

— Gal jau ir kojoms kas atsitiko?

Lapė saldžiu balsu atsako:

— Et, kažkas įsimetė, baisiai gelia, ir tiek.

— Palauk, draugužė,— susizgrimba vilkas,— aš tau atnešiu tepalo kojoms! Dabar pavasaris, jau galima nukelti dangtį, iškratyti puodą ir išlaižyti dugną. Žinoma, liks ir tau kojoms patepti!

Vilkas nubėga į slėpynę ir net išsižioja: tuščias puodas apverstas, dangtis numestas ir visi taukai išėsti!

Na ir įniršta vilkas.

— Ak tu, bjaurybe, tai šitaip atsimoki už kito gerą! — parbėga ir capt lapę už sprando.

— Ką tu, pilki! Gal pakvaišai! — išsisukinėja lapė.

O vilkas kad suriks:

— Sakyk, kas suėdė mano taukus?

— Ką aš žinau! — kraiposi lapė.— Juk visą laiką paliegusi tysau ant krosnies. . . Tik tris kartus buvau valandėlei išbėgusi. Nežinau, tikrai nežinau!

— Verčiau prisipažink ir sakyk, į kokias krikštynas lakstei? — urzgia vilkas.

— Pats ir suėdei savo taukus! — šūkteli lapė.— Jei nori, tuoj pažiūrėsim, tik reikia valandėlę pagulėti prieš saulę. Iš kieno kailio išsisunks riebalai, tas ir bus juos suėdęs.

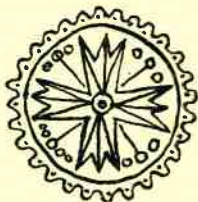
Vilkas sutinka. Abu išeina į kiemą, išsitiesia prieš saulę ir laukia. Saulė kaitina, ir netrukus nuvargęs vilkas užsnūsta.

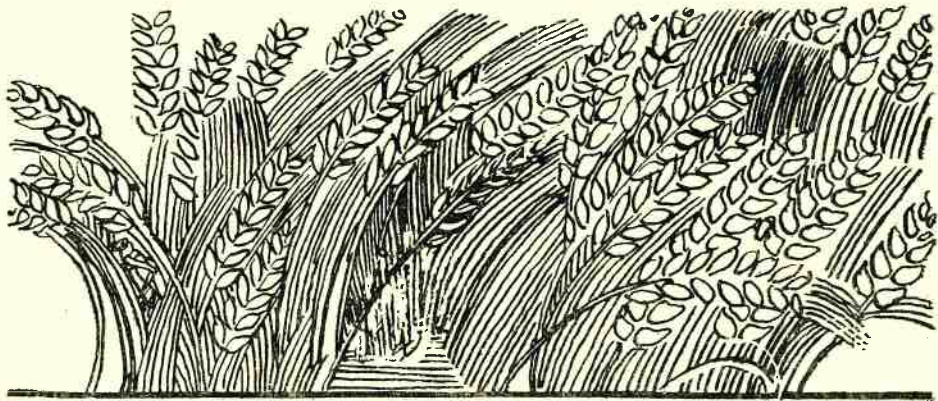
Lapė to ir telaukia — nubėga prie puodo, išgrando likučius ir ištepa vilkui pilvą.

— Gana miegoti, kelkis! — šaukia lapė.— Dabar matai, koks tu išdai gininkas. Pats suėdei taukus, o bėdą kitam verti. Tik pažiūrėk, visas pilvas taukuotas!

Vilkas praplėšia akis, dirst į riebaluotą pilvą. Na, daugiau nebeištve-
ria — griebia lapę už sprando ir išspiria lauk.

Taip ir baigiasi vilko ir lapės draugystė.

Juris Parijegis

STEBUKLINGOJI DUONA

Kartą gyveno našlė su dviem dukrelėm. Trobelė jų buvo sukrypusi, ir duonos jos ne kasdien turėdavo. Dukrelės buvo visai mažos ir motulei ne ką tepadėdavo. Vieną dieną vargšė moteriškė sunkiai susirgo ir netrukus pasimirė.

Mažylėms prasidėjo sunkios dienos. Duona tuoj pasibaigė, juk daug motina nepaliko. Sugraužė mergaitės paskutines pluteles, surankiojo trupinėlius, bet valgyti vis tiek nori. Pagaliau atsisėdo prie motinos lovos ir graudžiai pravirko.

Verkdamos nė nepamatė, kaip į trobą įėjo žilas senelis.

Senelis ir klausia:

- Kas atsitiko, vaikučiai, kad taip graudžiai verkiat?
- Motutė numirė, o mes labai norim valgyt ir nieko neturim.
- O ar motutė nieko nepaliko?
- Ne. Jau viską suvalgėm!

Senelis pasisukinėjo po trobą, apieškojo visas pakampes, pagaliau rado spintelėje kampa duonos ir dubenėlį su keliom saujom miltų. Išvirė vaikams košės, padėjo su duona ant stalo ir sako:

— Pavalgę nulaižykit šaukštą ir surinkit trupinius, tada ir kitą kartą rasit valgyt ir niekad jums nieko netrūks. Bet tik nebarškinkit šaukštu į dubenėlio kraštą. Jei taip darysit, nerasit dubenėlyje nieko.

Pasakė ir išėjo.

Dabar bepigu buvo mergaitėms gyventi — ir košės, ir duonos spintelėje turėjo iki soties. Bet pavalgiusios turėdavo surinkti trupinius, nes tik iš jų atsirasdavo nauja duona.

Vieną rytą jaunėlė sesuo pavalgė ir sako:

— O jeigu aš imčiau ir pabarškinčiau į dubenį?

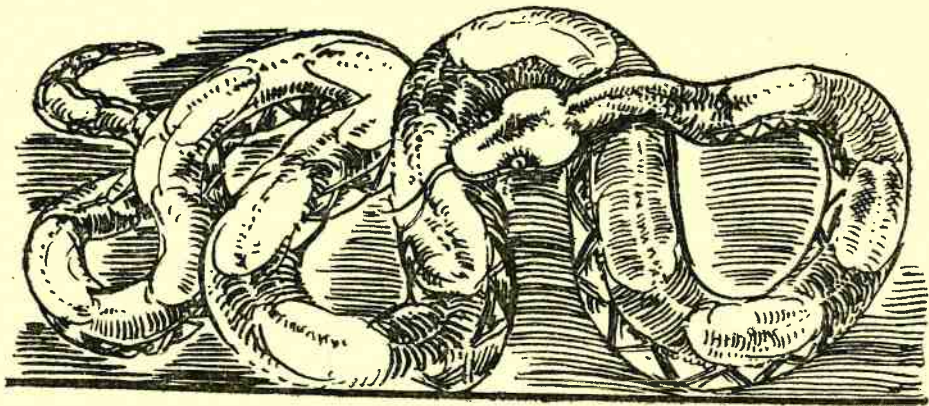
— Ką tu! — sudraudė vyresnioji. — Nebus daugiau duonos!

Jaunėlė nusileido, bet kitą rytą vėl užsispyrė. Nepaklausė sesers ir šaukštu subarškino tris kartus į dubens kraštą.

Iš pradžių nieko, rodos, neatsitiko. Tačiau rytojaus dieną našlaitės neberado nei košės dubenyje, nei duonos spintelėje.

Abi vėl susėdo prie motinos lovos ir verkia — bene išgirs tas senelis jų skundą. Bet senelis nebepasirodė.

SVETIMAS AUKSAS

Kartą jūroje skendo tolimo krašto laivas. Žmonės gelbėjosi, kaip išmanė,—plaukė kas įkibęs į rąstą, kas į lentgalį. Buvo baisi audra, ir bangos išmetė į krantą didelę statinę aukso. Dar nespėjo žmonės išsigelbėti, o vienas senis iš Perakiulos kaimo surado ant kranto tą statinę. Zmogelis tuoj parbėgo namo, pasikinkė porą juodų jaučių ir atvažiavo parsigabenti radinio. Laivininkai matė iš jūros, kaip bangos jų statinę išsviedė ant kranto ir kaip senis ją nusivežė. Vargšai nieko negalėjo padaryti, tik įsidėmėjo, kad senio jaučiai ir šuo buvo juodi, ir tikėjosi pagal tai atrasti ir šeiminką.

Vyrai šiaip taip išplaukė į krantą ir ėmė ieškoti senio. Priėjo vieną sodybą ir mato — pora tamsių jaučių ir juodas šuo. Tuoj įžengė į trobą, rado senį ir reikalauja aukso. O statinė jau buvo paslėpta klėtyje, ir senis išsisukinėja — girdi, pajūry visai nebuvęs ir jų aukso nė matyt nematęs. Tegul sau iešką kitur.

Laivininkai supyko ir sako:

— Jei aukso negrąžinsi, tai ir pats juo nesidžiaugsi!

Pasakė ir išėjo.

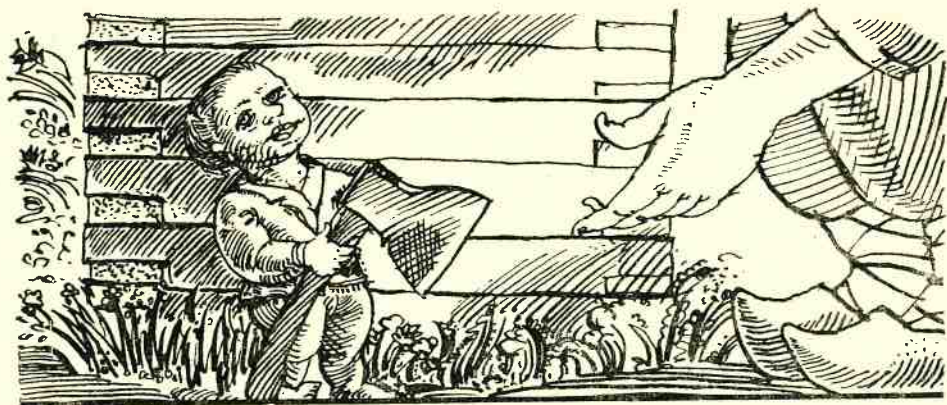
Kitą dieną senis nuėjo pažiūrėti lobio ir tuoj išbėgo už galvos susi-
ėmęs — klėtyje knibždėte knibždėjo juodų gyvačių. Nei išmuši, nei iš-
vysi — iš visų kampų tik rangosi, tik šnypščia ir ėsti prašo. Ką žmogus
darys! Ėmė gyvatėms valgyt nešti. O tos jau klėty neišsitenka. Į trobą
įsikraustė.

Pagaliau pasikinkė senis jaučius, išvežė statinę toli už kaimo ir įkasė
į smėlį. O gyvatės vis tiek neišsidangino iš trobos. Tada šeimininkas vėl
iškasė statinę ir nuskandino ją į ežerą. Tik ir dabar ne ką geriau. Gyva-
tės, teisybė, daugiau nebešliaužiojo po kambarius ir klėtį, bet susimetė
po krosnim, ir senis turėjo vakarais, saulei nusileidus, šaukt jas vaka-
rieniauti. Pastato prie krosnies ašotį pieno, o gyvatės atšliaužia viena
po kitos, palaka ir vėl lenda po grindimis.

Nelakint jų negalėjo — kai tik gyvatės vakare pieno nerasdavo, tuoj
senis visas ištindavo, o ganykloj imdavo karvės gaišti.

Dabar senis jau miręs, ir niekas nežino, ar jo troboje po krosnim vei-
siasi gyvatės, ar ne.

LAIMĖ IŠ ŠULINIO

Viename ūkyje prie Ahaverės kaimo buvo gilus šulinys. Sumanė kartą šeimininkas pažiūrėti, ar daug ten vandens. Paėmė ilgą kartį, bet dugno nepasiekė. Paskui pririšo prie karties galo ilgą virvę ir vėl nuleido. Dabar kartis pasiekė dugną, bet vanduo ūmai ėmė šniokšti ir kunkuliuoti, o kartis pasidarė tokia sunki, kad vienas jos nė nemėgink traukti. Seimininkas pasišaukė berną. Abu traukia traukia — jau ir kartis matyt. Žiūri vyrai — į karties galą įsikibęs berniūkštis, labai mažas, bet toks sunkus, kad du vyrai vos pakelia. Vyrai išsigąsta ir jau nori kartį paleisti, bet berniukas maldauja pasigailėti ir nemesti jo atgal į šulinį. Žada gerą atpildą.

Vyrai berniuką iškelia, ir vanduo šulinį iš karto nurimsta, nebekunkuliuoja. Berniukas išsitraukia iš užančio du noragus, duoda šeimininkui ir sako:

— Dėk juos į savo plūgą ir eik arti!

Paskui paima kirvį, duoda bernui ir sako:

— O tu pamėgink dirbti šituo kirviu!

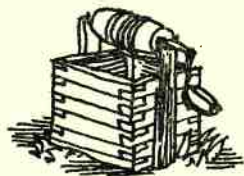
Vyrai apžiūrinėja įrankius ir nė nepamato, kaip berniūkštis dingsta iš akių.

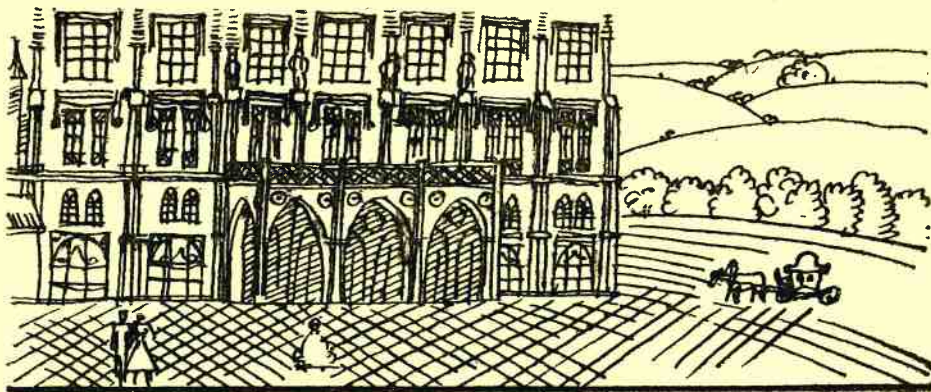
Kitą dieną deda šeiminkas į plūgą naujus noragus ir pradeda vagą. Aria puikiausiai, tik dirbk ir norėk — jokio vargo nei arkliui, nei šeiminkui, o išarta dirva tokia puri, kad, rodos, net matai, kaip pasėtas grūdas dygsta. Rudenį šeiminkas sulaukė neregėto derliaus ir visus aruodus užvertė grūdais. Taip buvo ir kitais metais. Žmogus per trumpą laiką praturtėjo ir gyveno sau, visko pertekęs.

Bernas išbandė kirvį ir mato: ką bedirbsi, darbas rankose tirpte tirpta. Pasistatė namą, pradėjo verstis staliaus amatu ir pagarsėjo kaip puikus meistras — kito tokio niekur nebuvo.

Ilgainiui sužinojo apie vyrų laimę Erinos dvaro ponas. Gobšus ponas panoro dar labiau pralobti. Pasišaukė abu vyrus į dvarą ir atėmė tas dovanas. Netrukus dvaro artojai jau arė pono lauką stebuklingais noragais, o dvaro stalius dirbo stebuklinguoju kirviu. Bet pono laukuose niekas nederėjo ir rudenį dvaro aruodai liko tušti. Ir staliui naujas kirvis nieko nepadėjo — ko tik jis griebėsi, nė vienas darbas jam nesisekė.

Ponas supyko, pasišaukė abu vyrus ir įmetė į rūsį. Bet naktį nežinia iš kur atsirado tas berniūkštis iš šulinio, paleido juos ir atidavė noragus ir kirvį. Ponas dar tą pačią naktį susirgo, o paskui nė žiūrėt nežiūrėjo į svetimą gerą. Abu vyrai gražiai ir laimingai gyveno iki pat mirties, o kur paskui dingo noragai ir kirvis, to šiandien niekas nežino.

UNDINĖS JAUNIKIS

Vienas žmogus turėjo du sūnus. Vyresnysis buvo protingas ir darbštus, o iš jaunėlio buvo daugiau bėdos negu naudos: joks darbas jam nerūpėjo, tik klaidžiojo sau po mišką arba prie jūros ir pūtė dūdelę. Tėvas jį pasiuntė ganyti, bet ką jis ten bandos žiūrės — suleidžia gyvulių į javus, o pats žioplinėja po laukus. Tada tėvas jį siunčia kiaulių ganyti, bet ir čia iš vaiko jokios naudos. Kiaulės daro, ką nori, o jis atsisėdęs dūdelę pučia. Nebetvėrė tėvas ir išvijo nevykėlį sūnų iš namų.

Atėjo jaunėliui liūdnos dienos: nei pastogės, nei duonos kąsnio. Palsaminėjo kelias dienas prie kranto ir šoko į jūrą.

Bet atplaukė undinė, pasiėmė jaunikaitį ir nuplukdė į salą. Paguldė jį, atgaivino, o paskui tarė:

— Ką man pažadėsi, kad tave išgelbėjau?

Jaunikaitis atsakė:

— Ką galiu tau pažadėti, jei nieko neturiu.

— Pasžadėk mano vyrui būti!

Jaunikaitis nežinojo, ką sakyti: „Kaip čia dabar undinę vesi...“ Ir pasiprašė trijų dienų pagalvoti. Undinė sutiko ir tuoj pradingo.

Liko jaunikaitis vienas tuščioje saloje, alkanas, peršlapęs, nė kur galvos priglauti. Vargo šitaip porą dienų, o paskui ėmė gailėtis, kad iš karto nesutiko.

Trečią dieną undinė vėl atplaukė ir klausia:

— Ar apsigalvojai?

Jaunikaitis tuoj sutiko. Ir akies mirksniu viskas pasikeitė. Priešais išdygo pilis, tokia puiki, kad jaunikaitis nė sapnuoti nesapnavo. Viskas aplink blizgėjo, o grindys buvo tokios slidžios, kad nė paeiti negalėjai. Vidury stovėjo apskritas stolas, visas apkrautas brangiais valgiais ir gėrimais. Prie to stalo tarnai pastatė du gražius krėslus jaunikaičiui ir jo nuotakai. Užustalėj sėdėjo ir svečių, bet visi jie buvo undinės valdiniai. Šitokios buvo jaunikaičio vestuvės su undine.

Paskui prasidėjo smagios dienos. Dabar jis neturėjo jokio darbo, galėjo dūduoti kiaurą dieną. Ilgainiui vyras pastebėjo, kad pati ketvirtadieniais išeina. Iš pradžių jam visai nerūpėjo, bet paskui ėmė klausinėti, kur ji einanti. Pati pasakė tik tiek, kad ji turinti kas ketvirtadienis išeiti, ir vyrą perspėjo:

— Niekada nežiūrėk, kur aš einu! Jei nepaklausysi, turėsi palikti šitą pilį, o aš gyvensiu vieniša ir liūdėsiu.

Nei vyras žiūri, nei jam galvoj. Bet ilgainiui ėmė liūsti visokios mintys: kur ji eina, ką veikia... O ką žinai, su kuo bičiuliauja? Išeina už anų durų, išsiveda tarnaites, visą dieną išbūna užsirakinus.

O paskui labai įsigėidė pamatyti, kur pati eina ir ką veikia. Išgrėžė sienoje skylę ir vieną ketvirtadienį, kai pati vėl išėjo už tų durų, ėmė žiūrėti. Nieko ypatingo nepamatė — vidury kambario stovėjo auksinė vonia, o toje vonioj tarnaitės prausė jo pačią, ir daugiau nieko.

„Keista! — pagalvojo vyras, — kodėl ji man draudžia pasižiūrėti.“

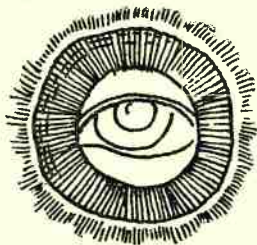
Grižta vakare pati, apsilvikiusi juodais drabužiais, ir sako vyrui:

— Ką tu padarei, kodėl manęs nepaklausei? Dabar turi išeiti iš čia, o aš amžinai liūdėsiu.

Prašė, melste meldė vyras dar vienai nakčiai pasilikti, pati nesutiko. Ir vėl viskas pasidarė kaip buvę — gražioji pilis išnyko, o jaunikaitis pasijuto bestovys plikoj saloj, sena piemens sėrmėga apsilvikięs. Undinė vėl jį paėmė ant nugaros, nunešė, iš kur buvo paėmusi, ir dingo.

Jaunikaitis iš pradžių netikėjo savo akimis, ilgai sėdėjo prie jūros, paskui sugrižo namo. Ir čia viskas pasikeitė: trobesiai nauji, sodyboje

gyvena visai svetimi žmonės. Pasiklausė apie tėvus — niekas nieko nežinaš, net girdėt apie juos negirdėjęs. Pagaliau susiieškojo senas bažnytines knygas ir perskaitė, kad žmonės tokiu vardu jau trys šimtai metų kaip mirę. Vos tik jaunikaitis šitai sužinojo, krito negyvas ir subiro į dulkes.

KAIP BERNAS SUŽINOJO UNDINIŲ PASLAPTIS

Kartą šeimininkas pasiuntė berną prie upės žvejoti. Vakarop dangus apsiniaukė, ir prapliupo bangus lietus. Arti nebuvo jokios pastogės. Bernas nenorėjo sušlapti ir palindo po laiveliu.

Staiga išplaukia iš upės trys undinės, sugula prie laivelio ir šnekučiuoja. Viena giriasi:

— Aš žinau paslaptį.

Kita neatsilieka:

— Aš irgi žinau vieną paslaptį.

Trečioji taip pat sakė žinanti vieną paslaptį.

Pastatė vyras ausis ir klauso, ką gi tos undinės žino. Pirmoji pasakoja:

— Prie vieškelio už pusės varsto yra ūkis. Ten po vartais visai negiliai užkastas lobis. Net skrynios kamputis iš žemių kyšo. Niekam nė į galvą neateina, kad ten pinigai. Mano sau — akmuo. O tą lobį gauti — vieni niekai, tik reikia vidurnaktį ateiti ir išsikasti.

Antroji pasakoja:

— Bet jūs nuplaukit gerą varstą pavandeniui ir pamatysit, kad ten statoma užtvanka. Stato ją toks malūnininkas jau daug metų, bet nie-

kaip nebaigia, nors darbas baisiai daug kainavo. Kiek per dieną pasta-
to, viskas nakčia griūva, ir niekas nežino, ką daryti. O reikia iš abie-
jų pusių į upę įsmeigti po kryžių, ir darbas eis kaip iš pypkės.

Trečioji pasakoja:

— O aš žinau, kad karalaitėi jau seniai skauda akis. Ją gydė išmin-
tingiausi daktarai, bet vaistai nieko nepadėjo. O akys tuoj pasveiktų,
jeigu jas paskalautų alūnu.

Bernas įsikalė viską į galvą, o kai undinės nuplaukė, išlindo iš po lai-
velio ir parėjo namo. Kitą naktį nuėjo išsikasti lobio. Tarpuvartėje tik-
rai kyšojo skrynios kampas, labai panašus į akmenį. Tuoj išsikasė skry-
nią ir parsinešė namo.

Dabar bernas pinigų turi per akis. Gal daugiau kaip septyni dvarinin-
kai drauge paėmus. O šeimininkas ne aklas — mato, kad bernui pini-
gai lyg iš dangaus krenta, ir ima jį kamantinėti:

— Sakyk, iš kur tu pinigų tiek turi?

Bernas ėmė ir papasakojo, kaip gulėjo po laiveliu ir klausėsi undinių
šnekos.

Gobšas šeimininkas taip pat išgeidė pinigų. Kitą vakarą pats nuėjo
prie upės ir palindo po laiveliu. Netrukus pasirodė ir undinės. Pirmoji
sako:

— Žinot ką, po vartais jau nėra pinigų skrynios. Matyt, kas mūsų
kalbą nuklausė ir lobį išsikasė. Pažiūrėkim, gal ir dabar klausosi.

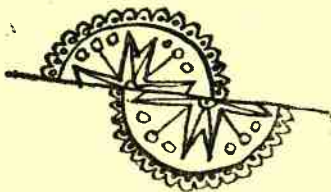
Ieško ieško, ogi žiūri — po laiveliu gobšas šeimininkas belindis. Iš-
traukė ir taip prikūlė, kad vos gyvas liko.

Tuo tarpu bernas nuėjo pas malūnininką ir prižadėjo pastatyti už-
tvanką. O malūnininkas be rankpinigių nė į kalbas nesileido. Mat jau
daug meistrų mėginę dirbti, o žodžio nė vienas netesėjęs. Bernas su-
mokėjo rankpinigius ir pasamdė darbininkus. Įsmeigė, kaip undinė sa-
kė, abiejose pusėse į dugną po kryžių, o paskui ėmėsi darbo. Sekėsi
puikiausiai. Netrukus užtvanka buvo pastatyta, ir bernas vėl gavo krū-
vą pinigų.

Dabar nusipirko brangius drabužius ir išvažiavo į sostinę. Ten nuėjo
pas karalių ir prižadėjo karalaitę išgydyti. Karalius jam tarė:

— Kol kas dar niekas negebėjo mano dukters išgydyti. Jei išmanai
už kitus daugiau ir mano dukterį išgydysi, galėsi ją imti sau už pačią.

Bernas suvilgė karalaitės akis alūnu, ir ligonė tuoj pasveiko. Karalius ir visi dvariškiai labai džiaugėsi. Iškėlė puikias vestuves. O vėliau, kai senasis karalius pasimirė, bernas paveldo gavo uošvio karalystę.

APIE GYVAČIŲ KERĖTOJĄ

Mano senelis pasakojo, kad labai seniai, kai jis dar buvo mažas, Lelių grytelėje gyveno senis Miartas. Tas senis mokėjo šnekėtis su žvėrimis ir paukščiais ir galėjo gyvates užkalbėti. Niekas nežinojo, iš kur jis to išmoko, bet gyvačių jis nebijojo — tais savo žodžiais galėjo daryti su jomis, ką tik norėjo.

Mano senelis kartą pats matė, kaip Lelių Miartas stovėjo prie brūzgyno ir šaukė gyvatę, patyliukais švilpčiodamas ir viliodamas. Tuoj atšliaužė didelė gyvatė ir sustojo priešais Miartą. Miartas apsvyniojo ją apie kaklą, paskui įsikišo į užantį, o gyvatė jam nieko nedarė. Paskui tą gyvatę vėl paleido atgal į mišką. Ir niekas nebuvo matęs, kad Miartas būtų kada gyvatę užmušęs ar šiaip skriaudęs.

Kartą dvaro darbininkai šienavo prie Piemenų raisto. Diena buvo kaitri, ir gyvačių aplink knibždėte knibždėjo. O viena išlindo iš krūmo ir įgėlė Piartlių mergai į koją. Koją sutino, merga vargais negalais parkėblino namo. Ką daugiau darys, pasiuntė Lelių Miarto. Miartas atėjo ir klausia:

— Ar atmeni tą krūmą, iš kur gyvatė lindo?

— Atmenu, kur neatminsi! — sako merga.— Ogi prie didžiojo lazdy-
no, kur pernai Rejų Mikelis, galąsdamas dalgį, pirštą įsiplovė.

— Tai eime į mišką! — paliepė Miartas.

Ir nuėjo abudu. Merga tuoj tą krūmą surado ir parodė:

— Va čia įgėlė.

— Gerai,— tarė Miartas,— dabar ištiesk koją!

Merga užsimerkė ir ištiesė koją, o senis Miartas tris kartus sušuko:

— Šen! Šen! Šen!

Paskui tyliai sušvilpė ir sušnibzdėjo žodžius, kurių merga nesuprato. Ta pati gyvatė, kuri buvo mergą įgėlus, atšliaužė prieš Miartą ir žiūri jam į akis.

— Iščiulpk! — įsakė Miartas.

Gyvatė ištiesė kaklą ir ėmė žaizdą čiulpti, o paskui laižyti. Iš karto mergai palengvėjo, ir skausmo kaip nebūta. Miartas liepė gyvatei grįžti atgal, o merga žiūri, kad koja jau sveika.

Taip jis gydė visus nuo įkandimo, todėl žmonės nelabai saugojosi. Ypač vaikai drąsiai vaikščiodavo į Piemenų raistą uogauti, nes vaikus gelti Miartas gyvatėms buvo uždraudęs.

Bet viena gyvatė nepaklausė Miarto ir įgėlė Margaus piemenukui į koją. Tiesa, Miartas pasišaukė tą gyvatę ir liepė iščiulpti žaizdą, bet visas Piemenų raisto ir Šilakalnio gyvates prigrasė:

— Jeigu dar man vaikus gelsite, išvysiu jus iš viso Šilakalnio ir Piemenų raisto!

Tais metais gyvatės nė nelietė vaikų, tačiau kitą vasarą viena įkirto Kaivumės šeimininko vaikui. Tada Miartas prižadėjo gyvates išvyti.

Jis išvaikščiojo raistą skersai išilgai nuo Pašilio smuklės iki Aukštabalio ir nuo pat kaimo iki kito Piemenų raisto krašto. Mat jis mynė gyvatėms takus. Kai apėjo visą raistą ir takus pramynė, liepė gyvatėms išeiti. Rinkosi gyvatės iš viso Šilakalnio ir Piemenų raisto, o kai visi takai jų prigužėjo, ėmė šliaužti. Rangėsi gerą pusdienį, kol visos išsi-dangino.

Kol senis Miartas buvo gyvas, Palio kaimo apylinkėse niekas daugiau nematė nė vienos gyvatės. Dabar Lelių Miartas jau seniai miręs, ir gyvatės pamažu vėl sugrįžo. Kodėl Miartas tų slaptų žodžių savo sū-
naus neišmokė, to mano senelis nežinojo.

KAIP ŽMOGUS GYVAČIŲ OLOJE LAIMĘ RADO

Kadaise Kihuloje gyveno piktas ponas. Jis primušė kartą savo virėją, o paskui ir visai iš dvaro išvijo. Eik, sako, kur nori, nors į mišką.

Virėjas buvo visai vienas ir neturėjo kaime nei giminių, nei draugu. Kur jis, vargšas, dėsisi! Ir eina sau į mišką. Slampinėjo kelias dienas, valgė uogas ir vis baiminosi, kur prisiglaus žiemą, nes jau buvo vėlus ruduo.

Vieną dieną priėjo jaunikaitis didžiulį akmenį, žiūri — po tuo akmeniu gili ola. Guodėsi radęs bent tokią pastogę žiemai ir įlindo. Bet apačioje pamatė patekęs į gyvatyną ir baisiausiai persigando. Oloje visi kampai buvo pilni gyvačių. O palei sieną ant pakyls tysojo labai didelė gyvatė su raudonu vainiku ant galvos. Tai buvo gyvačių karalius. Gyvatės šliaužiojo po aslą ir atklydėliui visai nieko nedarė. Jaunikaitis buvo jau besprunkąs, bet gyvačių karalius jį sulaukė:

— Jeigu jau čia atėjai, tai ir žiemok su mumis!

Dabar karalius davė ženklą, ir gyvatės ėmė šliaužti į olos vidurį ir laižyti baltą akmenį. O kas tą akmenį palaizo, tas tuoj užsnūsta. Gyvatės tik lyzteli tą akmenį, lėtai nušliaužia į pasienius, ten susirango ir

užminga. Netrukus iš lauko sugrižo dar kelios gyvatės. Jos taip pat palaizė baltą akmenį ir bematant užsnūdo.

Pagaliau gyvačių karalius tarė jaunikaičiui:

— Palaižyk ir tu šitą akmenį!

Žmogus priėjo prie akmens, lyžtelėjo ir tuoj apsvaigo. Dar žengė kelis žingsnius ir nė pats nepajuto, kaip užmigo.

Kai virėjas pabudo, oloje gyvačių jau nebebuvo, tik karalius tysojo toje pačioje vietoje.

— Dabar gali eiti! — tarė gyvačių karalius.

Jaunikaitis išėjo iš olos ir pamatė, kad jau pavasaris. Matyt, jis pramiegojo su gyvatėm visą žiemą. Kai jis čia atėjo, medžiai styrojo plikom šakom, gėlės buvo nuvytusios, o žolė pageltusi. Dabar aplink lapojo medžiai, žydėjo gėlės ir čiulbėjo paukščiai. Bet kas visų keisčiausia — jaunikaitis dabar suprato paukščių kalbą, suprato viską, ką jie čiulbėjo, ką vieni kitiems sakė.

Kaip tik eglės viršūnėje kalbėjosi du varnai. Vienas pasakoja:

— Jei skristum tiesiai į rytus, po kelių dienų prilėktum didelį miestą, kur nėra vandens. Visi šaltiniai ir šuliniai ten seniai išdžiūvę. O išsiskuti iš bėdos visai nesunku, tik reikia išeiti už miesto, nuristi didelį pilką akmenį, po kuriuo užakusios vandens gyslos, ir toje vietoje truputį pakasti.

Paskui prašneko antrasis varnas:

— O aš girdėjau, kad karalaitė pametė labai brangų žiedą. Karalius ir visi didikai labai susirūpinę, bet niekas nežino, kad žiedas guli karaliaus sode po šakota obelīm ir visai nesunku jį rasti.

Virėjas viską gerai įsidėmėjo ir tarė: „Eisiu ir gražinsiu miestui vandenį, o karalaitėi suieškosiu žiedą!“

Ir nukeliavo į tą pusę, kur turėjo būti miestas su išdžiūvusiais šaltiniais ir šuliniais. Ėjo septynias dienas ir septynias naktis ir galop priėjo tą miestą.

Miestiečiai tik kraipė galvas ir kalbėjo:

— Čia buvo geriausi kasėjai, bet nė vienas nerado vandens. Argi tu, žmogeli, už juos išmintingesnis. Pamėginti, teisybė, gali. Jei tau pasiseks ir miestą išgelbėsi, tai gausi daug pinigų.

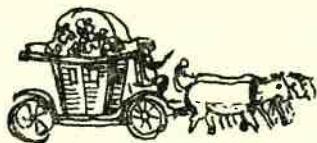
Jaunikaitis paėmė kastuvą, išėjo už miesto, parito pilkąjį akmenį ir ėmė toje vietoje kasti. Netrukus visi šuliniai prisipildė švaraus vandens, o šaltiniai vėl ėmė smagiai čiurlenti.

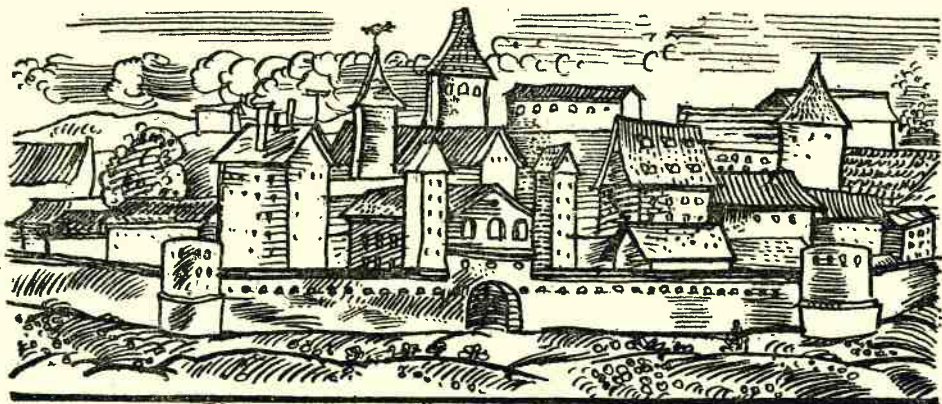
Žmonės labai apsidžiaugė ir sumokėjo geradariui daug aukso.

Dabar virėjas nusipirko brangius drabužius ir iškeliavo į tą miestą, kur karalaitė žiedą buvo pametusi. Karalius jį priėmė ir leido ieškoti, bet širdy nelabai tikėjo, nes gudriausi ieškotojai negalėjo to žiedo rasti.

Virėjas nuėjo į karaliaus sodą, pavaikščiojo po šakota obelīm ir rado brangujį žiedą. Karalius jaunikaičiui sumokėjo daug aukso.

Dabar laimingam žmogui nieko netrūko, nereikėjo nė virėjo vietos ieškoti, nes buvo turtingesnis už savo ankstesnijį poną.

POŽEMINIS MIESTAS

Kartą dvaro kumečiai išjojo prie Linamės kalno į naktigonę. Naktis buvo šalta, ir vyrai užsikūrė laužą. Susėdo prie ugnies ir šnekučiuoja. Apie vidurnaktį vienas naktigonis nuėjo pažiūrėti arklių. Jau ketino grįžti, bet staiga užėjo tirštas rūkas, ir vargšas pasiklydo — vaikščioja šen, vaikščioja ten, o laužo nematyti, ir gana. Pagaliau vėl atėjo prie Linamės ir sustojo: kurioje pusėje jų laužas. Staiga stebuklas: šlaitas prasiskyrė, ir priešais sublizgėjo puikaus miesto vartai.

— Argi jau man vaidenasi! — persigando kumetis, bet sargybinis mandagiai pamojo ranka ir pakvietė žmogų į miestą.

Naktigonis įsidrąsino ir eina. Mieste net akys raibo nuo daugybės puikių namų ir krautuvių. Žmonės buvo apsirengę senoviškais drabužiais ir labai maloniai sveikinosi su naktigoniu. Pirkliai kvietė jį į savo krautuves ir prašė išsirinkti ir nusipirkti bent trijų rūšių prekių.

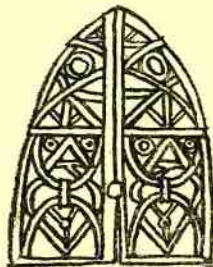
Pagaliau naktigonis ir užsuko į vieną krautuvenę. Šeimininkas tuoj ėmė rodyti ir girti, ką turėjo. Viskas buvo labai pigu — niekas nekainavo brangiau kaip vieną skatiką. Žmogus vienoj vietoj nusipirko puikias kamanėles, o kitoj sidabru muštą plėškę ir sumokėjo tik po vieną skatiką. Buvo beperkas dar margą juostą, bet susizgribo, kad nebeturi dau-

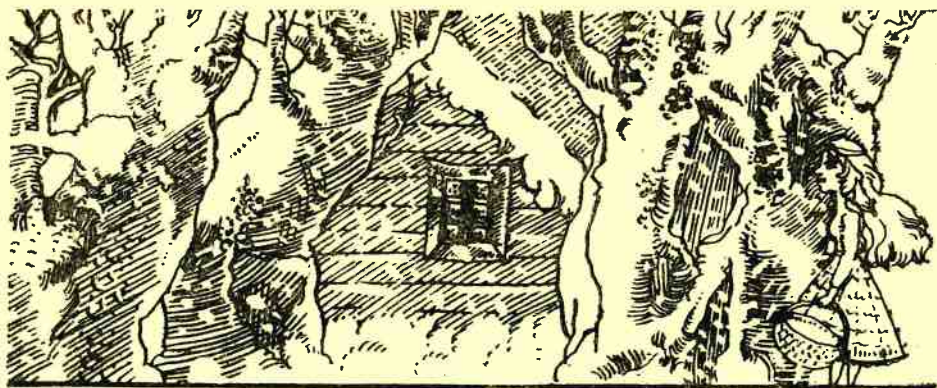
giau pinigų. Pirklys ir visi aplinkui ėmė balsu raudoti ir **maldaute** maldavo, kad žmogus surastų nors varioką ir nusipirktų trečią daiktą. Paskui tas pirklys, namai ir krautuvės ėmė blankti ir nykti lyg rūkas, ir naktigonis pasijuto vienas bestovįs kalno pašlaitėje. Miestas, matyt, vėl nugrimzdo po žeme.

Paskui naktigonis sužinojo, kad po Linamės kalnu jau nuo senų laikų yra didelis miestas. Tas miestas tik kartą per kelis šimtus metų iškyląs nakčia iš žemės. Jei tokią naktį koks ateivis nusipirktų bent tris daiktus, miestas būtų išgelbėtas ir niekad nebegrimztų po žeme.

Naktigonis labai gailėjosi nenupirkęs trečio daikto. Bet ką tu, žmogau, padarysi, kad neturi pinigų!

To požeminio miesto niekas daugiau nebematė.

DUKTĖ IR PODUKRA

Viena šeimininkė turėjo dukterį ir podukrą. Podukra buvo gera ir graži, o duktė pikta ir bjauri. Motina savo dukterį labai mylėjo ir visai lepino: rengė gražiais drabužiais, gardžiai valgydino ir girdė, o ir dirbti jos niekad nevertė. Užtat podukra dėvėjo skudurais, valgė sužiedėjusias plutas ir sunkiai dirbo nuo ankstyvo ryto iki vėlaus vakaro.

Kartą žiemą išsiuntė šeimininkė podukrą su didele pintine į girią uogų ir pagrasė:

— Žiūrėk, kad pririnktum pilną! Su tuščia pintine negrįžk!

Apsiverkė našlaitė ir eina į mišką. O kur tu uogų rasi, kada visur giliausios pusnys! Pagaliau atklydo prie mažos trobelės. Pro langelį kyštelėjo žila senė su dideliais dantimis ir klausia:

— Ko ieškai, dukrele?

Našlaitė sako:

— Uogų. Turiu pririnkti pilną pintinę.

Senė nustebo:

— Vaikeli mielas, kurgi tu žiemą rasi uogų?!

Našlaitė ėmė verkti:

— Pamotė sakė, kad namo negrįžčiau, kol nepririnksiu pilnos pintonės.

Tada senė ir sako:

— Paimk šluotikę ir pašluok palangę, o paskui ir uogų rasi!

Našlaitė paėmė šluotelę, švariai švariai nušlavė senės palangę ir rado tiek daug uogų, kad tuoj pripylė pintinę su kaupu.

Paskui senė pašaukė našlaitę į trobelę pasišildyti. Mergaitė įėjo, atsisėdo prie durų ant suoloelio, išsitraukė kelias pluteles, kurias pamotė buvo įdavus pietums, ir kramsnoja.

O trobelėje buvo trys nykštukai, senės sūnūs. Tie nykštukai prašo:

— Duok ir mums paragauti!

— Mielai! Bet pamotė man davė tik šitas pluteles. Nežinau, ar bus gardžios.

Padalino pluteles, ir nykštukai jas suvalgė.

Kai našlaitė ketino eiti, nykštukai tik dirst vienas į kitą ir klausia:

— O ko palinkėsime šitai gerai mergaitei?

Pirmas sako:

— Tegu, jai kalbant, iš lūpų kris aukso kiaušiniai!

Antras sako:

— Tegu ji taps karalienė!

O trečias palinkėjo mergaitei gero gyvenimo.

Našlaitė parėjo namo ir padavė pamotei pilną uogų pintinę. Tik žodį tarė, tuoj iš burnos iškrito aukso kiaušinis.

Pamotė nesitvėrė pavydu. Norėjo, kad ir jos dukteriai kristų iš burnos aukso kiaušiniai, todėl ją taip pat išsiuntė į girią uogų. Įdavė mažą pintinėle ir pietums meduolių.

Seimininkės duktė nuėjo į mišką ir atklydo prie tos pačios trobelės, kur buvo užėjusi našlaitė. Žila senė su dideliais dantimis pažiūrėjo pro langą ir klausia:

— Ko ieškai, dukrele?

— Uogų! — atsakė mergaitė.

— O kur tu jų žiemą rasi? — vėl klausia senė.

— Nežinau! — burbtelėjo mergaitė.

Senė dabar paliepė:

— Paimk šluotikę, pašluok palangę, o paskui ir uogų rasi!

Pamotės duktė atrėžė:

— Lauk sveika! Šluosiu aš čia šaltyje palangę. Šluok pati.

Pašaukė senė ir šeimininkės dukterį pasišildyti. Mergaitė įėjo, atsisėdo vidury trobos ir valgo meduolius. Nykštukai taip pat užsimanė meduolių, bet mergaitė juos tik subarė:

— Irgi mat ponai, kad meduolių prireikė! Man ir pačiai maža! Vaisink čia dar tokius!

Kai jau mergaitė pavalgius ruošėsi namo, nykštukai tik dirst vienas į kitą ir klausia:

— O ko palinkėsime šitai negerai mergaitei?

Pirmas sako:

— Tegu, jai kalbant, iš lūpų kris pamatinės!

Antras sako:

— Tegu ji niekad neištekės!

O trečias palinkėjo jai nelaimingo gyvenimo.

Mergaitė parėjo namo ir pasakoja, ką mačius, bet su kiekvienu žodžiu iš burnos jai šoka pamatinės.

Pamotė baisiai įsiuto, kad iš podukros lūpų krinta aukso kiaušiniai, o iš dukters — pamatinės, ir išvijo našlaitę iš namų.

Mergaitė nuėjo į mišką ir pasiklydo. Bet netrukus sutiko nykštukus. Tie ir klausia:

— Kodėl tu vaikštinėjai viena po girią?

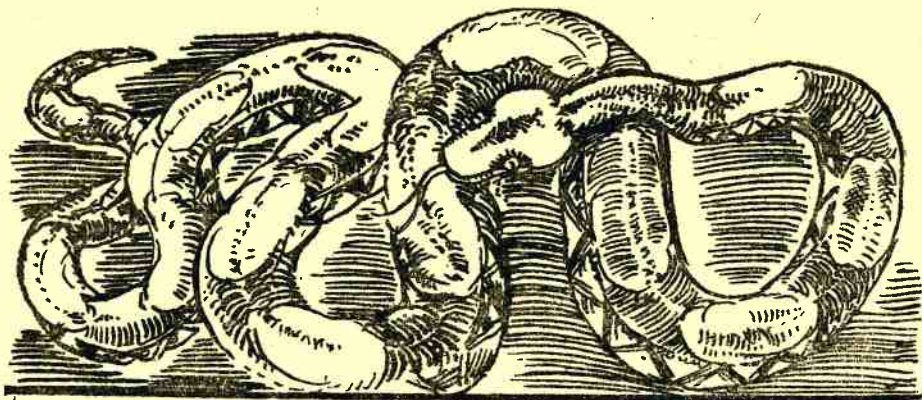
Našlaitė pravirko:

— Pamotė mane išvijo iš namų, ir likau be pastogės.

Nykštukai išvedė našlaitę iš miško ir parodė kelią į miestą. Mergaitė ir nuėjo. O kaip tik tuo keliu jojo karalaitis medžioti. Sutiko jis mergaitę ir užkalbino. Karalaičiui patiko graži mergelė, o kai pamatė, kad, jai kalbant, iš lūpų krinta auksas, tuoj ir paėmė ją į rūmus.

Našlaitė ištekėjo už karalaičio ir laimingai gyveno, o šeimininkės dukterė liko senmerge ir laimės gyvenime nerado.

STEBUKLINGAS AKMUO

Toli už kaimo nuošalioje pamiškės trobelėje gyveno našlė su sūnum. Nebuvo juodu turtingi, bet ir bado nekeitėjo. Sklypelis žemės davė duonos, o karvė pieno.

Sūnus buvo lėtas ir nenuovokus. Visas kaimas jo vengė ir net neken-tė, o jis vis sakydavo:

— Niekis! Ir man kada nors nušvis laimė!

Vieną dieną išsiuntė motina sūnų į miestą. Įdavė parduoti porą svarų sviesto ir liepė už tuos pinigus ką nusipirkti. Jaunikaitis pardavė sviestą ir galvoja, ką pirkti. Rinkosi rinkosi, bet nieko gero neišsirinko ir patraukė namo.

Už miesto vartų mato: vienas vyras ketina nudaigoti seną katiną. Pa-gailo jaunikaičiui katino. Sulygo su vyriškiu ir nusipirko gyvulėlį. Iš pradžių motina sūnų barė, kam be reikalo pirkes seną katiną, bet pas-kui apsirato ir net džiaugėsi — vis vienu gyvu padaru daugiau.

Po savaitės motina vėl išsiuntė sūnų į miestą parduoti sviesto ir lie-pė už tuos pinigus ką nusipirkti. Jaunikaitis ir šįsyk nerado nieko tin-kamo ir patraukė namo. Už miesto vartų mato: vienas vyras ketina

nudėti seną šunį. Atidavė jaunikaitis žmogui visus pinigus ir pasiėmė šunį. Parėjo namo ir tarė:

— Pirkau šunį. Dabar turėsim jau du gyvulėlius.

Jis pastatė katinui prie krosnies dubenėlį pieno, numetė šuniui kaulą ir pridūrė:

— Niekis! Ir mums kada nors nušvis laimė!

Trečią savaitę vėl nuėjo į miestą. Pardavė sviestą, nieko gero nenušpirko ir patraukė namo. O prie miesto vartų mato: toks žmogus nori nudobti juodą gyvatę.

— Juk šita gyvatė nenuodinga! — tikina žmogų jaunikaitis. — Nežudyk jos! Verčiau parduok man!

Žmogus apsidžiaugė, kad gali parduoti tokį bjaurų padarą, o jaunikaitis įsikišo gyvatę į užantį ir tarė:

— Taip, šita gyvatė nenuodinga ir man tikrai atneš laimę!

Motina iš pradžių pyko, kad sūnus parsinešė gyvatę, bet paskui apsiramino. Juk ir šliužai dievo padarėliai!

Vakare jaunikaitis katiną paguldė užkrosnyje, šunį prie durų, o gyvatę pasiėmė į lovą. Rytą pabudęs žiūri — katinas dar tyso užkrosny, šuo susirangęs prie durų, o lovoje — graži mergelė. Pažiūrėjo mergelė į jaunikaitį, padėjo jam ir sako:

— Gerai, kad mane nusipirkai ir paguldei į lovą. Dabar mane atkerėjai. Aš esu karalaitė. Piktas raganius mane buvo pavertęs į gyvatę, ir turėjau šliaužioti iki tos dienos, kol koks geraširdis mane pasiguldys į lovą. Tu mane išvadavai, todėl imk mano dovaną — šitą stebuklingą akmenį, jis išpildys kiekvieną tavo norą.

Padavė mergelė jaunikaičiui akmenį, atsisveikino ir išėjo.

Dabar motinai ir sūnui atėjo geros dienos — akmuo parūpindavo viską, ko tik juodu užsigeisdavo, ir jų vargai pasibaigė.

Bet sužinojo apie tą stebuklingą akmenį pavyduolis dvarponis. Vieną dieną atėjo jis į trobelę pažiūrėti to brangaus daikto. Jaunikaitis nenujautė nieko blogo ir davė akmenį ponui pasižiūrėti. Tas įsikišo akmenį į kišenę ir panoro tučtuojau atsidurti tolimoje saloje ir gyventi puikiuose rūmuose.

Nuliūdo jaunikaitis, kam taip lengvai patikėjo ponu, bet ką žmogus darysi!

— Et, niekis! — guodžiasi jaunikaitis.— Juk turiu katiną ir šunį. Drauge džiaugėmės geru gyvenimu, drauge ir vargą vargsim.

Padavė gyvuliams ėsti, paguldė katiną užkrosny, šunį prie durų ir pats atsigulė.

O nakčia katinas ir šuo susikalbėjo jaunikaičiui padėti. Juk jis, ne kas kitas, išgelbėjo juodu nuo mirties, dabar jų eilė geradariui atsidėkoti. Atsargiai išslinko abu iš trobelės ir sutarė plaukti į tolimą salą — bene atims iš pono stebuklingąjį akmenį.

Rytą abu draugai nukako į pajūrį ir tuoj šoko plaukti. Plaukia dieną, plaukia dvi, ir vis dar salos nematyt. Galop vieną vakarą priplaukia salą, pasislepia krūmuose ir laukia tamsos, kada galės įsmukti į rūmus.

Ponas tą vakarą labai ilgai puotavo ir atsigulė jau po pusiaunakčio. Gyvuliukai išlindo iš krūmo ir šmurkšt į rūmus. Perėjo visus kambarius, bet stebuklingojo akmens niekur nerado. O ponas gulėjo išsižiojęs ir garsiai knarkė. Katinas užšoko ant stalelio ir žvilgt ponui į burną — ogi ten stebuklingasis akmuo begulįs. Matyt, ponas labai bijojo akmens netekti, net naktį laikydavo jį burnoje.

Ką dabar daryti? Katinui šovė gera mintis: prunkštelėjo ponui į burną, tas sukosėjo ir išmetė akmenį. Šuo capt nutvėrė akmenį, ir abu nerte nėrė iš rūmų.

Soko į jūrą ir plaukia. Iš pradžių šuo laikė akmenį, paskui nuvargo ir atidavė katinui. Taip juodu patenkinti plaukė ir pakaitom nešė akmenį.

Jau netoli ir gimtinės krantas, o šuo galvoja: „Paimsiu akmenį iš katino ir parnešiu jaunikaičiui. Tegu manys, kad aš jį gražinau. Gal paskui manimi labiau rūpinsis.“

Suò priplaukė prie katino, bet tas nė nemano akmens atiduoti, mat ir jis tą patį galvoja — kaip labiau įsiteikti šeimininkui. Ir susipešė abu. Akmuo tik kliunkt į vandenį ir nuskendo. Bėda dabar abiem. Gailėjosi, bet jau buvo per vėlu. Ir kaip be akmens į akis pasirodys? Gal dar išvarys juos.

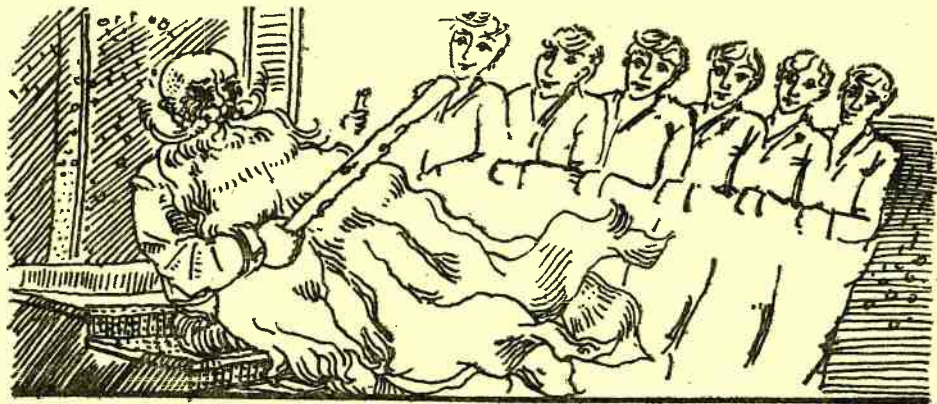
Abu gailiai pravirko. Bet štai atplaukia žuvis ir klausia, kas nutiko. Gyvuliukai viską papasakoja ir bėdoja, kad neturį kur dėtis.

— Niekis! — sako žuvis.— Viskas bus gerai!

Pliaukštelėjo žuvis uodega ir panėrė, netrukus vėl išniro su stebuklingu akmeniu ir atidavė jį draugams. Dabar gyvulėliai jau nebesipešė, gražiai išplaukė į krantą ir parnešė akmenį šeiminkui.

Jaunikaitis labai džiaugėsi, atgavęs stebuklingąjį akmenį. Dabar jį saugojo ir laimingai gyveno iki dienų galo. O kur paskui tas stebuklingas akmuo dingo, to šiandien niekas nežino.

SEPTYNI BROLIAI IR SEPTYNIOS SESERYS

Toli šiaurėje nuošalioje sodyboje gyveno septyni broliai. Tėvai buvo seniai mirę, o seserų jie neturėjo. Taigi nebuvo šeimininkės, ir visą namų ruošą broliai eidavo patys.

Kai jaunėlis užaugo, broliai sumanė vesti. Neradę apylinkėj tinkamų mergaičių, sutarė, jog šeši keliausią į platų pasaulį ir ieškosią nuotakų, o jaunėlis liksiąs ir prižiūrėsiąs namus. Broliai ketino ir sau žmonas susirasti, ir jaunėliui pačią parvesti.

Kaip tarė, taip padarė. Šeši vyresnieji pasiėmė paviržio ir iškeliavo, o jaunėlis liko prižiūrėti namų ir laukti savo nuotakos.

Perėjo broliai daug kaimų ir miestų, bet niekur nerado septynių mergaičių, tinkamų į pačias. Pagaliau patraukė į vieną miestą, kur gyveno daugiau žmonių ir turėjo būti nemažai mergaičių.

Eina jie keliu ir prieina trobelę. Žiūri, sėdi ant laiptų senis su žila barzda. Dirstelia jis į keleivius ir klausia:

— Kur einat, jaunikaičiai?

— Nuotakų ieškot! — atsako broliai.

— Gerai! — šyptelia senis. — Paieškokit ir man, tik kad būtų jauna ir graži!

— Na ir senis! — kvatoja broliai.— Žilas kaip apuokas, o nori jaunos ir gražios pačios!

Eina sau toliau ir senį tuoj užmiršta. Netrukus prieina didelį miestą. Užsuka į pirmą namą ir šeimnininkui pasisako, jog visi šeši norį vesti ir parinkti nuotaką namie likusiam jaunėliui.

Šeimnininkas kaip tik turi septynias dukteris. Jaunikaičiai pasiperša, ir mergaitės duoda žodį tekėti. Vyriausias pasirenka vyriausią, o kiti pasiima seseris pagal amžių. Jauniausioji sutinka keliauti su šešiais broliais į jų gimtinę, kur jos laukia jaunėlis.

Na ir iškeliauja. Netrukus prieina žilabarzdžio senio trobelę. Senis vėl sėdi ant laiptų. Pamatęs jaunikaičius su nuotakomis, linksmi šūkteli:

— Tai gerai, kad ir man nuotaką radot!

— Nesidžiauk, seni! — sako broliai.— Šita nuotaka ne tau, o mūsų jaunėliui, likusiam namie.

Senis tik kažką suniurna, paliečia savo lazda iš pradžių jaunikaičius, paskui šešias seseris, ir visi beregint virsta akmenimis. Jaunėlę seserį senis įsiveda į trobelę, mat pasiimsiąs už pačią.

Sunku vargšei mergaitei gyventi su žilu seniu! Jis piktas, nė žingsnio niekur žengt neleidžia. Negana to, dar ir širdies neturi. Jo širdis esanti kažin kur toli, ir senis nemirsiąs, kol būsianti gyva jo širdis. Mergaitei rūpi išgauti senio paslaptį ir sužinoti, kur toji širdis. Iš pradžių senis nė kalbėt nenori, bet pagaliau nusileidžia ir sako:

— Ką gi, pasakysiu, jei taip labai nori. Mano širdis — pagalvėje.

Vieną dieną senis išėjo į mišką ir mergaitę paliko namie vieną. Ji priškyne gėlių ir papuošė senio pagalvę. Vakare jis parėjo, dirst į gėles ant pagalvės ir klausia:

— Kodėl tu pagalvę papuošei gėlėm?

— Norėjau pradžiuginti senelio širdį,— atsakė mergaitė.

Senis nusijuokė:

— Paikos išmonės! Tarsi pagalvėje būtų kieno širdis!

Kitą rytą senis vėl ruošiasi į mišką, bet mergaitė spiria pasakyt, kur jo širdis, ir gana.

— Gerai, pasakysiu! Mano širdis — duryse.

Kai senis išėjo, mergaitė pririnko margų plunksnų ir apkaišė duris. Vakare senis parėjęs žiūri — durys papuoštos. Ir vėl ima juoktis:

— Paikos išmonės! Tarsi duryse būtų kieno širdis!

Dabar mergaitė su ašarom meldžia pasakyti, kur esanti jo širdis. Pagaliau senis nusileidžia ir sako:

— Mano širdis ne čia. Ji plaka vieno paukštelio krūtinėje. O tas paukštelis susisukęs lizdą bažnyčios bokšte, labai labai toli.

Rytą žilabarzdis vėl eina į mišką. Likusi viena mergaitė sėdi prie durų ir galvoja, kaip čia nuo senio pasprukus.

Tuo tarpu keliu traukia jaunėlis — ieško dingusių brolių. Prieina trobą, o mergaitė jį klausia, kur keliaujas ir ko ieškas.

Jaunikaitis papasakoja apie šešis savo brolius, išėjusius ieškoti nuotakų ir kažin kur dingusius.

— Jei taip,— sako mergaitė,— eime vidun. Gal sugalvosime, kaip tavo brolius išgelbėti.

Troboj mergaitė jaunikaičiui apsakė, kaip šeši broliai pasipiršo jos seserims, kaip ji pati su jais iškeliavo ir kaip senis visus pavertė akmenimis. Tik ją vieną paliko,— nori už pačią paimti.

— Galima senį nugaluoti,— sako mergaitė.— Jo širdis plaka vieno paukščio krūtinėj, tik reikia tą paukštį sugauti.

Jaunikaitis tuoj pasišovė paukščio ieškoti. Mergaitė įdėjo jam paviržio kelionei, ir jaunėlis iškeliavo.

Nuėjęs gerą galą, atsisėdo ant kelmo, nusikabino nuo peties krepšį ir šūktelėjo:

— Kas ateis, bus mano svečias, su tuo ir pavalgysiu!

Tuoj atbėgo iš miško stumbras, atsigulė šalia jaunikaičio, paėdė ir sako:

— Pašauk mane, kai reikės pagalbos!

Stumbras vėl nubėgo į mišką, o jaunikaitis užsimetė krepšį ant peties ir traukia toliau. Vidurdienį vėl sustojo pavalgyt, atsirišo krepšį ir šūktelėjo:

— Kas ateis, bus mano svečias, su tuo ir pavalgysiu!

Tuoj iššoko iš krūmo didžiulis šernas ir klausia:

— Ar tu mane kvieti į vaišes?

— Jei nori būti mano svečias, imk ir ragauk duonos!

Šernas paėdė ir sako:

— Pašauk mane, kai reikės pagalbos!

Jaunikaitis vėl žingsniuoja tolyn. Vakare dar kartą sustojo ir šūktelėjo:

— Kas ateis, bus mano svečias, su tuo ir pavalgysiu!

Tuoju nusileido iš viršaus didžiulė pelėda, palesė duonos ir sako:

— Pašauk mane, kai reikės pagalbos!

Jaunikaitis padėkojo paukščiui ir atsigulė pailsėti. Rytą vėl leidosi į kelionę. Netrukus pamatė bažnyčios bokštus. Apsidžiaugė jaunėlis, bet vėl bėda — priešais tyvuliuojanti didelė plati upė. Jaunikaitis nusimineš eina šen, eina ten — nei tau brastos, nei laivelio. „Kad čia būtų tas stumbras, su kuriuo pusryčiau! Gal vandenį išgertų!“ — pamanė sau.

Kur buvęs, kur nebuvęs atbėgo stumbras, išsriaubė upės vandenį ir vėl nudūmė savo keliu. Jaunikaitis perėjo į kitą krantą ir keliauja toliau. Jau bažnyčia visai arti, bet priešais aukšta mūro tvora bestūksanti. Niekaip jos neperlipsi.

„Kad čia būtų tas šernas, su kuriuo pietavau! Gal išlaužtų tvorą!“ — galvoja sau jaunikaitis.

Kur buvęs nebuvęs atpūkštė šernas. Išvertė tvorą, nors karieta važiuk.

Jaunikaitis įžengė į bažnyčią, susiieškojo paukštį, bet niekaip sugauti negali. Skraido tas paukštis palubėj, nutverk, kad nori!

„Kad čia būtų pelėda, kurią vakar lesinau! Tikriausiai sugautų!“ — galvoja sau jaunikaitis.

Kur buvus nebuvus atplasnojo pelėda, nutvėrė paukštį, atidavė jaunikaičiui ir nuskrido.

Įsikišo jaunikaitis paukštį į užantį ir skuba namo. Netrukus priėjo trobelę. Žilabarzdis kaip tik dar namo negrižęs. Pamatė mergaitę jaunėlio rankose paukštį ir net pravirko iš džiaugsmo. Dabar senis jiems nebaisus! Mergaitė paslėpė jaunikaitį su paukščiu po lova ir liepė tyliai tūnoti.

Netrukus parėjo žilabarzdis ir skundžiasi:

— Negera man! Matyt, paskutinioji ateina!

Senis atsigulė į lovą ir dūsauja. Tuo tarpu jaunikaitis ėmė paukštį smaugti. Senis blaškosi lovoje, stena, dejuoja. Kai tik jaunikaičio rankose paukštis nusibaigė, senis ir numirė.

Dabar jaunikaitis išlindo iš palovės. Mergaitė liepė jam paimti senio lazda ir pabaksnoti akmenis, riogsančius prie trobelės. Jaunikaitis taip ir padarė. Visi akmenys beregint atvirto žmonėmis. Broliai ir seserys labai džiaugėsi ir dėkojo jaunėliui.

Visi septyni broliai su savo nuotakomis parkeliavo namo ir gyveno labai laimingai. Gal dar ir šiandien gyvena, jei nepasimirė.

Augustas Jakobsonas

UODAS IR ARKLYS

Į aptvarą, kur ganėsi arklys, atskrido uodas. Arklys nė galvos nepakėlė, o uodas klausia:

— Ei, negi manęs nematai?

— Dabar jau matau,— atsiliepė arklys.

Uodas paskraidė virš arklio, apžiūrėjo uodegą, nugarą, kojas ir kanopas, sprandą ir abi ausis. Pakraipė galvą ir tarė:

— Ėhė, brolau, koks tu didelis!

— Taip, didelis,— pakinkavo galvą arklys.

— Juk tu, kūmai, didesnis net už mane.

— Taip, didesnis už tave.

— Matyt, ir stiprumėlis tavo — nors kalnus versk! — spėjo uodas.

— Tikrai, tikrai, nors kalnus versk,— atsakė arklys.

— Musių tu visai nebijai?

— Ne, musių nebijau!

- Gal nė sparvų nebijai?
- Nebijau nė sparvų.
- Sakyk, o gal tau ir gyliai niekis?
- Niekis ir gyliai.

Dabar uodas pasipūtė ir išdrožė:

— Nors tu didžiausias ir stipriausias, bet jei tave užpultų uodų spiečius, iš tavęs liktų tik šlapia vieta!

— To tai jau nebus! — atrėžė arklys.

— Kaip tik bus! — spyrėsi uodas.

Arklys su uodu ginčijosi gerą pusdienį, ir nė vienas nenorėjo nusi-leisti. Pagaliau arklys susizgribo:

— Kam čia be reikalo liežuvį laidyti! Išmėginkim jėgas!

— Gerai, išmėginkim! — sutiko uodas ir, pakilęs į orą, suzyzė:

— Uodai vyručiai, čionai, čionai! Uodai vyručiai, čionai, čionai!

Na ir atidūzgė uodų! Suskrido spiečiai iš beržyno ir eglyno, iš brūz-gynų ir pelkių, iš balų ir paupių ir užpuolė arklį.

Kai visi sulėkė, arklys kilst galvą ir klausia:

— Ar jau visi čia?

— Visi, visi,— atsakė uodų vadas.

— Ir jau pasiruošę?

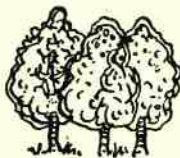
— Taip, mes jau pasiruošę! — sudūzgė uodų vadas.

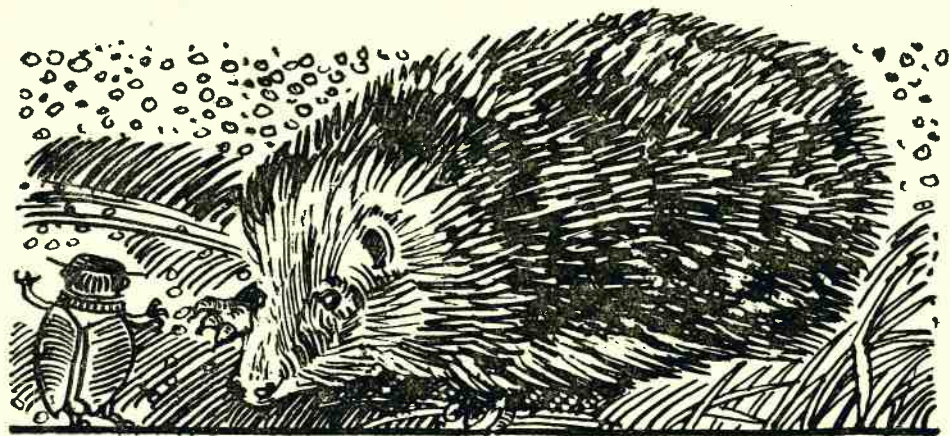
Dabar arklys atsigulė ir ėmė raičiotis. Raičiojosi, kol visą uodų ka-riuomenę sutraiškė.

Gyvas liko tik vienas uodas. Vargšas suvirpino aplamdytus sparnelius, nuskrido šiaip taip į pašalį pas savo vadą, sumušė kulnais ir pranešė:

— Priešas nugalėtas! Aš jau ketinau nulupti jam odą ir būčiau tai pa-daręs, bet dar reikėjo bent keturių vyrų, kad palaikytų arklį už kojų!

— Kovojojot puikiai, tikrai puikiai! — pagyrė vadas. Po valandėlės jis jau dūzgė į mišką ir visiems girios vabalėliams skelbė linksmą žinią: uodų giminė nugalėjo arklį, uodų giminė galingiausia pasauly!

EŽYS KEPA VABALĄ

Sniukštinėjo ežys po mišką ir ieškojo ko užkąsti. Apžiūrėjo visus brūzgynus, išlandžiojo visus krūmus, bet nieko nerado — diena buvo lievinga, vabalėliai ir šliužai lindėjo savo urveliuose ir laukė geresnio oro.

Staiga žiūri: atropoja keliu vabalas, labai linksmas — eina staipydamasis ir kažką niūniuoja! Ežys tik capt ir nutvėrė vabalą už sprando.

— Prašom mandagiaul! Ar nematai, kas aš? Ir ko tu iš manęs nori? — paklausė vabalas.

— Ziūrėk tu man! Ko iš tavęs noriu! Suėsti tave, drauguži, štai ko aš noriu! — atkirto ežys.

— Vai mielasis, neėsk manęs! Aš dar visai mažas, man reikia augti.

— Kam čia tau augti! Suėsiu, ir tiek!

Vabalas maldauja, net gailias ašaras lieja, o ežys nė klausyt nenori, tarsi jo ausys būtų kurčios, o širdis iš akmens. Bėdos prispirtas, vabalas ėmė gudrauti — nusišluostė ašaras ir sako:

— Kad jau taip nori, tai bent iškepk mane, kad būčiau minkštas! Šitoks aš niekam netinku.

Ežys sutiko.

Bet neturėjo nei skiltuvo, nei titnago, nei pinties, todėl ėmė ieškoti gero kaimyno, gal kas pasigailės ir leis prie savo židinio. Ieškojo ieškojo, bet tokioj darganoj niekas neatidarė jam durų.

— Maža bėda! Man, paprastam vyrui, tiks ir šitoks,— tarė ežys.

Bet vabalas vėl puolė ežį mokyti:

— Eime į ganyklą, ten žarijų ant kiekvienos kalvelės pilna.

— Ar tu nemeluoji? — klausia ežys.

— Ne, nemeluoju! — sako vabalas.

— Na tai eime! — sutiko ežys.

Nupūkštė ežys į ganyklą, įkopė į aukščiausią vietą, apsidairė ir mato, kad vabalas tikrai nemelavo: tokių vietų, kur pernai ugnelė kūrenta, čia tikrai netrūko.

— Taigi keptuvės nėra! — prisiminė ežys.

— Kam ta keptuvė, brolau, kam ta keptuvė! — paguodė vabalas.— Išrausk čia pelenuose duobutę, aš įlįsiu, o tu vėl užversk žarijom. Jau kad iškepsiu, jau kad minkštas ir skanus būsiu! Bet neištrauk manęs per anksti ir nelaiky per ilgai. Neiškepęs aš labai neskanus, o suskrudusio — nepaimsi.

Ežys taip ir padarė. Išrausė pelenuose duobutę, įkišo į ją vabalą ir užžėrė žarijom. Atsitūpė ir skaičiuoja:

— Vienas, du, trys, keturi. . .

Suskaičiavo iki septynių šimtų ir pagalvojo: „Na, dabar jau bus gana — dabar jis tikrai iškepė ir tinka valgyti.“

Kol ežys iki tų septynių šimtų skaičiavo, vabalas nusilipdė iš suodžių sermėgą, visas įlindo į ją, tik akis paliko. Ežys žiūri žiūri, išsigando labai ir šaukia:

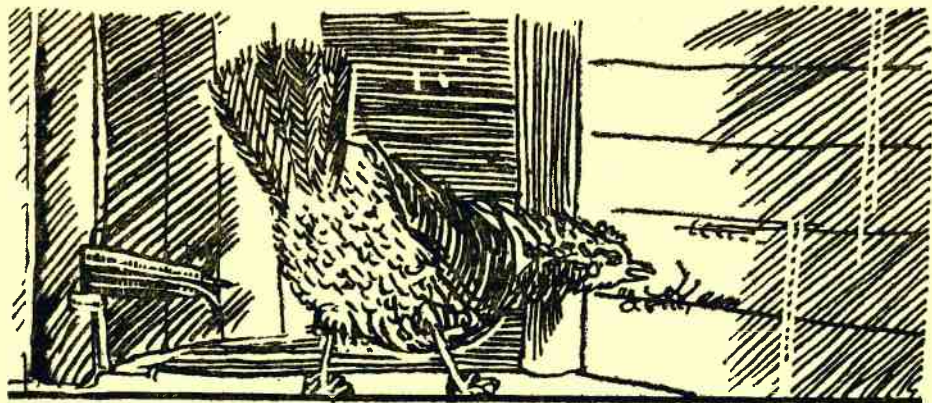
— Vaje! Tu gi visai suskrudęs!

— Suskrudęs, visai suskrudęs! Argi negirdėjai, kaip šaukiau ir klykiau, kad gana jau, kad ugnis kaitri! — barė vabalas.

Nuliūdo ežys ir, nė žodžio nepasakęs, nubidzeno alkanas į mišką.

Vabalas atsisėdo į žolę ir ėmė juoktis. Kvatojo, kol suodžių sermėga per visą nugarą perplyšo.

Nuo to laiko vabalas turi kietą švarką ir storus juodus sparnus. Kai jis skrenda, tie sparnai garsiai zvimbia. O ežys net šiandien vabalo nėda — bijo, bene bus suskrudęs.

VIŠTA IR TARAKONAS

Išėjo šeimininkė iš namų ir užmiršo uždaryti duris. Višta pamatė ir sakė:

— Reikia pasidairyti po trobą!

Tip tip tip patyliukais į prieangį, tap tap tap iš ten į virtuvę.

Sienos plyšy lindėjo tarakonas ir šildėsi prieš saulutę. Pamatė vištą ir pradėjo bartis:

— Ei tu, kaimiete, ko čia žioplanėjai!

— Atėjau bent kartą pažiūrėti, kaip žmonės gyvena,— mandagiai atsakė višta.

— Kokie čia žmonės! Čia mano namai, o žmonės tik man tarnauja! — piktai postringavo tarakonas.

— O kas toks tu esi?

— Aš? Stebiuosi, kad tokių dalykų nežinai. Esu čia šeimininkas, aš tarakonas!

— Mat kaip, tai tu ir esi tarakonas!

— Taigi, taigi, tas pats ir esu. Įsižiūrėk dabar gerai į mane, kad kitą kartą pažintum.

Višta pakreipė galvą ir ėmė žiūrėti. Pažiūrėjo pažiūrėjo, pamatė iš plyšio kyšančius ūsus ir išmintingai palingavo galvą. Tarakonas paklausė:

— Dabar matei mane?

— Mačiau,— atsakė višta.

— Juk aš baisus? Ar ne?

— Baisus.

— Net jautis ne didesnis už mane!

— Ką čia jautis, ką čia jautis!

— O koks aš piktas, ai ai, koks piktas! — šūkavo tarakonas ir vis krutino ūsus.— Ką nutveriu — tam tuoj galas! Ką pasiveju, tas gyvas nepasprunka!

— Ko-ko-koks baisus! Ko-ko-koks baisus! — stebėjosi višta ir vėl dėbelėjo į plyšį: — O kaip tu, kūmai, juos nutveri?

— Kur didesnius ragais užbadau, kur mažesnius kanopom sutrypiu,— pasigyrė tarakonas.

— O ką tu ėdi, kad jau toks stiprus esi?

— Duoną ėdu, mėsą ėdu.

— O ką laki, kad toks riebus esi?

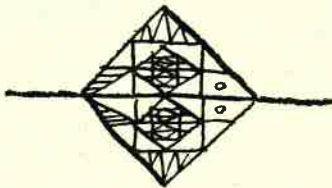
— Pieną laku, grietinę laku.

— Žiūrėk tik! Jei jau tokiu geru maistu penėtas, turėtum būti labai skanus,— tarė višta, ištiesė kaklą ir kapt tarakoną iš plyšio.

Ir prarijo.

Prarijo, pakraipė galvą ir nupeikė:

— Irgi mat pagyrūnas! Maži vabalėliai ir vikšreliai daug gardesni, miežio grūdėlis, ir tas kur kas saldėsnis!

PELĖ, VĖŽYS IR VABALAS

Kartą bernas dirbo šykštuolio šeimininko laukuose ištisus metus ir už darbą tegavo vieną skatiką. Nuėjo jis prie šaltinio, įmetė tą skatiką į vandenį ir tarė:

— Jei dirbau gerai, tesugrįžta pinigas į krantą, o jei prastai — tenuouskšta!

Skatikas nuskendo.

Antrus metus bernas gavo iš šykštuolio šeimininko dar vieną skatiką. Nuėjo jis prie to paties šaltinio, įmetė pinigą į vandenį ir tarė:

— Jei dirbau gerai, tesugrįžta į krantą abu skatikai, o jei prastai — tenuouskšta ir antrasis.

Antrasis irgi nuskendo.

Prabėgo tretieji metai, ir bernas gavo iš šykštuolio šeimininko trečią skatiką. Nuėjo jis prie šaltinio, įmetė pinigą į vandenį ir tarė:

— Jei dirbau gerai, tesugrįžta į krantą visi trys skatikai, o jei prastai — tenuouskšta ir šis paskutinis!

Ir štai stebuklas: visi trys skatikai išplaukė į krantą.

Bernas su trimis skatikais iškeliavo į platųjį pasaulį. Ėjo ėjo ir priėjo didelį vieškelį. Žiūri — atbėga pelė ir prašo:

— Mielas žmogau, duok man skatiką!
— O ką veiksi su tuo skatiku? — klausia bernas.
— Jei šįvakar sugrįšiu be pinigų, šeimininkas išmes mano vaikučius
į gatvę.

— O kaip tu man atsidėkosi?
— Atbėgsiu tau padėti, kai reikės.

Bernas pagalvojo ir tarė: „Duonos ir druskos nusipirksiu už du skatikus, o degtinės man nereikia. Et, atiduosiu vieną skatiką pelei, tegu gyvena sau su mažyliais!“

Atidavė bernas skatiką pelei ir eina toliau. Po valandėlės žiūri — vėžys atrėplioja ir prašo:

— Mielas žmogau, duok man vieną skatiką!
— O ką su juo darysi? — klausia bernas.
— Mano vaikai mokosi, ir šiandien turiu sumokėti už mokslą. Jei parsieisiu be pinigų, rytoj juos išmes iš mokyklos,— skundžiasi vėžys.
— O kaip tu man atsilyginsi?
— Ateisiu tau padėti, kai reikės.

Bernas pagalvojo ir tarė: „Duonos gausiu ir už skatiką, o degtinės ir druskos man nereikia. Atiduosiu antrą skatiką vėžiui, juk tikra bėda, kai vaikus iš mokyklos žada išmesti!“

Atidavė bernas antrą skatiką vėžiui ir patraukė toliau. Netrukus sutiko vabalą. Šis taip pat ėmė maldauti:

— Mielas žmogau, duok man skatiką!
— O kam tau jo reikia? — pasiteiravo bernas.
— Susirgo žmona, ir neturiu kuo sumokėti gydytojui už vaistus,— pabėdojo vabalėlis.

— O kaip tu man atsilyginsi?
— Atbėgsiu tau padėti, kai reikės.

Bernas pagalvojo ir tarė: „Duonos gausiu iš gerų žmonių ir be pinigų, o degtinės ir druskos man nereikia. Ką gi, atiduosiu skatiką vabalui, juk ligonis šeimoje — tikra nelaimė!“

Atidavė bernas paskutinį varioką vabalui ir leidosi tolyn. Ėjo dieną, ėjo kitą, galop nukako į galingo karaliaus dvarą.

Karalius turėjo labai gražią dukterį. Bet ji niekad nesijuokdavo, ir todėl tėvas buvo visiems paskelbęs: kas prajuokins karalaite, tas galės ją vesti ir gaus pusę karalystės.

Bernas atsisėdo, užsirūkė pypkę ir galvoja: „Iki šiol išsiverčiau be pinigų, gal apsieisiu ir be pusės karalystės, o vis dėlto norėčiau tą nu-
liūdusią gražuolę prajuokinti!“

Bernas pailsėjo, paskui nuėjo į pamiškę ir pasišaukė savo pagalbinin-
kus. Pirmiausia atidūzgė vabalas, paskui tekina atbėgo pelė, o paskuti-
nis, pūkšdamas ir stenėdamas, atšliaužė vėžys.

Bernas padavė vabalui dūdelę ir liepė groti, o vėžys ir pelė turėjo
šokti.

Liūdnoji karalaitė kaip tik sėdėjo prie lango ir skuto bulves. Pamatė
tokius šokėjus ir kad ims kvatoti.

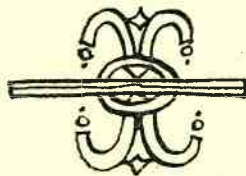
O karalius, įsisiautęs į šiltus drabužius, sėdėjo prie kito lango ir valgė
lydytą sviestą su korių medum. Ir jis ėmė juoktis, o paskui jį ir visi
miestiečiai. Netrukus smagus juokas aidėjo visoje karalystėje. Bernas
ir trys jo pagalbininkai irgi džiaugėsi, visus netikėtai pralinksminę.

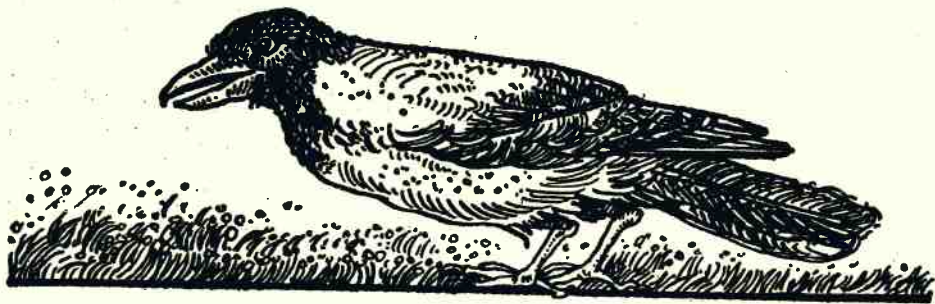
Karalius laikėsi savo žodžio ir iškėlė puikias vestuves.

Taip bernas, neturėjęs kišenėje nė skatiko, vedė karalaitę ir buvo jai
šaurus vyras, karaliui geras žentas, o vabalui, pelei ir vėžiui rūpestin-
gas šeimininkas.

Jis ir dabar gerai gyvena to galingo karaliaus rūmuose.

Ir tu gerai gyvensi, jei kitus užjausi kaip tas bernas.

VARNO PIRŠLYBOS

Išvydo varnas zylę ir sumanė jai pasipiršti. Zylei varnas taip pat patiko, ir ji sveičią mielai priėmė.

Susėdo abu prie stalo vakarieniauti, ir varnas neiškentęs paklausė:

— Sakyk, kodėl tu tokia maža?

— Mat aš labai jauna,— tarė zylė.

— Jei taip, tai gal dar augsis?

— Augsiu, žinoma, augsiu. Kaipgi!

Po vakarienės sužadėtinei pasidarė liūdna. Ji tarė varnui:

— Man nuobodu. Palinksmink mane ir papasakok ką nors.

— Gerai,— sutiko varnas ir tuoj ėmė pasakoti:— Pernai pagirio kaime, kur gyvena mano dėdė, išaugo tokia aukšta pupa, kad sraigė jos lapais buvo tris kartus išliaužusi į debesis atsigerti.

— Irgi mat stebuklas!— atsakė zylė.— Aš užpernai mačiau tokį didelį žirnių, kad žiogelis jo stiebu įkopė į patį dangų ir iš saulės gavo ugnies užsidegti pypkei.

Varnas nepasidavė ir vėl ėmė pasakoti:

— Prieš trejus metus tame pačiame pagirio kaime siautėjo tokia audra, kad žmonės ropojo visomis keturiomis ir tik po kelių mėnesių ėmė vėl vaikščioti kojomis.

— Irgi mat stebuklas! — pasišaipė zylė.— Prieš penkerius metus skri-
dau pro malūną. Vėjas taip smarkiai suko jo sparnus, kad niekaip ne-
galėjau jų išžiūrėti.

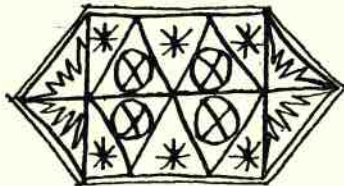
Varnas vėl ėmė postringauti:

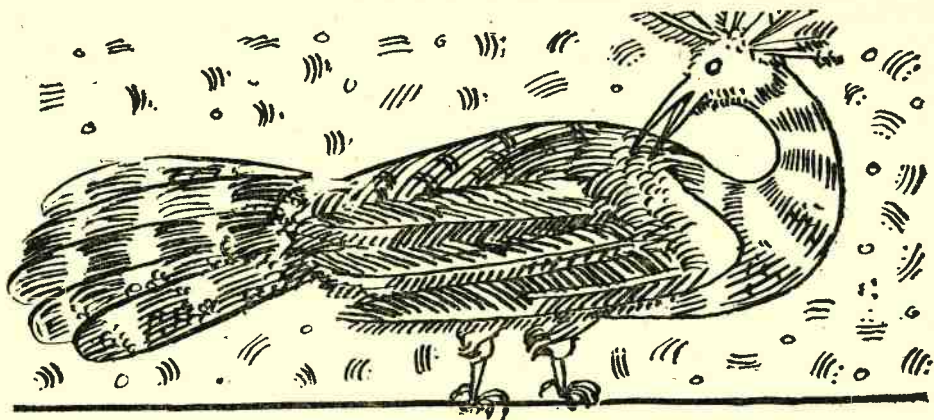
— Prieš dešimt metų miške spigino toks speigas, kad eglių kamienai
susprogo nuo šaknų iki pat viršūnių!

— Et, niekis! — karščiovosi zylė.— Bene prieš dvylika metų, kada jau
trečią kartą išleidau į pasaulį jaunikius, per kalėdas užėjo tokie baisūs
šalčiai, kad prie krosnies tešla užšaldavo, o sriubą užtraukdavo storas
ledas.

— Taip, taip, matyt, senovėje būta geroko šaltelio! — atsiduso varnas
ir tuoj atsiprašė, turįs, girdi, truputį išeiti, o paskui jau nebegrižo.

Kas ten žino, ar tikrai kadaise augdavo tokios aukštos pupos ir žir-
niai, ir kokie tuomet būdavo šalčiai. Žinia tik, kad sena pati, regėjusi
visas tas keistenybes savo akimis, varno anaip tol nesužavėjo.

KAIP ŽVIRBLIS GIRĄ RAUGĖ

Įsigeidė žvirblis geresnio gyvenimo ir pagalvojo: „Kam aš plempiu paprastą vandenį! Imsiu ir užsiraugsiu giros!“

Kaip tarė, taip padarė — nuskrido į miežių lauką, išsilukštėno iš varpos grūdėlį, įmetė į drėgnas samanias ir sudaigino. Paskui susirado užpernykščią laužavietę, palaikė šitą savo salyklą pelenuose ir pagaliau dviem akmenimis sumalė į miltus.

Dabar žvirblis nuskrido prie ežero ir sumerkė miltus į vandenį.

Pro šalį bėgo pelė. Sustojo ir paklausė:

— Ei, žvirbli, ką čia veiki?

— Girą raugiu,— išdidžiai atsakė žvirblis.

— Ar mane pavaišinsi? — paklausė pelė.

— Gerk. Tik žiūrėk ne per daug, nes šį kartą gira, kaip atrodo, bus stiproka! — perspėjo žvirblis.

Pelė gurkštelėjo, pakraipė galvą ir, netarusi nė žodžio, nubėgo savo keliu.

Netrukus lekuodamas atidūmė šuo. Jis vijosi zuikį ir buvo labai ištroškęs. Pamatęs žvirblį, stabtelėjo ir paklausė:

— Ei, žvirbli, ką čia darai?

— Girą raugiu,— išdidžiai atsakė žvirblis.

— Gal ir man klius koks gurkšnelis? — vizgino uodegą šuo.

— Gerk, kodėl ne. Tik žiūrėk ne per daug, nes šįsyk gira, kaip at-
rodo, bus stiproka,— perspėjo žvirblis.

Suo atsigėrė, prašiepė snukį ir pakraipė galvą. Paskui, netaręs nė žo-
džio, nudūmė savo keliais.

Dabar atsėlino katė. Kaip tik buvo išdraskiusi kurapkos lizdą ir pri-
sirijusi paukštienos, todėl baisiai norėjo gerti. Pamatė aukštai ant ša-
kos žvirblį, pasisveikino ir tarė:

— Sveikas, mielas kūmai! Ką taip smarkiai dirbi?

— Girą raugiu,— atsakė žvirblis ir, baikščiai skersakiuodamas į vieš-
nią, stryktelėjo ant viršutinės šakos.

— Gal ir mane pavaišinsi bent gurkšneliu? Juk tu mano senas drau-
gas! — gudravo katė.

— Gerk, gerk, tik žiūrėk, kad mano gėrimas tau nepakenktų! — per-
spėjo žvirblis.

Katė ilgai lakė, o paskui nepašykstėjo pagyrų:

— Puikus gėrimėlis! Net kojos silpsta nuo tokios giros!

— Juk aš neraugiu kokios pliurzos! — pasigyrė žvirblis ir nutūpė
šalia katės.

Bet katė buvo taip prisidėjusi, kad tik dirščiojo į žvirblį ir liaupsino
girą. O paskui prisilakė ligi sotes ir murksėdama nudūlino sau.

Visai sutemus prie ežero atklydo kuinas, kurį šeimininkas veikiausiai
laikė tik dėl odos. Vargšas gyvulys vos vilko kojas ir liūdnam kinkavo
galvą. Pamatęs žvirblį, draugiškai pasisveikino ir paklausė:

— Na, mielas paukšteli, ką čia veiki?

— Girą raugiu,— atsakė žvirblis.

— Gal ir man duosi gurkšnelį? — įsidrąsino arkllys.

— Gerk, gerk, tik žiūrėk, kad tau nepakenktų. Juk ir taip esi palie-
gęs, o kai išgersi, ko gero, ir visai nepaeisi.

Arkllys siurbtelėjo kelis didelius gurkšnius, pakėlė galvą, suprunkstė
ir tarė:

— Skonis gana geras. Bet vis dėlto tai ne gira.

— Kaip ne gira? O kas? — pyktelėjo žvirblis.

— Vanduo. Skaidrus, tyras vandenėlis,— tikino kuinas.

— Koks čia vanduo! Niekus tauški, seni! Štai pelė paragavo ir nė žodžio nepratarė iš nuostabos.

— Matyt, tas geras padarėlis nenorėjo tavęs nuliūdinti.

— Juk ir šuo gėrė ir atrodė visiškai patenkintas.

— Geraširdis šunelis taipogi nenorėjo tavęs nuliūdinti.

— Bet net gudruolė katė atsigėrusi išliaupsino mane ir mano girą! — nenusileido žvirblis.

— Katės žodžių neklausyk! Ji mėgino pagyromis tave prisivilioti ir nusukti tau sprandą,— tarė arklys ir dar kartą siurbtelėjo gerą gurkšnį vandens.

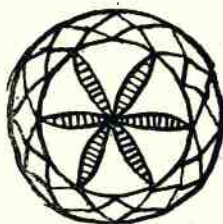
— Matau, kad ir tau mano gira ne pro šalį! — sušuko žvirblis.

— Taip, šitas vanduo man patinka. Jis skanesnis už tą lakalą, kuriuo mane girdo šeimnininkas,— atsakė arklys ir nukiūtino savo keliais.

Žvirblis visą vasarą gėrė savo girą, o rudenį, kai prasidėjo dargana ir mažiau troškino, susimąstė ir tarė sau:

— Vis dėlto mano gira pasidarė pernelyg prėska. Dabar jau vėl pa-
naši į vandenį. Kitąmet užraugsiu girą iš dviejų grūdų.

Kitais metais taip ir padarė — iš miežių lauko parsinešė du grūdus ir užsiraugė girą.

PELĖ IR ŽVIRBLIS

Kiūtojo pelė visą amžių klėty ir galop visai paliego. Matyt, jai trūko gero, tyro oro. Vargšėlė ilgai galvojo, kaip jai toliau gyventi, pagaliau nubėgo pas seną draugą žvirblį ir pasiskundė:

— Netekau klėtyje sveikatos ir negaliu jau tvirti be tyro oro. Kaip manai, kokio darbo man geriausiai griebtis?

— Griebkimės žemdirbystės! — patarė žvirblis.

— Gerai! — sutiko pelė.

Abu žemdirbiai tuoj pat ėmėsi darbo — dviese išarė sklypelį žemės, užsėjo avižomis ir tikėjosi sulaukti gero derliaus.

Ir tikrai, avižos užderėjo puikiai. Visas laukas šlamėjo lyg miškas, varpos buvo pilnos sunkių brandžių grūdų. Pelė išsijuosusi plušėjo, kol nupjovė visus javus, o žvirblis liejo prakaitą, juos kuldamas. Pasidžiaugė šitokiu derlium ir nutarė pasidalinti pusiau, kad nė vienam nebūtų skriaudos.

Pelė dėlėjo grūdus į dvi krūvas, o žvirblis iš šalies žiūrėjo, kad ji neapsiriktų.

Grūdų buvo tokia daugybė, kad abu nuogaštavo, jog derlius netilps į aruodus.

Ir štai paskutinis grūdas lyg tyčia liko be poros.

Pelė tarė:

— Niekis! Pasiimsiu jį sau!

— Kaip tai sau! Kodėl? — pasipiktino žvirblis.

— Še tau kad nori! O kas visus javus nupjovė?

— Bet aš juos iškūliau! Net ir dabar šonus skauda!

— Ne, vis dėlto šį paskutinį grūdą pasiimsiu. Juk aš derlių dalinau!

— Tas grūdas mano, aš visą laiką žiūrėjau, kad tu nesuklystum! — vis labiau pyko žvirblis.

Taip seni draugai ginčijosi septynias dienas ir nė vienas nenorėjo nusileisti. Pagaliau nusprendė kreiptis į teisėją lokį.

Lokys sėdo į savo karietą ir netrukus atidardėjo spręsti ginčo. Apklausinėjo abu draugus ir nukiūtino į alksnyną visko ramiai apsvarstyti. Ir taip svarstė, kad knarkimas per visus laukus aidėjo. Pagaliau išlindo ir išdidžiai tarė:

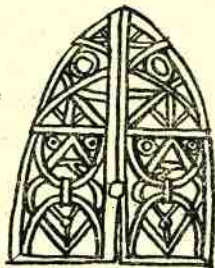
— Tą grūdą turėsite abu pasidalinti. Visus kitus grūdus sukraukite į mano karietą — tai bus man atlyginimas už padarytą paslaugą.

Pelė ir žvirblis buvo klusnūs ir padarė, kaip jiems buvo paliepta. Taip iš jų žemdirbystės nieko doro neišėjo, bet juodu liko geri draugai. Dabar žvirblis, sutikęs pelę, jai dar iš tolo šūkteli:

— Kūma, kūma, ar prisimeni, kokios puikios avižos mums tąsyk užderėjo?

— Žinoma, prisimenu,— atsiliepia pelė.— O ar tu, kūmai, prisimeni, ką mums ištaisė gudruolis lokys?

— O kaipgi! Kol gyvas, neužmiršiu! — tikina žvirblis.

ATGAILAUTOJAI

Šeimininkė turėjo rainą katiną. Jis buvo didelis smaližius — kartą tol sukinėjosi po kamara, kol apvertė ąsotį ir išliejo ant grindų grietinę.

— Vaje, vaje! Ką aš vargšas padariau! — sušuko katinas. — Dabar turėsiu eiti atgailauti!

Nulaižė nuo grindų grietinę, atsipūtė valandėlę ir išėjo. Nukiūtino į mišką. Atbėga kiškis ir klausia:

— Sveikas, katine! Kur eini?

Katinas sako:

— Klausi, kur einu! Gyvenau pas gerą šeimininkę, bet išliejau iš ąsočio grietinę, todėl dabar einu atgailauti.

— Paimk ir mane drauge! — prašo kiškis.

— O ką tu padarei? — klausia katinas.

Kiškis atsakė:

— Nuėdžiau žmogui avižas. Visą lauką taip nušlaviau, kad stiebas stiebo nė šaukte neprišauktų.

— Ką gi, eime! — sutiko katinas.

Dabar jie eina dviese. Ėjo ėjo ir sutiko lapę.

— Labas, katine ir kiški! — pasisveikina lapė. — Kur keliaujat?

— Atgailauti,— sako katinas.

— O ką blogo padarėte?

— Aš išliejau šeimininkės grietinę.

— Aš nuėdžiau avižų lauką.

— Paimkite ir mane drauge! — prašo lapė.

— O ką tu padarei? — klausia katinas su kiškiu.

— Aš vogiau žąsis. Sukau visoms sprandą, ir tiek.

— Na ką gi, eime!

Dabar eina trise. Ėjo ėjo ir sutiko vilką.

— Labas, katine, kiški ir lapė! — pasisveikina vilkas.— Ar toli išsi-ruošėt?

— Toli, labai toli. Einame atgailauti,— atsako katinas, kiškis ir lapė.

— O ką blogo padarėte?

— Aš išliejau šeimininkės grietinę.

— Aš nuėdžiau avižų lauką.

— Aš vogiau žąsis ir visoms sukau sprandą.

— Paimkit ir mane drauge! — prašo vilkas.

— O ką tu padarei? — klausia katinas, kiškis ir lapė.

— Nudaigojau vienintelę senutės karvę. Ėdžiau tris dienas ir palikau tik ragus ir kaulus.

— Na ką padarysi, eime!

Dabar eina keturiese. Ėjo ėjo ir sutiko lokį.

— Labas, katine, kiški, lapė ir vilke! — pasisveikina lokys.— Kur taip skubat... ir dar per tokią kaitrą?

— Kur kitur, jei ne atgailauti,— sako katinas, kiškis, lapė ir vilkas.

— O ką blogo padarėte?

— Aš išliejau šeimininkės grietinę.

— Aš nuėdžiau avižų lauką.

— Aš vogiau žąsis ir visoms sukau sprandą.

— Aš nudaigojau vienintelę senutės karvę. Ėdžiau tris dienas ir palikau tik kaulus ir ragus.

— Oho! Gausite kaip reikiant paatgailauti! Bet paimkite ir mane drauge! — prašo lokys.

— O ką tu padarei? — klausia katinas, kiškis, lapė ir vilkas.

— Nugalabijau vargšo žmogelio kuiną. Pusę iš karto suėdžiau, kitą pusę paslėpiau juodai dienai.

— Na ką gi, eimel!

Dabar jie eina penkiese. Ėjo ėjo — pirmas katinas, įkandin jo kiškis, iš paskos lapė, vilkas ir lokys. Ir staiga žiūri: juoduoja gili duobė ir per ją pertiesta siaura lenta. Katinas užrietė uodegą ir sako:

— Stai čia ir yra mūsų atgailos vieta. Kas pereis lenta per duobę, to kaltė išpirkta.

Tai taręs, dar labiau užrietė uodegą, stryktelėjo ir nutipeno į kitą duobės pusę.

Kiškis liuoktelėjo, nusprūdo nuo lentos krašto ir įpuolė į duobę.

Lapė priėjo iki vidurio ir nugarmėjo paskui kiškį. Vilkas drąsiai perbėgo beveik iki kito kranto, bet uodega pasipainiojo po kojomis, ir jis nubildėjo žemyn.

O lokys vos žengė kelis žingsnius, triokšt lenta sulūžo, ir lokys žlegtelėjo ant visų. Kiškį jis taip pritrenkė, kad vargšelis vos atsipeikėjo.

Duobė gili, kaip išsikaptysi. Šoka šen, šoka ten, nieko neišeina. Sėdėjo jie septynias dienas, alkani, nuvargę. Galop lapė sako:

— Ką darysi, suėsime ką nors iš mūsų pačių. Užstaukime, ir kieno balsas aidės silpniausiai, tą ir suėsime.

Visi sutiko ir tuoj sustaugė, kaip kas galėjo.

Lokys taip užriaumojo, kad net dangus apsiniaukė. Vilkas užrietė galvą ir sukaukė, net miškas suaidėjo. Ir lapė spiegė, kaip mokėjo. Tik kiškis vargšelis cyptelėjo tyliau už kitus. Žvėrys jį tuoj ir suėdė.

Praėjo dar septynios dienos ir vėl visi išalko.

Dabar lapė tarė:

— Ką darysi, vėl suėskime ką nors iš mūsų pačių! Sustaukime, ir kieno balsas aidės skardžiausiai, tas turės pasiaukoti.

Visi sutiko ir sustaugė. Paikša lokys užsimiršęs vėl taip suriaumojo, kad net dangus apsiniaukė. Pasiklausė vilkas, mato, kad nėra ko bijoti, ir kad užstaugs, net medžiai sulingavo. Pagaliau ir lapė suspiegė, kaip mokėjo. Šikart įkliuvo lokys — jie ir suėdė tą kvailį.

Vilkui ir lapei lokio mėsos užteko visai savaitei, o aštuntą dieną lapė vėl griebėsi gudrybės ir tarė:

— Ar matai, drauguži, tą akmenį, kyšantį iš duobės?

— Matau,— atsakė vilkas.

— Vienas iš mudviejų vis tiek turės kitą suėsti. Kas galva išmuš tą akmenį, tas liks gyvas.

— Gerai, pamėginkime,— sutiko vilkas.

— Tu vyresnis, pradėk pirmas,— tarė lapė.

Vilkas, ilgai nelaukęs, liuoktelėjo ir taip trenkė galva į akmenį, kad žnegtelėjo kaip pėdas ir netrukus kojas pakratė.

Lapė, likusi viena, suėdė vilko mėsą, bet po savaitės vėl išalko.

Apgraužė lapė kiškio, lokio ir vilko kaulelius ir galvoja, ką toliau daryti. Staiga išvydo varnėną, straksintį prie pat duobės krašto.

Lapė piktu balsu šuktelėjo:

— Varnėne, varnėne, padėk man išlipti iš duobės arba suėsiu visus tavo jaunikius.

— Būk gera, pasigailėk mano vaikų! — maldavo varnėnas.

— Suėsiu, tikrai visus suėsiu, jei nepadėsi man išlipti iš duobės!

— O kaip aš galiu tau padėti?

— Kvaišelis! Nešk šakigalius ir žabus ir mesk į duobę!

Varnėnas plušėjo visą savaitę — sunešė ir sumetė į duobę daugybę šakų ir žabų.

Pagaliau lapė išlipo iš duobės ir vėl varnėnui grasina:

— Varnėne, varnėne, duok man ėsti, arba suėsiu tavo vaikelius!

— O ką aš tau duosiu ėsti? — pabėdojo varnėnas.

Lapė paukštelį pamokė:

— Matai, ten moteriškė vedasi už rankos vaiką, o kitoje rankoje neša dubenėlį kiaušinienės. Skraidyk priešais mažylio nosį, tarsi norėtum jam akis iškirsti. Motina padės dubenėlį ant žemės ir nubėgs išsipjauti rykštės, o aš tuo tarpu išėsiu kiaušinienę.

Varnėnas taip ir padarė — ėmė skraidyti prieš vaiko nosį, lyg norėdamas jam akis iškapoti. Motina pastatė dubenėlį ant žemės ir nubėgo išsipjauti rykštės. Tuo tarpu lapė išėdė kiaušinienę ir net dubenėlį išlaižė.

— Varnėne, varnėne, duok man gerti, nes sūri kiaušinienė labai troškina! Jei neduosi, suėsiu tavo jaunikius! — pagrasė lapė.

— O iš kur aš tau imsiu gerti? — pabėdojo paukštelis.

Lapė varnėną pamokė:

— Matai, žmogus veža į vestuves statinaitę alaus. Nuskrisk prie vežimo ir imk sukinėtis virš statinaitės. Žmogus smogs tau botkočiu, o tu žiūrėk, kad nekliūtų. Žmogus supykęs smogs dar smarkiau ir išmuš kamštį iš statinaitės. Kol jis ieškos kamščio, aš spėsiu atsigerti.

Varnėnas nuskrido ir sukinėjasi virš statinaitės. Žmogus kad užsimos botkočiu. Nepataikė. Kirto dar kartą, bet vėl pro šalį. Pagaliau supykęs trenkė iš visų jėgų. Botkotis užkliudė statinaitę ir išmušė kamštį. Ir pasipylė alus! Vyras tuoj šoko ieškoti kamščio, o tuo tarpu lapė gėrė gėrė, kol visai apsvaigo. Ir pradėjo klykauti, šokinėti, o paskui dar ir pasijuokti užsimanė:

— Varnėne, varnėne, iškrėsk kokį pokštą, noriu pasijuokti. Jei manęs neprajuokinsi, suėsiu visus tavo jaunikius!

— O kaip man tave prajuokinti? — pabėdojo paukštelis.

Lapė pamokė:

— Matai, ten tėvas su sūnum kulia. Nuskridęs pasisukinėk apie tėvo galvą. Sūnus mėgins tave sugauti ir grybštels tėvui už ausies. Pagaliau abu susipeš ir mane pralinksmins.

Varnėnas nuskrido ir sukinėjasi apie tėvo galvą. Sūnus šoko paukščio gaudyti ir čiupo tėvui už ausies. Dabar abu tikrai susipešė, o lapė leipo juokais. Po valandėlės vėl sušuko:

— Varnėne, varnėne, padėk man pamiklinti kojas! Jei ne, suėsiu visus tavo jaunikius!

— O kaip aš tau padėsiu pamiklinti kojas? — nustebė paukštelis.

Lapė varnėnui patarė:

— Štai tame namelyje gyvena senas medžiotojas. Jis laiko daug eikiakojų kurtų. Aš palauksiu patvory, o tu nutūpk ant palangės, pabelsk snapu į stiklą ir sušuk: „Išleisk kurtus! Lapė kieme vištų tyko!“ To užteks, ir aš tikrai galėsiu smagiai pamiklinti kojas.

Varnėnas nuskrido prie namelio, nutūpė ant palangės, pabeldė į stiklą ir sušuko:

— Išleisk kurtus! Lapė kieme vištų tyko!

Medžiotojas išskubėjo paleisti kurtų, o lapė tuoj spruko, kiek tik kojos įkabina,— dumte nudūmė laukais ir miškais ir pagaliau šmurkštelėjo į savo olą. Ten dar ilgai kvatojo, paskui atsitūpė ir paklausė kojas:

— Na, mano kojelės, ką jūs darėte?

Kojos atsakė:

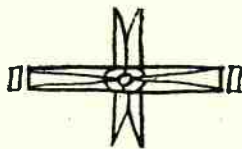
— Mes nešėm tave ko greičiausiai, kad tik nuo šunų paspruktum!

— Na, mano akelės, ką jūs darėte?

— Mes visą laiką žiūrėjom, kad nesitrenktum į medį,— atsakė akys.

— Na, mano nosele, ką tu darei?

- Aš vis uostinėjau, kad tik greičiau surastum ola.
— Na, mano auselės, ką jūs darėte?
— Mes klausėmės, ar toli šunys, ar jie tavęs nesiveja.
— O tu, uodegėle, ką gi tu darei?
— Aš kabinėjausi už kelmų ir krūmų, kad tik tu suklyptum ir par-
griūtum.
— Še tau, šitaip tu man padėjai! Ei, kurtai, čiupkit uodegą! — supy-
ko lapė ir iškišo savo uodegą iš olos.
Kurtai buvo jau čia pat. Jie nutvėrė uodegą, o su ja ištraukė ir pačią
lapę.

VILKAS IR BRIEDIS

Vaikščiojo kartą briedis po mišką. Staiga girdi — kažkas pagalbos šaukiasi. Bėgo bėgo į tą pusę ir mato: audra išrovus didelę eglę, o eglė užgriuvusi vilką. Guli vilkas po šakom, niekaip išlįsti negali ir gailiai stūgauja.

Pakraipė briedis galvą ir klausia:

— Ir kaipgi čia įkliuvai?

— Kam čia dar klausil! Tuoj galą gausiu. Verčiau eikš ir padėk man!

— Padėt padėčiau, tik kažin ar pajėgsiu,— suabejojo briedis.

— Bent pabandyk, brolau! — maldavo vilkas.

— Pabandyt galiu, kodėl ne,— sutiko briedis. Tuoj pakišo po eglė ragus, spyrėsi spyrėsi, režėsi režėsi, pagaliau atkėlė medį, ir vilkas išlindo.

— Matai, koks aš stiprus! — nusistebėjo briedis ir išdidžiai nužingsniavo į mišką.

Vilkas atsistojo, apžiūrėjo savo kailinius, o tie niekur neįplyšę, net siūlės visos sveikutėlės. Paskui pasivijo briedį, treptelėjo koja ir piktai sušuko:

— Stok ir nė žingsnio!

— Še tau, o kodėl gi nė žingsnio? — klausia briedis.

— Todėl, kad aš tave suėsiu. Aš visuomet briedį suėdu! — šaukia vilkas.

— Palauk, palauk, o ar ne aš tave ištraukiau iš mirties nagų! — ginasi briedis.

— Tai man nerūp! — šaiposi vilkas.

— Kaip tau ne gėda!

— O ko čia gėdytis! Nudirsiu tau kailį, ir baigta!

Ginčijosi ginčijosi, barėsi barėsi, o kaip nesutaria, taip nesutaria. Pagaliau briedis sako:

— Tegu kas trečias pasakys, kieno teisybė!

— Gerai, ieškokim trečio,— tuoj sutiko vilkas. O pats mano sau, kad galės dar ir teisėją suėsti.

Vaikščiojo vilkas ir briedis po girią iki vakaro, ieškojo ieškojo, pagaliau užėjo ir trečią: eina lokys į kaimą savo pačutei medaus parnešti. Iš klausė abiejų kaimynų skundą, apžiojo leteną ir susimąstė. Galvojo gerą valandėlę, paskui ir sako:

— Negaliu jums nieko patarti. Reikia eiti į tą vietą, kur vaidas prasidėjo, ir ten viską pergalvoti.

Vilkas ir briedis sutiko, ir visi trys nuėjo prie išverstos eglės. Lokys apėjo medį, vėl kiek pagalvojo ir sako:

— Tu, briedi, kišk po egle ragus ir parodyk, ar tikrai gali medį atkelti.

— Galiu, kodėl nei — pasigyrė briedis ir padarė, kaip liepta.

Paskui lokys tarė vilkui:

— O tu, vilke, lišk po šakom ir parodyk, ar tilpsi.

— Tilpsiu, kodėl nei — atsakė vilkas ir padarė, kaip liepta.

Lokys vėl paliepė briedžiui:

— O dabar, briedi, paleisk eglę!

Briedis paleido eglę, ir vilkas vėl įkliuvo. Įkliuvo ir veikiausiai galą gavo, nes kas tokį besotį dar gelbės!

VILKO VARGAI

Kartą, kai vilkų giminę užgriuvo didelis badas, Miškinis leido pačiam liesiausiam vilkui pasipjauti aviną.

Vilkas tuoj nubėgo į ganyklą, pasišaukė aviną ir jam tarė:

— Dabar truputį pakentėk ir nejudėk,— aš tave pjausiu.

— Negalima manęs pjauti! — atkirto avinas.

— Galėt galima, tik ramiai stovėk! — sako vilkas.

— O kas tau leido mane pjauti?

— Pats Miškinis leido!

— O aš ne miško gyvulys! Aš iš kaimo!

— Niekis! Tu man skirtas, aš tave ir suėsiu.

Avinas mato, kad jau galas, ir ėmė gailiai maldauti:

— Mielas vilkeli, palik mane gyvą bent iki rudens. Matai, koks aš liesas, nors imk ir šonkaulius skaičiuok, iš tokio menka nauda. Per vasarą gerai ėsiu, būsiu storas ir riebus.

Vilkas tinka. Palieka tam kartui aviną gyvą, bet rudenį žada ateiti ir pasiimti.

Vėl nuėjo vilkas pas Miškinį ir skundžiasi:

— Išalkau, noriu ėsti!

— O ar aviną jau suėdei? — paklausė Miškinis.

— Dar ne... Tegu dar pasigano. Labai jau perkaręs,— atsakė vilkas.

— Na tai eik ir suėsk kiaulę! — liepė Miškinis.

Vilkas net pasišokinėdamas nubėgo į pūdyką, pasišaukė kiaulę į pašalį ir sako:

— Dabar pakentėk, kiaulyte, ir nejudėk, aš tave pjausiu.

— Negalima! — žviegia kiaulė.

— Galėt galima, tik tu, sesute, pastovėk,— sako vilkas.

— O kas tau leido?

— Pats Miškinis leido.

— Aš ne miško gyvulys, aš iš kaimo.

— Niekis. Tu man skirta, aš tave ir suėsiu.

Mato kiaulė, kad jau galas, ir ėmė gailiai maldauti:

— Mielas vilkeli, palik mane gyvą bent iki rudens. Matai, kokia aš liesa, nors imk ir šonkaulius skaičiuok. Iš tokios menka nauda. Rudenį visai kas kita: priauginsiu lašinių, priedo dar pulkelį paršiukų atvesiu.

Galvojo galvojo vilkas ir pagaliau sutarė: paliks tam kartui kiaulę gyvą, o paskui, žiemai artėjant, ateis ir pasiims.

Nuėjo vilkas pas Miškinį trečią kartą, atsiduso ir skundžiasi:

— Išalkau, noriu ėsti!

— O kiaulę ar jau suėdei? — paklausė Miškinis.

— Dar ne... Palikau įsipenėti,— atsakė vilkas.

— Tai eik ir suėsk arklį! — patarė Miškinis.

Vilkas tuoj nudūmė į aptvarą, nužiūrėjo didžiausią arklį, pasišaukė į pašalį ir tarė:

— Palūkėk, žirgeli... Pastovėk, žirgeli! Dabar aš tave pjausiu!

— Negalima! — atsako arklys.

— Galėt galima, tik tu, brolau, ramiai stovėk! — sako vilkas.

— O kas tau leido mane suėsti? — klausia arklys.

— Miškinis leido.

— Kuo čia dėtas Miškinis! Jis man ne šeimininkas!

— Niekis! Tu man skirtas, aš tave ir suėsiu.

Mato arklys, kad neišsisuks, ir griebiasi gudrybės:

— Gali pjauti, bet daug naudos iš manęs neturėsi. Juk visą žiemą tik šiaudus nuo stogo ėdžiau. Jei dabar pjausi, visas į šiaudus susiba-

dysi. Iki martyninių bus visai kas kita: kelis mėnesius dobiuos pasiganysiu, avižų prisiėsiu. . .

Vilkas galvojo galvojo ir vėl sutiko — paliks dabar arklį gyvą, o paskui per martynines ateis ir pareikalaus, kas jam pridera.

Ir vėl dūlina vilkas pas Miškinį. Padūsavo, pastenėjo, kad pilvas tuščias, bet niekaip nedrįsta šnekos pradėti.

Pagaliau Miškinis pats vilką klausia:

— Na, pilkaskrandi, kas tave vėl atvijo?

— Baisiai išalkau! — skundžiasi vilkas.

— O arklį jau suėdei?

— Dar ne. . . Tegu iki martyninių atsigano,— atsako vilkas.

Šį kartą Miškinis supyko ir išvarė vilką pro duris:

— Nešdinkis iš čia! Ėsk nors uogas ir grybus, kol arklys atsiganys!

Vilkas staugia, rauda, bet Miškinis nė į kalbas nesileidžia — ėsk, girdi, uogas, grybus, ir gana!

Galop ruduo atėjo. Nukiūtino vilkas pas kiaulę. O kiaulė su paršiukais knaisiojo bulvieną. Vilkas mandagiai linktelėjo ir pasisveikino:

— Sveika, kiaulyte! . . Visą vasarą ėdžiau vien grybus ir uogas, dabar atėjau tavęs. Taip pasiilgau kąsnelio mėsos.

— Gerai, gerai! — linksmai sukriuksėjo kiaulė.— Jau ir aš tavęs laukiau kas mielą dienele — taip nutukau, kad pati vos pasivelku, ir paršiukai apskriti it kalėdinės dešros. Pakentėk valandžiukę, mielasis, dar sugiedosiu su savo vaikučiais paskutinę giesmelę.

Sušaukė kiaulė paršelius, sugulė visi ant šono, ir kad ims žviegti, kiek tik išgali. Išgirdo kaimo moterys, atbėgo pasižiūrėti ir užkūrė vilkui pirtį: kas naščiais, kas pagaikščiu, o kas bent tuščiu kibiru dunkstelėjo.

— Ai ai ai, visai pasiuto! Nė su draugais pašnekėt neleidžia! — sušuko vilkas ir spruko kiek kojoms neša.

Kitą dieną vilkas išėjo ieškoti avino. Ieškojo ieškojo ir surado bėdantį paskutinį atolą. Dar mandagiai nusilenkė ir pasisveikino:

— Sveikas, avinėli! Visą vasarą vien grybus ir uogas ėdžiau. Vakar nuėjau pas kiaulę, sakau, gal gausiu kokį kąsnelį lašinių, bet gobšai žmonės apkūlė ir mane, ir vargšę kiaulytę. Dabar jau tavęs atėjau.

— Ak, kaip gerai, kaip gerai! — sušuko avinas.— Aš jau laukiau tavęs kas mielą dienele — taip nutukau, kad ir vaikščioti tingiu.

— Tai dabar jau tave ėsiu! — sako vilkas.

— Kas reikia, tai reikia. Tu, mielasis, eik į pakalnę ir gerai išsižiok, o aš įsibėgėsiu nuo kalno ir šmurkšt tiesiai tau į pilvą. Ir man bus mažiau vargo, ir tau geriau.

Nuėjo vilkas į pakalnę ir laukia. Žiūri — atidumia avinas, sprandą išrietęs, ragus atstatęs. Išsižiojo kiek gali, o avinas tik trinkt jam ragais! Vos galo negavo. Klibinkščiuoja vilkas namo piktas, apgautas.

Septynias dienas gydėsi gumbą nuo avino ragų, paskui atsikėlė ir nušliūkino į kaimą pas arklį. Rado kieme avižas bekramtantį. Priėjo dūsaudamas, nuolankiai pasisveikino ir porina:

— Tai mat, brolau, visą vasarą vien grybus ir uogas ėdžiau. Nuėjau pas kiaulę, sakau, gal gausiu kąsnelį mėsos, bet gobšai žmonės man kailį apkūlė. Paskui nuėjau pas aviną — ir iš ten vos kudašių išnešiau. Baisus apgavikas. Dabar tavęs atėjau, arkleli.

— Drauguži, mielas, kaip aš tavęs pasiilgau, kodėl taip ilgai neatėjai! — tarė arklys. — Va, žiūrėk, net avižas man nebeskanios, taip įkyrėjo laukti.

— Tai dabar jau tave ėsiu? — sako vilkas.

— Tikrai, ko čia gaišti. Tik bėda, kad iš to liūdesio visai pastirau. Leisk porą kartų apibėgsiu kiemą, ir mano mėsa bus kaip tik! — tarė arklys.

— Ne, neleisiu — dar pabėgsi! — suabejojo vilkas.

— Ką gali žinoti, gal ir iš tiesų man užeis toks ūpas. O tu neleisk man pabėgti, — tarė arklys.

— Kaip aš tau neleisiu — tavo kojos daug ilgesnės nei mano! — atšovė vilkas.

Arklys pagalvojo pagalvojo ir pamokė vilką:

— Ką darysi, tiek to! Įsikąsk mano uodegą ir bėk sykiu su manim.

Kaip arklys liepė, taip vilkas ir padarė. Kad pradėjo arklys ratu po kiemą bėgioti, kol vilkui galva apsisuko, paskui įsibėgėjo ir taukšt vilkui kanopa tiesiai į makaulę!

Vilkas paleido arklio uodegą, stryktelėjo per tvorą ir nudūmė į mišką staugdamas.

Ten nulindo į eglyną, atsitūpė, atsirėmė nugara į medį ir gailiai pravrko.

DVARO ŽIRGAS IR KAIMO ARKLYS

Susidraugavo dvaro žirgas su kaimo arkliu — susitikę mandagiai pasisveikina, kai turi laisvesnę valandėlę susėdę šnekučiuojasi apie šį bei tą. Bet paskui žirgas išpuiko ir arkliui tarė:

— Vis dėlto, brolau, tu prastos padermės. Tempi vežimą, trauki plūgą, akėčias ir atsiduodi prakaitu. Žiūrėk, kaip aš gyvenu: mano ėdžiose grynos avižos, ir vežioju tik aukštus ponus. Va kokios lieknos ir dailios mano kojos, kokios gražios ir švarios kanopos! O kaip blizga mano karčiai, kaip dailiai išlenktas sprandas, kaip skaisčiai žėri laukymė mano kaktoje! Šalia tavęs aš tikras gražuolis! Ar ne?

— Taip, taip, tu tikras gražuolis! — pakinkavo galvą arklys.

— Girk negyręs — aš ir pats žinau! — dar labiau puikavosi žirgas. — Kad matytum, koks aš greitas ir kokia smagi mano risčia — lekiu su karieta kaip vėjas, tarsi žemės po kojomis nebūtų! O tu, brolau, matyt, prastas bėgūnas?

— Gal ir neprastas.

— Verčiau né nesigink. Turbūt né avino nepralenktum, jei susilažintumėt bėgti.

- Nežinau, kaip būtų su avinu, bet tave tikrai pralenkčiau.
- Tokių žodžių žirgas tikrai nesitikėjo — prunkštelėjo, išdidžiai sutrypė kojom ir sako:
- Pabandykim!
- Galim pabandyt,— sutiko arklys.
- Nuėjo abu į aptvarą ir ten sutarė bėgti ratu, kol nuvargs. Pralaimėtas, kas pirmas sustos.
- Žirgas tik pasispardė ir iš karto leidosi šuoliais. Apsuko pirmą ratą, pavijo arklių, o po akimirkos ir aplenkė. Skardžiai sužvengė ir pasišaipė:
- Tikras stebuklas! Tu dar bėgi ir neketini ilsėtis!
- Ne, neketinu! — atsakė arklys.
- Netrukus žirgas apsuko dar vieną ratą, aplenkė arklių, vėl skardžiai sužvengė ir pasišaipė:
- Tikras stebuklas! Tu dar bėgi ir neketini ilsėtis!
- Ne, neketinu! — atsakė arklys.
- Apsukęs trečią ratą ir vėl aplenkęs arklių, žirgas sužvengė jau tyliau, bet pasišaipė:
- Tikras stebuklas! Tu dar bėgi. . . ir neketini. . . ilsėtis!
- Ne, neketinu! — atsakė arklys ir paklausė:— Bet kodėl tu, drauguži, taip sunkiai dvėsuoji?
- Užsigavau'koją į kupstą,— pamelavo žirgas.
- Apsukęs ketvirtą ratą, žirgas jau nieko nesakė ir tyliai aplenkė arklių.
- Arklys paklausė:
- O kodėl tu, drauguži, taip pūkšti?
- Užsigavau koją į kelmą,— gynėsi žirgas.
- Sukdamas penktą ir šeštą ratą, žirgas nestengė arklio pavyti. Septintą ratą jau arklys pavijo žirgą. Pavijo, aplenkė ir klausia:
- Kaip čia atsitiko, drauguži, kad aš tave aplenkiau?
- Užsigalvojau,— teisinosi žirgas.
- Aštunto rato žirgas jau nė nebaigė — pasuko į šalį, atsigulė ir švytuoja uodega.
- Arklys paklausė:
- Gal kas atsitiko?
- Sparva įgėlė, net iki kaulų nudiegė. Nuvysiu ją, paskui vėl bėgsiu. Juk laiko turim.

— Kas tiesa, tai tiesa — laiko turim,— pakinkavo galvą arklys ir leidosi tolyn.

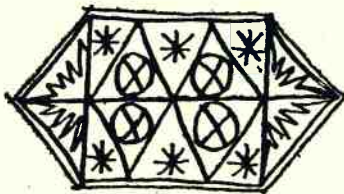
Arklys apibėgo dar vieną ratą, o žirgas nė nemanė lenktyniauti, tik susigėdęs dairėsi į pakrūmę ir ieškojo žolės.

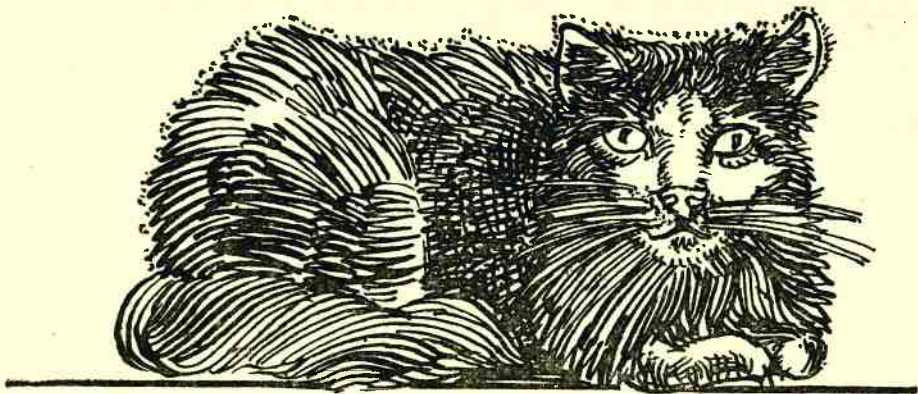
— Tai jau pietaut sugalvojai, drauguži? — paklausė arklys.

— Jau rūkas kyla, pats laikas pietauti! Padaryk ir tu, brolau, pertrauką, o lenktynes užbaigsim rytoj,— gudravo žirgas.

— Ne, ne, luktelk truputėlį. Apibėgsiu dar dešimt ratų, o paskui dar dešimt. Nė neišilau kaip reikiant,— atsakė arklys.

Dabar jau dvaro žirgas nebesigyрэ.

ŠUO, KATĖ IR PELĖ

Kadaise šuo ir katė bičiuliavosi, o pelė katės nebijojo — visi susitikdavo klėty ar kluone, sutūpdavo ir šnekučiuodavo apie kaimo naujienas. Per šeimos šventes vieni kitus lankydavo: čia, žiūrėk, katė šuns krikštynose alų gurkšnoja, čia pelės šoka trepsi katės dukros vestuvėse.

Bet atsitiko, kad šunys ėmė skriausti kitus gyvus padarus. Tie ir pasiskundė Miškiniui.

Miškinis tuoj pašaukė šunis į teismą.

Subėgo pulkas šunų, bet savo kaltės kratosi — girdi, juos didelis badas ištikęs.

Miškinis subarė visus ir liepė ėsti tik kritusius gyvulius.

Ir šunys gavo tokius popierius. Svarstė svarstė, kur juos dėti. Galop nutarė, kad aviganis Krantsas pasaugos.

Krantsas paimti tai paėmė, bet šit bėda: kaipgi jis lakstys su šitokiais popieriais po laukus! Nubėgo pas katę ir prašo:

— Tu, Murkle, namie sėdi — būk gera, pasaugok šituos popierius!

— Kodėl ne,— sutiko katė, paėmė popierius ir tuoj paslėpė užkrosny.

Kartą šunys pamatė lankoje besivoliojantį arkli. Užpuolė ir sudraskė. Visi sočiai prisiputo ir buvo patenkinti.

Bet Miškinis vėl gavo skundą, kad šunys laužo jo įsakymą. Užsirūstino Miškinis ir ryžosi šunis griežtai nubausti.

Sunys vėl buvo sušaukti ir stojo prieš teismą ramūs, lyg niekuo dėti. Dar kalbą teisme išdrožė, kad niekas jų negalys bausti, nes jie darę, kaip įsakyta. Jiems buvę leista būti kritusius gyvulius, o arklys, tatai visi aiškiai matę, kaip tik buvęs parkritęs ir voliojęsis po pievą. Todėl jį ir užpuolė. Pats Miškinis, girdi, nė žodžiu neužsiminęs, kad kritę gyvuliai turį būti pastipę. Pagaliau to nebuvę nė popieriuose parašyta.

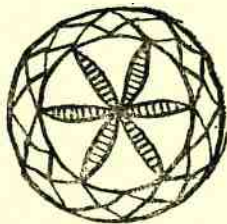
Teismas pareikalavo tuos popierius atnešti. Krantsas jų su savim neturėjo, taigi rūkte nurūko pas katę.

Laimė, katė buvo namie. Tuojau pat ji stryktelėjo ant stalo, nuo ten į užkrosnį ir ėmė ieškoti. Ieško ieško, o popierių nėra, nors tu ką. Ir kaip juos rasi, kad atsitiko baisi nelaimė — užkrosny būta pelių, o pelės popierius sudraskė ir skiautes po savo urvus išstampė. Po to nelemto nutikimo katė supyko ant pelių ir ligi šiol joms ramybės neduoda.

O Krantsas nuo tol katės akyse nepakenčia — vos ją sutikęs, pasiunta loti ir gainioti.

Laukė laukė šunys Krantso, kol laukt pakyrėjo — išėjo ieškoti ir dabar tebeieško.

Jei kada pamatysit, vaikučiai, gatvėje du šunis, nesistebėkit, kad jie puola prie vienas kito. Mat jiems vis teberūpi, bene suras kur Krantsą su tais popieriais.

TURINYS

Fridrichas Reinholdas Kroicvaldas

Atpildas už gerą darbą 5

Jakobas Kervas

Pasaka apie žveją 8
 Vandens dovana 10
 Vandens dovanos 12
 Vandenių šalis 14

Juhanas Kunderis

Siaurės pašvaistė 18
 Nykštukas iš užkrosnio 20
 Jaujininkas ir vanapaganas 24
 Vilkas ir lapė 27
 Našlaitė ir ūkininkaitė 29
 Didysis Pėteris ir Mažasis Pėteris 33
 Gražuolė nuotaka 42
 Stebuklingas veidrodis 47
 Du broliai 56
 Jaujininko išdaiga 61
 Kalbantys linai 63
 Šluočiai 66
 Guvi sesuo * 69

Matijas Johanas Eizenas

Stebuklingas žiedas 78
 Trys karalaitės 81
 Karalaitis ir karalaitė 88
 Pelenius 95
 Grybų karalius 103
 Gudruolė karalaitė 112
 Du maišai 115
 Gegutė 118
 Dūdelė šokdintoja 123
 Trys vėjo mazgai 127
 Kaip senis mirties laukė 129
 Kvailio bėdos 131
 Kaip vyras pačią pavadavo 134

Ernstas Petersonas-Siargava

Kaip lapė išgelbėjo senį nuo lokio 137
 Kaip vilkas lapės jautį papjovė 140
 Kaip lapė senio žuvis vogė 143
 Kaip vilkas žiemą žuvį gaudė 145
 Ligonis neša sveiką 148
 Lapės giminaičiai 151

Juris Parijegis

Stebuklingoji duona 156
 Svetimas auksas 158

Laimė iš šulinio	160
Undinės jaunikis	162
Kaip bernas sužinojo undinių paslaptis	165
Apie gyvačių kerėtoją	168
Kaip žmogus gyvačių oloje laimę rado	170
Požeminis miestas	173
Duktė ir podukra	175
Stebuklingas akmuo	178
Septyni broliai ir septynios seserys	182

Augustas Jakobsonas

Uodas ir arklys	187
Ežys kepa vabalą	189
Višta ir tarakonas	191
Pelė, vėžys ir vabalas	193
Varno piršlybos	196
Kaip žvirblis girą raugė	198
Pelė ir žvirblis	201
Atgailautojai	203
Vilkas ir briedis	209
Vilko vargai	211
Dvaro žirgas ir kaimo arklys	215
Suo, katė ir pelė	218
Dūduotojas Titas ir darbštieji požemio kalviai *	220
Vargšas žmogus ir akmenų valdovas *	226
Stebuklingas paukštis *	230
Ugnies švaistytojai *	235
Trys linksmo berno svečiai *	237
Seimos aitvaras *	241
Septynių brolių kraujas *	243
Bernas imasi šuns darbo *	246
Trobelninkas ir senis Šaltis *	249
Trys padykę senio Šalčio sūnūs *	255

Haris Jegisalus

Kodėl lakštingala čiulba naktį *	263
Gegužiuko padėka *	265
Kaip paukščiai sveikino jūros erelį *	267
Varnėnai svečiuose pas žalvarnius *	269
Kaip kiškis ir lapė keitėsi kailiniais *	271
Nevykėlis varnas *	273

* © Vertimas į lietuvių kalbą, leidykla „Vaga“, 1981

Vidutiniam mokykliniam amžiui

ИБ № 2144

ВОДЯНОЕ ЦАРСТВО. Эстонские народные сказки. Серия «Сказки мира». На литовском языке. Перевел с эстонского Эдуардас Астромаскас. Иллюстрации К. Пашкаускаса. Издательство «Vaga», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

VANDENUJŲ SALIS. Estų pasakos. Serija „Pasaulio pasakos“. Redaktorė M. Subatavičienė. Meninis redaktorius K. Paškauskas. Techn. redaktorė E. Vitkauskienė. Korektorė G. Bukauskienė. Duota rinkti 1981.I.29. Pasirašyta spaudai 1981.III.31. Leidinio Nr. 10135. Formatas 70×90^{1/16}. Popierius spaudos Nr. 2. Šriftas 10 p. „Baltika“. Iškilį spauda. 20,5 apsk. sp. l. 21,9 sąl. sp. atsp. 14,5 leid. l. Tiražas 30 000 egz. Užsak. Nr. 232. Kaina 65 kp. „Vagos“ leidykla, 232600, Vilnius. Lenino pr. 50. Spaudė „Vaizdo“ spaustuė, 232600, Vilnius, Strazdelio 1